

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİLERİN
İŞLENMESİNDE AÇIK RIZANIN ARANMADIĞI
HALLER

SEVGİ TÜRKMEN

2501151070

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. ABDURRAHMAN SAVAŞ

İSTANBUL – 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : SEVGİ TÜRKMEN

Numarası : 2501151070

Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : ÖZEL HUKUK

Danışmanı : DOÇ. DR. ABDURRAHMAN SAVAŞ

Tez Savunma Tarihi : 26.06.2019

Saati : 13.00

Tez Başlığı : ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİNDE AÇIK RIZANIN ARANMADIĞI
HALLER

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. ABDURRAHMAN SAVAŞ		Kabul
2- DOÇ. DR. MURAT VOLKAN DÜLGER		Kabul
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA CAHİT GÜNEL		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR. ÖĞR. ÜYESİ KÜRŞAT YAĞCI		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ MESUT SERDAR ÇEKİN		

ÖZ

ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİNDE AÇIK RIZANIN ARANMADIĞI HALLER

Sevgi TÜRKMEN

Kişisel verilerin korunması bilinci 1980’li yıllarda başlayan kanunlaştırma süreçleri kapsamında, ilk olarak Avrupa Birlik ve Örgüt oluşumları bünyesinde kendisini gerçekleştirmeye başlamış, aynı bilinç, ülkelerin iç hukuklarına da sirayet etmiştir. Bu kapsamda çalışmalara başlayan Türkiye Cumhuriyeti de ilk olarak 1981 yılında imzaladığı sözleşmeyle kişisel verilerin korunması alanında adımını atmış, sonrasında ise başlattığı yasama faaliyetlerini ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuat çalışmalarını, 2016 yılında kabul ettiği 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu ile tamamlamıştır.

Bu nispetle, bu çalışmada 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nda düzenlenen özel nitelikli kişisel veriler, bu verilerin diğer uluslararası düzenlemelerde düzenlenişi, ilgili kanun ve uluslararası mevzuat kapsamında özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rızanın aranmadığı haller incelenmiştir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın ilk bölümünde; kişisel verilerin korunması ihtiyacının ortaya çıkışı, kişisel veri kavramı ve türleri ile kişisel verilerin korunması alanına ait yasal düzenlemeler, ikinci bölümünde; özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi esasları ve açık rıza kavramı, üçüncü bölümünde ise; özel olarak özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rızanın aranmadığı haller konuları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Kişisel Verilerin İşlenmesi, Özel Nitelikli Kişisel Veriler, Hassas Veri, Açık Rıza, Açık Rızanın Aranmadığı Haller.

ABSTRACT

THE CIRCUMSTANCES WHICH ARE NOT REQUIRED EXPLICIT CONSENT IN THE PROCESS OF SPECIAL CATEGORIES OF PERSONAL DATA

Sevgi TÜRKMEN

Within in the scope of the legalization processes that started in the 1980s, the consciousness of protection of personal data started to realize itself within the European Union and Organization formations, and the same consciousness has spread to the national laws of the countries. So also the Rebuplic of Turkey who started studies in this context, first stepped in the field of protection of personal data under the contract that it has signed in 1981, then after finally finished its legislative activities and studies about data protection laws by adopting Turkish Personal Data Protection Law no. 6698.

In this regard, the special categories of personal data which are issued in Turkish Personal Data Protection Law no. 6698, the regulation of these data in other international regulations, the circumstances which are not required explicit consent in the process of speacial categories of personal data in the context of relevant law no.6698 and international regulations were examined in this thesis.

Our thesis consists of three parts. In the first part of our thesis; the emergence of the need for protection of personal data, the concept and the types of personal data and legal regulations related to the protection of personal data; in the second part; the principles of processing of the special categories of personal data and the concept of explicit consent; in the third part, in particular, the circumstances which are not required explicit consent in the process of special categories of personal data were examined.

Keywords: Personal Data, Processing of Personal Data, Special Categories of Personal Data, Sensitive Data, Explicit Consent, The Circumstances Which are not Required Explicit Consent.

ÖNSÖZ

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun ihdası sonrasında kişiler ve kurumlar nezdinde kişisel verilerin korunması alanında kanuna uygun düzenlemeler yapma gereği hasıl olmuştur. Zira ülkemizde kişisel verilerin korunması alanındaki yasalaştırma süreci henüz üç yıl önce tamamlanmış olup, kişisel verilerin korunması ve düzenlenmesine dair her hüküm kanunda bulunmadığından, kanunun yorumlanması ihtiyacı akademik çevreleri bu alanda çalışmalar yapmaya itmıştır. Biz de bu çalışmayı bu amaçla yapmış bulunuyoruz.

Özel nitelikli kişisel veriler, diğer kişisel verilere oranla daha hassas bilgileri haiz ve korunması ihtiyacı daha elzem olan verilerdir. Bu nedenle de çalışmamızın özellikle özel nitelikli kişisel veriler üzerine odaklanması tercih edilmiştir. Özel nitelikli kişisel veriler, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'ndan evvel, kanuna dayanak olan 95/46 sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Direktifi'nde de düzenlenmiş olup, bu tür verilere ilişkin esasların yorumlanmasında dayanak Direktif, kanun tasarı gerekçesi, doktrin ve sair düzenlemelerden faydalanılmıştır.

İşbu tezin yazım sürecinde desteğini, yapıcı görüş ve eleştirilerini benden esirgemeyerek, aşıladığı inançla bu tezi yazmama ve tamamlamama vesile olan başta kıymetli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Abdurrahman Savaş'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca işbu tezin yazımı sürecinde kaynak bulmamda ve eksikliklerimi tamamlamamda maddi ve manevi hiçbir yardımını esirgemeyen değerli hocam Sayın Doç. Dr. Murat Volkan Dülger'e, teze başlamamda ve devam ettirmemde oldukça emeği olan kıymetli meslektaşım Av. Abdülhamit Zor'a, tezin yazımında sevgi ve emeğini esirgemeyen kıymetli dostlarım Av. Buşra Eray'a ve Feyzan Ustamehmetoğlu'na ve beni bugüne getiren, sevgisini her daim yüreğimde hissettiren değerli aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Sevgi TÜRKMEN

İSTANBUL, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI İHTİYACININ ORTAYA ÇIKIŞI, KİŞİSEL VERİ KAVRAMI VE TÜRLERİ İLE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI ALANINA AİT YASAL DÜZENLEMELER

I. Kişisel Verilerin Korunması İhtiyacının Ortaya Çıkışı ve Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı.....	5
A. Genel Olarak.....	5
B. Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Haklarla Bağlantısı.....	8
1. Genel Olarak Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı.....	8
2. Diğer Haklarla Bağlantısı.....	10
II. Kişisel Verinin Tanımı, Niteliği, Unsurları ve Türleri.....	13
A. Kişisel Verinin Tanımı.....	13
B. Kişisel Verinin Unsurları.....	14
1. Bilgi.....	14
2. Belirli veya Belirlenebilir Kişi.....	15

3. Bilginin Kişiyne İlişkin Olması.....	17
C. Kişisel Verinin Hukuki Niteliği.....	18
D. Kişisel Verilerin Türleri.....	19
1. Genel Olarak.....	19
2. Özel Nitelikli Kişisel Veriler.....	20
3. Genel Nitelikli Kişisel Veriler.....	22
III. Kişisel Verilerin Korunması Hususunda Yapılan Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler.....	22
A. Genel Olarak.....	22
1. Uluslararası Düzenlemeler.....	22
a. OECD Bünyesinde Yapılan Düzenlemeler.....	22
b. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Yapılan Düzenlemeler.....	23
c. Avrupa Konseyi Bünyesinde Yapılan Düzenlemeler.....	24
(1) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	24
(2) Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin 108 Sayılı Sözleşme ve 181 Sayılı Ek Protokol.....	25
d. Avrupa Birliği Bünyesinde Yapılan Düzenlemeler.....	26
(1) Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi ve Diğer Direktifler.....	26
(2) Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı.....	28
(3) Genel Veri Koruma Tüzüğü.....	28
e. Karşılaştırmalı Hukukta Yapılan Düzenlemeler.....	30
2. Ulusal Düzenlemeler.....	32
a. 1982 Anayasası ve İlgili Düzenlemeleri.....	32
b. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu.....	33
c. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.....	34
d. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.....	34

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ VE

AÇIK RIZA

I. Özel Nitelikli Kişisel Veri Kavramı	37
A. Özel Nitelikli Kişisel Veri Kavramının Ortaya Çıkışı ve Gerekliliği.....	37
B. Özel Nitelikli Kişisel Verilere İlişkin Tanım ve Kapsamlar.....	39
C. 6698 Sayılı Kanun’da Düzenlenen Özel Nitelikli Kişisel Veriler.....	42
1. İlgili Kişinin Irkı.....	42
2. İlgili Kişinin Etnik Kökeni.....	44
3. İlgili Kişinin Siyasi Düşüncesi.....	46
4. İlgili Kişinin Felsefi İnancı.....	48
5. İlgili Kişinin Dini.....	50
6. İlgili Kişinin Mezhebi veya Diğer İnancı.....	52
7. İlgili Kişinin Kılık ve Kıyafeti.....	53
8. İlgili Kişinin Dernek, Vakıf ya da Sendika Üyeliği.....	54
9. İlgili Kişinin Ceza Mahkûmiyeti ve Güvenlik Tedbirlerine İlişkin Verileri.....	56
10. İlgili Kişinin Biyometrik veya Genetik Verileri.....	58
11. İlgili Kişinin Sağlığına ve Cinsel Hayatına İlişkin Veriler.....	63
D. 2016/679 Sayılı Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde Düzenlenen Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Durumu.....	73
1. Genel Olarak.....	73
2. Çocukların Verileri.....	73
3. İş İlişkilerine Dair Veriler.....	75
4. Kişilerin Cinsel Eğilimlerine Dair Veriler.....	76
II. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi.....	77
A. Genel Olarak “Kişisel Verilerin İşlenmesi” Kavramı.....	77
B. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesine Dair Temel İlkeler.....	83
1. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İçeriğine İlişkin Temel İlkeler.....	83

a. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun İşleme.....	83
b. Doğru ve Gerekğinde Güncel Olma.....	87
c. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşlenme.....	88
d. Amaca Bağlılık, Sınırlı ve Ölçülü İşleme.....	89
e. İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme.....	92
2. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Usule İlişkin İlkeler.....	93
a. Kural Olarak Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinin Yasak Olması İlkesi.....	93
b. İlgili Kişinin Bilgilendirilmesi İlkesi.....	95
(1) Genel Olarak.....	95
(2) İlgili Kişinin Hakları.....	96
c. Veri Güvenliği İlkesi.....	100
d. Sicile Kayıt İlkesi.....	103
e. Ön Denetim İlkesi.....	106
C. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenme Şartları.....	107
1. Genel Olarak.....	107
2. Açık Rıza.....	107
a. Genel Olarak.....	107
b. Açık Rızanın Unsurları.....	108
(1) Genel Olarak.....	108
(2) Özgür İradeyle Açıklanan “Tereddüde Yer Bırakmayacak Açıklıkta” Bir Rıza Olması.....	109
(3) İlgili Kişinin Bilgilendirilmiş Olması.....	110
(4) Rızanın Belirli Bir Konuya İlişkin Alınmış Olması.....	112
c. Açık Rızanın Şekli, Verilme Zamanı ve Geri Alınması.....	113
d. Genel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranan Açık Rıza Kavramı ile Özel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranan Açık Rıza Kavramlarının Karşılaştırılması.....	114
3. Kurul Tarafından Belirlenen Yeterli Önlemlerin Alınması.....	116

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİNDE AÇIK RIZANIN ARANMADIĞI HALLER

I. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller.....	117
A. Genel Olarak.....	117
B. Açık Rıza Aranmaksızın Özel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranacak Genel Şartlar.....	121
1. Genel Olarak.....	121
a. Kişisel Verileri Koruma Kurulu Tarafından Belirlenen Yeterli Önlemlerin Alınması.....	121
b. Kişisel Verileri Koruma Kurulu Tarafından Belirlenen Yeterli Önlemler.....	123
(1) Özel Nitelikli Kişisel Veriler İçin Güvenlik Politikası Belirlenmesi.....	123
(2) Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Süreçlerinde Yer Alan Çalışanların Yetki, Denetim ve Görevlerine İlişkin Önlemler.....	124
i. Çalışanlara Düzenli Olarak Eğitimler Verilmesi.....	125
ii. Çalışanlar ile Kurumlar Arasında Gizlilik Sözleşmeleri Yapılması.....	125
iii. Verilere Erişim Yetkisine Sahip Kullanıcıların, Yetki Kapsam ve Sürelerinin Belirlenmesi.....	126
iv. Periyodik Olarak Yetki Kontrolleri Gerçekleştirilmesi.....	128
v. Görevleri Sona Eren veya Değişikliğe Uğrayan Çalışanların Yetkilerinin Kaldırılması.....	129
(3) Elektronik Ortamda İşlenen Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Alınacak Önlemler.....	130
i. Genel Olarak.....	130

ii. Verilerin Kriptografik Yöntemler Kullanılarak Muhafaza Edilmesi.....	130
iii. Kriptografik Anahtarların Güvenli ve Farklı Ortamlarda Tutulması.....	132
iv. Veriler Üzerinde Gerçekleştirilen Tüm Hareketlerin İşlem Kayıtlarının Güvenli Olarak Loglanması.....	132
v. Verilerin Bulunduğu Ortamlara Ait Güvenlik Denetimlerinin Sağlanması.....	134
vi. Yazılım Aracılığıyla Erişilen Verilerde Yazılıma İlişkin Güvenlik Kontrollerinin Yapılması.....	135
vii. Uzaktan Erişim Yapılan Verilerde En Az İki Kademeli Kimlik Doğrulama Sisteminin Kullanılması.....	137
(4) Fiziksel Ortamda İşlenen Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Alınacak Önlemler.....	138
(5) Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Aktarılmasında Alınacak Yeterli Önlemler.....	139
(6) Kurul Tarafından Belirlenen Teknik ve İdari Tedbirlerin Alınması.....	142
C. Açık Rıza Aranmaksızın Sağlık ve Cinsel Hayata İlişkin Özel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranılan Özel Şartlar.....	143
1. Genel Olarak.....	143
2. Sağlık veya Cinsel Hayata Dair Bir Verinin Sır Saklama Yükümlülüğü Altında Bulunan Kişiler veya Kuruluşlar Tarafından İşlenmesi.....	144
a. Genel Olarak Sır Kavramı.....	144
b. Sır Türleri.....	146
c. Sır Saklama Yükümlülüğü.....	141
(1) Genel Olarak.....	149
(2) Türk Hukukunda Düzenlenen Sır Saklama Yükümlülüğü Düzenlemeleri.....	150

i. Veri Sorumlusunun ve Veri İşleyen Sır Saklama Yükümlülüğü.....	150
ii. Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü.....	151
iii. Avukatın Sır Saklama Yükümlülüğü.....	155
iv. Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü.....	156
v. İşçinin ve İşverenin Sır Saklama Yükümlülüğü.....	158
vi. Mevzuatta Düzenlenen Diğer Sır Saklama Yükümlülüğü Düzenlemeleri.....	159
3. Belli Amaçlar Dahilinde İşlenebilmesi.....	160
a. Genel Olarak.....	160
b. Kamu Sağlığının Korunması.....	161
c. Koruyucu Hekimlik.....	164
d. Tıbbî Teşhis, Tedavi ve Bakım Hizmetlerinin Yürütülmesi.....	167
e. Sağlık Hizmetleri ile Finansmanının Planlanması ve Yönetimi....	169
D. Açık Rıza Aranmaksızın Diğer Özel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranan Özel Şartlar.....	171
1. Genel Olarak.....	171
2. Kanunlarda Öngörülmesi.....	172
E. Genel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Bakımından Açık Rızanın Aranmadığı Hallerin Özel Nitelikli Kişisel Veriler Bakımından Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu.....	184
1. Genel Olarak.....	184
2. Kanunlarda Açıkça Öngörülmesi Durumunda Sağlık ve Cinsel Hayata Dair Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu.....	187
3. Fiili İmkânsızlık Halinde Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu.....	188
4. Bir Sözleşmenin Kurulması ve İfasıyla Doğrudan İlgili Olması Durumunda İşlenmesi Gerekli Olan Akit Taraflardan Birine Ait Özel Nitelikli Kişisel Verinin İşlenmesi Sorunu.....	190

5. Veri Sorumlusunun Hukuki Yükümlülüğünü Yerine Getirebilmesi İçin Zorunlu Olan Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu.....	191
6. İlgili Kişi Tarafından Alenileştirilen Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu.....	192
7. Bir Hakkın Tesisi, Kullanılması veya Korunması İçin Zorunlu Olmak Koşuluyla Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu.....	195
8. Veri Sorumlusunun Meşru Menfaatleri Bakımından Zorunlu Olması Durumunda Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu.....	196
F. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Bakımından Kanunun 28'inci Maddesi Kapsamında Ayırık Tutulan Haller.....	197
1. Genel Olarak.....	197
2. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Gerçek Kişiler Tarafından Kendisiyle veya Aile Fertleriyle İlgili Faaliyetler Kapsamında İşlenmesi.....	198
3. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Resmi İstatistik, Araştırma ve Planlama Gibi Amaçlarla İşlenmesi.....	199
4. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Bilimsel Amaçlarla ya da İfade Özgürlüğü Kapsamında İşlenmesi.....	200
5. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Yürütülen Önleyici, Koruyucu ve İstihbari Faaliyetler Kapsamında İşlenmesi.....	203
6. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Yargı Faaliyetlerine İlişkin Olarak Yargı Makamları veya İnfaz Mercileri Tarafından İşlenmesi.....	204
SONUÇ.....	206
BİBLİYOGRAFYA.....	219
İNTERNET KAYNAKLARI.....	257

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	: Aynı Eser
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
A.Ş.	: Anonim Şirket
Aş.	: Aşağıya Atıf
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BDSG	: Bundesdatenschutzgesetz (Almanya Federal Veri Koruma Yasası)
C.	: Cilt
c.	: Cilt Sayısı
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CNIL	: Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés (Ulusal Bilgi İşlem ve Özgürlükler Komisyonu)
Çev.	: Çeviren
DDK	: Devlet Denetleme Kurulu
Dpn.	: Dipnot
Ed.	: Editör
EU	: European Union (Avrupa Birliği)
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	: Fıkra
FADP	: Federal Act on Data Protection(İsviçre Federal Veri Koruma Yasası)
FDPIC	: Federal Data Protection and Information Commissioner (İsviçre Federal Veri Koruma ve Bilgi Komiserliği)
FTP	: File Transfer Protocol (Dosya Aktarım Protokolü)
GDPR	: The General Data Protection Regulation (Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü)

GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HIV	: Human Immunodeficiency Virus (İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü)
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ICO	: Information Commissioner's Office (Bilgi Komisyonu Ofisi)
IJACSA	: International Journal of Advanced Computer Science and Applications
IP	: Internet Protocol Address (İnternet Protokol Adresi)
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
Karş.	: Karşılaştırınız
KEP	: Kayıtlı Elektronik Posta
KEPHS	: Kayıtlı Elektronik Posta Hizmet Sağlayıcısı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KVKK	: Kişisel Verileri Koruma Kurumu
Ltd.	: Limited
m.	: Madde
No	: Numara (Sayı)
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
PNR	: Passenger Name Record (Yolcu İsim Bilgisi)
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
sFTP	: Secure File Transfer Protocol (Güvenli Dosya Aktarım Protokolü)
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SHTK	: Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu
SMK	: Sınai Mülkiyet Kanunu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SSH	: Secure Shell (Güvenli Kabuk)
STİSK	: Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBD	: Türkiye Bilişim Derneği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
U.S.	: United States (Birleşik Devletler)
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vd.	: Ve Diğerleri
VPN	: Virtual Private Network (Sanal Özel Ağ)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
Yuk.	: Yukarıya Atıf
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

İster dini ister fizyolojik açıdan değerlendirilsin, insan dünyada yaşayan en karmaşık varlıktır ve yeryüzüne ayak bastığı ilk günden beri, yaşadığı coğrafyanın kaderini değiştirmiş, dünyayı aklıyla ve eylemleriyle bugünkü haline getirmiştir. 15 milyar yıl önce, yaşanan büyük bir patlamayla meydana geldiği savunulan bu evrene¹ doğan insanlar, ilk çağlardan beri diğer insanoğullarıyla iletişim ve etkileşim içerisinde olmuştur. Henüz telefonun, bilgisayarın veya sair elektronik iletişim araçlarının icat edilmediği dönemde, insanlar birbirleriyle iletişim kurmak için duman gibi, vücut dili gibi kendi oluşturdukları bedensel iletişim tekniklerini kullanmakta idi. Göçebe yaşayış döneminden yerleşik döneme geçiş ile birlikte gelişen mülkiyet anlayışı doğrultusunda, iletişim teknikleri de gelişmeye başlamıştır. İnsanlığın devinimi bu iletişim ve etkileşimler çerçevesinde ortaya çıkan mülkiyet gibi kavramların gelişmesiyle birlikte başlamıştır. Sahip olma duygusunu tadan insanoğlu, bu duyguyu artık binlerce yıl boyunca bırakmayacak idi. Mülkiyet anlayışının gelişmesiyle ve yazı gibi iletişim tekniklerinin oluşmasıyla birlikte savaşlar baş göstermiş, insanlar yerlerini sağlamlaştırmak ve dünyayı paylaşabilmek için yeteneklerini savaş meydanlarında göstermiştir. Küçük topluluklar yerlerini yavaş yavaş büyük devletlere bırakırken, insanoğlu da zihnini ve gücünü geliştirmiştir. Devamında tarım toplumu, sanayi toplumuna yenilmiştir. On sekizinci yüzyılda sanayi alanında yaşanan gelişmeler, insanların makinelerle tanışmasına yol açmıştır. İnsanın emeğinin gerektirdiği işlerin daha kolay yapılabilmesini sağlayan bu akılsız icatlar, iletişim alanında yapılacak icatlara da ilham olmuştur. Nitekim devamında faks cihazının, telefonun, bilgisayarın ve nihai ve olağanüstü bir icat olarak internetin icadı ile birlikte, insanların birbirleriyle iletişim imkânı ve yolları çeşitlenmiş, kalabalıklaşmış ve geri döndürülemez bir boyutta artmıştır.

Birbirleriyle iletişim imkânı artan insanoğulları, bu seviyede birbirlerine ait bilgilerden, birbirlerinin yaşadığı hadiselerden daha kolay haberdar olur hale gelmiştir.

¹ Durmuş Ali Demir/Namık Kemal Pak, “Büyük Patlama ve Evrenin Genişlemesi”, **Bilim ve Ütopya Dergisi**, No:195, 2010, s.16-21 (Çevrimiçi), <http://www.physics.metu.edu.tr/uploads/Admission.ADM-146/6-BB-EvrenGenisl-BilUt195-ey10.pdf> 14 Nisan 2019, s.16.

Artık yirminci yüzyıla gelindiğinde, internet ve teknolojinin sınırları en merak edilen sonsuzluk olup, insanlar internetin de hayatlarına girmesiyle birlikte her tür bilgiye, her tür şekilde ulaşma imkanını daha kolay elde etmeye başlamıştır. Daha önceki yüzyıllarda evinin ve yurdunun sahipliğini koruma derdinde olan insanoğlu, artık bilgilerini de koruma derdine düşmüştür. Zira artık internetin ve teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan durum, kişilere ait bilgilerin kullanımı yoluyla, kişileri yaşam, onur, mülkiyet, kişilik ve sair temel insan hakları yönünden tehdit edebilecek boyuta varmıştır. Bu da insanların kendilerine ait bilgilerinin korunması gereği düşüncesinin yolunu açmıştır.

İnsanlara ait kişisel bilgilerin korunması yolunda tereddütlerin oluşmaya başladığı, ilgili çevrelerin bu hususta tartışma yapmaya başladığı dönem 1960'lı yıllara denk gelmektedir. 1960'lı yıllarda başlayan bu tartışma, 1970'lere gelindiğinde yerini, bu hususta düzenleme yapma gereği düşüncesi ve çalışmalarına bırakmıştır². Nitekim 1970 yılında başlayan çalışmalar meyvelerini 1980 yılında vermeye başlamıştır. Öyle ki 1980 yılında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, özel yaşamın gizliliğinin ve kişisel verilerin korunması adına rehber ilkeler yayınlamış³, 1981 yılında ise Avrupa Konseyi, kişisel verilerin korunması hususunda bireylerin korunmasına dair ilk uluslararası sözleşmeyi ihdas etmiştir⁴.

Kişilere ait bilgilerin korunması tereddütlerinin uluslararası kuruluşları düzenlemeler yapmaya ittiği dönemde, ulusal düzeyde olmak üzere ülkeler de bu tereddütlerden dolayı düzenlemeler yapma yoluna gitmiştir. Nitekim Türkiye de bu ülkelerden biridir. Türkiye, Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen ilgili sözleşmeyi aynı yıl imzalamasına rağmen, sözleşmeyi onaylamayı ancak onlarca yıl sonra uygun bulmuştur. Türkiye, kişilere ait bilgilerin, bir başka deyişle kişisel verilerin korunması alanında dağınık mevzuat düzenlemeleri karşısında, beklenen kanunu 2016 yılında

² Mario Viola de Azevedo Cunha, **Market Integration Through Data Protection: An Analysis of the Insurance and Financial Industries in the EU**, Ed. Pompeu Casanovas, Giovanni Sartor, Law, Governance and Technology Series, C.IX, Dordrecht, Springer Science+Business Media, 2013, s.2-4.

³ Bkz.: Aş. a. OECD Bünyesinde Yapılan Düzenlemeler, s.22 vd.

⁴ Bkz.: Aş. (2) Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin 108 Sayılı Sözleşme ve 181 Sayılı Ek Protokol, s.25 vd.

6698 sayı numarasıyla ve “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu”⁵ adıyla nihayet ihdas etmiştir.

Kişisel veriler alanında yapılan ve birbirlerini takip eden düzenlemeler bir yana, birtakım tereddütlerin ülke ve kuruluşları, kişisel veriler arasında ayırım yapmaya varana kadar etkilediğini ifade etmek gerekir. Şöyle ki, dünya her daim bir savaş bölgesi olmuştur. Tarihte birçok kanlı savaşa ev sahipliği yapan dünyada, bu savaşlar bazen para, bazen siyasi ideolojiler, bazen ise din uğruna yapılmıştır. Birçok kaybın verildiği bu savaşlar, ayrımcılığın, kötülüğün, düşmanlığın en habis biçimde yaşandığı olaylar olmuştur. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde detaylıca aktarılacağı için, şimdilik şunu söylemekle yetinmek gerekir ki, kişilere ait verilerden, kişilere ait bazı verilerin daha ayrıcalıklı korunmasına sebep mülahazalar kaynağını, savaşlardan, ayrımcılıktan ve kötülükten almıştır. Bu nispetle hem uluslararası düzenlemelerde hem de ulusal düzenlemelerde yankıları görüldüğü üzere, özel nitelikli olmak üzere kişisel veri tanım ve kapsamı geliştirilmiştir. 6698 sayılı Kanun’da da ayrıca düzenlenen ve diğer verilerden ayrı bir yere koyulan, ayrı bir düzenlemeye tabi tutulan, ayrıca korunan ve özel rejimi haiz veriler, özel nitelikli kişisel veriler olarak adlandırılmıştır. Ancak ister “özel nitelikli”, ister “özellikli”, “hassas”, “duyarlı”, “özel kategorili” veya sair söylemlerle ifade edilsin, bu veriler ayrımcılık tehlikesinin yarattığı bir veri kategorisi olup, önemi ve mevzuat karşısında yeniliği nedeniyle çalışmamızın ana konusunu oluşturmuştur.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızda ilk olarak, kişisel verilerin korunması ihtiyacının ortaya çıkışı ve kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve bu hakkın diğer haklarla olan bağlantısından bahsedilecek, kişisel verinin tanımına, hukuki niteliğinin ne olduğuna, unsurlarına ve türlerine dair açıklamalara yer verilecektir. Devamında ise, kişisel verilerin korunması hususunda yapılan düzenlemelerden uluslararası alanda olmak üzere; OECD, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği bünyesinde yapılan düzenlemelerden, ulusal düzeyde olmak üzere ise 1982 Anayasası ve ilgili düzenlemeleri ile 6698 sayılı Kanun, 4721

⁵ Çalışmamızın devamında 6698 sayılı Kanun olarak anılacaktır.

sayılı Türk Medeni Kanunu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu düzenlemelerinden bahsedilecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, özel nitelikli kişisel veri kavramının ne olduğundan, bu kavramın ortaya çıkışı ve gerekliliğinden, özel nitelikli kişisel veri kavramına dair tanımlardan bahsedilecek, 6698 sayılı Kanun'da düzenlenen özel nitelikli kişisel verilere ve 2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde düzenlenen özel nitelikli kişisel verilere dair açıklamalara yer verilecektir. Devamında ise, genel olarak "kişisel verilerin işlenmesi" kavramından ne anlaşılması gerektiğinden, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair olmak üzere, bu verilerin içeriğine, işlenmesindeki usule dair ilkelerden, özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartlarından, bu şartlardan biri olan özellikle açık rıza kavramından söz edilecek, genel nitelikli verilerin işlenmesinde aranan açık rıza kavramı ile özel nitelikli verilerin işlenmesinde aranan açık rıza kavramları karşılaştırılacaktır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, çalışmamızın özünü oluşturan özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rızanın aranmadığı haller detaylıca işlenecektir. Bu kapsamda, genel olarak özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rızanın aranmadığı hallerin ne olduğundan, devamında her tür özel nitelikli kişisel verinin işlenmesi bakımından aranan genel bir şart olan Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şartından, bu önlemlerin ne olduğundan, sonrasında ise özel nitelikli kişisel verilerden sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler bakımından, bu verilerin işlenmesinde aranan özel şartlardan, bu özel şartlar kapsamında sır saklama yükümlülüğünden, bu verilerin işlenmesi için aranan amaçların ne olduğundan bahsedilecek; sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler hariç olmak üzere, diğer özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenmesinde aranan özel şartlardan ise, genel olarak bu şartların ne olduğundan, bu kapsamda kanunlarda öngörülmesi halinde bu verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceğinden bahsedilecektir. Bir sonraki başlıkta ise genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından açık rızanın aranmadığı hallerin özel nitelikli kişisel veriler bakımından uygulanıp uygulanmayacağı sorunu irdelenecek, son olarak ise özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından 6698 sayılı Kanun'un 28'inci maddesi kapsamında ayırık tutulan haller işlenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI İHTİYACININ ORTAYA ÇIKIŞI, KİŞİSEL VERİ KAVRAMI VE TÜRLERİ İLE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI ALANINA AİT YASAL DÜZENLEMELER

I. Kişisel Verilerin Korunması İhtiyacının Ortaya Çıkışı ve Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı

A. Genel Olarak

Tarihsel süreçte var olduğumuzdan bu yana insana ait değerler her zaman tartışma konusu olmuştur. Nitekim insan olmanın gerektirdiği değerleri toplumların kabullenmesi zaman almıştır. İlk insanın dünyaya ayak bastığı günden beri kavram olarak olmasa da somut olarak var olan kişisel veri anlayışının toplumlar nezdinde normatif boyut kazanması hayli zaman almıştır. En basit tabiriyle insanlar, doğar, hasta olur, diğer insanlarla yakın veya uzak ilişkiler kurar, bazen kimsenin bilmesini istemeyeceği eylem ve davranışlarda bulunur ya da bazen yalnızca belirlediği insanların bilmesini isteyeceği bilgileri açıklar. İnsan toplumsal bir varlık olmakla birlikte, toplum karşısında hem maddi hem manevi olarak korunma içgüdüsüne sahiptir. Bu suretle insanlara ait bilgilerin korunması da zamanla bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle, insanların yazılı hukuk kurallarının olmadığı, yerleşik olarak yaşamadıkları dönemden, yazılı hukuk kurallarının uygulandığı yerleşik modern döneme geçişleriyle yalnızca vücut bütünlüklerinin, mülkiyet ve sair temel haklarının korunması değil, insan olmalarının bir parçası olan bilgilerinin de korunması ihtiyacı hasıl olmuştur.

Bu suretle kişisel verilerin korunması ihtiyacının ortaya çıkmasına çeşitli topluluklarca kişisel verilere duyulan gereksinimin, teknolojiye gelişmelerin ve

gözetim teknolojilerindeki gelişmeler nedeniyle oluşan kaygı ortamının sebep olduğu söylenebilir⁶.

Günümüzde artık dünyanın en değerli kaynağı, petrol değil veridir⁷ ve bireyler, bir taraftan başkalarıyla ilgili bilgi edinmek, öbür taraftan ise kendileriyle ilgili mümkün olduğunca az şeyin bilinmesini sağlamak için sürekli bir çaba içerisinde⁸. Zira kişisel veriler, bu bilgileri elinde bulunduran kişiyi maddi ve manevi anlamda güçlü kılmakta, nitekim ele geçirilen kişisel verilerin, hukuka uygun veya aykırı yollarla kullanılması durumunda, bu verilerden maddi yarar sağlanabilmekte, ayrıca kişinin başkalarıyla paylaşmak istemediği bilgilerinin üçüncü kişilere açıklanma tehlikesi de bu tür bilgileri elinde bulunduran kimseler açısından manevi anlamda güç teşkil etmektedir⁹. Örneğin, bir kişinin banka kartı şifresinin öğrenilmesi durumunda söz konusu kişinin hesabından hukuka aykırı şekilde maddi kazanım elde edilmesi veya kişinin cinsel yaşamıyla ilgili elde edilen bir kısım bilgilerin üçüncü kişilere açıklanacağı tehdidi ile kişiden çeşitli isteklerde bulunulabilmesi mümkündür. Tüm bu olasılıklar dikkate alındığında, kişisel verileri elinde bulunduran kimselerin bilgiye erişme özgürlüğü ve maddi ve manevi çıkarları karşısında, kişisel veri sahiplerinin maddi ve manevi varlıklarının korunması ihtiyacının ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur¹⁰.

Kişisel verilerin korunması ihtiyacının ortaya çıkmasına sebep olan diğer ve en önemli faktör teknolojinin gelişmesi ve bundan kaynaklı ortaya çıkan gözetim

⁶ Elif Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, 3.Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2019, (Küzeci, **Kişisel Veriler**), s.18.

⁷ The Economist, “**The World’s Most Valuable Resource is No Longer Oil, but Data**” (Çevrimiçi), <https://www.economist.com/leaders/2017/05/06/the-worlds-most-valuable-resource-is-no-longer-oil-but-data>, 16 Şubat 2019; Furkan Güven Taştan, **Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, 2. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., 2017, s.3; Hatta bazı yazarlar verilerin değerli ve güçlü bir meta olup, petrolden farklı olarak, miktar ve zarar verebilme kapasitesi yönünden sınırsız olduğunu ifade etmektedir, bkz.: James Bridle, “**Opinion: Data isn’t the New Oil — It’s the New Nuclear Power**”, (Çevrimiçi) <https://ideas.ted.com/opinion-data-isnt-the-new-oil-its-the-new-nuclear-power/>, 16 Şubat 2019; Mesut Serdar Çekin, **Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**, 1.Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., 2018, s.2.

⁸ Hale Akdağ, “**Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.1.

⁹ Hüseyin Can Aksoy, **Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması**, 1.Bası, Ankara, Çakmak Yayınevi, 2010, s.3.

¹⁰ Aksoy, **a.g.e.**, s.3.

çılgınlığının bireylere “korku” olarak yansımalarıdır¹¹. Teknolojinin gelişmesi, modern toplumda adeta bir devrim etkisi yaratmış, bu durum bir yandan istek ve ihtiyaçlara erişimde birçok kolaylığa yol açarken, bir yandan da verilere erişimi de inanılmaz bir boyutta kolaylaştırmıştır. Bu suretle de kendisine çok daha kolay erişilen verinin, eskisinden daha çok korunması ihtiyacı hasıl olmuştur. Bunun nedeni, bu bilgilerin mevcut teknolojiler sayesinde kontrolsüz ve hızlı bir şekilde çoğaltılabilmesi, depolama maliyetlerinin düşük olması nedeniyle gereğinden fazla bilginin kayıt altına alınması, kısa sürede uzak mesafelere transfer edilebilmesi, tehditlere karşı korunamayan bilgilerin kısa süre içinde sınırsız sayıda kişinin erişimine açık hale gelmesi ve bu sürecin sonunda geri dönüşü olmayan sonuçların ortaya çıkabilmesi imkanındır¹². Bu suretle kişinin, özellikle kişinin verilerinin mahremiyeti, aranan bir mezyet ve korunması gereken bir kavram haline gelmiştir. Gözetlenen, sürekli büyük bir otoritenin gözetim ve denetimi altında olan ve bunu da hisseden kişinin özgür olduğundan bahsedemeyiz. Kişiyi sürekli gözetken ve izleyen bir toplumda, George Orwell’in 1984 adlı romanında tasvir ettiği distopyanın¹³ ya da Bentham’ın tasvir ettiği “Panoptikon¹⁴” düzeninin gerçekleşmesi işten bile değildir. Bu bağlamda kişisel

¹¹ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.40; Nilgün Başalp, **Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, (Başalp, **Kişisel Veriler**), s.21; Nur Halet Avcıoğlu, “**Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması Hakkı**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2018, s.26.

¹² Türkay Henkoğlu, “**Hassas Bilgi Varlıklarının ve Kişisel Verilerin Hukuksal Düzenlemeler ile Korunması ve Bu Kapsamda Üniversiteler İçin Bilgi Güvenliği Politikasının Geliştirilmesi**”, Doktora Tezi, Ankara, 2015, s.7.

¹³ Akdağ’a göre, Orwell’in 1984’ündeki sistem, sürekli fiilen gözetim altında olan, hayatının her anı kontrol edilen, asla yalnız kalamayan ve farklı düşünemeyen kişilere dayanmaktadır., bkz.: Akdağ, **a.g.e.**, s.1; Özdemir’e göre, George Orwell, yazmış olduğu eserinde kişiyi baskı altında tutan, her an her saniye izleyen ve kendisine ait kişisel verileri kişisel olmaktan çıkaran şeffaf bir insan modelinin yaratıldığı totaliter bir rejimi konu almakta ve figüratif olarak yer alan “Büyük Birader” motifi günümüzde telekomünikasyon araçlarının izlenmesinde bir deyim olarak kullanılmaktadır, bkz.: Hayrunnisa Özdemir, “**Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması**”, Doktora Tezi, Ankara, 2009, (Özdemir, **Elektronik Haberleşme**), dpn.1; Özdemir aynı zamanda kişiyi her an gözetleyen, ona özel bir alan bırakmayan Büyük Birader sendromunun yaşadığımız döneme çok da uzak bir kavram olmadığını ifade etmektedir, bkz.: Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.1; Küzeci’ye göre ise “1984 bir distopyadır. Ancak pek çok kişi burada resmedilen dünyanın gerçeğe dönüşmesinden endişe etmektedir.”, bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.43; Gür’e göre ise, “*Bilgi mahremiyetinin tiranlık karşısında istihkâm işlevi göreceği yönündeki yaygın inanç, George Orwell’in 1984 isimli romanında dışa vurulmaktadır.*”, bkz.: İkbâl Gür, “**Kişisel Verilerin Korunması Hususunda AB ile ABD Arasında Çıkan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, s.7.

¹⁴ “Yunanca Pan(Bütün) ve optikon(gözlemlemek) kelimelerinin birleşim olan panoptikon “her yeri gözleyebilen” anlamına gelmektedir. Michel Foucault’nun tespit ettiği gibi modern iktidarın başlıca koşulu olan disiplin pratiklerinin temeli bu şemaya dayanmaktadır. Ortadaki gözetim kulesinin çevresindeki birkaç katlı tek kişilik hücrelerden oluşan bir halka üstüne kurulu bu şema, dış pencerelerden sürekli olarak sızan güneş ışınlarıyla adeta ortadaki gözetim kulesini görünmez, hücreyi

verilerin korunması, kişilerin bu tip baskılar altında kalmalarını engellemek, gözetleyen ile gözetlenen arasındaki güç dengesini sağlamak¹⁵ ve kişilerin özgür bireyler olabilmeleri için gereken ortamı yaratmak açısından bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır¹⁶.

B. Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Haklarla Bağlantısı

1. Genel Olarak Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı

Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, bireylerin kendisine ait verilerin işlenmesi nedeniyle ortaya çıkan risk ve tehdit ortamı karşısında temel hak ve özgürlüklerinin korunması anlamına gelmektedir¹⁷. Bu hakkın temelinde insan onuruyla birlikte kişiliğin serbestçe geliştirilmesi hakkı yatmaktadır¹⁸. İnsan onuru, kısaca, “*insanın sırf insan olması sebebiyle değerli ve saygıya layık bir varlık olması*”¹⁹ olarak tanımlanabilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de birçok kararında, bir

ise aydınlık kılan yapısıyla mahkûmda sürekli olarak gözetlenebilme ihtimalinden yola çıkarak bir “öz-disiplin” yaratmayı amaçlamaktaydı. Mahkûm ne zaman izlendiğinin bilgisine asla vakıf olmadığından zihninde sürekli olarak izlendiğine –izlenebilir olduğuna- dair bir düşünceyle hareket eder.”, bkz.: Çağrı Usluer, “Panoptik - Sonrasi Postmodern Akışkan Gözetim: Self-Panoptisizm”, (Çevrimiçi), https://www.academia.edu/7261350/Mesele-89_Panoptik_-_Sonrasi_Postmodern_Akışkan_G%C3%B6zetim_Self-Panoptisizm 20 Ocak 2019, s.2; “Panoptikon modeli kişilerin toplum içinde ayırt edilmeme hakkını ortadan kaldıran bir sistemdir.”, bkz.: Sabire Sanem Yılmaz, “Tıp Alanında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Olarak Verilmesinin Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Sır Saklama Yükümlülüğü Kapsamında)”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014, s.19; “Panoptisizm ise, güç dengesizliği üzerine kurulu bir sistem olup, bu sistemde kişiler sürekli gözetlenme riski altındadır, haklarında kim tarafından, ne zaman, hangi bilgilerin toplandığını bilme olanakları yoktur. Bu da onları fiilen gözetlenmeseler bile, sürekli gözetleniyorlarmış gibi yaşamaya iter.”, bkz.: Akdağ, a.g.e., s. 1-2; Panoptikon esasında bir hapisane sistemidir, daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Mehmet Emin Artuk/ Mehmet Emin Alşahin, “Hapis Cezalarının ve Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi (Historical Evolution Of Prison Sentences And Prisons)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi: Mehmet Akif Aydın’a Armağan**, C.XXI, No: 2, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/272845> 16 Şubat 2019, s.145-185.

¹⁵ Akdağ, a.g.e., s.2.; Aydın Akgül, “Kişisel Verilerin Korunması Açısından İdarenin Hukuki Sorumluluğu ve Yargısal Denetimi”, Doktora Tezi, Kocaeli, 2013, s. 28; Aksoy, a.g.e., s.4.

¹⁶ Akdağ, a.g.e., s.2.

¹⁷ Henkoğlu, a.g.e., s.97.

¹⁸ Oğuz Şimşek, **Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, Ankara, Beta Yayınevi, 2008, s.132.

¹⁹ Ayşen Seymen Çakar, “Hukuki Bir Kavram Olarak İnsan Onuru”, Umut Vakfı Araştırma Merkezi, 3. Hukukun Gençleri Sempozyumu, 11-12 Ekim 2013, Antalya, (Çevrimiçi), http://www.umut.org.tr/UserFiles/Files/Document/document_11%20Ekim-IV-1.docx 16 Şubat 2019, s. 3.

temel hak ve özgürlüğün ihlal edilmesinin insan onuru ile bağdaşmayacağını ifade etmiştir²⁰. Kişiliğin serbestçe geliştirilmesi gibi bir hak alanını da içine alan kişilik haklarının temel ödevi ise, insan onurunu, kişinin yaşam alanını ve bunların temel koşullarını güvence altına almaktır²¹.

Kişisel verilerinin korunmasını isteme hakkına göre, bireyin ne zaman ve hangi sınırlar içerisinde, hangi yaşam ilişkilerini açıklayıp, alenileştirebileceğine devlet veya başka bir kurum değil, bizzat kendisi karar vermelidir²². Bu takdirle kişiler, verilerinin devlet ve bilhassa özel makamlar karşısında korunmasını isteme, korunmasına yönelik taleplerde bulunma hakkını haizdir. Nitekim uzun süren mevzuat çalışmaları sonucunda, “Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı” yalnızca doktrinde kendine yer bulabilmiş bir kavramken, 1982 Anayasası’nda 2010 yılında yapılan değişikliklerle anayasal korumaya da kavuşmuştur. Anayasa’nın 20’nci maddesinin son fıkrasıyla hüküm altına alındığı üzere²³, *“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”* Nitekim anayasal bir korumaya kavuşan ancak yaklaşık 6 yıl boyunca yasal korumaya kavuşamayan “Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı” 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu²⁴ ile yasal korumaya da kavuşmuştur.

²⁰ Akdağ, **a.g.e.**, s.48.

²¹ Akgül, **a.g.e.**, s.59.

²² Şimşek, **a.g.e.**, s.135.

²³ 12 Eylül 2010 yılında yapılan referandumla kabul edildiği üzere, 07 Mayıs 2010 yılında yapılan değişikliklerle birlikte, 5982 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” kabul edilmiş, ilgili kanunun 2’nci maddesiyle 1982 Anayasası’na kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı başlıklı ilgili madde hükmü eklenmiştir.

²⁴ 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 29677 Sayılı, 7.4.2016 Tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 6698 sayılı Kanun’un tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6698.pdf> , 16 Şubat 2019.

2. Diğer Haklarla Bağlantısı

Kişisel verilerin korunması hakkı olarak karşımıza çıkan anayasal hak, diğer birçok temel hak ve özgürlükle sıkı bir ilişki içerisinde. Bu haklardan biri de “özel hayatın gizliliği”dir.

Özel hayatın gizliliği hakkının tanımı, özel hayat ve gizlilik (mahremiyet) kavramlarının soyut ve içinde bulunulan hal ve şartlara göre değişebilen unsurlara sahip olabilmesi nedeniyle, yasal düzenlemeler tarafından tanımlanmamış, birçok yazar tarafından doktrinde olmak üzere farklı şekillerde, farklı kapsamlarda tanımlanmıştır²⁵. Ancak bu tanımlardan en sık kullanılan tanımı Samuel D. Warren ve Louis D. Brandeis yapmıştır. İşbu tanıma göre, özel hayatın gizliliği hakkı “yalnız bırakılma hakkı”nı ifade eder²⁶. Özel hayatı²⁷ kişilerin herkesten sakındığı, bilinmesini istemediği duygu, davranış ve düşünce alanı olarak tanımlayabiliriz. Gizlilik kavramı ise esasında “mahremiyet”i ifade eder. Mahremiyet kavramı, tanımlanması oldukça zor bir kavramdır²⁸. Mahremiyet kendi başına insanı insan yapan temel nitelikler arasında yer alan özsel bir değer olup²⁹, kısaca bireylerin hayatlarının çok az kişiyle paylaştıkları kısmı olarak tanımlanabilir³⁰. Mahremiyet özellikle daha ileriki başlıklarda açıklanacağı üzere kişilerin özel nitelikli (hassas) verileri söz konusu olduğunda, korunması en önemli değerlerin başında gelmektedir.

²⁵ İlgili tanımlar için bkz.: Akdağ, **a.g.e.**, s.50-56; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.70-75.

²⁶ Samuel D. Warren/Louis D. Brandeis, “The Right to Privacy”, **Harvard Law Review**, 15 Aralık 1890, C.IV, No:5, s.193-221, s.193; Aynı yönde tanım için bkz.: The Editors of Encyclopedia Britannica, “**Rights of Privacy**”, (çevrimiçi) <https://www.britannica.com/topic/rights-of-privacy> 16 Şubat 2019; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.71; Uğur Ersoy, “**Bir İnsan Hakları Kavramı Olarak Kişisel Verilerin Korunması**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, s.10.

²⁷ Doktrinde kişinin hayatı, kamuya açık alan, özel alan ve sır alanı olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bkz: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.69-70; Akgül, **a.g.e.**, s.68 vd.; Ersoy, **a.g.e.**, s.10 vd.; Yılmaz, **a.g.e.**, s.18 vd.; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.139 vd; Taştan, **a.g.e.**, s.62-65.

²⁸ Richard A. Posner, “The Right of Privacy”, **Georgia Law Review**, C.XII, No:3, 1978, s.393-422, s.393.

²⁹ Gözde Dedeoğlu, “Gözetleme, Mahremiyet ve İnsan Onuru”, **TBD Bilişim Dergisi**, No:89, 2004, (Çevrimiçi), https://www.academia.edu/10003353/G%C3%96ZETLEME_MAHREM%C4%B0YET_ve_%C4%B0NSAN_ONURU 16 Şubat 2019, s.1.

³⁰ Akdağ, **a.g.e.**, s.47.

Tüm bu açıklamalar ışığında, her ne kadar kişisel verilerin korunmasına ilişkin yasal düzenlemelerin yapılmadığı ülke uygulamalarında³¹, keza yapılmakla birlikte yapılmadan evvelki uygulamalarda, kişisel verilerle ilgili uyumsuzlukların özel hayatın gizliliği kavramı içerisinde değerlendirildiği görülse de kişisel verilerin korunması hakkının, özel hayatın gizliliği hakkından ayrı, bağımsız bir alan olduğunu ifade etmek gerekir³². Nitekim kişisel verilerin ileride açıklayacağımız üzere mahiyeti, diğer verilere göre korunması ihtiyacının önemi dolayısıyla, kişisel verilerin korunması hakkının ayrı ve bağımsız bir hak olarak kabulü zorunlu hale gelmiştir.

Kişisel verilerin korunması hakkı ile düşünce özgürlüğü arasında da sıkı bir ilişki bulunmaktadır³³. Kişinin düşünceleri de kişisel veri olup³⁴, kişisel veri olan bu düşüncelerin hem düşünce özgürlüğü kapsamında hem kişisel verilerin korunması ilkeleri kapsamında korunması gerekmektedir. Zira düşünce özgürlüğü, birey hakkındaki bilgilerin, aklındaki düşüncelerin serbestçe aktarılmasını korumakta ve bu çerçevede bireyin kişisel verileri üzerindeki geleceğini belirleme hakkının etken faktörü olmaktadır³⁵. Bundan başka, düşünceyi açıklama özgürlüğünün kimi zaman kişisel verilerin korunması hakkına müdahale oluşturabilmesi de mümkündür. Bu gibi durumlarda yarışan haklar bakımından, somut olayın koşullarına göre değerlendirme yapılmalı, somut olayın özellikleri dikkate alınmak koşuluyla ağırlık verilecek hak saptanarak ona göre uygulama yapılmalıdır³⁶. Ancak her ne kadar bu haklar özellikle düşünce sahibi kişi ve veri sahibi kişinin farklı olması durumunda çatışabilecek durumda olsalar da 29.madde Veri Koruma Grubu³⁷ veri koruma hakkı ile düşünceyi

³¹ Anglo-Amerikan sisteminin geçerli olduğu ABD, Yeni Zelanda, Avustralya, Kanada gibi ülkelerde kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel bir düzenleme bulunmamakta, konuya ilişkin düzenlemeler özel hayatın gizliliği başlığı altında değerlendirilmektedir, bkz: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.69.

³² Aynı yönde bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.69; Yılmaz, **a.g.e.**, s.20; Murat Volkan Dülger, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması” **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.III, No:2, 2016, s.101-167, (Çevrimiçi), http://www.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/hukuk_dergisi/murat_dulger_2016_2.pdf 16

Şubat 2019, (Dülger, TCK), s.104.

³³ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.83 vd.; Akgül, **a.g.e.**, s.80 vd.; Şimşek, **a.g.e.**, s.146; Avcıoğlu, **a.g.e.**, s.22.

³⁴ Avcıoğlu, **a.g.e.**, s.22.

³⁵ Şimşek, **a.g.e.**, s.146

³⁶ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.84.

³⁷ 29. Madde Çalışma Grubu, 95/46 sayılı Avrupa Birliği Direktifinin 29’uncu Maddesi ile oluşturulan Veri Koruma Çalışma Grubunun kısa adıdır. Bu grubun görevi, Avrupa Komisyonu’na veri koruma konusunda bağımsız danışmanlık hizmeti sunmak ve AB Üye Devletlerinde veri korumaya yönelik yeknesak politikaların geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Çalışma Grubu, üye Devletlerdeki ulusal

açıklama özgürlüğünün özünde çelişkili olmadığına, üye devletlerin her iki hak alanının sınırlarını tanımlamaya yeterli düzeyde önem vermediğine dikkat çekmiştir³⁸.

Kişisel verilerin korunması hakkı ile bilgi edinme hakkı arasında da sıkı bir ilişki bulunmaktadır³⁹. Kısaca bilgi edinme, idarenin kararları, eylem ve işlemleriyle ilgili bilgi ve belgelerin elde edilmesi olgusudur⁴⁰. Diğer bir deyişle, bilgi edinme, kişilerin bütün resmi bilgi ve belgeler ile ses, görüntü ve bilgisayar kayıtlarına, aynı zamanda kendi haklarında tutulmuş fişlere ve dosyalara ulaşmayı, varsa yanlışlık ve hataları düzeltmeyi kapsar⁴¹. Bilgi edinme hakkı ile kişisel verilerin korunması hakkı arasındaki ilişki şu şekilde ifade edilebilir⁴²: Kişi devletin kendisiyle ilgili tuttuğu verilere ulaşmak ve bu veriler üzerinde işlem yaptırmak için hem bilgi edinme hakkına hem de kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelere başvurabilir. Ancak kişi, bilgi edinme hakkı yoluyla hakkında yalnız daha önceden toplanan veya işlenen verilere ulaşabilirken⁴³, kişisel verilerin korunması hakkı yoluyla, bu veriler işlenmeden veya toplanmadan da korumadan yararlanabilir. Bu da her iki hak alanının sınırlarının bir yerde farklılığına işaret etmektedir.

Bundan başka doktrinde kişisel verilerin korunması hakkının, haberleşme özgürlüğü⁴⁴, bilim özgürlüğü⁴⁵, vicdan, din ve inanış özgürlüğü⁴⁶, ayrımcılık yasağı⁴⁷ gibi hak, özgürlük ve yükümlülüklerle de derin ilişki içerisinde olduğu belirtilmektedir. Bir hak olarak kişisel verilerin korunması veya diğer bir deyişle korunmasını isteme hakkı, yapılan yasal düzenlemelerle sonradan tanınsa da insan

denetim makamlarının temsilcileri, Avrupa Veri Koruma Otoritesi temsilcisi ve Avrupa Komisyonunun bir temsilcisinden oluşur, bkz.: https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection/glossary/a_en 20 Şubat 2019.

³⁸ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.86.

³⁹ Akgül, **a.g.e.**, s.82; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.91 vd.; Avcıoğlu, **a.g.e.**, s.22 vd.

⁴⁰ Akgül, **a.g.e.**, s.83.

⁴¹ Ersoy, **a.g.e.**, s.28.

⁴² Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.91 vd.

⁴³ Küzeci ile aynı yönde bkz: Akgül, **a.g.e.**, s.89.

⁴⁴ Bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.94-96; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.103-109; Şimşek, **a.g.e.**, s.148; Akgül, **a.g.e.**, s.90-92; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.44.

⁴⁵ Bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.96-98.

⁴⁶ Bkz.: **A.e.**, s.99; Akgül, **a.g.e.**, s.92 vd.; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.44.

⁴⁷ Bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.99.

olmamızdan doğan ve doğuştan sahip olduğumuz haklar olup, bu hakların doğası gereği birçok hak ve özgürlükle bağlantılı olması ve birbirlerini beslemesi olağandır.

II. Kişisel Verinin Tanımı, Niteliği, Unsurları ve Türleri

A. Kişisel Verinin Tanımı

Bir kavram olarak kişisel veri, kişiye ilişkin, kişiden kaynaklanan, doğumumuzdan ölümümüze kadar bizi ifade eden her şeydir. Kişisel veri 6698 sayılı Kanun'da hemen hemen bütün uluslararası düzenlemelerle benzer olmak üzere tanımlanmıştır. Buna göre kişisel veri, *kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi*, ifade eder. Bu bağlamda bireyin kişisel verilerini, *özünde bireyin kimliğini ortaya çıkartan, bir kişiyi belirli kılan ve onu karakterize eden veriler olarak adlandırabiliriz*⁴⁸. Bu veriler, belli bir kimsenin kimliği, etnik kökeni, fiziksel özellikleri, sağlık, öğrenim veya istihdam durumuna ilişkin bilgilerden oluşabileceği gibi, bir kişinin bireysel ve aile içi yaşantısına ilişkin ve başkaları ile gerçekleştirilen haberleşmelerden ibaret bilgilerden de oluşabilecektir⁴⁹. Bir başka deyişle, kişiliğin sosyal, fiziksel, duygusal ve hatta ekonomik boyutuna ait tüm bilgiler kişisel veri niteliğini haiz olacaktır⁵⁰. Bu bağlamda ne kanunda ne de diğer düzenlemelerde, kişisel verilerin tahdidi olarak belirlenmediğini ifade etmek gerekir.

Bir verinin kişisel veri olup olmadığı, kanun ve uluslararası düzenlemelerle aranan unsurların veride bulunup bulunmamasına göre belirlenir. Buna göre 6698 sayılı Kanun uyarınca kişisel verilerin unsurları, uluslararası düzenlemelerle benzer şekilde belirlendiği üzere, bir bilginin, belirli veya belirlenebilir bir kişinin olması ve bilginin ilgili kişiden sadır olması zorunluluğu olarak ifade edilebilir⁵¹.

⁴⁸ Şimşek, **a.g.e.**, s. 121; Sözlük anlamından yola çıkarak, bir kavram olarak kişisel veriyi ise, haklara ve borçlara sahip olan varlıklara ilişkin; bir araştırmanın, bir tartışmanın, bir muhakemenin temeli olan ana öğeler, mutalar veya doneler şeklinde tanımlayabiliriz, bkz.: Ahmet Boz, “**Kişisel Verilerin Korunması: Türkiye, ABD ve AB Örnekleri**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014, s.7

⁴⁹ Aksoy, **a.g.e.**, s.1.

⁵⁰ Başalp, **Kişisel Veriler**, s.22.

⁵¹ Bkz.: 6698 sayılı Kanun m.3/f.1: “*d) Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi, (...) ifade eder.*”

B. Kişisel Verinin Unsurları

1. Bilgi

Bilgi, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından “*İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bilgi, malumat.*” olarak tanımlanmaktadır⁵². Bilgi, Resmî Gazete’de yayımlanan sırasıyla 26716⁵³, 30035⁵⁴, 26680⁵⁵ sayılı yönetmeliklerde, “*Verilerin anlam kazanmış biçimi*” olarak, 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında ise, “*Kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan ilgili Kanun kapsamındaki her türlü veri*” olarak tanımlanmıştır. Nitekim veri, TDK tarafından “*Bir araştırmanın, bir tartışmanın, bir muhakemenin temeli olan ana öge, muta, done, hatta bilgi, data*”⁵⁶ olarak tanımlanırken, anılan yönetmeliklerde “*Bilgisayar tarafından üzerinde işlem yapılabilen her türlü değer*” olarak, 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu’nda ise “*Anket veya idarî kayıtlar yoluyla elde edilen nicel ve/veya nitel istatistikî bilgiler*” şeklinde tanımlanmıştır. Bir bakıma veri, işlenmemiş ancak bilgiye dönüştürülmesi mümkün olan gerçeklerdir⁵⁷. Bilgi kavramı, veri kavramından daha dar kapsamlı olup, kişinin veriye yönelttiği anlamı ifade etmektedir. Başka bir deyişle, veri herhangi bir anlam ifade etmeyen ham bilgi yığını iken, bilgi verilerin analiz edilmesi sonucunda anlamlandırılmış halini ifade eder⁵⁸.

⁵² Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5ca99d3c8477a1.89731944 16 Şubat 2019.

⁵³ 26716 sayılı, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 30 Kasım 2007 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/11/20071130-6.htm> 20 Şubat 2019.

⁵⁴ 30035 sayılı, İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik 11 Nisan 2017 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/04/20170411-3.htm> 20 Şubat 2019.

⁵⁵ 26680 sayılı, Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 24 Ekim 2007 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/10/20071024-12.htm> 20 Şubat 2019.

⁵⁶ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ca99df0be4d97.04945417 16 Şubat 2019.

⁵⁷ Avcıoğlu, a.g.e., s.8; Veri ve bilgi kavramları arasında yapılan ayırma ilişkin İngiliz Veri Koruma Kanunu örneği için bkz.: Murat Uygun, “*Avrupa Birliğinin 95/46 Sayılı Veri Koruma Yönergesi Işığında Kişisel Verilerin Korunması*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.46 vd.

⁵⁸ Ersoy, a.g.e., s.86.

Bilgi tanımının genişliğinden anlaşıldığı üzere, bir kişi hakkındaki tüm objektif ve sübjektif bilgiler, hangi teknik ortamda saklandığına bakılmaksızın “kişisel veri” olarak değerlendirilecektir⁵⁹. Bu anlamda bilginin öznel veya nesnel olması veya hangi bağlamda, ne şekilde bulunduğu da ilgili bilginin kişisel verinin unsurlarından birine vücut vermesi bakımından fark yaratmayacaktır⁶⁰.

2. Belirli veya Belirlenebilir Kişi

Kişisel veriden bahsedebilmemiz için ikincil olarak, verinin belirli veya belirlenebilir bir kişiye ait olması gerekmektedir. Kişi dediğimiz kavram, hukukta hak ehliyetine sahip varlıkları ifade eder⁶¹. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’na göre kişiler, gerçek ve tüzel kişiler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tüm çağdaş hukuk sistemleri insanı gerçek kişi olarak kabul eder⁶². Kendilerine başlı başına kişilik tanınmış, belli bir amaca yönelmiş kişi ya da mal topluluklarına ise tüzel kişiler denmektedir⁶³. 6698 sayılı Kanun’da “ilgili kişi”nin tanımı yapılmıştır. Anılan kanuna göre ilgili kişi, *kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi* ifade etmektedir. Hem kanunun dayanak aldığı 95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Direktif hem de sonradan yürürlüğe giren 2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü, kanunda mukim tanımdaki gibi, kişisel veri öznelerinin ancak gerçek kişiler olabileceğini ifade etmektedir⁶⁴. Bunun karşısında, “Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik”⁶⁵ tarafından hem gerçek hem de tüzel kişilerin verilerinin kişisel veri kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu

⁵⁹ Uygun, **a.g.e.**, s.42; Aynı yönde bkz: Akgül, **a.g.e.**, s.9.

⁶⁰ Murat Volkan Dülger, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, Hukuk Akademisi, 2019, s.8-9, (**Dülger, Kişisel Veriler**).

⁶¹ Mustafa Dural/Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku: Kişiler Hukuku**, 2 c., 19.Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018, s.5.

⁶² Dural/Ögüz, **a.g.e.**, s.7.

⁶³ **A.e.**, s.8.

⁶⁴ İlgili düzenlemelere ilişkin açıklamalar ilerleyen başlıklarda yapılacak olmakla birlikte, bu düzenlemelerden “95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Direktifi”, çalışmamızın devamında “95/46 sayılı Direktif” veyahut “Direktif”; 2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü ise “2016/679 sayılı Tüzük” veyahut “Tüzük” olarak anılacaktır.

⁶⁵ 24.07.2012 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan anılan yönetmeliğin tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.16405&MevzuatIliski=0> 16 Şubat 2019.

nedenle yönetmelik hükmüne riayet edilmemesi⁶⁶, anılan yönetmeliğin ilgili maddesinin kapsamının kanun ve uluslararası düzenlemelerle uyumlu bir biçimde değiştirilmesi gerektiğini ifade etmek gerekir.

Kişi kavramını açıkladıktan sonra, belirli veya belirlenebilir⁶⁷ kişi olmanın ne anlama geldiğini de ifade etmek gerekir. Kişinin belirli veya belirlenebilir olması

⁶⁶ Aynı yönde bkz.: Göksu Hazar Erdinç, “**Bilgi Güvenliği, Kişisel Verilerin Korunması ve Biyometrik Verilerin İşlenmesine İlişkin Öneriler**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017, s.20; Kişisel verilerin kişi unsurunun gerçek ve tüzel kişileri kapsayıp kapsamadığı noktasında mukayeseli hukukta örnekler için bkz.: Aksoy, **a.g.e.** s.19 vd.; Akgül, **a.g.e.**, s.10; Tevfik Sönmez Küçük, “Kişisel Verilerin Korunması Hakkı Çerçevesinde Kamuya Açık Alanların Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Video Kamera Aracılığı İle Önleyici Amaçla İzlenmesi”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XV, No:1, 2018, s.49-87, (Çevrimiçi) http://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf, 13 Şubat 2019, s.53 vd.; Gerçek kişilerle beraber tüzel kişilerin de verilerinin korunması gerektiğine dair bkz.: Akgül, **a.g.e.**, s.11; Taştan, **a.g.e.**, s.33; Küçük, **a.g.e.**, s.54; Başalp, **Kişisel Veriler**, s.109; Aksi yönde bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.317 vd.; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.9 vd.; Bu noktada ölen kişilerin verilerinin, ortada gerçek bir kişi olmadığından bahisle korunamayacağını belirtmek gerekir. Ancak bazı ulusal düzenlemelerde ölen kişilerin verilerine de koruma sağlanmıştır. Örneğin Slovakya’da ölenlerin yakınlarının verilerin işlenmesine rıza gösterebileceği, gene Danimarka’da ölen kişilerin verilerinin ölümden 10 yıl sonrasına kadar korunacağı belirtilmiştir, bkz.: <https://www.twobirds.com/en/in-focus/general-data-protection-regulation/gdpr-tracker/deceased-persons> 2 Mart 2019; Bu takdirle 21 Haziran 2019 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan “Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik”te de ölümlerin sağlık verilerine ilişkin bir düzenleme yapıldığını ifade etmek gerekir. İlgili yönetmeliğin “ölünün sağlık verilerine erişim” başlıklı 11’inci maddesine göre, “*Ölmüş bir kimsenin sağlık verilerini almaya, veraset ilamını ibraz etmek suretiyle murisin yasal mirasçıları münferit olarak yetkilidir. Ölmüş bir kimsenin sağlık verileri, en az 20 yıl süre ile saklanır.*”; Keza kişisel veri sahiplerinin ölümleri halinde verilerinin akıbetinin farklı hukuk alanlarına göre, farklı şekilde işleme ve korumaya tabii tutulacağı hakkında bkz.: Mark-Oliver Mackenrodt, “Personal Data After the Death of the Data Subject—Exploring Possible Features of a Holistic Approach”, **Personal Data in Competition, Consumer Protection and Intellectual Property Law Towards a Holistic Approach?**, Ed. Mor Bakhoun vd., MPI Studies on Intellectual Property and Competition Law, Almanya, © Springer-Verlag GmbH Germany Part of Springer Nature, 2018, s.273-302, s.274 vd.;

⁶⁷ Çekin, **a.g.e.**, s.35 vd.: Yazara göre, belirlenebilirlik kıstası hususunda yapılan tartışmalar sonucunda mutlak ve nispi belirlenebilirlik olmak üzere iki görüş ortaya atılmıştır. Bunlardan mutlak belirlenebilirliğe göre, bir verinin kişisel veri niteliği taşıyıp taşımadığı belirlenirken bu verinin üçüncü bir kişinin elinde bulunan veri ile birleştirildiğinde verinin bir kişiyle bağlantılandırılmasının gerçekleşip gerçekleşmediği esas alınacak; nispi belirlenebilirlikte ise, sadece veriyi işleyen kişinin kimliği ve bilgisi esas alınacaktır. Yine Çekin’e göre, “*Belirlenebilirlik blockchain teknolojisine dayanan sistemlerde de önem kazanmaktadır.*”, bkz.: **A.e.**, s.37; Blok zinciri(blockchain) dediğimiz sistem, verilerin çok sayıda bilgisayara depolandığı, dağıtıldığı ve “işlemler” olarak adlandırılan bütün girişlerin tüm kullanıcılar tarafından görülebildiği bir veritabanıdır, bkz.: CNIL, “**Blockchain And The GDPR: Solutions For A Responsible Use Of The Blockchain In The Context Of Personal Data**”, 6 Kasım 2018, (Çevrimiçi), <https://www.cnil.fr/en/blockchain-and-gdpr-solutions-responsible-use-blockchain-context-personal-data> 16 Şubat 2019, (CNIL, **Blockchain**); Yine Çekin’e göre, “*Blockchain sistemlerinin karşıtı olarak umumi sistemlerde ise “hash”ler üzerinden kişisel verilere ulaşım mümkün değildir, ancak Big Data uygulamaları sayesinde bu da mümkündür.*”, bkz.: Çekin, **a.g.e.**, s.37-38; Büyük veri, gelişmiş bilgi, karar alma ve süreç otomasyonu sağlayan düşük maliyetli, yenilikçi bilgi işlem biçimleri gerektiren yüksek hacimli, yüksek hızlı ve / veya çok çeşitli bilgi varlıklarıdır, bkz.: Gartner IT Glossary Big data, <http://www.gartner.com/it-glossary/big-data> 16 Şubat 2019. Big Data hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Information Commissioner’s Office, “**Big Data, Artificial Intelligence, Machine Learning And Data Protection**”, (Çevrimiçi),

verinin doğrudan belli bir kişiyi işaret etmesini veya yürütülecek bir çalışma ile eldeki verilerin kime ait olduğuna ulaşılabilmesi durumunu ifade eder⁶⁸. Diğer bir ifadeyle bir kişinin kimliğinin belirli olması; örneğin mesleği, fotoğrafı, adresi gibi bilgileri içeren verilerle bireyin kimliğinin doğrudan ortaya çıkarılması anlamına gelir. Bir başka deyişle, belirli bir kişiyi tanımlayan, birtakım işlemlere ihtiyaç duymaksızın doğrudan ya da çok basit bir bağlantı ile ilgili kişinin kimliğini ortaya çıkarmayı sağlayan veriler belirli bir kişiye ilişkin veri olarak kabul edilir⁶⁹. Belirlenebilir bir kişiye ilişkin veriler ise, kişinin kimliğini doğrudan ortaya koymamakla birlikte, bazı ek bilgilerle kişiyi belirli kılan verilerdir⁷⁰.

3. Bilginin Kişiye İlişkin Olması

Bilginin kişiye ilişkin olması unsuru, bilginin o kişiden sadır veya o kişi ile alakalı olmasını ifade eder⁷¹. Bir başka deyişle, bir kişisel veriden bahsedebilmek için, eldeki veriyle bağlantı kurularak söz konusu kişiye ulaşılabilmesi gerekir⁷². Buna göre bir verinin, bir kişiyle alakalı kabul edilebilmesi için o veride, amaç, içerik veya sonuç unsurlarından en az birinin bulunması gerekmektedir⁷³. Şöyle ki, bilginin içerik unsuru bir bilginin o kişi hakkında olmasını; verinin amaç unsuru bir kişinin davranışlarına ilişkin toplanan bilgilerin o kişiye ilişkin olmasını, sonuç unsuru ise, amaç ve içerik unsurları bulunmasa dahi, bir bilgi kullanımının kişinin hak ve menfaatleri üzerinde etki etmesi durumunda, o verinin kişiye ilişkin olmasını ifade eder.

<https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/2013559/big-data-ai-ml-and-data-protection.pdf>
16 Şubat 2019, (ICO, Big Data).

⁶⁸ Boz, a.g.e., s.9; Aksoy, a.g.e., s.22 vd.; Özdemir, *Elektronik Haberleşme*, s.150; Uygun, a.g.e., s.43; Başalp, *Kişisel Veriler*, s.33-34.

⁶⁹ Şimşek, a.g.e., s.122.

⁷⁰ A.e., s.122.

⁷¹ Taştan, a.g.e., s.42; Yılmaz, a.g.e., s.26.

⁷² Dülger, *Kişisel Veriler*, s.10; Yazar Dülger, örneğin takma isimlerin ilk başta bir kişiyle ilişkilendirilemeyeceğinden mütevellit kişisel veri olamayacağı düşünülebilecekse de bu takma isimlerin bir başka kişisel veriyle bir araya gelerek ilgili kişiyi tanımlayabilmesinin mümkün olduğundan hareketle bu isimlerin de kişisel veri sayılabileceğini, bu suretle her somut olay nezdinde sübjektif değerlendirme yapılması gerektiğini ifade etmektedir, bkz.: A.e., s.11-12.

⁷³ Bilginin amaç, içerik ve sonuç yönünden bir kişiye ait olması hususuna dair açıklamalar için bkz.: Article 29 Data Protection Working Party, “Opinion 4/2007 On The Concept Of Personal Data”, 20 Haziran 2007, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf , 16 Şubat 2019 (Article 29 Data Protection Working Party, Personal Data), s.10 vd.; Aksoy, a.g.e., s.28 vd.; Taştan, a.g.e., s.42 vd.

C. Kişisel Verinin Hukuki Niteliği

Kişisel verinin hukuki niteliği konusunda doktrinde bu verilerin mülkiyet hakkı, fikri mülkiyet hakkı ve kişilik hakkı olduğu hususunda olmak üzere üç farklı görüş bulunmaktadır.

Kişisel verilerin hukuki niteliğine dair ortaya atılan ilk görüş “mülkiyet hakkı” görüşüdür. Bu görüşe göre, kişisel veriler kişiliğin bir uzantısı olmakla kalmamakla, aynı zamanda kişiliğin bir ürünüdür⁷⁴. Bireysel özgürlük üzerine kurulu bir sistem olan liberal ekonomi düzenini haiz ABD’de ortaya çıkan bu görüş, kişisel verilerden kullanım karşılığı maddi kazanım elde edilmesi amacını⁷⁵ ihtiva etmektedir. Ancak yukarıda açıkladığımız insan onuru, insana ait değerlerin korunması anlamına gelen kişisel verilerin korunması ihtiyacı karşısında bu görüşü kabul etmek mümkün değildir⁷⁶.

Kişisel verilerin hukuki niteliğine ilişkin diğer bir görüş, “fikri mülkiyet hakkı” görüşüdür. Bu görüş savunucuları, fikri mülkiyet hakkı ile kişisel veri kavramı arasında benzerlik olduğunu savunmakla, kişisel verilerin de telif hakkı benzeri bir yaklaşımla korunması gerektiğini ileri sürmektedir⁷⁷. Bu görüşe getirilen eleştiriler genel olarak mülkiyet hakkı görüşüne getirilen eleştirilerle aynı olmakla birlikte⁷⁸, fikri hak ve kişisel veri kavramlarının nitelikleri itibariyle birbirlerinden farklı olması, kişisel verinin niteliği itibariyle bağımsız bir hak ve yasal koruma alanına sahip olması gerektiği gerçekleri, bu görüşün kabulünü imkânsız kılmaktadır.

Kişisel verilerin hukuki niteliğinin ne olduğuna dair diğer bir görüş ise, kişilik hakkı görüşüdür. Kişilik hakkı, *kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini*

⁷⁴ Aktaran: Aksoy, **a.g.e.**, s.57; Daha ayrıntılı bilgi için bkz: Pamela Samuelson, “Privacy as Intellectual Property”, **Stanford Law Review**, C.LII, No:5, 1999, s.1125-1173.

⁷⁵ Samuelson, **a.g.e.**, s.1128-1129; Aksoy, **a.g.e.**, s.58; Avcıoğlu, **a.g.e.**, s.15.

⁷⁶ Benzer ve sair nedenlerle bu görüşün savunulamayacağı hakkında bkz.: Taştan, **a.g.e.**, s.57; Uygun, **a.g.e.**, s.6; Gür, **a.g.e.**, s.81 vd.; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.61-62.

⁷⁷ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.62.

⁷⁸ İlgili eleştiriler için bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.63; Taştan, **a.g.e.**, s.57-58; Aksoy, **a.g.e.**, s.60-61, 66-67; Akgül, **a.g.e.**, s.64.

*serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların tümü üzerindeki hakkını*⁷⁹⁸⁰ ifade eder. Kişisel verilerin korunması kavramı temelini, bir kişilik hakkı olan özel hayatın gizliliğı hakkında almaktadır⁸¹. Kişisel veri hukukunun doğması ve devinime uğramasında bir dönüm noktası olan Alman Federal Anayasa Mahkemesi'nin 15 Aralık 1953 tarihli "Nüfus Sayımı Kararı" kişisel verilerin korunması hususunun dayanağını insan onuru ve kişilik hakları ekseninde ele almıştır⁸². İşbu kararlar, bireyin toplum içerisinde kendisini geliştirme hakkı ve insan onurunun korunması hakkında yola çıkılarak, "bireyin kendi geleceğini belirleme hakkı" ortaya çıkmıştır⁸³. Bu kararlar birlikte, kişisel verilerin korunması hakkının niteliğı yalnızca kişilik hakkından ibaret olmaktan çıkmıştır. Bu takdirle kanaatimiz, doktrinde de çoğunlukla kabul edildiğı üzere, kişisel verilerin korunması hakkı kendine has, kaynağını ve genetiğini insan onuru ve özel hayatın gizliliğı hakkında alan, kişilik hakkına dayalı bağımsız bir hak alanıdır⁸⁴.

D. Kişisel Verilerin Türleri

1. Genel olarak

Bazı kişisel veriler gerek mahiyeti gerek dokunduğı hak alanının özel önem arz etmeleri nedeniyle, diğerk kişisel verilerden daha farklı tanımlanmış, daha farklı düzenlemelere tabi tutulmuştur. Kişisel verilerin türlerini açıklarken, en geniş tasnif ve ayrımı genel nitelikli ve özel nitelikli kişisel veriler olarak yapmaktayız⁸⁵.

⁷⁹ Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s.100; Cihan Avcı Braun, "Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza", **YÜHFD**, C.XV, No:1, 2018, s.13-33, (Çevrimiçi) http://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf 11 Şubat 2019, s.14-15: "Kişilik hakkı, kişiliğe bağılı değerlerin tümü üzerindeki hakkı belirtmek amacıyla kullanılan bir kavramdır. Kişinin hayatı, sağılığı ve beden bütünlüğü gibi maddi varlığı ile faaliyet özgürlüğü, dini inancı, şeref ve haysiyeti, ismi, resmi, sesi, sırları, duygusal ve cinsel hayatı gibi manevi varlıklarının tamamı üzerinde hukuken korunan menfaatine kişilik hakkı denir."

⁸⁰ Kişilik hakkının nitelikleri hususunda bkz: Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s.103 vd.; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.146 vd.

⁸¹ Taştan, **a.g.e.**, s.59; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.136.

⁸² Çekin, **a.g.e.**, s.6.

⁸³ Taştan, **a.g.e.**, s.59; Aksoy, **a.g.e.**, s.71-72; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.67; Akgül, **a.g.e.**, s.65-66; Şimşek, **a.g.e.**, s.112 vd.;

⁸⁴ Aynı yönde bkz.: Taştan, **a.g.e.**, s.59; Çekin, **a.g.e.**, s.7; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.102.

⁸⁵ Yazar Dülger ise kişisel verilerin kabaca, insanın varoluşundan kaynaklanan kişiliğine ilişkin bilgiler ve insanın modern bilişim toplumunda yer alması nedeniyle kendisine verilen veya çeşitli hizmetlere ulaşmasında kullanılan bilgiler olarak tasnife tabi tutulabileceğini ifade etmektedir, bkz.: Dülger, **Kişisel Veriler**, s.1.

2. Özel Nitelikli Kişisel Veriler

Çeşitli uluslararası metinlerde, “hassas veri”, “özel türde veri”, “hassas bilgi” şeklinde ifadelerle betimlenen ancak 6698 sayılı Kanun’da “özel nitelikli veri” olarak düzenlenen veriler, kendine has özellikleri olan ve diğer verilere göre daha çok korunma ihtiyacı hissedilen verilerdir⁸⁶. Çalışmamızın da esas konusunu teşkil eden özel nitelikli veriler, 6698 sayılı Kanun’da tahdidi olmak üzere sayılmıştır. İşbu kanunun 6’ncı maddesi gereğince, *Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri* özel nitelikli kişisel verilerdir⁸⁷. Özel nitelikli verilerin, diğer verilerden ayrı olarak tanımlanması ve düzenlenmesindeki düşünce, 6698 sayılı Kanun’un gerekçesinde kendine yer bulmuştur. Buna göre bu verilerin ayrıca düzenlenmesindeki gerekçe, *bu verilerin başkaları tarafından öğrenildiği takdirde, ilgili kişinin mağdur olabilmesine veya ayrımcılığa maruz kalabilmesine neden olabilecek nitelikte türde veriler olmasıdır*⁸⁸. Nitekim gerek 95/46 sayılı Direktif’te⁸⁹, gerek Birleşmiş Milletler Rehber İlkelerinde⁹⁰, gerek 108 sayılı Avrupa

⁸⁶ Taştan, **a.g.e.**, s.43.

⁸⁷ 6698 sayılı Kanun’da düzenlenen özel nitelikli kişisel verilere ilişkin açıklamalar için bkz.: aş. C. 6698 Sayılı Kanun’da Düzenlenen Özel Nitelikli Kişisel Veriler, s.42 vd.

⁸⁸ İlgili madde gerekçesi için bkz: Murat Volkan Dülger, **Bilişim, Kişisel Verilerin Korunması ve İnternet İletişimi Mevzuatı**, 4.Baskı, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2018, (**Dülger, Bilişim**), s.611.

⁸⁹ İlgili düzenlemenin 8/f.1 maddesi gereğince, sağlık durumuna veya cinsel yaşama, sendika üyeliğine, dine, felsefi inanca, siyasi görüşlere, ırka veya etnik kökene ilişkin veriler özel nitelikli veridir, bkz.: Dülger, **Bilişim**, s.485.

⁹⁰ İlgili ilkelerin 5’inci maddesi gereğince, ırksal veya etnik kökene, ten rengine, cinsel yaşama, politik görüşlere, dine, felsefi ve diğer inançlara, dernek veya sendika üyeliğine ilişkin veriler özel nitelikli kişisel verilerdir. Anılan “Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeleri” Birleşmiş Milletler’in 45/95 sayılı, 14 Aralık 1990 tarihli Genel Kurul kararıyla kabul edilmiştir, bkz.: United Nations General Assembly (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu), “**Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files (Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeleri)**”, 14 Aralık 1990, (Çevrimiçi), <https://www.refworld.org/pdfid/3ddcafaac.pdf> 16 Şubat 2019, (United Nations General Assembly, Guidelines).

Konseyi Sözleşmesi'nde⁹¹, gerek 2016/679 sayılı Tüzük'te⁹² özel nitelikli veriler, aynı mülahazalarla diğer verilerden ayrıcalıklı olarak düzenlenmiştir.

Özel nitelikli kişisel verilerin, ayrımcılık gibi bir davranışa maruz kalmayı daha fazla mümkün kılması ve verinin özel doğasından kaynaklanan nedenlerle diğer kişisel verilere nazaran daha özenle ele alınması gerekir⁹³. Ayrıca bu tür verilerin başkalarınca öğrenilmeleri halinde, özellikleri gereği ilgili kişinin mağduriyetine yol açabilmeleri olası olup, örneğin bazı gruplara karşı sahip olunan ön yargılar nedeniyle grup mensuplarına yönelik ayrımcılık tehlikesinin baş göstermesi kuvvetle muhtemeldir⁹⁴. Bu nispetle, yalnızca salt bu tür nitelikli verilerin değil, bu tür verilere erişim imkânı veren verilerin de özel nitelikli kişisel veriler olarak kabulü⁹⁵ veya en azından özel nitelikli veri korumasından faydalanması gerekmektedir. Aksi kanaatte özel nitelikli verilerin özellikli korunmasının bir anlamı kalmayacaktır.

Özel nitelikli kişisel verilerin kapsamı geniş bir şekilde çizilir, örneğin birinin bacağına kırılmış olması, gerçek ve dışarıdan da görülebilir bir veri olsa da özel nitelikli kişisel veri olarak sınıflandırılabilir⁹⁶. Bunun karşısında, bu durumlarda somut olayın özelliklerine göre değerlendirme yapılması gerektiğini savunan yazarlar da vardır⁹⁷. Özel nitelikli kişisel verilerin kendi içerisinde de sınıflandırılabilirliğini

⁹¹ İlgili düzenlemenin 6'ncı maddesi gereğince, ırksal köken, siyasi düşüncelere, dine, diğer inançlara ilişkin veriler ile sağlık, cinsel hayat ve ceza mahkumiyetiyle ilgili veriler özel nitelikli kişisel veridir. Bkz.: Dülger, **Bilişim**, s.457.

⁹² İlgili düzenlemenin 9/1 maddesi gereğince, ırka, etnik kökene, siyasi görüşlere, dine, felsefi inançlara, sendika üyeliğine, sağlık ve cinsel hayat ve cinsel eğilimlere ilişkin veriler ile biyometrik veriler, özel nitelikli kişisel verilerdir. Bkz.: **A.e.**, s.513.

⁹³ Information Commissioner's Office, "**Guide to Data Protection**", 07 Temmuz 2017 http://www.inf.ed.ac.uk/teaching/courses/pi/2017_2018/PDFs/guide-to-data-protection-2-9.pdf 16 Şubat 2019, (**ICO, Guide**), s.7; Henkoğlu, **a.g.e.**, s.18-19: "*Hassas veriler, açıklanması halinde, kişinin, toplum içinde ayrımcılığa uğramasına ya da ötekileştirilmesine neden olabilecek inanç, politik görüş, sağlık bilgileri, cinsel yaşamı, etnik kökeni vb. bilgileridir.*"; Boz, **a.g.e.**, s.9: "*Kişisel veriler içinde hassas veriler diye bir ayrım yapılmaması, bu veri türlerinin daha katı korunmaya tabi tutulması ihtiyacından ileri gelmektedir. Bu ihtiyacı doğuran temel gerekçe bu verilerin işlenmesi neticesinde ortaya telafisi mümkün olmayan durumların ortaya çıkma riskidir. Bu risk içerisinde kişi veya kişilerin ayrımcılığa maruz kalmasını içeren tehlikeleri barındırmaktadır.*"

⁹⁴ Başalp, **Kişisel Veriler**, s.43.

⁹⁵ **A.e.**, s.43.

⁹⁶ **ICO, Guide**, s.7.

⁹⁷ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.244 vd.

ifade etmek gerekir. Bu takdirle örneğin, kişinin ruh sağlığı ile ilgili verilerinin, bacağına kırık olmasına dair verisinden daha hassas olduğunu ifade edebiliriz⁹⁸.

3. Genel Nitelikli Kişisel Veriler

6698 sayılı Kanun kapsamında tahdidi bir biçimde sayılan özel nitelikli veriler dışında kalan tüm kişisel veriler, genel nitelikli veriler olarak adlandırılmaktadır. Bu nispetle, kişisel veriler hususunda yaptığımız tüm açıklamaları genel nitelikli kişisel veriler bakımından da tekrarlıyoruz. Yine de kısaca bir tanım yapmak gerekirse, genel nitelikli veri, yaşayan bir bireye ilişkin tanımlanmış veya tanımlanabilen herhangi bir veri veya bilgiyi ifade eder⁹⁹.

III. Kişisel Verilerin Korunması Hususunda Yapılan Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler

A. Genel Olarak

Daha önceki başlıklarda açıkladığımız üzere, kişisel verilerin korunması alanı, henüz “kişisel veri” kavramının yasal düzenlemelere yerleşmediği zamanlarda özel hayatın gizliliğine dair düzenlemelerle doldurulmuştur. Bu başlıkta öncelikle kişisel verilerin korunması hususunda yapılan uluslararası düzenlemeler, devamında ise aynı hususta yapılan ulusal düzenlemelerden bahsedilecektir.

1. Uluslararası Düzenlemeler

a. OECD Bünyesinde Yapılan Düzenlemeler

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), II. Dünya Savaşı'nın ardından, kalıcı barışı sağlamanın en iyi yolunun işbirliği ve yeniden yapılanma olduğu mülahazasıyla, ABD tarafından finanse edilen Marshall Planını yürütmek üzere 1961 yılında kurulmuştur¹⁰⁰.

⁹⁸ ICO, **Guide**, s.7.

⁹⁹ Paul B. Lambert, **The Data Protection Officer: Profession, Rules, and Role**, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2017, (**Lambert, Data Protection Officer**), s.32.

¹⁰⁰ Bkz.: <http://www.oecd.org/about/history/> 17 Şubat 2019.

Kişisel verilerin korunması hususunda ilk uluslararası düzenlemeye OECD ev sahipliği yapmıştır. Bu doğrultuda OECD, 1980 yılında “Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Dolaşımının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler”i¹⁰¹ kabul etmiştir. OECD Rehber İlkeleri olarak anılabilecek bu düzenleme, veri toplamanın sınırlı olması, veri kalitesi, amacın belirliliği, sınırlılık, veri güvenliği, açıklık, bireyin katılımı ve hesap verebilirlik olmak üzere sekiz ilkeyi içermektedir¹⁰². İşbu ilkeler tavsiye niteliğinde olup, üye ülkeler nezdinde bağlayıcılığı bulunmamaktadır¹⁰³. Ancak yine de kişisel verilere ilişkin birçok önemli ilkeyi ihdas etmesi, bir ilk niteliğinde olması ve diğer ulusal makamlara örnek teşkil etmesi nedeniyle değerli bir çalışmadır.

b. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Yapılan Düzenlemeler

Türkiye’nin de kurucu üyelerinden biri olduğu Birleşmiş Milletler (BM), temel hedefleri dünya barışını, güvenliğini korumak, uluslararası ekonomik, toplumsal ve kültürel bir iş birliği oluşturmak olmak üzere 24 Ekim 1945’te kurulan uluslararası bir örgüttür¹⁰⁴.

1990’lı yıllara gelindiğinde teknolojinin gelişmesi ve verilerin akıbeti hususunda oluşmaya başlayan tereddütler doğrultusunda, BM 14 Eylül 1990 tarihinde “Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Yönlendirici İlkeler”i kabul etmiştir. BM Rehber İlkeleri olarak anılacak olan bu düzenleme, verinin hukuk ve dürüstlük kuralına uygun işlenmesi, doğru olması, amaçla bağlı işlenmesi, verilere

¹⁰¹ İlgili OECD ilkelerinin tam metni için bkz.: OECD, “**OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data**”, 23 Eylül 1980, (Çevrimiçi), <http://www.oecd.org/sti/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflowsofersonaldata.htm#guidelines> 17 Şubat 2019.

¹⁰² Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.114-115; Uygun, **a.g.e.**, s.27 vd.; Gür, **a.g.e.**, s.110 vd.; Akgül, **a.g.e.**, s.114 vd.; Avcioğlu, **a.g.e.**, s.39 vd.; Ersoy, **a.g.e.**, s.53 vd.

¹⁰³ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.115; Başalp, **Kişisel Veriler**, s.24; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.23; Taştan, **a.g.e.**, s.12; Uygun, **a.g.e.**, s.25; Gür, **a.g.e.**, s.110; Akgül, **a.g.e.**, s.114 vd.; Aksoy, **a.g.e.**, s.4.; Avcioğlu, **a.g.e.**, s.38; Ersoy, **a.g.e.**, s.55. Uygun, **a.g.e.**, s.26-27: “*Rehber İlkelerde özel nitelikte veri*” (hassas veri) tanımı yapılmamıştır. Rehber İlkelerin Açıklayıcı Notunda; özel nitelikteki verilerin kanunda sayılabileceği, nitekim bazı Avrupa ülkelerinin kendi mevzuatlarında ırk, dini inanç gibi bazı verilerin hassas veri olarak sayıldığı ancak hiçbir verinin aslında özel veya hassas olmadığı, şartlara ve kullanım şekline göre özel ve hassas hale gelebileceğinin de iddia edilebileceği, nitekim bu görüşün Amerika Birleşik Devletleri’nin veri koruma mevzuatında yansıtıldığı açıklanmıştır.”

¹⁰⁴ Daha ayrıntılı bilgi için bkz.: <http://www.un.org/en/sections/history/history-united-nations/> 17 Şubat 2019.

erişimin sağlanması, ayrımcılık yasağı, veri güvenliği ve denetim gibi ilkeleri ihtiva etmektedir¹⁰⁵. İşbu ilkeler de tavsiye niteliğinde olup, üye ülkeler nezdinde bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır¹⁰⁶. İlgili düzenlemenin, BM'nin etki alanı düşünüldüğünde, uluslar nezdinde yeterince yankı uyandırmadığı değerlendirilmektedir¹⁰⁷. Bu doğrultuda kişisel verilerin korunması alanına verdiği öneme atfen BM, 21 Ocak 2014 tarihinde, 68/167 Sayılı “Dijital Çağda Özel Hayatın Gizliliği”¹⁰⁸ adında bir karar da yayınlamıştır. BM yayınladığı kararlar, kişisel verilerin korunması alanı ile derin ilintide olan özel hayatın gizliliği hakkının her şartta korunması gerektiğine dair ifadelerde bulunmuştur¹⁰⁹.

c. Avrupa Konseyi Bünyesinde Yapılan Düzenlemeler

(1) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

*İnsan hakları, hukukun üstünlüğü ve çoğulcu demokrasi ilkelerini korumak ve güçlendirmek; azınlıklar, ırkçılık, hoşgörüsüzlük ve yabancı düşmanlığı, sosyal dışlanma, uyuşturucu madde ve çevre konularındaki sorunlara çözüm aramak; Avrupa kültürel benliğinin oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunmak üzere*¹¹⁰, 5 Mayıs 1949 yılında kurulan Avrupa Konseyi, 4 Kasım 1950 tarihinde “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)”ni¹¹¹ akdetmiştir. Kişisel veriler hususunda ortaya çıkan

¹⁰⁵ Bkz.: United Nations General Assembly, **Guidelines**, s.1-2; Taştan, **a.g.e.**, s.12; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.119-120; Uygun, **a.g.e.**, s.28 vd.; Akgül, **a.g.e.**, s.116 vd.; Avcioğlu, **a.g.e.**, s.46 vd.; Ersoy, **a.g.e.**, s.62 vd.

¹⁰⁶ Başalp, **Kişisel Veriler**, s.24; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.120; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.22; Taştan, **a.g.e.**, s.12; Akgül, **a.g.e.**, s.117; Avcioğlu, **a.g.e.**, s.48.

¹⁰⁷ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.120.

¹⁰⁸ İlgili kararın tam metni için bkz.: United Nations General Assembly, “**The Right to Privacy in The Digital Age**”, 18 Aralık 2013, (Çevrimiçi), <https://undocs.org/A/RES/68/167> 17 Şubat 2019, (United Nations General Assembly, Privacy); Karara ilişkin BM Genel Kurul Komisyon Raporu için bkz.: Adriana Murillo Ruin, “**Promotion and Protection of Human Rights: Human Rights Questions, Including Alternative Approaches for Improving the Effective Enjoyment of Human Rights and Fundamental Freedoms**”, United Nations General Assembly, 10 Aralık 2013, (Çevrimiçi) <https://undocs.org/A/68/456/Add.2> 17 Şubat 2019.

¹⁰⁹ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.120.

¹¹⁰ Bkz.: http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa 17 Şubat 2019.

¹¹¹ Sözleşmenin onaylı Türkçe çevirisi için bkz.: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf 17 Şubat 2019; Sözleşmenin orijinal İngilizce metni için bkz.: Council of Europe (Avrupa Konseyi), “**European Convention on Human Rights**”, Strasbourg, (Çevrimiçi), https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf, 17 Şubat 2019, (Council of Europe, Human Rights).

uyuşmazlıklar, konuya özel düzenlemeler yapılmadan evvel, AİHS'in "Özel ve Aile Hayatına Saygı"nın düzenlendiği 8'inci maddesi ile ele alınmıştır¹¹².

(2) Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin 108 Sayılı Sözleşme ve 181 Sayılı Ek Protokol

Avrupa Konseyi bünyesinde, kişisel verilerin korunmasına dair yapılan ilk uluslararası düzenleme¹¹³, 28 Ocak 1981 tarihinde kabul edilen "Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına Dair Sözleşme" dir¹¹⁴. İşbu sözleşmenin ihdası ile, daha önceden AİHS'in "Özel Hayat ve Aile Hayatına Saygı" maddesi çerçevesinde çözülen uyuşmazlıklar artık kendi mevzuatlarına kavuşmuştur. İşbu sözleşme 6669 sayılı "Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun"¹¹⁵ ile TBMM tarafından onaylanmış, 17 Mart 2016 tarih ve 29656 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak iç hukuka dâhil edilmiştir. İşbu sözleşme bağlayıcı olması, metnin Avrupa Konseyi'ne üye olmayan diğer ülkelere de açık olması, özel sektöre ve kamu sektörüne ilişkin yükümlülükler getirmesi ve kişisel verilerin mahiyeti ve korunmasına dair temel ilkeleri birinci elden düzenlemesi nedeniyle oldukça önemlidir. Özellikle çalışmamız bakımından önem arz eden "hassas (özel nitelikli) kişisel verilerin özel olarak korunması"na dair hükmü¹¹⁶, özel nitelikli verileri sayma yoluyla belirtmesi, bu

¹¹² Başalp, **Kişisel Veriler**, s.26; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.134 vd.; Taştan, **a.g.e.**, s.13; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.30; Akgül, **a.g.e.**, s.123 vd.; Avcıoğlu, **a.g.e.**, s.43; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.78; AİHS'in "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı ilgili maddesi şu şekildedir: "1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. 2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

¹¹³ Başalp, **Kişisel Veriler**, s.24; Taştan, **a.g.e.**, s.14.

¹¹⁴ Sözleşmenin orijinal tam metni için bkz.: Council of Europe, "Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data", Strasbourg, 28 Ocak 1981, (Çevrimiçi), <https://rm.coe.int/1680078b37> 17 Şubat 2019, (Council of Europe, Convention); Çalışmamızın geri kalanında "108 sayılı Sözleşme" olarak anılacaktır.

¹¹⁵ İlgili kanun ve 108 sayılı Sözleşme'nin onaylı Türkçe metni için bkz. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317.htm> 17 Şubat 2019.

¹¹⁶ Bkz.: 108 sayılı Sözleşme m.6.

hususta üye ve üye olmayan ülkelere asgari sınırlamalar getirmesi bakımından da oldukça değerlidir. Bu hususta 108 sayılı Sözleşme’ye ek olarak 181 sayılı ek bir protokol¹¹⁷ kabul edilerek, 181 sayılı Ek Protokol ile, 108 sayılı Sözleşme’nin kapsamının, bağımsız bir denetleme organı kurulmasının öngörülmesi ve sözleşmeye üye olmayan üçüncü ülkelere yapılacak kişisel veri aktarımlarının standartlara bağlanması yönünden genişletildiğini de ifade etmek gerekir. Ayrıca 181 sayılı Ek Protokol’den başka 2018 yılında “Convention 108+”¹¹⁸ adıyla 108 sayılı Sözleşme’nin güncel gelişmelere uyarlanmış bir halinin de Avrupa Konseyi tarafından yayımlandığını ifade etmek gerekir. Diğer Avrupa Veri Koruma Mevzuatı düzenlemeleriyle uyum içerisinde bir düzenleme yapılması hedefiyle ihdas edilen ilgili protokol kapsamında, daha sıkı veri koruma kuralları getirilmiş, bu kapsamda kişisel özel alanın korunması teşvik edilmiş, şeffaf veri işleme ve veri ihlallerin bildirilmesi hususlarında esaslar düzenlenmiştir¹¹⁹.

d. Avrupa Birliği Bünyesinde Yapılan Düzenlemeler

(1) Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi ve Diğer Direktifler

Avrupa Birliğinde kişisel verilerin korunmasına ilişkin 1990’lı yıllarda başlayan çalışmalar, 1995 yılında 95/46 Sayılı “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Direktif”in¹²⁰ kabulüyle

¹¹⁷ İlgili protokolün orijinal metni için bkz.: Council Of Europe, “Additional Protocol to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data Regarding Supervisory Authorities and Transborder Data Flows”, Strasbourg, 8 Kasım 2001, (Çevrimiçi), <https://rm.coe.int/1680080626> 17 Şubat 2019, (Council of Europe, Additional Protocol); Çalışmamızın devamında 181 sayılı Ek Protokol olarak anılacaktır.

¹¹⁸ İlgili protokolün orijinal tam metni için bkz.: <https://rm.coe.int/convention-108-convention-for-the-protection-of-individuals-with-regar/16808b36f1> 25 Haziran 2019.

¹¹⁹ Dülger, **Kişisel Veriler**, s.55.

¹²⁰ İlgili düzenlemenin orijinal metni için bkz.: The European Parliament/ The Council Of The European Union (Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu), “Directive 95/46/EC Of The European Parliament And Of The Council of 24 October 1995 on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data”, Official Journal of the European Communities, No:L 281/31, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=EN> 17 Şubat 2019, (The European Parliament /The Council Of The European Union, Directive 95/46/EC); 95/46 sayılı Direktif’le

nihayete ermiştir. Direktifin temel amacı, Avrupa Birliği üye ülkelerindeki kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerin yeknesak bir düzene oturtulmasıdır¹²¹. Nitekim bu Direktif kabul edilmeden evvel Avrupa ülkeleri nezdinde düzenlenen yasal düzenlemeler kişisel veriler hususunda birbirinden farklı hükümler ihtiva etmekteydi¹²². Buna bir çözüm olarak düzenlenen ve ülkelere kişisel verilerin korunması ve işlenmesi hususunda asgari standartlar koyan Direktif bu konuda başarılı da olmuştur. Avrupa Birliği 95/46 sayılı Direktif dışında da çeşitli konularda olmak üzere direktif ve kararlar yayınlamıştır AB, 1997 yılında 95/46 sayılı Direktif'i telekomünikasyon alanında tamamlayan 97/66 sayılı Direktif'i¹²³ kabul etmiş ancak sonrasında kabul edilen 2002/58 Sayılı “Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Özel hayatın Gizliliğinin Korunmasına İlişkin Direktif”¹²⁴ ile 1997/66 sayılı Direktif yürürlükten kalkmıştır. 2002/58 sayılı Direktif'in amacı da 95/46 sayılı Direktif'le benzer şekilde, “Üye ülkelerin, elektronik haberleşme sektöründe kişisel bilgilerin işlenmesine ilişkin olarak temel hak ve özgürlüklerin, özellikle de gizlilik hakkının eşit ölçüde korunmasını ve Birlik içinde bu tür veriler ile elektronik haberleşme ekipmanı ve hizmetlerinin serbest bir şekilde dolaşmasını

düzenlenen temel kavramlar, ilkeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Başalp, **Kişisel Veriler**, s.32 vd.; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.162 vd.

¹²¹ Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK), “**Kişisel Verilerin Korunması Alanında Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler**”, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4183/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Alaninda-Uluslararası-ve-Ulusal-Duzenlemeler> (Çevrimiçi), 17 Şubat 2019, (KVKK, Düzenlemeler), s.6.

¹²² Bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.159 vd.;

¹²³ İlgili düzenlemenin orijinal metni için bkz.: The European Parliament/The Council Of The European Union, “Directive 97/66/EC Of The European Parliament And Of The Council Of 15 December 1997 Concerning The Processing Of Personal Data And The Protection Of Privacy In The Telecommunications Sector”, **Official Journal of the European Communities**, No:L 24/1, 30 Ocak 1998, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997L0066&from=EN> 17 Şubat 2019, (The European Parliament/ The Council Of The European Union, Directive 97/66/EC); Çalışmamızda 97/66 sayılı Direktif olarak anılmaktadır.

¹²⁴ İlgili düzenlemenin orijinal metni için bkz.: The European Parliament/ The Council Of The European Union, “Directive 2002/58/EC Of The European Parliament And Of The Council Of 12 July 2002 Concerning The Processing Of Personal Data And The Protection Of Privacy In The Electronic Communications Sector (Directive On Privacy And Electronic Communications)” **Official Journal of the European Communities**, No:L 201/37, 31 Temmuz 2002, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0058&from=EN> 17 Şubat 2019, (The European Parliament/ The Council Of The European Union, Directive 2002/58/EC); Çalışmamızın devamında 2002/58 sayılı Direktif olarak anılacaktır.

sağlamasını gerektiren hükümleri uyumlaştırmaktır”¹²⁵. 2002/58 sayılı Direktif, 95/46 sayılı Direktif’ten farklı olarak tüzel kişileri de koruma kapsamına almaktadır.¹²⁶

(2) Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

“Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı”¹²⁷, Avrupa Birliği'nin meşruiyetini güçlendirmek, temel hakları Birlik vatandaşları için "görünür kılmak" ve temel hak koruması düzeyini yükseltmek üzere¹²⁸ 7 Aralık 2000 tarihinde Fransa'nın Nice şehrinde imzalanmıştır. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 8'inci maddesi gereğince, *“Herkes, kendisine ilişkin kişisel bilgilerinin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu tür bilgiler, belirtilen amaçlar için ve ilgili kişinin muvafakatine veya yasada öngörülen başka meşru temele dayalı olarak adil şekilde kullanılmalıdır. Herkes, kendisi hakkında toplanmış olan bilgilere erişme ve bunlarda düzeltme yaptırma hakkına sahiptir. Bu kurallara uyulması, bağımsız bir makam tarafından denetlenecektir.”* Bu nispetle belirtmek gerekir ki, bu şart ile, kişisel bilgilerin korunması hakkının herkese tanınmasıyla koruma alanının güçlendirilmesi, keza bu hakkın diğer haklardan ayrı bir başlık altında düzenlenmesi ulusal hukuk sistemlerinde yapılacak anayasal düzenlemeler için iyi bir örnek teşkil etmiştir¹²⁹.

(3) Genel Veri Koruma Tüzüğü

Teknolojinin daha da ilerlemesi ile dönemin şartlarına göre kadük kalan 95/46 sayılı Direktif karşısında AB, 14 Nisan 2016 tarihinde olmak ve 95/46 sayılı Direktif'i

¹²⁵ Ayşe Çiğdem Ayözger, “Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin Korunması”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2016, s.86; Özdemir, *Elektronik Haberleşme*, s.41.

¹²⁶ Bkz.: 2002/58 sayılı Direktif m.1/2; Ayözger, *a.g.e.*, s.86; Başalp, *Kişisel Veriler*, s.27; Küzeci, *Kişisel Veriler*, s.185; Özdemir, *Elektronik Haberleşme*, s.42.

¹²⁷ İlgili düzenlemenin orijinal metni için bkz.: European Union (Avrupa Birliği), “Charter Of Fundamental Rights Of The European Union”, *Official Journal of the European Communities*, No: C 364/1, 18 Aralık 2000, (Çevrimiçi), http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf 17 Şubat 2019; Şartın Türkçe çevirisi için bkz.: <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708#> 17 Şubat 2019.

¹²⁸ Yüksel Metin, “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C.LVII, No:4, 2002, s.35-63, (Çevrimiçi), http://politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/57/4/2_yuksel_metin.pdf 17 Şubat 2019, s.36.

¹²⁹ Küzeci, *Kişisel Veriler*, s.159; Taştan, *a.g.e.*, s.16; Akgül, *a.g.e.*, s.146; Henkoğlu, *a.g.e.*, s.42-43; Metin, *a.g.e.*, s.46, 50-51.

ilga etmek üzere 2016/679 sayılı “Genel Veri Koruma Tüzüğü”¹³⁰nü kabul etmiştir. İşbu Tüzük’ün ihdas edilmesindeki temel amacı, diğer uluslararası düzenlemelerde olduğu gibi yeknesaklığın sağlanması olarak ifade edebiliriz. Zira 95/46 sayılı Direktif aynı amacı gütmekle, yeknesaklığın sağlanması hususunda beklentiyi karşılayamamıştır¹³¹. Bu suretle Tüzük yürürlüğe girdiği 25 Mayıs 2018 tarihinden itibaren olmak üzere, tüm üye devletlerde uygulanma zorunluluğu getirmiş olup,¹³² bu bakımdan da oldukça önemli bir düzenlemedir.

Tüzük, rızanın geri alınmasına ilişkin ayrıntılı açıklamalara yer verilmesi(m.7/3), çocukların rızasına dair özel hükümler öngörmesi(m.8), içtihadı olarak tanınan unutulma hakkını yasal düzleme oturtması(m.17), 95/46 sayılı Direktif’e göre uygulama alanını genişletmesi(m.3/3), tasarımla veri koruma(m.25/1), varsayılan ayarlarla veri koruma(m.25/2) gibi yeni bilgi alanlarını ihdas etmesi, yüksek riskli kişisel verilerin işlenmesi faaliyetlerinde veri koruma etki değerlendirmesi(m.35) yapılmasını öngörmesi, veri ihlallerine karşı bildirim sistemi getirmesi(m.33-34), veri koruma görevlisi kurumunun(m.37) ihdas edilmesi, her şirketin yalnız bir veri koruma otoritesiyle muhatap olması ilkesini getirmesi ve veri ihlallerinde ciddi miktarda idari para cezalarının kesilmesi(m.83) gibi daha önce bulunmayan düzenlemeler ihdas etmiştir¹³³.

¹³⁰ İlgili düzenlemenin orijinal metni için bkz.: The European Parliament/The Council Of The European Union, “Regulation (EU) 2016/679 Of The European Parliament And Of The Council of 27 April 2016 on the Protection Of Natural Persons With Regard To The Processing Of Personal Data And On The Free Movement Of Such Data, And Repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)”, **Official Journal of the European Union**, No:L 119/1, 4 Mayıs 2016, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> 17 Şubat 2019, (**The European Parliament/The Council Of The European Union, Regulation**); İlgili Tüzük’ün Türkçe çeviri metni için bkz: Dülger, **Bilişim**, s.503 vd.

¹³¹ Nilgün Başalp, “Avrupa Birliği Veri Koruması Genel Regülasyonu’nun Temel Yenilikleri”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.XXI, No:1, 2015, s.77-106, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/271091> 17 Şubat 2019, (**Başalp, Regülasyon**), s.82-83; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.193; 95/46 sayılı Direktif, 6698 sayılı Kanun ve 2016/679 sayılı Tüzük’te düzenlenen hükümlere ilişkin karşılaştırma tablosu için bkz.: Çekin, **a.g.e.**, s.135 vd.

¹³² Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.193-194: “Zira AB Hukuku açısından tüzükler üye devletlerde doğrudan etkiye sahiptir.”; Aynı yönde bkz.: Taştan, **a.g.e.**, s.18; Başalp, **Regülasyon**, s.83, dpn.16; Ayözger, **a.g.e.**, s.89.

¹³³ Alan Charles Raul, “Global Overview”, **The Privacy, Data Protection and Cybersecurity Law Review**, Ed. Alan Charles Raul, 4.Baskı, Londra, Law Business Research Ltd, 2017, s.1-5, s.1,2; Taştan, **a.e.**, s.18 vd.; Çekin, **a.g.e.**, s.29 vd., s.62-63, s.111-120; Türkay Henkoğlu/Bülent Yılmaz, “Avrupa Birliği (AB) Bilgi Güvenliği Politikaları -European Union (EU) Information Security Policies”, **Türk**

e. Karşılaştırmalı Hukukta Yapılan Düzenlemeler

Kişisel verilerin korunması ve işlenmesine dair ilkeler, uluslararası metinlerde yer almadan evvel çeşitli düzenlemelerde kendine yer bulmuştur¹³⁴. Avrupa ülkelerinde kişisel verilerin korunması ile ilgili ilk düzenleme, 1970 yılında Federal Almanya'nın Hessen eyaletinde yapılmıştır. Almanya'da Hessen Eyaleti'ndeki bu düzenlemeyi, 1977'de "Federal Almanya Veri Koruma Kanunu" takip etmiştir¹³⁵. Bu kanun daha önceki başlıklarda belirttiğimiz Alman Federal Anayasa Mahkemesi Nüfus Sayım kararı¹³⁶ ile değişikliğe uğramıştır¹³⁷. Bu değişiklikler sonucunda 1990 yılında yeni Veri Koruma Kanunu yürürlüğe girmiş, AB direktifleri temel alınarak 2002 ve 2004 yılında bazı değişiklikler yapılmıştır¹³⁸. Alman Nüfus Sayımı kararı yalnızca Almanya'yı değil, Avusturya, Norveç, Finlandiya, Hollanda ve Macaristan gibi ülkeleri de etkilemiştir¹³⁹.

Almanya'da ihdas edilen ilk düzenlemeyi, 1973 yılında İsveç'te kabul edilen "Veri Koruma Kanunu" takip etmiş, keza İsveç'te 24 Ekim 1998 tarihli Kişisel Veri Kanunu'nun kabulüyle, 1973 tarihli "İsveç Veri Kanunu" ilga edilmiştir¹⁴⁰. İsveç'te kişisel verilerin korunmasına ilişkin bağımsız veri koruma otoritesi "Veri Denetim Kurulu (*Data Inspection Board*)"¹⁴¹ olarak hizmet vermektedir.

İsveç'te yapılan düzenlemeleri 1978'de Fransa'da "Elektronik Veri İşlenmesi, Veriler ve Özgürlük Haklarına İlişkin Kanun" takip etmiştir¹⁴². Fransa'da ihdas edilen kanun, çeşitli yıllarda değişikliğe uğramakla birlikte yürürlüktedir. Nitekim Fransa'da "Ulusal Bilgi İşlem ve Özgürlükler Komisyonu (*Commission Nationale de*

Kütüphaneciliği Dergisi, C.XXVII, No:3, 2013, s. 451-471, (Çevrimiçi), <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/384/377>, 17 Şubat 2019, s.462; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.195 vd.; Başalp, **Regülasyon**, s.85 vd.

¹³⁴ Dünya'daki kişisel veri düzenlemelerini gösterir örnek çizelge için bkz.: Erdinç, **a.g.e.**, s.133 vd; AB ülkelerinde veri koruma alanına ait genel hukuki durumu gösterir tablo için bkz.: Ersoy, **a.g.e.**, s.77 vd.

¹³⁵ Akgül, **a.g.e.**, s.206.

¹³⁶ Bkz.: Yuk. C. Kişisel Verinin Hukuki Niteliği, s.18 vd.

¹³⁷ Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.86.

¹³⁸ Ayözger, **a.g.e.**, s.93-94.

¹³⁹ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.108.

¹⁴⁰ Boz, **a.g.e.**, s.83.

¹⁴¹ Kurulun resmi internet sitesi için bkz.: <https://www.datainspektionen.se/> 17 Şubat 2019.

¹⁴² Akgül, **a.g.e.**, s.206; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.104 vd.

l'Informatique et des Libertés -CNIL)"¹⁴³, Fransız veri koruma otoritesi olarak hizmet vermektedir.

İsviçre'de ilk olarak 1976 yılında devlet daireleri ve işletmeler arasında verilerin korunmasına ilişkin "Anayasal Veri Koruma Yönetmeliği" yapılmış, daha sonra Kişisel Verileri Koruma Kanunu'na temel teşkil edecek taslak hazırlanarak bu taslak 1992'de kanunlaşmış olup, bu kanunda AB direktifleri doğrultusunda 2006 ve 2010 yıllarında değişiklikler yapılmıştır¹⁴⁴. İsviçre'de "Federal Veri Koruma ve Bilgi Komiserliği (*Federal Data Protection and Information Commissioner -FDPIC*)"¹⁴⁵ veri koruma otoritesi olarak hizmet vermektedir.

Belçika da 8 Aralık 1992 tarihli Gizliliği Koruma Kanunu'nu, 95/46 sayılı Direktif'i iç hukuka aktarmak suretiyle, 11 Aralık 1998 tarihinde Kişisel Verilerin İşlenmesiyle İlgili Gizlilik Koruma Kanunu'nu kabul etmiştir¹⁴⁶. Belçika'da bağımsız veri koruma otoritesi olarak "Özel Yaşamın Gizliliğini Koruma Kurulu (*Commission for the Protection of Privacy, the Commission de la Protection de la vie Privée*)"¹⁴⁷ hizmet vermektedir.

İngiltere'de ise ilk Veri Koruma Kanunu 1984 yılında kabul edilmiştir¹⁴⁸. İngiltere'de, özel hayatın korunması hususu mevzuatta tam olarak yer almamış, özel hayat, "Case Law" ile bağlantı kurularak korunmuş, bu bağlantıya dayanılarak, kişilerin hem iş hem de özel hayatlarına ait verilerin korunması sağlanmıştır¹⁴⁹. İngiltere'de 95/46 sayılı Direktif'in yürürlüğe girmesinden sonra yeknesaklığın sağlanması amacıyla 1998 yılında yeni bir "Veri Koruma Kanunu" yürürlüğe konulmuştur¹⁵⁰. İngiltere'de bağımsız veri koruma otoritesi olarak "Bilgi Komisyonu Ofisi (*Information Commissioner's Office-ICO*)"¹⁵¹ hizmet vermektedir.

¹⁴³ Kurulun resmi İngilizce internet sitesi için bkz.: <https://www.cnil.fr/en/home> 17 Şubat 2019.

¹⁴⁴ Ayözger, **a.g.e.**, s.95.

¹⁴⁵ Kurulun resmi internet sitesi için bkz.: <https://www.edoeb.admin.ch/edoeb/en/home.html> 17 Şubat 2019.

¹⁴⁶ Boz, **a.g.e.**, s.85.

¹⁴⁷ Kurulun resmi İngilizce internet sitesi için bkz.: <https://www.dataprotectionauthority.be/> 17 Şubat 2019.

¹⁴⁸ Ayözger, **a.g.e.**, s.92;

¹⁴⁹ Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.87-88; Boz, **a.g.e.**, s.79.

¹⁵⁰ Uygun, **a.g.e.**, s.74.

¹⁵¹ Kurulun resmi internet sitesi için bkz.: <https://ico.org.uk/> 17 Şubat 2019.

Keza diğerk Avrupa ÷lkelerinden Portekiz 1976 yılında, İspanya ve Avusturya 1978’te kişisel verilerin korunması hakkını anayasal bir hak olarak tanımışlardır¹⁵².

Amerika Birleşik Devletleri’nde ise kişisel verilerin korunması alanı sistematik bir şekilde düzenlenmemiş, bu alan daha çok mahkeme kararları ile başka yasal düzenlemeler dayanak almak suretiyle geliştirilmeye çalışılmıştır¹⁵³. ABD’de durum böyleyken Avrupa ÷lkelerinde kişisel verilerin korunmasına ilişkin hukuk oturmuş, istisnalar gör÷lebilir olsa da yeknesak bir uygulamaya kavuşmuş ve kişisel verilerin işlenmesi ve özellikle aktarılması bakımından uygulama, kurallara bağlanmış idi. AB ve ABD arasındaki bu düzenleme ve uygulama farklılığı, ABD ile AB arasındaki ticari anlaşmalarda vakıf olunan kişisel verilerin akıbetini tartışmaya açmıştır. Bu nispetle, AB ve ABD arasında, Amerikan şirketlerinin AB’nin 95/46 sayılı Direktif’ini ihlal etmiş olma korkusu olmaksızın, AB ÷lkelerinden gelen verileri alma ve bu ÷lkelere veri transfer etmesine izin veren¹⁵⁴ bir sistem olan “Safe Harbour (Güvenli Liman) Antlaşması” imzalanmıştır. Safe Harbour anlaşmasıyla düzenlenen prensipler ile, AB ve ABD arasındaki görüş farklılığı, kişisel verilerin aktarılmasında AB tarafından belirlenen asgari ölçütlerin karşılanması şeklinde bir çözüme kavuşturulmuştur¹⁵⁵. Nitekim daha sonrasında bu anlaşmanın uygun olmayan kişisel bilgiler sağlaması nedeniyle geçersizliğine karar verilerek, ABD ve AB arasında, ilgili anlaşmanın yerini almak üzere ABD Ticaret Bakanlığı tarafından tanzim edilen “Privacy Shield (Gizlilik Kalkanı)” ilkeleri¹⁵⁶ kabul edilmiştir.

2. Ulusal Düzenlemeler

a. 1982 Anayasası ve İlgili Düzenlemeleri

¹⁵² Uygun, **a.g.e.**, s.30.

¹⁵³ Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.89; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.105; ABD’de yasal düzenleme bulunmayan kişisel verilerin korunması ve işlenmesine ilişkin uyumsuzlıklarda örnek alınan sözleşme ve kanun maddeleri için bkz.: Gür, **a.g.e.**, s.67.vd.;

¹⁵⁴ Gür, **a.g.e.**, s.119.

¹⁵⁵ Ersoy, **a.g.e.**, s.84; Aksoy, **a.g.e.**, s.105; Henkoğlu/Yılmaz, **a.g.e.**, s.462.

¹⁵⁶ İlgili ilkelerin tam metni için bkz.: The U.S. Department Of Commerce (ABD Ticaret Bakanlığı), “EU-U.S. Privacy Shield Framework Principles”, (Çevrimiçi) <https://www.privacyshield.gov/servlet/servlet.FileDownload?file=015t00000004qAg> 17 Şubat 2019.

Temel hak ve özgürlükler 1982 Anayasası'nın ikinci kısım, ikinci bölümünde düzenlenmiştir. Bu temel hak ve özgürlüklerden “özel hayatın gizliliği” hakkı ise 20'nci maddede düzenlenmiştir. Daha önceki başlıklarda¹⁵⁷ aktardığımız üzere 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile, “kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı” Anayasa'da 20'nci madde altında tanzim edilmiştir. İşbu Anayasa değişikliğinden evvel, kişisel verilerin korunması ve işlenmesine ilişkin hususlar “özel hayatın gizliliği” hakkı dayanak alınmak suretiyle değerlendirilirken¹⁵⁸, yapılan değişiklikle birlikte, ilgili hak anayasal bir güvenceye kavuşmuş, bağımsız olarak düzenlenmiştir.

b. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Türkiye'de kişisel verilerin korunmasına ilişkin özel bir kanun çıkarmak için ilk çalışmanın yapıldığı 1989 yılından bu yana¹⁵⁹, yaklaşık otuz yıl süren bir dönem sonucunda, 24 Mart 2016 tarihinde 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kabul edilmiştir. İşbu kanunun kabulüyle birlikte, öncesinde anayasal güvenceye sahip olan “Kişisel Verilerin Korunması” ilkesi, Anayasa'nın işaret ettiği üzere yasal güvenceye de kavuşmuştur. Türkiye, 6698 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, sırasıyla 1981 ve 2001 yılında imzaladığı 108 sayılı Sözleşme ve 181 sayılı Ek Protokol'ü, 2016 yılında 6669 ve 6705 sayılı kanunlarla uygun bularak onaylamıştır. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda, kanunun genel gerekçesinde¹⁶⁰ de belirtildiği üzere, 95/46 sayılı Direktif esas alınmıştır. Ancak 6698 sayılı Kanun'un henüz yürürlüğe girdiği 07 Nisan 2016 tarihinden sonra, -kanunun yürürlüğe girdiği dönemden evvel Tüzük'ün yürürlüğe gireceği kuvvetle

¹⁵⁷ Bkz.: Yuk. 1. Genel Olarak Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı, s.8 vd.

¹⁵⁸ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.278 vd.; Örneğin Anayasa Mahkemesi 2006/167 Esas, 2008/86 Karar ve 20 Mart 2008 tarihli kararda uyumsuzluğu kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği bağlamında değerlendirmiştir, bkz.: <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/3b0c37b3-87f7-4984-819c-c2bf836fc5f5?highlightText=ki%C5%9Fisel%20veri&excludeGerekce=False&wordsOnly=False> 17

Şubat 2019, bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.292 vd.; Aynı yönde bkz.: Başalp, **Kişisel Veriler**, s.100; Ersoy, **a.g.e.**, s.85 vd.; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.93; Uygun, **a.g.e.**, s.89; Henkoğlu, **a.g.e.**, s.62.

¹⁵⁹ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.303; 6698 sayılı Kanun'un ihdas edilmesinden evvel, kişisel verilerin korunması alanında bir yasal düzenleme olmaması oldukça eleştirilmekte, bir an evvel ilgili alanda kanunlaşma yoluna gidilmesi gerektiği savunulmaktaydı. Bkz.: Boz, **a.g.e.**, s.114; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.300; Henkoğlu, **a.g.e.**, s.72; Akgül, **a.g.e.**, s.191.

¹⁶⁰ Kanunun gerekçe metni için bkz.: Mehmet Bedii Kaya/Furkan Güven Taştan, **Kişisel Veri Koruma Hukuku**, 1.Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., 2018, s.45 vd.

değerlendirilmesine rağmen- 4 Mayıs 2016 tarihinde 2016/679 sayılı Tüzük yürürlüğe girmiştir. Kanaatimizce, dayanak Direktif'in artık ilga edilmesi şeklinde kendini gösteren bu yöndeki eksiklik, öncesinde olduğu gibi yargısal içtihatlarla veya kanunda yapılacak değişikliklerle giderilebilecektir.

c. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) çerçevesinde kişilik hakkı ve kişilik hakkına yönelen saldırılara karşı kişilerin başvurabileceği hukuk yolları hüküm altına alınmıştır. Buna göre kanunun 24'üncü maddesi gereği, *“Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.”* Nitekim kişilik hakkı saldırıya uğrayan kimsenin başvurabileceği koruma imkanları devamı maddelerde düzenlenmiştir¹⁶¹. Kişisel verilerin korunması hakkının da kişilik hakları içerisinden çıkan bağımsız bir hak olduğunu belirtmiş idik. Nitekim 6698 sayılı Kanun'un 4/f.3 maddesi *“Kişilik hakları ihlal edilenlerin, genel hükümlere göre tazminat hakkı saklıdır.”* hükmünü havi olup, bu hüküm gereği, kişilik hakkı, başka bir deyişle kişisel verileri ihlal edilen kişi TMK'nın genel hükümleri gereğince veri ihlalinin tespiti davası açabilecek, veri ihlalini önleme veya durdurma taleplerinde, bundan başka maddi veya manevi tazminat isteminde bulunabilecektir.

Türk Medeni Kanunu, özelde kişilik haklarını, genelde ise kişiler hukukunu düzenlemesi itibarıyla genel bir kanun niteliğinde olup, çalışmamıza da değerli bir kaynaklık etmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerine yönelik açıklamalara ilgili konu başlıkları geldiğinde değinilecektir.

d. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

6698 sayılı Kanun ihdas edilmeden evvel, 26 Eylül 2004 tarihli, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) ile kişisel verilerin korunmasına aykırılık oluşturan bazı eylemler suç olarak nitelendirilmiştir. Bu takdirle belirtmek gerekir ki, 6698 sayılı

¹⁶¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.382 vd.; Taştan, **a.g.e.**, s.178 vd.; Uygun, **a.g.e.**, s.90; Akgül, **a.g.e.**, s.60 vd.; Avcioğlu, **a.g.e.**, s.70 vd.; Ersoy, **a.g.e.**, s.88 vd.; Boz, **a.g.e.**, s.100 vd.; Henkoğlu, **a.g.e.**, s.69 vd.; Başalp, **Kişisel Veriler**, s.101.

Kanun ihdas edilmeden evvel, kişisel verilerin tanımı, kavramı, ihlaline dair esaslar Yargıtay kararları¹⁶² ve TCK¹⁶³ uygulamasıyla belirlenmekteydi.

TCK'da 135'inci madde ve devamı maddelerle¹⁶⁴, ilk olarak hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydetmek (m.135/1) eylemi suç olarak düzenlenmiştir. Nitekim aynı hüküm ile kaydedilen verinin özel nitelikli veri olması halinde cezanın yarı oranında arttırılacağı düzenlenmiştir. TCK'nın da 6698 sayılı Kanun gibi, çalışmamızın esasını oluşturan birtakım hassas verilere özel koruma sağladığı görülmektedir. Kanunun devamı maddesinde kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına vermek, yaymak veya ele geçirmek (m.136) eylemleri de suç olarak düzenlenmiştir. Nitekim bu suçların kamu görevlisi tarafından görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle veya belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağı düzenlenmiştir. Bunlardan başka, kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmemek eylemi de (m.138) ayrıca bir suç olarak düzenlenmiştir.

6698 sayılı Kanun'un ihdas edilmesi ile, TCK'da kişisel verilere ilişkin düzenlenen suçlar yasal bir dayanağa kavuşmuştur. Nitekim 6698 sayılı Kanun'un

¹⁶² Örneğin Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2013/9669 Esas, 2014/3760 Karar ve 17.2.2014 tarihli kararı: *“‘‘Kişisel veri’’ kavramından, kişinin, yetkisiz üçüncü kişilerin bilgisine sunmadığı, istediğinde başka kişilere açıklayarak ancak sınırlı bir çevre ile paylaştığı nüfus bilgileri (T.C. kimlik numarası, adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, anne ve baba adı gibi), adli sicil kaydı, yerleşim yeri, eğitim durumu, mesleği, banka hesap bilgileri, telefon numarası, elektronik posta adresi, kan grubu, medeni hali, parmak izi, DNA'sı, saç, tükürük, tırnak gibi biyolojik örnekleri, cinsel ve ahlaki eğilimi, sağlık bilgileri, etnik kökeni, siyasi, felsefi ve dini görüşü, sendikal bağlantıları gibi kişinin kimliğini belirleyen veya belirlenebilir kılan, kişiyi toplumda yer alan diğer bireylerden ayıran ve onun niteliklerini ortaya koymaya elverişli, gerçek kişiye ait her türlü bilginin anlaşılması gerekir; ancak, herkes tarafından bilinen ve/veya kolaylıkla ulaşılması ve bilinmesi mümkün olan kişisel bilgiler, yasal anlamda ‘‘kişisel veri’’ olarak değerlendirilemez, aksinin kabulü; anılan maddenin uygulama alanının amaçlanandan fazla genişletilerek, uygulamada belirsizlik ve hemen her eylemin suç oluşturması gibi olumsuz sonuçlar doğurur. ’’* hükmünü havi idi. Kararın tam metni için bkz.: <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/12cd-2013-9669.htm> 17 Şubat 2019.

¹⁶³ TCK gerekçesinde kişisel veriler, gerçek kişiyle ilgili her türlü bilgi olarak düzenlenmiştir. Bkz.: Ali Nevzat Açıkgöz, **“Gerekçeli-Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu”**, Van, 2005, (Çevrimiçi), <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/187.doc> 17 Şubat 2019, s.304.

¹⁶⁴ Bu suçlara ve unsurlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz.: Dülger, **Kişisel Veriler**, s.309 vd.; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.404 vd.; Akdağ, **a.g.e.**, s.92 vd.; Kader Sariusta, **“Kişisel Verilerin Ceza Hukuku Yoluyla Korunması”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2018, s.111 vd.; Fatih Dinkci, **“Kişisel Verilerin Korunmasında Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye Örneği”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2014, s.69 vd.; Ersoy, **a.g.e.**, s.91 vd.; Avcioğlu, **a.g.e.**, s.84 vd.; Uygun, **a.g.e.**, s.91 vd.; Dülger, **TCK**, s.115 vd.

“Kişisel verilere ilişkin suçlar bakımından 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 ila 140’inci madde hükümleri uygulanır.” hükmünü ihtiva eden 17’nci maddesi ile kanunlar arası bağlantı sağlanmış olup, aynı maddenin devamı hükmü gereğince kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi hükümlerine aykırı olarak kişisel verileri silmeyen veya anonim hâle getirmeyenler hakkında da TCK’nın 138’inci maddesinin uygulanacağı düzenlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ VE AÇIK RIZA

I. Özel Nitelikli Kişisel Veri Kavramı

A. Özel Nitelikli Kişisel Veri Kavramının Ortaya Çıkışı ve Gerekliliği

1 Ekim 1939'da Almanya'nın Polonya'yı işgal etmesiyle başlayan, 1945 yılında sona eren, tarihteki en büyük ve en yıkıcı savaş olan II. Dünya Savaşı, çoğu ırkçı ve ayrımcı politikalardan kaynaklanan sebeplerle, tahminen dünya çapında 55 milyon kişinin ölümüne yol açmıştır¹. Milyonlarca kişinin ölümüne yol açan bu savaştan geriye, ekonomisi çökmüş, tamamıyla ABD ve SSCB'ye bağımlı hale gelen, şehirleri harabe bir Avrupa kalmıştır². II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da baş gösteren sefalet, dün birbirleriyle savaşan Avrupa ülkelerinin ileride birlik içerisinde girmelerine yol açacaktı³. Nitekim bu birlik olma mülahazası, 5 Mayıs 1949 yılında Avrupa Konseyi'nin kurulmasıyla vücut bulmuştur. Yine daha önceki açıklamalarımızda belirttiğimiz üzere kişisel verilerin korunmasına dair yapılan ilk uluslararası bağlayıcı düzenleme de Avrupa Konseyi bünyesinde, 28 Ocak 1981 tarihinde kabul edilen “Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına Dair Sözleşme (108 sayılı Sözleşme)” olmuştur. Nitekim, 108 sayılı Sözleşme'nin amacı, sözleşmenin birinci maddesinde belirtildiği üzere, uyruğu

¹ II. Dünya Savaşı'nın meydana gelmesi ve sonuçları hakkında bkz.: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/world-war-ii-in-europe> 23 Şubat 2019; Savaşın kronolojisi için bkz.: <http://www.un.org/en/holocaustremembrance/PDF/Timeline%20WWII.pdf> 23 Şubat 2019.

² Fethullah Akın, “İkinci Dünya Savaşı Sonrası Yenidünya Düzeni ve Türkiye”, **İş ve Hayat Dergisi**, No:5, 2017, s.119-134, (Çevrimiçi), http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/56_ikinci_dunya_savasi_sonrasi_yeni_dunya_duzeni_ve_turkiye.pdf 23 Şubat 2019, s.122; II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkelerinin, SSCB ve ABD'nin genel durumu hakkında detaylı bir makale çalışması için bkz.: Çağrı Erhan, “Avrupa'nın İntiharı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Temel Sorunlar”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.LI, No:1, 1996, s.259-273, (Çevrimiçi), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/476/5517.pdf> 23 Şubat 2019.

³ Erhan, a.g.e., s.262.

veya ikametgahı ne olursa olsun her gerçek kişiyi kişisel verilerinin işlenmesi ile ilgili olarak korumak ve böylece her gerçek kişinin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına, saygı duyulmasına ve özellikle özel hayatın gizliliğinin sağlanmasına katkıda bulunmak olarak belirlenmiştir. Bu amaç üzerine kurulan sözleşmede, birtakım verilerin özel olarak nitelendirilmesi ise kaynağını, yukarıda belirttiğimiz üzere Avrupa'nın tarihsel geçmişinden almaktadır. II. Dünya Savaşı'nda ayaklar altına alınan değerler, kişilerin sırf belli bir ırk, renk, uyruk veya kökene sahip olduğu için soykırıma uğraması gerçekleri, kişilerin birtakım verilerinin daha hassas korumaya ihtiyacı olduğunu ortaya koymuştur. Bu suretle özel nitelikli veri kavramı ortaya çıkmıştır. Nitekim bütün ulusal ve uluslararası düzenlemeler özel nitelikli kişisel verilerin özel olarak düzenlenmesine dair gerekçelerini ayrımcılık⁴ tehlikesine dayandırmışlardır⁵.

Ayrımcılık düşüncesinin tezadı hukuk alanında “eşitlik ilkesi”dir. 1982 Anayasası'nın 10'uncu maddesi gereğince, *“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir(...). Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”* Aynı doğrultuda AİHS'in 14'üncü madde hükmü gereği, *AİHS'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.* Anayasa'da eşitlik ilkesi olarak kendini gösteren ilke, AİHS'de ayrımcılık yasağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak her iki düşünce de birbirini tamamlamaktadır. Anayasa Mahkemesi de aynı yönde olmak üzere, bir kararında şu ifadeleri kullanmıştır⁶: *“eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, bazen yan yana ve bazen de aynı şeyi ifade etmek üzere kullanılabilen kavramlardır.*

⁴ “Ayrımcılık, insan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanmayı veya bu hakların tanınmasını engelleyen, kısıtlayan veya geçersiz kılan ayırım, hariç tutma veya kısıtlama anlamına gelir”, bkz.: Olga Mironenko Enerstvedt, **Aviation Security, Privacy, Data Protection and Other Human Rights: Technologies and Legal Principles**, 37 c., Law, Governance and Technology Series-Sub-series: Issues in Privacy and Data Protection, Norveç, Springer International Publishing, 2017, s.86.

⁵ Bkz.: Yuk. 2. Özel Nitelikli Kişisel Veriler, s.20 vd.

⁶ AYM'nin 2014/256 Bireysel başvuru numaralı, 25.06.2014 tarihli kararının tam metni için bkz.: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/256> 4 Mayıs 2019.

Günümüzde eşitlik ilkesi insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz parçasıdır. Başka bir deyişle eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak kabul edilmektedir. Bu itibarla eşitlik ilkesi, hem başlı başına bir hak hem de diğer insan hak ve özgürlüklerinden yararlanılmasına hâkim, temel bir ilke olarak kabul edilmelidir.” Anayasamızda ve AİHS’de de görüldüğü üzere ayrımcılık; yasaklanan, kişilik hakkını ihlal eden, eşitlik ilkesine tezat ve insana dair tüm temel haklarla çelişen bir düşünce biçimidir.

Bu nedenlerle, yirminci yüzyılda insanların sırf birtakım kişisel ve fiziksel özellikleri yüzünden öldürüldüğü, içinde bulunduğumuz yirmi birinci yüzyılda ise bu yüzden işten çıkarıldığı, eğitim kurumlarına alınmadığı, memuriyetlere kabul edilmediği, dolandırıcılığa uğradığı bir dünyada birtakım verilerin özel olarak korunması hak ve hakkaniyet gereği olmakla birlikte, aynı zamanda hukuk gereğidir.

B. Özel Nitelikli Kişisel Verilere İlişkin Tanım ve Kapsamlar

Öncelikle 6698 sayılı Kanun’da düzenlenen “Özel Nitelikli Veri” kavramı üzerinde bir konsensüs sağlanmadığını, bu verileri tanımlamak üzere kullanılan kavramların birbirinden farklılık gösterdiğini, örneğin veri koruma düzenlemelerinde genellikle “hassas veri(*sensitive data*)” terimi kullanılmakla birlikte, bu tür verileri ifade etmek üzere, “özel kategorili kişisel veriler(*special categories of personal data*)”, “özel kişisel veriler (*special personal data*)” gibi tanımların da kullanıldığını belirtmek gerekir⁷. Özel nitelikli kişisel veriler, daha önce de ifade edildiği üzere, doktrinde, ulusal ve uluslararası düzenlemelerde farklı ifadelerle tanımlanmakla birlikte, tüm tanımlar bu verilerin işlenmesindeki risk faktörlerine, özellikle ayrımcılık riski ile özel koşullara vurgu yapmaktadır. Bu nispetle belirtmek gerekir ki, Enersvedt’e göre, özel nitelikli kişisel veriler, özel bir yaklaşımı gerektiren verilerdir⁸.

⁷ Cemil Kaya, “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, **İÜHFİM**, C. LXIX, No:1-2, 2011, s. 317-334, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/97634> 24 Şubat 2019, s.319-320; Özel Nitelikli verilerden başka, bu verilerin türlerinin tanım ve başlıkları da ulusal ve uluslararası düzenlemelerde farklılık gösterebilmektedir, bkz.: Min Wang/Zuosu Jiang, “The Defining Approaches and Practical Paradox of Sensitive Data: An Investigation of Data Protection Laws in 92 Countries and Regions and 200 Data Breaches in the World”, **International Journal of Communication**, No:11, Çin, 2017, s.3286–3305, (Çevrimiçi), <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/viewFile/6892/2111> 2 Mart 2019, s.3291.

⁸ Enerstvedt, **a.g.e.**, s.34.

Bundan başka Voigt ve Bussche'ye göre özel nitelikli kişisel veriler, bir birey hakkında temel hak ve özgürlükleriyle ilgili olarak, işlenmesi halinde yüksek riskler doğurabilecek veriler olup, bu nedenle özel bir korumayı hak ederler⁹. Lambert'a göre, özel nitelikli kişisel veriler daha yüksek uyum yükümlülükleri ve koşulları gerektiren veriler olup, ırksal veya etnik kökene, siyasi görüşlere, dini veya felsefi inançlara, sendika üyeliğine, genetik verilere, biyometrik verilere, sağlığa, cinsel yaşam, cinsel yönelim ve cezai mahkûmiyet, suç veya ilgili güvenlik önlemlerine ilişkin veriler olarak özetlenebilir¹⁰. Pouillet'e göre felsefi, politik veya dini görüşlerimizle ilgili olan özel nitelikli kişisel veriler, kendi anayasal özgürlüklerimizle bağlantılı özel karakterlerini korumak ve üçüncü kişilerin kullanımıyla bağlantılı ayrımcılık riskinden kaçınmak için özel olarak düzenlenen verilerdir¹¹. Bundan başka hem 95/46 sayılı Direktif hem de 108 sayılı Sözleşme, özel nitelikli kişisel verileri, diğer verilerden ayrılan, ekstra koruma gerektiren, özel veya kamu kuruluşları tarafından ancak belirli koşul ve amaçlar ışığında işlenebilecek belirli kişisel veri kategorileri olarak düzenlemektedir¹². Nitekim 2016/679 sayılı Tüzük'ün dokuzuncu maddesiyle, özel önem atfedilmek ve işlenmelerinin kural olarak yasak olması gibi bir koruma sağlanmak suretiyle özel nitelikli kişisel veriler düzenlenmiştir. 6698 sayılı Kanun'un gerekçesinde ise, başkaları tarafından öğrenildiği takdirde kişinin mağdur olabilmesine veya ayrımcılığa maruz kalabilmesine sebebiyet verebilecek birtakım veriler özel nitelikli veriler olarak düzenlenmiştir¹³. Bu suretle en geniş anlamıyla özel nitelikli kişisel verileri, açıklanmaları halinde kişilerin ayrımcılığa uğrama tehlikesinin

⁹ Paul Voigt/Axel Von Dem Bussche, **The EU General Data Protection Regulation(GDPR):A Practical Guide**, Almany, Springer International Publishing, 2017, s.110.

¹⁰ Lambert, **Data Protection Officer**, s.32-33.

¹¹ Yves Pouillet, "About the E-Privacy Directive: Towards a Third Generation of Data Protection Legislation?", **Data Protection in a Profiled World**, Ed. Serge Gutwirth, Yves Pouillet, Paul De Hert, Brüksel, Springer Science+Business Media, 2010, s.3-31, s.4

¹² Article 29 Data Protection Working Party, "**Advice Paper on Special Categories of Data (sensitive data)**", 4 Nisan 2011, (Çevrimiçi), <https://www.pdpjournals.com/docs/88417.pdf> 23 Şubat 2019, (**Article 29 Data Protection Working Party, Sensitive Data**), s.4; 29.Madde Çalışma Grubu, özel nitelikli kişisel veri kategorilerini farklı bir şekilde düzenlemenin arkasındaki mantığı, bu tür verilerin kötüye kullanımının, kişinin özel hayatın gizliliği hakkı ve ayrımcılık yasağı gibi temel haklarını, diğer, "normal" kişisel verilerin kötüye kullanılmasından daha çok etkileyebileceğine, örneğin, sağlık verileri, cinsel yönelim gibi hassas verilerin yanlış kullanılmasının kişilerin sosyal yaşamında geri dönüşü olmayan ve uzun süreli sonuçlara yola açabileceğine dayandırmıştır, bkz.:Article 29 Data Protection Working Party, **Sensitive Data**, s.4; 108 sayılı Sözleşme ve 95/46 sayılı Direktif'te tanımlanan özel nitelikli kişisel veriler için bkz.:Yuk. 2. Özel Nitelikli Kişisel Veriler, s.20 vd.

¹³ İlgili madde gerekçesi için bkz.: Kaya/Taştan, **a.g.e.**, s.56.

diğer verilere oranlara daha çok olduğu¹⁴, kişinin giz veya özel hayatına ilişkin alanında kalmasını isteyeceği, işlenmesi kural olarak yasak, kanunlar tarafından özel bir koruma ve işleme rejimine tutulması gereken, kişilerin dolaylı veya doğrudan kişiliğine, fiziksel, sosyal, kültürel, etnik, ruhsal veya cinsel hayatına ilişkin bilgileri ihtiva eden veriler olarak tanımlayabiliriz.

Alman Veri Koruma Yasası'nda¹⁵, keza İsveç Veri Koruma Yasası'nda¹⁶, 2016/679 sayılı Tüzük'te olduğu gibi, ırka, etnik kökene, siyasi görüşlere, dine, felsefi inançlara, sendika üyeliğine, sağlık ve cinsel hayat ve cinsel eğilimlere ilişkin veriler ile biyometrik veriler, özel kategorili kişisel veriler (özel nitelikli kişisel veriler) olarak kabul edilmiştir. Yine Fransa Veri Koruma Yasası'nda kişilerin ırksal ve etnik kökenlerine, siyasi, felsefi, dini görüşlerine, sendika üyeliğine, sağlıklarına veya cinsel yaşamlarına ilişkin bilgileri doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkaran veriler özel veri kategorileri (özel nitelikli kişisel veriler) olarak kabul edilmiştir¹⁷. Nitekim İsviçre Veri Koruma Yasası'nda, dini, ideolojik, politik veya sendikalarla ilgili görüş veya faaliyetlere, sağlık, mahrem alan, ırksal kökene, sosyal güvenlik önlemlerine ve idari ve cezai kovuşturma ve yaptırımlara ilişkin veriler hassas kişisel veriler (özel nitelikli kişisel veriler) olarak kabul edilmiştir¹⁸. Belçika Veri Koruma Yasası ise bir kişinin ırksal veya etnik kökenini, politik görüşlerini, dini veya felsefi inançlarını, cinsel yaşamını veya sendika üyeliğini gösteren verilerini, keza sağlıkla ilgili ve idareye, mahkemeye veya adli organlara yansıyan anlaşmazlıklara ilişkin ceza mahkumiyetine,

¹⁴ Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.40-41; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.245; Başalp, **Kişisel Veriler**, s.43; Taştan, **a.g.e.**, s.44, dpn.125; Henkoğlu, **a.g.e.**, s.18-19; Dülger, **TCK**, s.109; Uygun, **a.g.e.**, s.59; Article 29 Data Protection Working Party, **Sensitive Data**, s.4; Ayözger, **a.g.e.**, s.39, Akgül, **a.g.e.**, s.13; Dinkci, **a.g.e.**, s.55; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.153;

¹⁵ Alman Veri Koruma Yasası tam metni için bkz.: Bundesdatenschutzgesetz (BDSG), "Federal Data Protection Act", **Federal Law Gazette I**, 30 Haziran 2017, (Çevrimiçi) https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bdsch/englisch_bdsch.pdf 24 Şubat 2019, s.2097 vd.

¹⁶ İlgili kanunun orijinal metni için bkz.: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2018218-med-kompletterande-bestammler_sfs-2018-218 24 Şubat 2019.

¹⁷ CNIL, "**Loi Informatique Et Libertes Act**", 6 Ocak 1978, (Çevrimiçi) <https://www.cnil.fr/sites/default/files/typo/document/Act78-17VA.pdf> 24 Şubat 2019, (**CNIL, Informatique**), s.10.

¹⁸ The Federal Assembly of the Swiss Confederation (İsviçre Konfederasyonu Federal Meclisi), "**Federal Act on Data Protection (FADP)**" 19 Haziran 1992, (Çevrimiçi), <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19920153/201401010000/235.1.pdf> 24 Şubat 2019, s.2

güvenlik önlemlerine, şüpheyeye, idari yaptırımlara ilişkin verilerini hassas kişisel veri (özel nitelikli kişisel veri) olarak tanımlamıştır¹⁹.

6698 sayılı Kanun'un altıncı maddesi gereğince ise, kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veriler olarak kabul edilmiştir²⁰.

C. 6698 Sayılı Kanun'da Düzenlenen Özel Nitelikli Kişisel Veriler

1. İlgili Kişinin Irkı

İlgili kişinin ırkına dair veriler özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilip, ırk kavramına dair tanımlamalar 6698 sayılı Kanun'da yer almamaktadır. Irk²¹ TDK tarafından, *“kalıtsal olarak ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip insanlar topluluğu”*, *“soy”* ve *“bir canlı türünde aynı karakteri taşıyan canlıların oluşturduğu alt bölüm”* olarak tanımlanmaktadır. Oxford Sözlüğü tarafından ise ırk (race)²², *“farklı fiziksel özelliklere sahip insan topluluklarının büyük ayrımlarından her biri”*, *“ırksal bir grup veya ayrıma tabii olma veya bununla ilişkili nitelik veya özelliklere sahip olma gerçek veya durumu”*, *“aynı kültürü, tarihi, dili vb. paylaşan bir grup insan, etnik bir grup”*, *“ortak özelliği olan bir grup insan”*, *“yaşayan canlıların ana ayrımlarından her biri”*, *“ortak bir atadan gelmiş bir grup insan”* ve *“soy”* olarak tanımlanmıştır.

¹⁹DLA Piper, *“Data Protection Laws of The World”*, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.thebackgroundinvestigator.com/file/Data-Protection-Full.pdf> 24 Şubat 2019, s.51-52.

²⁰ Türkiye'nin de dahil olduğu, Avrupa, Amerika ve Asya kıtasından olmak üzere 92 ülke özelinde yapılan anket çalışmasında özel nitelikli verilerin türlerinin ülkeler nezdinde düzenlenme sıklığının birbirinden farklılık arz ettiği görülmektedir, bkz.:Wang/Jiang, *a.g.e.*, s.3293 vd.; Ayrıca 6698 sayılı Kanun, 108 sayılı Sözleşme, TCK, 95/46 sayılı Direktif, Fransa Veri Koruma Yasası, Federal Almanya Veri Koruma Yasası ve Tüzük kapsamında düzenlenen özel nitelikli verilere ilişkin karşılaştırmalı tablo örneği için bkz.: Küzeci, *Kişisel Veriler*, s.349.

²¹ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c724e38763e99.97655018 24 Şubat 2019.

²² Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/race> 24 Şubat 2019.

İrk kelimesinin kullanımı “ırkçılık” ile boyut kazanmış olup, ırkçılık kelimesini popüler hale getiren iki gelişme olmuştur²³: bunlardan biri, ırkçılık karşıtlığının 1930'larda ve II. Dünya Savaşı sırasında Anti-Semitizm'e²⁴ ve Almanya'daki Yahudileri hedef alan ırkçı topluluklara karşı propaganda olarak kullanılması²⁵, diğeri ise 1960'larda ABD'deki sivil haklar aktivistlerinin çalışmalarıdır. Keza yine ulusal ve uluslararası güvenlik politikalarının değişiminden, islamofobiye, islamofobiden ırkçılığa varan yabancı düşmanlığına yol açan 11 Eylül İkiz Kule terör saldırısı da ırkçılığın gelişmesine neden olan yıkıcı bir hadisedir²⁶.

Tarih boyunca insanlar zaman zaman sırf Yahudi, Türk, Arap veya başka bir ırktan oldukları için öldürülmüşler, işkenceye uğramışlar, sürgün edilmişler, sakat ve aç bırakılmışlardır. Her ne kadar günümüzde ırkçılığın etkisinin azaldığı savunulabilir ise de bugün hala daha insanlar sırf ırklarından dolayı yargılanabilmekte, vurulabilmekte, işlere alınmayabilmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde hala daha siyahi insanların ayrımcılığa uğradığı, hatta ırkçı nedenlerle polis kurşunlarına hedef olduğu iddia edilmektedir²⁷. Keza özellikle sığınmacı veya

²³ Benjamin P. Bowser, “Racism: Origin and Theory”, **Journal of Black Studies**, C. XLVIII, No:6, 2017, s.572–590, (Çevrimiçi), https://www.researchgate.net/publication/315964177_Racism_Origin_and_Theory 24 Şubat 2019, s.573.

²⁴ “Anti-semitizm, Yahudilere yönelik nefret olarak ifade edilebilecek kesin bir Yahudi algısıdır. Antisemitizmin retorik ve fiziksel tezahürleri Yahudi ya da Yahudi olmayan kişilere ve / veya onların mülklerine, Yahudi topluluk kurumlarına ve dini tesislere yöneliktir.”, bkz.: European Union Agency for Fundamental Rights (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı), “**Working Definition Of Antisemitism**”, (Çevrimiçi), <https://fra.europa.eu/fraWebsite/material/pub/AS/AS-WorkingDefinition-draft.pdf> 4 Mart 2019, s.1.

²⁵ J. M. Blaut, “The Theory Of Cultural Racism”, **Antipode**, C. XXIV, No:4, 1992, s. 289-299, (Çevrimiçi), <https://pdfs.semanticscholar.org/1949/91a962c43283c5f5ab719e9f01b32ec38762.pdf> 24 Şubat 2019, s.296.

²⁶ Taşkın Deniz/Nilüfer Zengin, “Avrupa’da Basın ve Medya Haberlerinde Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı ve Türkiye Turizmine Etkisi”, **Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi**, C.I, No:12018, s.5-15, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/464968> , 24 Şubat 2019, s.8.

²⁷ Bu konuda basında sık sık haberler yer almaktadır. Örneğin, New York Times, “**Black Man Killed by Officer in Alabama Mall Shooting Was Not the Gunman, Police Now Say**”, 24 Kasım 2018, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2018/11/24/us/alabama-mall-shooting.html> 24 Şubat 2019; Aljazeera News, “**Black people '20 times more likely to be shot' by Toronto police**”, 11 Aralık 2018, (Çevrimiçi), <https://www.aljazeera.com/news/2018/12/black-people-20-times-shot-toronto-police-181211090335752.html> 24 Şubat 2019; Siyahilere karşı ırk ayrımcılığına karşı en önemli aktivistlerden biri olan Martin Luther King, 1963 yılında, Lincoln Anıtı'nın basamaklarında “*Benim dört çocuğum bir gün tenlerinin rengiyle değil karakterlerinin içeriğiyle yargılanacakları bir ülkede yaşayacaklar.*” demiştir, bkz.: Michael G. Trachtman, “**Is There Anything Wrong With Favoring Minorities To Promote Diversity In Your Workplace?**”, 2003, (Çevrimiçi), https://www.newsletteraccess.com/display_article.php?id=10099 24 Şubat 2019; Ancak bugün sadece

ekonomik mülteci barındıran ülkelerde, sığınmacı ve mültecilere karşı ırklarından kaynaklanan ırkçı saldırıların yaşanabildiği yadsınamaz bir gerçektir. Irkçılık, hukukta da cezai anlamda birçok karşılığı bulunan, haksız bir düşünce biçimidir. Örneğin, Belçika’da, Türkiye’de yaşanan Reina saldırısında hayatını kaybeden Kerim Akyl hakkında sosyal medya üzerinden ırkçı yorum yapan Belçikalı bir vatandaş, 6 ay hapis ve 4 bin Euro para cezasına çarptırılmıştır²⁸. Türk Ceza Hukuku mevzuatında da TCK 216’ncı madde hükmü gereği, halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik etmek, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlike ortaya çıkması halinde suçtur. Nitekim aynı hüküm gereği, halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılamak da suçtur. Nitekim Yargıtay 9. Ceza Dairesi 1995/6119 Esas, 1995/5720 Karar ve 9.11.1995 tarihli ve 1992/11430 Esas, 1993/592 Karar ve 9.2.1993 tarihli kararlarında, halk nezdinde ırk ayrılığı gözetmenin, “halkı düşmanlığa tahrik etmek suçu”na vücut veren düşünce biçimlerinden biri olduğunu ifade etmiştir²⁹.

Tüm bu gerçekler karşısında kişilerin ırkının ne kadar hassas, kanun lafzıyla ne kadar özel nitelikli veriler olduğu ortadadır. Bu suretle de özel olarak korunmaları ve işlenmeleri gereği asıl olup, kanun tarafından bu yönde yapılan düzenleme yerindedir.

2. İlgili Kişinin Etnik Kökeni

İlgili kişinin etnik kökenine dair veriler özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilip, etkin köken kavramına dair tanımlamalar 6698 sayılı Kanun’da yer almamaktadır. Bir bütün olarak TDK’da da tanımlanmayan etnik köken kavramından,

Amerika Birleşik Devletleri’nde 1020 Nefret Grubu olduğu belirtilmektedir, bu grupların anti-göçmen, anti-LGBT, anti-Müslüman, siyahi ulusalcı, Hristiyan kimlikli, genel nefret, müzik düşmanlığı, Soykırım inkarı, Ku Klux Klan, erkek egemen, Neo-Konfederasyon, Neo-Nazi, ırkçı dazlak, radikal Katolik, ve beyaz Ulusalcı gruplar olduğu ifade edilmektedir, bkz.: <https://www.splcenter.org/hate-map> 24 Şubat 2019.

²⁸ Bkz.: <https://worldnews24.website/2018/10/16/prison-for-racist-statement-on-facebook-after-death-of-turkish-belgian-in-istanbul/> 4 Mayıs 2019.

²⁹ İlgili Yargıtay kararlarının tam metinleri için bkz.: <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html> 4 Mayıs 2019.

“Köken”³⁰ TDK tarafından, “*Bir şeyin çıktığı, dayandığı temel, biçim, neden veya yer, menşe*”, “*Soy, asıl*”; “etnik”³¹ ise, “*kavimle³² ilgili, budunsal, kavmi*” olarak tanımlanmaktadır. Oxford Sözlüğünde de bir bütün olarak tanımlanmayan “etnik köken(ethnic origin)” kavramından, “köken(origin)”³³, “*bir kişinin sosyal geçmişi veya ataları*”; “etnik”³⁴ ise “*bir topluluğun ortak bir ulusal veya kültürel geleneğe sahip alt grubuna(daha büyük veya baskın bir ulusal veya kültürel grup içinde) ait olma*”, “*ulusal ve kültürel kökene ait olma*”, “*Batı dışı kültürel bir geleneğe ait olma veya bu geleneğin karakterine sahip olma hali*” ve “*güncel ulusal kimliğinden ziyade, doğumdan veya kandan gelen kökeni simgelemek*” olarak tanımlanmaktadır. Etnik kökeni bir kavram olarak tanımlamak oldukça zordur. Nitekim ulusal yasalarda etnik kökene ilişkin açık bir tanım genellikle getirilmemekte, yalnızca İngiltere’de ihdas edilen 2010 tarihli Eşitlik Yasası’nın 9’uncu bölümünde ırk; renk, milliyet, etnik veya ulusal kökenlerden oluşan bir kavram olarak tanımlanmıştır³⁵. Etnik köken, ırk ile bazen aynı anlamda kullanılmakla birlikte, bunlar birbirlerinden farklı kavramlardır. Örneğin, ırk, bir insanın görünüşüyle-özellikle ten rengi, göz rengi, saç rengi gibi ilgili iken, diğer taraftan etnik köken, milliyet, kültür gibi kültürel faktörlerle ilgilidir³⁶. Tüm bu açıklamalar ışığında etnik köken, “bir toplulukta, kültürel ve kalıtsal sebeplerle birbirlerinden ayrılan gruplardan her biri ve bu gruplardan herhangi birine ait olma” olarak tanımlanabilir.

³⁰ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c72de4e4c31e4.38634423 24 Şubat 2019.

³¹ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c72de577c32e9.94141964 24 Şubat 2019.

³² Kavim ise “*aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu*”, olarak tanımlanmaktadır, bkz.: TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c72deef4e1776.05180021 24 Şubat 2019.

³³ Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/origin> 24 Şubat 2019.

³⁴ Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/ethnic> 24 Şubat 2019.

³⁵ Lilla Farkas, “**The Meaning of Racial or Ethnic Origin in EU Law: Between Stereotypes and Identities**”, European Commission, Brüksel, 2017, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?action=display&doc_id=43228 24 Şubat 2019, s.10.

³⁶ Jamie R. Riley, “**Race & Ethnicity: The Biological vs. The Socialized**”, (Çevrimiçi), http://www.longwood.edu/media/diversity-and-inclusion/public-site/Race_and_Ethnicity.pdf 24 Şubat 2019, s.5-6.

Kişilerin ırkları bakımından olduğu gibi, etnik kökenleri bakımından da ayrımcılığa uğramamaları gereği asıldır. Irka ve etnik kökenlere dair veriler, kişinin adına ve soyadına, doğum yerine, ana diline veya ebeveynlerinin adlarına dair verilerin bir araya gelmesiyle de ortaya çıkabilir³⁷. Örneğin, bir kişinin adının Yorgos Achilleas olması, bize o kişinin Rum olabileceğine dair bilgiler verebilecektir. Bu nedenle bu tip verilerin korunması, verileri ortaya çıkarabilecek unsurların da korunması gereğini doğuracaktır. Nitekim 6698 sayılı Kanun'da ve uluslararası düzenlemelerde yer aldığı üzere, bir gerçek kişiye ait veriyi kişisel veri olarak kabul edebilmemiz için, o kişinin kimliğinin belirli olması yanında, belirlenebilir olması da yeterlidir.

Etnik köken kavramını reddeden görüşler olması gerçeği bir yana, Türkiye'de 500 bin ila 2 milyon Roman, üç bin civarı Rum, keza yine üç ile altı milyon arasında Çerkez etnik kökenli insan olduğu ifade edilmektedir³⁸. Bu suretle İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi nezdinde yapılan çalışmalar neticesinde düzenlenen, Türkiye'de ırk ve etnik kökene ilişkin ayrımcılık faaliyetlerinin izlenmesine ilişkin raporda arz edilen ayrımcılık istatistiklerinin fazlalığı da dikkate alındığında, etnik köken ve ırka ilişkin verilerin ne denli önem arz ettiği aşikâr olup, korunmalarının ve işlenmelerinin özel bir rejime tabi tutulması gereği izahtan varestedir. Bu nedenle de 6698 sayılı Kanun'la birlikte, etnik kökenlerin de özel nitelikli kişisel veriler alanına dahil edilmesi ve özel olarak korunması yerinde bir düzenleme olmuştur.

3. İlgili Kişinin Siyasi Düşüncesi

İlgili kişinin siyasi düşüncelerine dair veriler özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilip, siyasi düşünce kavramına dair tanımlama 6698 sayılı Kanun'da yer almamaktadır. Bir bütün olarak TDK'da da tanımlanmayan siyasi düşünce

³⁷ Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.111; ICO, **Guide**, s.7.

³⁸ Seda Alp/ Nejat Taştan, "**Türkiye'de ırk veya etnik köken temelinde ayrımcılığın izlenmesi Raporu:1 Ocak – 31 Temmuz 2010**", İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2011, (Çevrimiçi), https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/24/Irk_veya_Etnik_Koken_Izleme_Raporu.pdf 24 Şubat 2019, s.15-16.

kavramından, “siyasi”³⁹ TDK tarafından “Siyasetle ilgili, siyasal, politik”, “yurt yönetimine ilişkin” olarak tanımlanmış, “düşünce”⁴⁰ ise, “uzay ve zamanın ötesinde, öznenin dışında, kendiliğinden var olan, duyularla değil, yalnızca ruhen algılanabilen asıl gerçeklik, mütalaa, fikir, ide, idea”, “dış dünyanın insan zihnine yansıması”, “zihinde tasarlanan, canlandırılan şey”, “bir işin gerçekleşmesi ya da bir sorunun çözümü için zihince tasarlanan, aranıp bulunan yol”, “düşünce sonucu bilince varılan herhangi bir şey” ve “olay, durum ve nesneler üzerinde çözümleyici ve birleştirici işlemlerde bulunmaya olanak sağlayan kavrama ve açıklama yetisi” olarak tanımlanmıştır. Oxford Sözlüğünde de bir bütün olarak tanımlanmayan “siyasi düşünce (political opinion)” kavramından, “siyasi(political)”⁴¹, “bir ülkenin yönetimi veya halkla ilişkileriyle ilgili olma”, “politikadaki belirli bir parti veya grubun fikir veya stratejilerine ilişkin olma”, “bir kişinin siyasetle ilgili inanç veya eylemleriyle motive edilme” ve “ilke olarak değil de bir kuruluş içindeki statünün veya gücün çıkarlarına göre hareket etme” olarak tanımlanmıştır. “Düşünce(opinion)”⁴² ise, “mutlaka gerçeğe veya bilgiye dayalı olmasına gerek olmaksızın, bir şeyle ilgili oluşan görüş veya yargı” ve “bir grubun veya insanların çoğunluğunun inanç veya görüşleri” olarak tanımlanmıştır. Bu suretle siyasi düşünceyi, “politikadaki belirli bir parti veya grubun fikir ve stratejilerinin kişinin zihnine yansımaları” olarak tanımlayabiliriz.

Siyasi düşünceler insanın bir topluluk olarak var olmaya başladığı ilk günden beri vardır ve bu düşünceler, kişilerin nasıl yaşayacaklarından, hangi kurallara uyacaklarına, nerede okula gitmeleri gerektiğinden, nerelerde çalışacaklarına kadar her şeyi belirleyebilmektedir. Günümüz dünyasında, kişiler kendilerini siyasi düşünceleri doğrultusunda liberal, sosyal demokrat, anarşist, Leninist, muhafazakâr, Marksist, komünist olarak tanımlayabilmektedir. Bu tür düşünceler de -ırk, etnik köken gibi- geçmişte insanların ayrımcılığa uğramasına sebebiyet vermiştir,

³⁹ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=286200 25 Şubat 2019.

⁴⁰ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c73cfed96a9c7.69477327 25 Şubat 2019.

⁴¹ Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/political> 25 Şubat 2019.

⁴² Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/opinion> 25 Şubat 2019.

halihazırda da vermektedir. Bu durum zaman zaman karşılıklılık da arz etmektedir. Örneğin, bir kişi liberal bir ülkede, “komünist” olduğu için ayrımcılığa uğrarken, diğer bir komünist ülkede kişi, liberal olduğu için ayrımcılığa uğrayabilmektedir.

Siyasi düşüncelere dair veriler, bir bireyin bir siyasi partiye üye olması, siyasi bir gösteriye, birleşmeye veya benzeri bir olaya katılımını içerebileceği gibi, belirli bir siyasi fikrin desteklenmesi ve reddedilmesi ile ilgili verileri de içerebilmektedir⁴³. Görüldüğü üzere, siyasi düşüncelere dair verileri ortaya koyan bilgiler oldukça hassas bilgiler olup, bu nedenle diğer veri grupları gibi siyasi düşüncelere dair verilerin de özel nitelikli veriler içerisinde düzenlenmesi yerindedir.

4. İlgili Kişinin Felsefi İnançı

İlgili kişinin felsefi inançlarına dair veriler özel nitelikli veri olarak kabul edilip, felsefi inanç kavramına dair tanımlama 6698 sayılı Kanun’da yer almamaktadır. Bir bütün olarak TDK’da da tanımlanmayan felsefi inanç kavramından, “felsefi”⁴⁴, “*Felsefe ile ilgili, felsefeye ilişkin*”; bu suretle “felsefe”⁴⁵, “*varlığın ve bilginin bilimsel olarak araştırılması*”, “*bir filozofun, bir felsefe okulunun, bir çağın öğretisi*”, “*dünya görüşü*”, “*bir konuda soyut düşünüş*” olarak tanımlanmış; “inanç”⁴⁶ ise, “*bir düşünceye gönülden bağlı bulunma*”, “*birine duyulan güven, inanma duygusu*” ve “*inanılan şey, görüş, öğreti*” olarak tanımlanmıştır. Oxford Sözlüğünde de bir bütün olarak tanımlanmayan “felsefi inanç (*philosophical belief*)” kavramından, “felsefi(*philosophical*)”⁴⁷, “*Bilginin, gerçekliğin ve varoluşun temel doğası üzerine yapılan çalışmalarla ilgili olan veya bunlara adanan*”, olarak tanımlanırken; “inanç(*belief*)”⁴⁸, “*özellikle kanıt olmaksızın bir şeyin var olduğunu veya doğru*

⁴³ Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.111.

⁴⁴ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c73e78b00b726.83545455 25 Şubat 2019.

⁴⁵ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c73e78e3d6169.19163361 25 Şubat 2019.

⁴⁶ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c73e89b701c89.34248112 25 Şubat 2019.

⁴⁷ Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/philosophical> 25 Şubat 2019.

⁴⁸ Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/belief> 25 Şubat 2019.

olduğunu kabul etmek”, “bir kişinin doğru veya gerçek olduğunu kabul ettiği şey, sebatla bağlı olunan görüş” ve “bir şeye veya birine duyulan güven, inanç veya bağlılık” olarak tanımlanmıştır. Felsefe Sokrates’e göre, bilgi sahibi olabilmek için duyulan istek iken, Aristoteles’e göre, varlığın nedenlerinin araştırılmasıdır⁴⁹. Felsefe alanında yaygın düşünce, felsefenin ilk bilim olduğu, diğer bilimlerin ondan çıkarak bağımsızlaştığıdır⁵⁰. Aynı doğrultuda hukukun “olması gereken”e hizmet etmesi yönünden felsefenin de hukukun bileşenlerinden biri olduğu savunulmaktadır⁵¹. Bu anlamda hukuk ve felsefe arasındaki bağ aşikardır⁵². Toplumdaki kişilerin felsefi inançları, o toplumdaki hukuk anlayışını kavramak bakımından önemlidir⁵³. Zira toplumda yaygın felsefi inançlar, hukuk kurallarının arzu olunan yönde gelişmesine katkı sağlar. Bu anlamda felsefi inançların, kişisel verilerin korunması hukukundan evvel, genel olarak hukuk anlamında önemi yadsınamaz bir gerçektir.

İngiltere’de ihdas edilen 2010 tarihli Eşitlik Yasası kapsamında bir felsefi inancın korunması için, mevcut bilgi durumuna dayalı bir düşünce veya bakış açısı değil, gerçekten bağlı olunan, insan yaşam ve davranışlarının ciddi ve önemli bir yönüyle ilgili bir inanç olmalı, bu inanç belli bir seviyede yakınlık, ciddiyet, uyum ve önem arz etmeli, demokratik bir toplumda saygı duymaya değer olmalı ve insanlık onuru ve başkalarının temel haklarıyla çatışmamalıdır⁵⁴. Nitekim aynı yasa metninde ve İngiliz hukuk içtihatlarında hümanizm ve ateizmin, işyerinde sıkça karşılaşılan yaygın felsefi inanç örneklerinden olduğu, çalışanların din veya inancı nedeniyle ayrımcılığa uğramamasını sağlamanın işverenin görevi olduğu ifade edilmiştir⁵⁵.

Görüldüğü üzere, felsefi inançlar da açıklanması halinde ayrımcılığa sebep olabilecek düşünüş biçimleri olup, bu düşüncelere ilişkin verilerin özel olarak

⁴⁹ Niyazi Öktem/ Ahmet Ulvi Türkbağ, **Felsefe, Sosyoloji, Hukuk ve Devlet**, İstanbul, Der Kitabevi, 2014, s.3-4.

⁵⁰ Öktem/Türkbağ, **a.g.e.**, s.4.

⁵¹ Emir Kaya (E. Kaya), **Hukuk Zihniyeti**, 3.Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2018, s.85.

⁵² Nitekim bu bağ, “Hukuk Felsefesi” adında bir çalışma alanını da ortaya çıkarmıştır, bkz.: Öktem/Türkbağ, **a.g.e.**, s.47 vd.

⁵³ E. Kaya, **a.g.e.**, s.189.

⁵⁴ Equality and Human Rights Commission, “**Employment Statutory Code of Practice: Equality Act 2010 Code of Practice**”, Birleşik Krallık, 2011, (Çevrimiçi), <https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/employercode.pdf> 25 Şubat 2019, s.40.

⁵⁵ Equality and Human Rights Commission, **a.g.e.**, s.40.

korunması ve özel şartlar altında işlenmesi hususunda 6698 sayılı Kanun ile özel kurallar koyulması yerinde bir düzenlemedir.

5. İlgili Kişinin Dini

İlgili kişinin dinine dair veriler özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilip, din kavramına dair tanımlamalar 6698 sayılı Kanun'da yer almamaktadır. Din⁵⁶ TDK tarafından, *“Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet”, “bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen”, ve “inanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ülkü, kült”* olarak tanımlanırken, Oxford sözlüğü tarafından *“Din (Religion)”*,⁵⁷ *“insanüstü bir kontrol gücüne, özellikle de tek bir Tanrı'ya veya Tanrılara inanma ve tapma”, “özel bir inanç ve ibadet sistemi” ve “büyük bir sevgiyle takip edilen meşgale veya heves”* olarak tanımlanmıştır.

İnsanların kendilerinden daha üstün bir varlığa inanma ihtiyacı yeni bir şey değildir. Tarihte insanların yeryüzüne ilk ayak bastığı andan beri dinler vardır ve tarih boyunca dinler insanların yaşayış biçimlerini şekillendirmiştir. Din ve hukuk da zaman zaman iç içe geçmiş, birbirini tamamlamış veya birbirinin karşısında durmuştur. Günümüzde dahi birçok devlet, yönetimlerini din temelli düşünceler üzerinden şekillendirmekte, hukuku din temelli müesseseler üzerinden uygulamaktadır. Keza Yahudilik, Müslümanlık, Hristiyanlık gibi dinler birbirlerinden tamamen farklı inanç ve kaideleri içerse de hukuk açısından ortak kaide ve yaptırımlar öngörmektedir⁵⁸. Örneğin adam öldürmek veya ensest ilişkiye girmek her üç dinde de yasaklanan eylemlerdendir. Ya da örneğin domuz eti yememek hem Yahudilikte hem de Müslümanlıkta uyulması emredilen bir kaidedir. Bu gibi hususlar hem dinin gücünü hem de dine dair verilerin önemini ortaya koymaktadır.

⁵⁶ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c741cdfcd7ba7.20921387 25 Şubat 2019.

⁵⁷ Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/religion> 25 Şubat 2019.

⁵⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Cengiz Otacı, **Modernleşme Bağlamında Üç Din Üç Hukuk**, Ankara, Hukab Yayınevi, 2013.

Din öyle büyük bir güç olmuştur ki, dünya üzerinde ayrımcılık güden çoğu katliam din namına gerçekleştirilmiştir. Örneğin, 858 yılında İran’da doğan Hallâc-ı Mansûr’un, 922 yılında, Müslümanlığa karşı geldiği ve “ene'l-hakk⁵⁹” sözü ile bunu ortaya koyduğu gerekçeleriyle uzuvlarının işkenceyle kesilerek, asılarak öldürüldüğü ifade edilmektedir⁶⁰. 1096-1293 yılları arasında süren, “Haçlı Seferleri” olarak anılan savaşta, her ne kadar ekonomik sebeplerin de yadsınamaz bir gerçek olduğu ifade edilebilecek ise de Papa önderliğindeki Avrupa ordularının, hakimiyeti ele geçirmek için din temelli duygularla Ortadoğu topraklarını işgal ettiği ifade edilmektedir⁶¹. Yirmi birinci yüzyıla geldiğimizde dahi, din adına yapılan katliamlar durmamış, 2014 yılında adını “Irak Şam İslam Devleti” olarak duyuran IŞİD adlı terör örgütü⁶², on binlerce kişiyi İslam dini adına öldürmüş ve tarihin en büyük sığınmacı krizlerinden birine, milyonlarca Suriyeli Sığınmacının yerlerinden edilmesine ön ayak olmuştur.

Görüldüğü üzere din de insanların açıklandığı takdirde zarar görebildikleri, sürgün edilebildikleri, hatta öldürülebildikleri bir olgudur. 1982 Anayasası’na göre “Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.” Bu hüküm, eşitlik ilkesi ile birlikte düşünülmekte ve desteklenmektedir. Kişilerin sahip olduğu bu hürriyetin korunması, dinine, hatta diğer inançlarına dair verilerinin korunmasının da güvencesidir. Başka bir deyişle, kişilerin dinine, inançlarına ve görüşlerine dair verilerinin özel olarak korunması, anayasada tanınan din, vicdan ve kanaat hürriyetinin de korunmasına yardımcı olacaktır. Kişilerin dini inançlarına dair veriler açıklanan

⁵⁹ “Ene'l-Hakk”(الْحَقُّ أَذَا) Arapça bir kelimeler dizisi olup, Türkçe “Ben Hakk'ım” demektir. Her ne kadar döneminde “kendisini Allah yerine koyuyor” diye eleştirilere uğrayıp idam edilse de kastettiği anlamın bu olmadığı savunulmaktadır, bkz.: Ethem Cebecioğlu, “Hallac-ı Mansur”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. XXX, No:1, 1988, s.329-350, (Çevrimiçi), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/774/9890.pdf> 25 Şubat 2019, , s.339, 340.

⁶⁰ Cebecioğlu, a.g.e., s.337-338.

⁶¹ Salim Koca, “Haçlı Seferleri Sebep ve Sonuçları Bakımından Nasıl Değerlendirilebilir?”, **Gazi Akademik Bakış Dergisi**, C.X, No:20, 2017, s.15-35, (Çevrimiçi), <http://www.gaziakademikbakis.com/dosyalar/63a8e8e9-4652-4b6f-bfca-2fc9d2ba74.pdf> 25 Şubat 2019, s.17-18.

⁶² Örgüt hakkında daha detaylı bilgi için bkz.: Dolunay Şenol/Sezgin Erdem/Elif Erdem, “IŞİD: Küresel Bir Terör Örgütü”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.XXVI, No: 2, Elazığ, 2016, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/355158> 25 Şubat 2019, s.277-292; Şemsettin Erdoğan/ Ergün Deligöz, “Irak Şam İslam Devleti (IŞİD): Gücü ve Geleceği”, **Savunma Bilimleri Dergisi**, C.XIV, No:1, Mayıs 2015, (Çevrimiçi), http://www.kho.edu.tr/akademik/enstitu/Alp_SAVBEN_dergi/141/2.pdf 25 Şubat 2019, s.5-37.

nedenlerle korunması en elzem verilerden olup, bu verilerin 6698 sayılı Kanun tarafından özel olarak koruma altına alınması oldukça yerinde bir düzenlemedir.

6. İlgili Kişinin Mezhebi veya Diğer İnancı

İlgili kişinin mezhebine veya diğer inancına dair veriler özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilip, mezhep veya diğer inanç kavramlarına dair tanımlamalar 6698 sayılı Kanun'da yer almamaktadır. 2016/679 sayılı Tüzük'te de "mezhep" kavramından söz edilmemektedir. Kanaatimizce "mezhep" kavramı, Tüzük'te "dini inançlar (*religious beliefs*)" içerisinde mütalaa edilmektedir. "Mezhep"⁶³, TDK tarafından, "bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri", "anlayış, görüş" ve "öğreti" olarak tanımlanmaktadır. Genel anlamıyla Arapça bir sözcük olan mezhebin, "yol, çıkış ve görüş" anlamlarına geldiği ifade edilmektedir⁶⁴.

Hristiyanlıkta Katoliklik, Ortodoksluk ve Protestanlık gibi mezheplerin olduğu yerde, İslam'da ise, her ne kadar mezhep kavramını reddeden bir kesim de olsa, genel kabul edildiği şekliyle Hanbeliler, Hanefiler ve Şafiiler gibi çeşitli mezhep sınıfları kabul edilmektedir⁶⁵. Aleviliğin esasında Şiilik mezhebine bağlı bir inanç sistemi olduğu mütalaa edilse de Aleviliğin de toplum içerisinde bir çeşit mezhep olarak kabul edildiğini belirtmek gerekir⁶⁶. 6698 sayılı Kanun'da mezheplerin yanında diğer inançların da özel nitelikli kişisel veri kabul edileceği ifade edilmektedir. Bu suretle Aleviliğe dair verilerin de kanunla özel korumaya alındığını ifade etmek gerekir.

⁶³ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c741ce2367149.51544793 25 Şubat 2019.

⁶⁴ Abdulkadir Şener, "İslamda Mezhebler ve Hukuk Ekolleri", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C.XXVI, No:1, 1984, s.371-406, (Çevrimiçi), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/731/9309.pdf> 25 Şubat 2019, s.371.

⁶⁵ Şener, **a.g.e.**, s.371-372; İslam'da mezheplerin ortaya çıkışını ortaya koyan sebepler için bkz.: **A.e.**, s.372 vd.; Neşet Çağatay/ İbrahim Agâh Çubukçu, **İslâm Mezhepleri Tarihi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1985, s.7 vd.

⁶⁶ Nitekim Yargıtay da eski kararlarında Alevilikten bir mezhep olarak bahsederken, yeni tarihli kararlarında Alevilikten bir inanç sistemi olarak bahsetmektedir, örnek için karş.: Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 1994/9369 Esas, 1995/172 Karar ve 24.1.1995 tarihli kararı ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2014/7-1038 Esas, 2014/990 Karar ve 3.12.2014 tarihli kararı, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html> 4 Mayıs 2019.

Türkiye’de 2 Temmuz 1993 yılında, Pir Sultan Abdal Şenliklerine katılmak üzere Sivas'a giden sanatçıların bulunduğu otel, otelin önünde toplanan kalabalığın bir kısmı tarafından yakılmış, çıkan yangında sanatçılardan 33'ü, otel görevlilerinden 2'si ve saldırganlardan 2'si yaşamını yitirmiştir⁶⁷. Olayın üzerinden yaklaşık 26 yıl geçmiş olmasına rağmen, olay hala Alevi katliamı olarak anılmaktadır. Bu da halk dilinde “mezhepçiliğin” hangi boyutlara varabileceğini göstermesi bakımından önemli ve elim bir olgudur.

Kişilerin dinine, felsefi ve diğer inançlarına, mezhebine dair veriler, kişilerin sahip oldukları inancı ortaya koyabileceği gibi, sahip olmadığı inancı da ortaya koyabilir. Ayrıca bu tür düşünceye dair veriler, düşüncenin kendisini kapsadığı gibi, düşüncenin uygulayış biçimini de kapsar⁶⁸. Yani bir kişinin, Protestan olduğuna dair veri, onun özel nitelikli kişisel verisi olduğu gibi, başka bir kişinin Hristiyanlığa inanmamasına dair verisi de onun özel nitelikli kişisel verisi olacaktır. Nitekim bir kişinin Alevi olduğuna dair veri, özel nitelikli kişisel veri iken, o kişinin Cem evine gitmesi şeklinde cereyan eden ibadet eylemine dair verisi de özel nitelikli kişisel veri addedilebilecektir.

Bu suretle mezhep ve diğer inançların da 6698 sayılı Kanun tarafından özel nitelikli kişisel veriler olarak özel bir rejimle korunmasının değeri ortada olup, kanun tarafından yapılan bu düzenlemenin yerinde olduğunu ifade etmek gerekir.

7. İlgili Kişinin Kılık ve Kıyafeti

İlgili kişinin kılık ve kıyafetine dair veriler özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilip, kılık ve kıyafet kavramlarına dair tanımlamalar 6698 sayılı Kanun’da yer almamaktadır. 2016/679 sayılı Tüzük’te ve 95/46 sayılı Direktif’te “kılık ve kıyafet” kavramından “özel nitelikli kişisel veri” olarak söz edilmemektedir. Dolayısıyla 6698 sayılı Kanun tarafından -Direktif ve Tüzük’te olanak verildiği üzere- yerinde olarak daha geniş bir koruma öngörüldüğünü ifade etmek gerekir. “Kılık”⁶⁹ kavramı, TDK

⁶⁷ https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/07/150702_sivas_1993 25 Şubat 2019.

⁶⁸ Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.111.

⁶⁹ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c74404fa28f71.17327586 25 Şubat 2019.

tarafından “bir kimsenin giyinişi, dış görünüşü, üst baş,” ve “bir kimsenin resmi, fotoğraf” olarak tanımlanırken, “kıyafet”⁷⁰ kavramı TDK tarafından “giysi” olarak tanımlanmıştır.

Her ne kadar bir kişinin kılık ve kıyafetine dair verilerin diğer verilere göre hassasiyet içeriği tartışılabilecekse de kişilerin kılık ve kıyafetleri diğer hassas verileri olan dinine, etnik kökenine, ırkına veya cinsel yönelimlerine dair verileri ortaya koyabilecek nitelikte verilerdir. Örneğin, İngiltere Veri Koruma Otoritesi (ICO) tarafından yayınlanan veri koruma kılavuzunda da belirtildiği üzere, kişiler giydikleri kıyafetlerle din ya da etnik kökenine dair görüşlerini, yine taktıkları rozet gibi sembollerle siyasi görüşlerini ortaya koyabileceklerdir⁷¹. Örneğin bir kişinin başına taktığı “kipa”⁷², o kişinin Yahudi olduğu, keza bir kişinin başörtüsü takması, o kişinin Müslüman olduğu hususunda bilgi verebilecektir. Örneğin, II. Dünya Savaşı döneminde, Nazi askerleri, toplama kamplarındaki Yahudileri tanımlamak için kollarına bunu bildirir çaputlar bağlamışlardır. Keza yine örneğin, kişiler zaman zaman, siyasal düşünce, etnik kökenleri ve cinsel yönelimlerini yansıtmak üzere parka, postal, yeşil-sarı-kırmızı renkli, keza gökkuşağı renkli giysiler, görüşlerini savundukları kişilerin resminin olduğu tişörtler, gökkuşağı renkli kıyafetler giyebilmektedir. Bu suretle kişilerin kılık kıyafetlerine dair veriler de özel nitelikli kişisel verilerden olup, özel olarak korunması ve işlenmesinin özel rejime tabi olması, açıklanan nedenlerle, yerinde bir düzenlemedir.

8. İlgili Kişinin Dernek, Vakıf ya da Sendika Üyeliği

Dernek, vakıf ve sendika kuruluşları 6698 sayılı Kanun’da tanımlanmamakla birlikte, 4721 sayılı TMK’da ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nda tanımlamıştır. TMK’nın 56’ncı maddesi gereği, dernekler, “*gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle*

⁷⁰ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c7440526a0829.37402481 25 Şubat 2019.

⁷¹ ICO, *Guide*, s.7.

⁷²“Kipa ya da Kippa: Musevi erkeklerinin, dua esnasında, sinagogda ve dışarıda başlarını örtmekte kullandıkları küçük takkedir.”, bkz.: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kipa> 26 Şubat 2019.

oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.” Nitekim aynı kanunun 101’inci maddesi gereğince, vakıflar, “gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.” STİSK’in 2’nci maddesi gereğince sendika ise, “İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşları” ifade eder.

Türkiye’de halihazırda 116037 aktif dernek bulunmakta olup, bu derneklere, 2,310,543’ü kadın, 8,814,778’i erkek olmak üzere toplamda 11,125,321 kişi üyedir⁷³. Türkiye’de 17.07.2018 tarihi itibarıyla ise, 260 adet mülhak, 167 adet cemaat, 1 adet esnaf ve 5.158 adet yeni olmak üzere, toplamda 5586 adet vakıf bulunmaktadır⁷⁴. Türkiye’de Temmuz 2017 itibarıyla, 1.623,638 sendikalı işçi bulunmaktadır ve sendikalaşma oranı yüzde 11,95 olarak belirlenmiştir⁷⁵.

Türkiye’de yer alan sendika, dernek ve vakıflar hukuk, eğitim, iş, siyaset gibi çeşitli alanlarda çeşitli görüşler bünyesinde hizmet vermektedir. Özellikle işçiler daha iyi çalışma koşullarına sahip olabilmek için, sendikalara üye olmakta, sendika üyesi işçi, topluluk olmanın verdiği güvence ile haklarına daha kolay ulaşabilmektedir. Nitekim bu sebeplerle, bazı işverenler, sendika üyeliğini gerekçe gösterip işçilerinin iş akitlerini sona erdirebilmektedir. Bu nedenle olayların sık sık yaşanması nedeniyle kanun koyucu tarafından kanuni düzenlemeler yapma yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda 4857 sayılı İş Kanunu’nun 5’inci maddesi gereği, “iş ilişkisinde dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasal düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamayacağı” düzenlenmiştir. Nitekim aynı hükümde, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu’nun 31’inci madde hükmünün saklı olduğu belirtilmiştir. Saklı tutulan hükümde “Sendikaya üye olup olmama hürriyetinin teminatı” başlığı altında işçilerin işe alınmalarının, belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri veya belli

⁷³ <https://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/dernek-uye-sayilarinin-turkiye-nufusu.aspx> 26 Şubat 2019.

⁷⁴ Vakıflar Genel Müdürlüğü, “**Vakıfların Türlerine Göre Dağılımı**”, 17 Temmuz 2018, (Çevrimiçi), https://www.vgm.gov.tr/Documents/YEN%C4%B0%20VAKIFLAR2018/VAKIFLARIN%20T%C3%99CRLER%C4%B0NE%20G%C3%96RE%20DA%C4%9EILIMI_17.07.2018.pdf 26 Şubat 2019.

⁷⁵ Çalışma Genel Müdürlüğü, “**Çalışma Hayatı İstatistikleri**”, 2017, (Çevrimiçi) https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/3302/calisma_hayati_2017.pdf 26 Şubat 2019, s.41.

bir sendikadaki üyeliği muhafaza veya üyelikten istifa etmeleri veya sendikaya girmeleri veya girmemeleri şartına bağlı tutulamayacağı, işverenin, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, işin sevk ve dağıtımında, işçinin mesleki ilerlemesinde, işçinin ücret, ikramiye ve primlerinde, sosyal yardım ve disiplin hükümlerinde ve diğer hususlara ilişkin hükümlerin uygulanması veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayırım yapamayacağı, işçilerin, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin rızası ile iş saatleri içinde, işçi sendika veya konfederasyonlarının faaliyetlerine katılmalarından dolayı işten çıkarılamayacakları veya herhangi bir nedenle farklı muameleye tabi tutulamayacakları düzenlenmiş, bu hükümlere aykırı davranan işverenin işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere tazminat ödemekle yükümlü olacağı, işçinin sendika üyeliği veya sendikal faaliyetlerden dolayı hizmet akdinin feshi halinde ise, İş Kanunu'nun geçerli nedenle ve haklı nedenle feshine dair hükümlerinin uygulanması bir yana, geçerli nedenle fesihle işe başlatmama tazminatı olarak İş Kanunu'nda öngörülenden daha yüksek, - işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmayacak- tutarda tazminat ödeyeceğini düzenlemiştir. İlgili hükümler, kişilerin sendika üyeliklerine veya sair kuruluşlar olan dernek ve vakıflara üyeliklerine ilişkin verilerin açıklanması veya hukuka aykırı olarak işlenmesinin yol açabileceği sonuçları göstermesi bakımından önemlidir.

Açıklanan nedenlerle, kişilerin dernek, vakıf veya sendika üyeliğine dair kişisel verilerinin, 6698 sayılı Kanun ile özel olarak korunması ve özel rejime göre işlenmesi hususunda yapılan düzenlemeler yerindedir.

9. İlgili Kişinin Ceza Mahkûmiyeti ve Güvenlik Tedbirlerine İlişkin Verileri

6698 sayılı Kanun'un aktardığı haliyle, ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirlerine ilişkin veriler de özel nitelikli veridir. Ceza mahkumiyetine ve güvenlik tedbirlerine ilişkin esaslar 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmiştir. Buna göre ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirlerine ilişkin kararlar, ilgili kanunun 223'üncü maddesi kapsamında "hüküm"dür ve hüküm bir ceza kovuşturması ve soruşturması sonucunda şüpheli veya sanık hakkında hâkim veya mahkeme tarafından

verilen kararı ifade eder. Hüküm türleri CMK'nın aynı maddesinde, *“beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi”* olarak açıklanmıştır. Ceza mahkumiyeti, CMK'nın m.223/5 hükmü tarafından ifade edildiği üzere, kişinin yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, kişi hakkında verilen cezayı ifade eder. Kişiler hakkında, verilen hükümle birlikte veya ayrı olarak verilen, hapis cezası niteliğinde olmayıp, suçlu bulunan kişi hakkında hak yoksunluklarına sebebiyet veren güvenlik tedbirleri ise 5237 sayılı TCK'nın üçüncü kısım, ikinci bölümünde düzenlenmiş olup, bu tedbirler TCK gereğince, *“belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma”, “eşya müsadere”, “kazanç müsadere”, “sınır dışı edilme”* tedbirleri ile *“çocuklara özgü”, “akıl hastalarına özgü” “tekerrüre özgü”, “özel tehlikeli suçlulara özgü” ve “tüzel kişilere özgü”* güvenlik tedbirlerinden oluşur. TCK'dan başka 6102 sayılı TTK (m.63), 6769 sayılı SMK (m.30) gibi kanunlarda da güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Güvenlik tedbirlerine örnek vermek gerekirse; uyuşturucu madde ticareti suçundan hüküm alan bir kişinin aracında bulunan uyuşturucuların müsadere edilmesi⁷⁶, sınır dışı edilen geçici koruma sahibi bir sığınmacının geçici koruma kimliğinin iptal edilmesi, suç işleyen bir akıl hastasının özel güvenli bir sağlık kurumuna tedavi amaçlı nakli tedbirleri güvenlik tedbirleridir.

6698 sayılı Kanun, kişiler hakkında verilen hükümlere ilişkin yalnızca mahkûmiyet ve güvenlik tedbirlerinden bahsetmekte, özel nitelikli veri kategorisine yalnızca bu hükümleri dahil etmektedir. Hem 95/46 sayılı Direktif'te (m.8/5) hem de 2016/679 sayılı Tüzük'te (m.10), suçlar, adli hükümler veya özel kategorili verilere dayanan güvenlik tedbirlerine ilişkin verilerin yalnızca resmi makamın kontrolü altında veya üye devlet veya birlik yasalarının, veri öznelerinin hak ve özgürlükleri bakımından uygun güvenceleri sağlaması ve işlemeye onay vermesi durumunda işlenebileceği, herhangi kapsamlı bir cezai mahkumiyet kaydının ise yalnızca resmi makamın kontrolü altında tutulabileceği düzenlenmiş, Direktif'te ayrıca üye devletlerin, medeni hukuk hükümlerinin ve idari yaptırımların da resmi makamın

⁷⁶ Fatih Birtek, **Ceza Hukuku (Genel Hükümler) Temel Bilgiler**, 6.Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s.471; Güvenlik tedbirleri kişi hakkında verilen mahkûmiyet hükümlerine ek verilebileceği gibi, mahkûmiyet hükmü yerine geçmek üzere, koruma tedavi veya iyileştirme amaçlı da verilebilir, bkz.: Birtek, **a.g.e.**, s.472.

kontrolü altında işlenebileceğini sağlayabilecekleri düzenlenmiştir. Burada 6698 sayılı Kanun'un, dayanak aldığı Direktif'ten farklı bir düzenleme içerdiği anlaşılmaktadır. İfade etmek gerekir ki, kanun gerekçesinde de belirtildiği üzere özel nitelikli veriler 6698 sayılı Kanun tarafından tahdidi olarak sayılmıştır. Kanaatimizce 6698 sayılı Kanun'da yapılacak bir tadille, kişiler hakkında verilen mahkûmiyet ve güvenlik tedbirleriyle birlikte, CMK'da sayılan diğer hükümler ve dayanak uluslararası düzenlemelerde olduğu gibi suçlar da özel nitelikli kişisel veri korumasına dahil edilmeli ve “mahkûmiyet” ve “güvenlik tedbirleri” kavramlarından ne anlaşılması gerektiği açıklanmalıdır.

Zira günümüzde artık en küçük işletmeden en büyük işletmeye kadar işverenler; işçilerinden, devlet; memurlarından adli sicil ve arşiv kayıtlarını talep etmekte; kişiler hakkında verilen cezai hükümler kişilerin işlerini kaybetmelerine, toplumdan dışlanmalarına veya yalnız kalmalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle bu tür verilerin de özel olarak korunması gereği doğasından kaynaklanmaktadır ve kanunun bu yönde bu verileri özel nitelikli veri olarak özel bir korumaya alması yerinde bir düzenlemedir.

10. İlgili Kişinin Biyometrik veya Genetik Verileri

İlgili kişinin biyometrik ve genetik bilgilerine ilişkin veriler özel nitelikli veri olarak kabul edilip, biyometrik ve genetik verilere ilişkin tanımlamalar 6698 sayılı Kanun'da yer almamaktadır. Biyometrik verileri anlayabilmek için öncelikle genetik verileri anlamak gerekmektedir. Bu nedenle kanundaki sıralamadan farklı olarak çalışmamızda öncelikle genetik veriler incelenecektir.

“Genetik”⁷⁷, TDK tarafından, “*kalıtım bilimi*”, “*insan, hayvan ve bitkilerde soya çekim, evrim ve değişim olaylarını inceleyen biyoloji dalı*” ve “*genlerle ilgili, genlerin belirlediği, genlerle geçen*” olarak tanımlanırken, Oxford Sözlüğü tarafından, “genetik(*genetic*)”⁷⁸ kavramı “*genlerle ya da kalıtımla ilişki*”, “*genetik ile ilgili*” ve

⁷⁷ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c763ae61d65d2.91413205 27 Şubat 2019.

⁷⁸ Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/genetic> 27 Şubat 2019.

“bir şeyin kaynağı ile ilgili veya ortak bir kaynaktan gelen” olarak tanımlanmıştır. “Kalıtım”⁷⁹ ise, TDK tarafından, “çevre etkileriyle köklü olarak değiştirilemeyen özelliklerin, döllenme sırasında, dişi ve erkeğin kromozomları yoluyla bir kuşaktan ötekine geçmesi, soya çekim, irs, irsiyet, veraset”, “biyolojik özelliklerin, genlerin, bir dölden diğerine aktarılması”, “belirli bir özellik veya niteliğin ebeveynden yavrulara aktarılması”, “bir bireyin genetik yapılanması” ve “bireyin doğuş yoluyla aktardığı türsel ya da bireysel özellikleri” olarak tanımlanırken; Oxford Sözlüğü tarafından “kalıtım(heredity)”⁸⁰, “fiziksel veya zihinsel özelliklerin genetik olarak bir nesilden diğerine geçirilmesi” ve “bir insanın soyu” olarak tanımlanmıştır.

Bir verinin, genetik olarak yorumlanmaya yatkın olduğu anlaşılabilirse, o veri genetik veri olarak tanımlanabilir, yine bir veri kendisinden önce yapılan genetik yorumu yansıtıyorsa -bu duruma örnek olarak, bir kişi hakkında mirasçıları belirlemek üzere daha önceden sözlü olarak dinlenip, kayıt altına alınan aile öyküsü verilebilir- genetik veri olarak tanımlanabilir⁸¹. Diğer bir deyişle, en geniş şekilde genetik veriler, genetik yorumlamaya tabi tutulması durumunda, genetik bilgi verebilecek şekilde hazırlanan herhangi bir veriyi içeren veriler olarak anlaşılabilir⁸². Genetik bilgi, genlerle ilgili herhangi bir bilgiyi ifade etmekte olup, bu bilgiler, genlerin ne olduğu, sayıları, çeşitlilikleri, dizilimleri veya belirli bir bağlamda dizilişleri, işlevleri, bu işlevin veya işlevsizliğin organizmanın kendisine etkisi ve bununla ilgili olarak gen ekspresyonunun fenotipi nasıl etkilediğiyle ilgili olabilir⁸³. Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen 97/5 sayılı Tıbbi Verilerin Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararında⁸⁴ “tıbbi veriler” ifadesinin, *bir bireyin sağlığı ile ilgili tüm kişisel veriler ile aynı zamanda sağlık ile arasında açık ve yakın bir bağlantıya sahip genetik veriler gibi verileri ifade*

⁷⁹ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c7664ad509413.14708788 27 Şubat 2019.

⁸⁰ Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/heredity> 27 Şubat 2019.

⁸¹ Mark Taylor, **Genetic Data and the Law: A Critical Perspective on Privacy Protection**, Cambridge Bioethics and Law Serisi, New York, Cambridge University Press, 2012, s.43.

⁸² Taylor, **a.g.e.**, s.43-44.

⁸³ **A.e.**, s.44-45.

⁸⁴ İlgili kararın orijinal metni için bkz.: European Council Committee Of Ministers (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi), “**Recommendation No. R (97) 5 On The Protection Of Medical Data**”, s.26-32, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804f0ed0> 27 Şubat 2019, (**European Council Committee Of Ministers, Medical Data**).

ettiği düzenlenmiştir. Devamla “Genetik veri” ifadesinden, *bir bireyin kalıtsal özellikleriyle ilgili veya bir bireyler grubundaki bu tür özelliklerin kalıtım biçimleri ile ilgili tüm verilerin anlaşılması gerektiği* düzenlenmiştir. Yine 2016/679 sayılı Tüzük’te “genetik veri”, *“bir gerçek kişinin fizyoloji veya sağlığı ile ilgili eşsiz bilgiler sağlayan ve özellikle söz konusu gerçek kişiden alınan bir biyolojik numunenin analizinden kaynaklanan ve söz konusu kişinin kalıtım yoluyla alınan veya kazanılan özelliklerine ilişkin kişisel veriler”* olarak tanımlanmıştır.

İnsana ait genetik verilerin, ayrı bir hukuki düzenleme gerektirip gerektirmeyeceği hususunda iki farklı görüş olup⁸⁵, bu görüşlerden birincisi, kişilerin bu tür verilerinin, genetik yatkınlıklarına dair bilgi içermesi ve kişinin ait olduğu tüm topluluk üzerinde ve nesiller boyu aile ve çocuk için önemli bir etkiye sahip olmasından dolayı ayrı olarak düzenlenmesi gerektiğini, ikinci görüş ise⁸⁶, genetik verilerin diğer tıbbi verilerden farklı olmadığını, zira neredeyse tüm hastalıkların hem genetik hem genetik olmayan bileşenleri olduğunu, ayrıca sadece genetik veriler adı altında bir tıbbi kayıt sistemi olmadığını, bu nedenle genetik verilerin ayrıca düzenlenmesine gerek olmadığını beyan etmektedir⁸⁷. Nitekim genetik verilerin özel olarak korunması bahsi, 2016/679 sayılı Tüzük’te ve 6698 sayılı Kanun’da düzenlenmekle, 95/46 sayılı Direktif’te ve 108 sayılı Sözleşme’de düzenlenmemiştir. Kanaatimizce, genetik veriler, özel olarak düzenlenmese dahi, sağlığa ilişkin veriler içerisinde mütalaa edilebilecektir. Ancak buna gerek kalmaksızın, genetik verilerin 6698 sayılı Kanun’da açıkça yapılan bir düzenleme ile özel nitelikli kişisel veri kategorisine dahil edilmesi son derece yerinde bir düzenleme olmuştur. Zira genetik bilimindeki gelişmeler, insanların kalıtsal özelliklerine ilişkin her geçen gün daha fazla bilgi edinilmesini sağlamakla, bu durum ayrımcılık tehlikesini de beraberinde

⁸⁵ İpek Sevdâ Söğüt, “Özel Nitelikli Kişisel Veri Olarak Genetik Verilerin Korunması”, **Kişisel Sağlık Verileri II. Ulusal Kongresi**, İstanbul, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 2017, s.73-80, s.74-75.

⁸⁶ “Genetik müstesnalık” (genetic exceptionalism) kavramıyla anılan bu görüşle genetik verinin, sağlık ile ilgili diğer verilerden daha hassas olduğu, bu nedenle onlardan ayrı bir başlıkla değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir, bkz.: Elif Küzeci, “Genetik Ayrımcılık Yasağı”, **YÜHFD**, C.XV, No:1, 2018, s.89-132, (Çevrimiçi) http://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf 27 Şubat 2019, (**Küzeci, Genetik**), s.97.

⁸⁷ Bu hususta, genetik verilerin sağlık verilerinden ayrıldığı, bu farkın şu şekilde açıklanabileceği ifade edilmiştir: Genetik veriler, gelecekteki bir senaryo hakkında bilgi vererek, bir kişide belirli bir hastalığın gelişip gelişmeyeceğini gösterirken, normal sağlık verileri kişinin mevcut sağlık durumunu ifade eder, bkz.: Azevedo Cunha, **a.g.e.**, s.67.

getirmekte, örneğin, gen analizi testleri (özellikle DNA analizleri), ırk, etnik köken, cinsiyet gibi hassas verileri ortaya çıkarabilmektedir⁸⁸. Zira Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi'nde⁸⁹ de genetik ayrımcılığın ayrıca düzenlendiği⁹⁰ ve genetik verilerin yalnızca ait oldukları kişiyi değil, aynı zamanda o kişinin biyolojik ailesini de ilgilendirdiği⁹¹ düşünüldüğünde genetik verilerin önemi çok daha iyi anlaşılmaktadır.

Bu anlamda DNA'ya ilişkin verilere özellikle değinmek gerekir. DNA incelemelerinden elde edilen tüm bulgular genetik veri niteliğinde olup, oldukça önemli verilerdir. Çünkü DNA bir kimsenin sahip olduğu hastalıktan, genetik olarak aktarılan kalıtsal özelliklere, kimliğine kadar birçok bilgiyi ortaya çıkarabilecek verileri içerir. Bu nedenle ceza yargılamasında şüpheli ve suçluların yakalanması için sıklıkla başvurulmuş bir yöntem olan moleküler genetik incelemelere de esas teşkil etmektedir. Bu verilerin kullanımının yaygınlaşması, failden delile gitme anlayışından delilden faile gitmeye anlayışına geçmeyi kolaylaştırmış⁹², maddi gerçeğe ulaşmada mahkemelerin elini güçlendirmiştir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 75-80 madde hükümleri gereği, sanık ve şüpheliden, hatta gerektiğinde mağdurdan belirli şartların sağlanması şartıyla biyolojik örnek alınabilecek, moleküler DNA incelemeleri yapılabilecektir. Nitekim aynı kanunun 80'inci maddesi gereği, ilgili hükümlere göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaçla kullanılamayacak, dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan

⁸⁸ Küzeci, **Genetik**, s.91.

⁸⁹ İlgili sözleşmenin orijinal metni için bkz.: Council of Europe, “**Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine**”, Oviedo, 04 Nisan 1997, (Çevrimiçi), <https://rm.coe.int/168007cf98> 27 Şubat 2019, (Council of Europe, Biomedicine); İlgili sözleşmenin TBMM tarafından onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun ve onaylı Türkçe çevirisi için bkz.: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5013.html> 2 Mart 2019; İşbu uluslararası düzenleme çalışmamızın geri kalanında “Avrupa Biyotıp Sözleşmesi” olarak anılacaktır.

⁹⁰ Küzeci, **Genetik**, s.116: “*Genetik ayrımcılık, doğrudan, dolaylı ya da dolayısıyla karşımıza çıkabilir. İlk olarak, doğrudan genetik ayrımcılık, kısaca, kalıtsal özellikleri dolayısıyla kişilerin farklı muameleler görmesi olarak tanımlanabilir.*”

⁹¹ Roberto Caso/Rossana Ducato, “Opening Research Biobanks: An Overview”, **Comparative Issues in the Governance of Research Biobanks: Property, Privacy, Intellectual Property and the Role of Technology**, Ed. Giovanni Pascuzzi /Umberto Izzo /Matteo Macilotti, Berlin, Springer-Verlag, 2013, s.209-222, s.222.

⁹² Nihal Temizsoy Bayram, “**Ceza Muhakemesi Hukukunda Moleküler Genetik İnceleme ve Elde Edilen Verilerin Delil Olarak Kullanılması**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s.3.

kişiler tarafından bir başkasına verilemeyecektir. Bu hükümler de genetik verilerin kişisel veri niteliğini ve önemini ortaya koyan yasal düzenlemelerdir.

Biyometri (*Biometrics*) ise, bireylerin davranışsal ve biyolojik özelliklerine göre otomatik olarak tanınmasıdır⁹³. Biyometrik veriler ise bireylerin otomatik olarak tanınan davranışsal ve biyolojik özelliklerine ilişkin bilgileri ifade eder. Ayrıca Tüzük gereği, biyometrik veriler, *yüz görüntüleri veya daktiloskopik veriler gibi bir gerçek kişinin özgün bir şekilde teşhis edilmesini sağlayan veya teyit eden fiziksel, fizyolojik veya davranışsal özelliklerine ilişkin olarak spesifik teknik işlemeden kaynaklanan kişisel veriler* olarak tanımlanmıştır.

Biyometrik veriler, biyometrik yöntemler dahilinde elde edilir. Biyometrik yöntemler ise, belirli bir biyometrik özelliği tanımak için oluşturulmuş sistemleri ifade etmekle⁹⁴; yüz, parmak izi, el geometrisi, avuç içi izi, iris, ses, imza, yürüyüş biçimi ve tuş vuruşu dinamikleri biyometrik tanıma yöntemlerine⁹⁵ örnek olarak

⁹³ National Research Council, **Biometric Recognition: Challenges and Opportunities**, Ed. Joseph N. Pato/Lynette I. Millett, Washington, DC, The National Academies Press, 2010, (Çevrimiçi), <https://dataprivacylab.org/TIP/2011sept/Biometric.pdf> 27 Şubat 2019, s.1; Benzer bir tanım, BDDK tarafından düzenlenen, 26643 sayılı, 14 Eylül 2007 tarihli RG’de yayımlanan “Bankalarda Bilgi Sistemleri Yönetiminde Esas Alınacak İlkelerle İlişkin Tebliğ” in 3(1)-d maddesinde de ihdas edilmiştir. İlgili hükme göre biyometrik, *bir kişinin diğer şahıslardan ayrılmasını sağlayan, bu kişiye ait ölçülebilir bir biyolojik veya davranışsal karakteristiği* ifade eder. İlgili tebliğin tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/09/20070914-1.htm> 27 Şubat 2019.

⁹⁴ Bir başka deyişle biyometrik yöntemler, ölçülebilir fizyolojik ve bireysel özellikler aracılığıyla gerçekleştirilen ve otomatik şekilde doğrulanabilen kimlik denetleme tekniklerini ifade eder, bkz.: Akgül, **a.g.e.**, s.5.

⁹⁵ National Research Council, **a.g.e.**, s.32-34: “Biyometrik özelliklerden olan “yüz”ün statik veya video görüntüleri, bireyin tanınmasını kolaylaştırmak için kullanılabilir. “Parmak izleri” ise uzun süredir adli uygulamalarda kullanılmaktadır. Tek yumurta ikizlerinde bile aynı parmak izi yoktur. “El geometrisi” ise insan elinin şeklini, avuç içi boyutunu ve parmakların uzunluklarını ve genişliklerini belirtir. “Avuç izleri” ise parmak izi ve el geometrisinin bazı özelliklerini bir araya getirir. İnsanın avuç içi parmak izleri gibi çıkıntılar ve çukurlar içerir, ancak daha büyüktür, daha büyük görüntü yakalama veya tarama donanımı gerektirir. Gözün göz bebeğini çevreleyen dairesel renkli zar olan “iris”, bireylerin tanınması için yararlı olacak kadar karmaşıktır. Günümüzde bu yöntemi kullanan sistemlerin performansı umut vericidir. “Ses” ise doğrudan biyolojik ve davranışsal özellikleri birleştirir. Bir bireyin konuşurken yaptığı ses, yaş, duygusal durum, anadil ve tıbbi koşullar gibi koşullardan etkilenebilir. Bir kişinin adını nasıl “imzaladığı” ise genellikle zaman içinde değişir. Ve kişinin imzası, fiziksel koşullar ve imzalayanın ruhsal durumu olmak üzere bağlamdan şiddetli bir şekilde etkilenebilir. Zamanla oluşan tecrübeler göstermiştir ki, bu imzaların oluşturulması da kolaydır. Bununla birlikte, imzalar uzun süredir tanıma yöntemi olarak kabul edilmektedir. Bir insanın nasıl “yürüdüğü”, uzaktan ve tahmini olarak da olsa kişilerin tanınmasını sağlayabilmiştir. Laboratuvar yürüyüş tanıma sistemleri, insan silüetini ve ilişkili uzaysal-zamansal özellikleri tespit etmek için görüntü işlemeye dayanmaktadır. Yürüyüş; ayakkabı seçimi, yürüme yüzeyi ve kıyafet gibi çeşitli faktörlerden etkilenebilir. Yürüme tanıma sistemleri hala gelişme aşamasındadır. “Tuş vuruşu” dinamikleri, bireylere özgü bazı hipotezlerin ortaya çıkabileceği bir biyometrik özelliktir. Gerçekten de

gösterilebilir⁹⁶. Bunlardan başka, günümüzde kullanılmamakla birlikte kişilerin vücut ölçümlerine göre teşhisine yarayan bertillionage yöntemi⁹⁷, herkesin tıpkı parmak izi gibi eşsiz bir şekilde sahip olduğu kulak şekline göre tanıma⁹⁸, dinamik imza⁹⁹, yüzün kan damarı örneği ve buna bağlı olarak ısı dağılımından tanıma (bir termograma istinaden tanıma)¹⁰⁰ yöntemleri de uygulanmaktadır.

Günümüzde biyometrik veriler, özellikle bankacılık, haberleşme, sağlık, güvenlik gibi sektörlerde¹⁰¹; örneğin bankalarda kredi sözleşmesinin parmak iziyle imzalanması, keza özellikle özel hastanelerde hasta kayıtlarının avuç izi yöntemiyle alınması, cezaevlerinde iris tanıma ile giriş yapılması, haberleşme sektöründe ses tanıma ile iletişim sağlanması biçimlerinde işlenmekte ve kullanılmaktadır. Bir başka deyişle biyometrik yöntemler, birçok alanda parola ve şifre kullanımının yerine geçmiştir¹⁰². Nitekim biyometrik yöntemlerin geliştirilmesiyle, biyometrik özelliklerin ve bu suretle verilerin kullanıldığı sektörler de genişleyecek ve biyometrik veriler önemini artırmaya devam edecektir. Dolayısıyla biyometrik verilerin 6698 sayılı Kanun tarafından özellikle ve açıkça özel nitelikli verilerden biri olarak söz edilmesi ve bu suretle özel bir korumaya alınması yerinde bir düzenlemedir.

11. İlgili Kişinin Sağlığına ve Cinsel Hayatına İlişkin Veriler

İlgili kişinin sağlığına ve cinsel hayatına ilişkin veriler, hem 95/46 sayılı Direktif'te hem 108 sayılı Sözleşme'de hem 2016/679 sayılı Tüzük'te hem de 6698 sayılı Kanun'da özel nitelikli(hassas) kişisel veri olarak kabul edilmiştir. Bu verileri

Mors kodu operatörlerini "vuruşları" ile tanımak gibi bir gelenek vardır. Bununla birlikte, tuş vuruşlarının dinamikleri de kişinin duygusal durumundan, onun duruşundan ve klavyenin türü vb. koşullardan oldukça etkilenebilmektedir."

⁹⁶ National Research Council, **a.g.e.**, s.31; Aynı eserde, teknolojileri yeterince otomatik hale getirilebilirse, DNA'nın da biyometrik bir yöntem olarak düşünülebileceği ifade edilmektedir, bkz.: **A.e.**, dpn.12; Yazarlar Keser Berber/Lostar ise DNA'nın insan tanımada uzun zamandır kullanıldığını ifade etmekle, bu verilerin biyometrik bir yöntem olarak uygun olup olmadığı hususunda tartışmaların henüz giderilmediğini ifade etmektedir, bkz.: Leyla Keser Berber/ Murat Lostar, **Bilişimde Biyometrik Yöntemler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006, s.77.

⁹⁷ Keser Berber/Lostar, **a.g.e.**, s.36.

⁹⁸ **A.e.**, s.70.

⁹⁹ **A.e.**, s.56.

¹⁰⁰ **A.e.**, s.65

¹⁰¹ Erdinç, **a.g.e.**, s.55 vd.

¹⁰² Keser Berber/Lostar, **a.g.e.**, s.36.

anlayabilmek bakımından öncelikle “sağlık” kavramından ne anlaşılması gerektiğini ifade etmek gerekir.

“Sağlık (health)”¹⁰³ kavramı, sözlükte “*Vücudun hasta olmaması durumu, bir kişinin zihinsel veya fiziksel durumu, hastalık veya yaralanmadan ari olma*” olarak tanımlanırken; doktrinde “*kişinin bedensel, duygusal, zihinsel ve toplumsal bakımdan çevresiyle uyum içerisinde işlev görebilme yeteneğine sahip olması, bedensel ve/veya ruhsal yapıda herhangi bir sakatlığın, işlev bozukluğunun olmaması*”¹⁰⁴ olarak tanımlanmaktadır.

Sağlığa ilişkin kişisel verilerin akıbeti, özellikle nüfusun artması, farklı hastalıkların tanımlanması ve teknolojinin ilerlemesiyle hasta bilgilerini kayıt sistemlerinin elektronik ortama taşınması sonucu daha da önem kazanmıştır¹⁰⁵. Nitekim sağlığa ilişkin kişisel veriler, yasalarla düzenlenmeden evvel, sağlık kurumlarına başvuran hastaların sağlık durumlarının, tedavilerinin, hastalık seyrinin, aydınlatma formlarının ve tıbbi olarak kaydı gerekli tüm hususların kayıt altına alındığı belgeler olan “tıbbi kayıtlar”ın¹⁰⁶ içerisinde yer almakta idi. Bu kayıtlar kişiler hakkında gebelik durumundan, sigara-ilaç kullanımına, çocuk sayısından DNA dizilimlerine de birçok hassas bilgiyi içerebilmektedir. Bu bilgilerin akıbetinin ne olacağı, nasıl korunacağı ve işleneceği hususunda kanunen düzenleme yapılması elzem idi ve nitekim 6698 sayılı Kanun ile bu gerçekleştirildi.

Kişilerin sağlığına ilişkin verilerine ait tanımlamalar sayılan diğer düzenlemelerde yer almamakla birlikte, 2016/679 sayılı Tüzük’te yer almaktadır. Tüzük gereği, sağlığa ilişkin veriler, *sağlık hizmetlerinin sağlanması da dahil olmak üzere bir gerçek kişinin sağlık durumuyla ilgili bilgileri haiz, ilgili gerçek kişinin fiziksel veya ruhsal sağlığına ilişkin kişisel verileri* ifade eder. Kanunda

¹⁰³ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c7817cfc51b36.50415252 28 Şubat 2019; Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/health> 28 Şubat 2019.

¹⁰⁴ Selvi Özçetin/ Murat Balaban, **Sağlık Hukuku**, 2.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s.13.

¹⁰⁵ Vesile Güven, **Sağlık Hukukunda Tıbbi Kayıtların Tutulmasından ve Saklanması Doğan Sorumluluk**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s.5.

¹⁰⁶ Güven, **a.g.e.**, s.6; Hakan Hakeri, **Tıp Hukuku**, 15.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s.348-349.

tanımlanmamakla birlikte “Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik”te¹⁰⁷ tanımlanan sağlık verileri, yönetmelik gereğince, *kimliği belirli ya da belirlenebilir gerçek kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığına ilişkin her türlü bilgi ile kişiye sunulan sağlık hizmetiyle ilgili bilgileri*, ifade etmektedir. Sağlığa ilişkin veriler, 2016/679 sayılı Tüzük’ün gerekçesinde belirtildiği üzere¹⁰⁸, ilgili kişinin geçmiş, şimdiki veya gelecekteki fiziksel veya zihinsel sağlık durumu ile ilgili bilgileri ortaya koyacak biçimde, ilgili kişinin sağlık durumuna ilişkin tüm bilgileri ifade eder. Yine aynı Tüzük gerekçesinde bu bilgilerin, sağlık amacıyla, gerçek kişiyi tanımlamak için kişiye atanan bir sayı, sembol veya özelliği ifade edebileceği gibi, genetik veriler ve biyolojik numuneler de dahil olmak üzere bir vücut kısmının veya vücut maddesinin test edilmesinden veya incelenmesinden elde edilen, keza yine bir kişinin hastalığı, sakatlığı, hastalık riski, tıbbi geçmişi, klinik tedavileri veya kişinin fizyolojik veya biyomedikal durumu hakkında kaynağından bağımsız olarak (örneğin bu bilgi doktordan, başka bir sağlık uzmanından, hastaneden veya tıbbi bir cihaz ile in vitro diagnostik testten elde edilmiş olabilir) elde edilen herhangi bir bilgiyi ifade edebileceği belirtilmiştir.

İlgili kişinin sağlığına ilişkin veriler korunması oldukça önem arz eden verilerdir. Zira kişiler sağlık verilerinin açıklanması durumunda birçok zorlukla karşı karşıya gelebilecektir. Örneğin, Singapur’da bir kişi, bir hastanenin özel kayıtlarına izinsiz olarak girmiş ve bu kayıtlardan edindiği bilgilerle binlerce kişinin HIV virüsü taşıdığını açıklamıştır. Bu açıklama sonucunda HIV virüsü taşıdığı açıklanan kişilerden kimisi işlerinden olmuş, kimisi cezai ve idari yaptırımlarla karşılaşmak zorunda kalmıştır¹⁰⁹. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin ihlal kararına konu bir davada başvuru hakkında HIV virüsü taşıdığına dair açıklanan bilgiler sonrasında, başvuru kişinin eski eşine hem tecavüz ettiği hem de kasten HIV virüsü bulaştırdığı suçlamalarıyla ceza davası açılmıştır¹¹⁰. Yine İngiltere’de bir hastanede, hastalar tarafından bırakılan hassas sesli mesajlar, bir adamın telefonla randevusunu

¹⁰⁷ İlgili yönetmeliğin tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190621-3.htm> 8 Temmuz 2019; İşbu yönetmelik, çalışmamızın devamında “Kişisel Sağlık Verileri Yönetmeliği” olarak anılacaktır.

¹⁰⁸ GDPR, “Health Data”, Recital 35 (Çevrimiçi), <https://gdpr-info.eu/recitals/no-35/> 28 Şubat 2019.

¹⁰⁹ Bkz.: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47042170> 28 Şubat 2019.

¹¹⁰ Yılmaz, a.g.e., s.43.

değiştirirken yanlış bir tuşa basması sonucu duyulmuştur. Bu kişi beyanlarında, *bir operatörle konuşmak için sıfıra bastığını ve mesajları duymaya başladığını, mesajlarda bir kadının çok sıkıntılı olduğunu, kocası öldüğü için bir randevuyu iptal ettiğini duyduğunu* ifade etmiştir¹¹¹. Örneğin yine, Augusta Üniversitesi'nin sağlık sistemine yönelik saldırılarda yaklaşık 417.000 hastanın kişisel sağlık verilerinin ihlal edildiği, bunun korsanların kullanıcı adlarını ve şifreleri talep edip, bu sayede birkaç dahili e-posta hesabına erişebilmeleriyle gerçekleştiği, ihlal edilen sağlık verilerinin tıbbi kayıt numaralarını, tedavi bilgilerini, cerrahi detayları, teşhisleri, ilaçları, hizmet tarihlerini ve sigorta bilgilerini içerdiği ve korsanların bu verileri genellikle dolandırıcılık için kullandıkları belirtilmiştir¹¹². Bu gibi ihlaller, kişisel sağlık verilerinin açıklanmasının ne gibi sonuçlara yol açabileceği bakımından çeşitli görünümeler ortaya koymaktadır. Bu görünümeler de sağlık verilerinin işlenmesinin özel koşullara bağlanmasının haklılığını ve korunmasının önemini ortaya koymaktadır.

Kişilerin sağlığına ilişkin verilerin özel nitelikli veri sayılmasına dair esasları açıklarken belirtmek gerekir ki, sağlık verilerinin önemi, hekimlerin sır saklama yükümlülüğüyle de önemli bir bağlantı içerisindedir ve hekimlerin sır saklama yükümlülüğünün kökleri, 2500 yıl öncesine, Hipokrat Yemini'ne¹¹³ dayanmaktadır¹¹⁴. Türkiye'de sağlık verilerinin korunması ve bu alanda yapılan düzenlemeler hekimlerin sır saklama yükümlülüğünün düzenlenmesiyle başlamıştır. İşbu yükümlülüğe dair detaylı açıklamalara ileride özel nitelikli sağlık verilerinin işlenmesi bahsinde değinilecektir. Ancak Türkiye'de ilk düzenlemelerden biri olan 01.08.1998 RG tarihli,

¹¹¹ Privacy & Data Protection Journal, “**Compliance News Updates**”, 08 Ocak 2019, (Çevrimiçi) <http://www.pdp-email.com/compliance08012019/> 28 Şubat 2019.

¹¹² Bkz.: <https://www.healthcareitnews.com/news/417000-augusta-university-health-patient-records-breached-nearly-one-year-ago> 28 Şubat 2019.

¹¹³ Hippokrates demiştir ki: “Girdiğim bütün evlere, ancak hastaların yararı için gireceğim; kasıtlı kötülük, haksızlık ve bozgunculuk ve sair şeyler ve de ister hür ister köle olsun, kadınlarla (ya da erkelerle) cinsel ilişkiye girme konusunda buna yöneltecek şeylerin dışında bulunacağım. Gerek hastanın tedavisi sırasında gerekse tedavi dışında olsun gördüğüm ve duyduğum [ama] dışarıda konuşulmayacak olan insanların tasarrufundaki şeyleri saklayacak ve buna benzer şeyleri konuşmayacağım.”, bkz.: **Hippokrates**, “Hipokrat Yemini”, Çev. İlyas Altuner, **İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, No:7, 2015, s.1-7, (Çevrimiçi), https://www.academia.edu/attachments/39030684/download_file?st=MTU1NDk2ODU1Miw1LjQ3LjU2LjEyNiwxMDc5OTM2NDU%3D&s=swp-toolbar 2 Mart 2019, s.4.

¹¹⁴ Raşit Tükel, “**Kişisel Sağlık Verileri Korunmalıdır!**”, (Çevrimiçi), <http://www.tipdunyasi.dr.tr/2017/06/kisisel-saglik-verileri-korunmalidir/> 2 Mart 2019.

“Hasta Hakları Yönetmeliği”¹¹⁵, hekimin hastaya yapması gereken bilgilendirme, bilgilendirmenin kapsamına dair esaslar, hastanın kendi sağlık durumu ile ilgili bilgileri inceleme yetkisi, bu bilgilerin düzeltilmesini isteme hakkı, hekimin bilgi verme hakkının kısıtlandığı haller, hastanın bilgilendirmeyi yasaklama hakkı, hastanın mahremiyetine saygı gösterilmesini isteme hakkı, hekimin sır saklama yükümlülüğü gibi önemli düzenlemeler ihtiva etmektedir.

Devamla uluslararası anlamda bir ilk sayılabilecek, Avrupa Konseyi tarafından ihdas edilen ve TBMM’nin onaylamayı uygun bulduğu 5013 sayılı ve 03.12.2003 tarihli Kanun ile iç hukukta da yürürlüğe giren Avrupa Biyotıp Sözleşmesi’nin “özel yaşam ve bilgi edinmek hakkı” başlıklı bölümü, 10’uncu maddesi gereğince, “*Herkes, kendi sağlığı hususundaki bilgilerle ilgili olarak, özel yaşamına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Herkes, kendi sağlığı hususunda toplanmış her bilgiyi öğrenme hakkına sahiptir. Bununla beraber, bireylerin, bilgilendirilmeme istekleri de gözetilecektir. İstisnâî durumlarda, 2’nci paragrafta belirtilen hakların kullanımına, hastanın yararı için kanunî kısıtlamalar getirilebilir.*” İlgili düzenlemenin ihdas edildiği yıl itibariyle önemi aşikâr olmakla, yine de kişisel verilere dair ayrıca bir kanun düzenlenmesi ihtiyacı izahtan varestedir¹¹⁶. Nitekim 2010 yılına gelindiğinde, -daha önceki başlıklarda detaylıca bahsettiğimiz üzere- Türkiye’de yapılan referandumla birlikte 1982 tarihli Anayasa’da ayrı bir hükümle “kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı” anayasal bir hak olarak ihdas edilmiştir, bundan sonra ise 11.10.2011 tarihinde 663 sayılı “Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” kabul edilmiş, ilgili KHK’nın 47’nci madde hükmü ile bakanlık ve bağlı kuruluşlarına, bütün kamu ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarından; sağlık hizmeti alanların, aldıkları sağlık hizmetinin gereği olarak ilgili sağlık kurum ve kuruluşuna vermek zorunda oldukları kişisel bilgileri ve bu kimselere verilen hizmete ilişkin bilgileri her türlü vasıta ile toplamaya, işlemeye ve paylaşmaya yetkili olduğu, bakanlık ve bağlı kuruluşlarının, işlediği kişisel sağlık

¹¹⁵ İlgili yönetmeliğin tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4847&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=hasta%20haklar%C4%B1> 2 Mart 2019.

¹¹⁶ Yılmaz, **a.g.e.**, s.5; **A.e.**, s.29: “Sağlık ile ilgili tüm tıbbi veriler, arşiv, kayıtlar hassas nitelikte veriler olup, bu verilerin korunmasının da aynı derecede hassas olarak ayrı bir kanun ile yapılması ve sınırlarının da tam olarak tanımlanması gerekecektir.”

verilerini ilgili üçüncü kişiler ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla, bu kişi ve kurumların kanunen bu verilere erişim yetkisi olması halinde, görevlerini yapmalarına yetecek derecede paylaşabileceği, bakanlık ve bağlı kuruluşların, mevzuatla kendilerine verilen görevleri yerine getirebilmek için gereken bilgileri, kamu ve özel ilgili bütün kişi ve kuruluşlardan istemeye yetkili, ilgili kişi ve kuruluşların ise istenilen bilgileri vermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Bu hüküm kişisel verilerin korunması haklarını haleldar edebilecek nitelikte bir hüküm olup, ilgili hüküm TBMM'den bir kısım milletvekillerinin konuyu AYM'ye taşıması sonucu, AYM tarafından iptal edilmiş¹¹⁷ ancak 12.07.2013 tarihinde kabul edilen 6495 sayılı Kanun'un 73'üncü maddesi ile yine 663 sayılı KHK'nın 47'nci maddesi hükmüyle benzer bir hüküm ihdas edilmiştir. Bu hüküm de AYM tarafından daha önceki tarihli KHK hükmü de dayanak gösterilmek suretiyle, kişisel bilgilerin her türlü vasıta ile işlenmesine olanak gösterilmesinin ölçülülük ilkesini haleldar ettiği, hükümlerin içeriğinin kişisel verilerin korunmasını isteme ve özel hayat haklarına müdahale ettiği ifade edilerek iptal edilmiştir¹¹⁸.

Görüldüğü üzere 6698 sayılı Kanun yayımlanmadan evvel kişisel sağlık verileri hususunda ciddi bir boşluğun olduğu ve bunun da düzenlemeler nezdinde kötüye kullanımlara yol açtığı gözlemlenmiştir.

6698 sayılı Kanun yayımlandıktan sonra ise, 20 Ekim 2016 tarihinde Kişisel Sağlık Verileri Yönetmeliği yayımlanmış, daha sonra ise 6 Temmuz 2017 tarihinde, bu yönetmelik hakkında Danıştay tarafından yürütmenin durdurulması kararı verilmiştir¹¹⁹. İlgili karara ilişkin gerekçede, “*Dava konusu Yönetmeliğin Resmî Gazete’de yayımlandığı tarih olan 20/10/2016’da Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun henüz oluşturulmadığı, dolayısıyla 6698 sayılı Kanun’un 6. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen yeterli önlemlerin Kurul tarafından belirlenmediği ve Kanun’un 22. maddesinin birinci fıkrasının (h) bendine göre diğer kurum ve kuruluşlarca*

¹¹⁷ AYM’nin 2011/150 Esas, 2013/30 Karar sayılı iptal kararının tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130625-33.doc> 2 Mart 2019.

¹¹⁸ AYM’nin 2013/114 Esas, 2014/184 Karar sayılı iptal kararının tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/07/20150716-29.pdf> 2 Mart 2019.

¹¹⁹ Danıştay 15.Dairesi’nin verdiği ilgili 2016/10488 Esas, 2016/10500 Karar sayılı, 06.07.2017 tarihli kararın tam metni için bkz.: <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/15d-2016-10500.htm> 2 Mart 2019.

hazırlanan ve kişisel verilere ilişkin hüküm içeren mevzuat taslakları hakkında Kurul görüşü alınmadan dava konusu düzenlemenin tesis edildiği, Kanun'un genel gerekçesi ve Kanun hükümlerine göre, Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun kişisel verilerin korunması konusunda genel nitelikte bir kontrol ve denetim yetkisine sahip olduğu, diğer kurum ve kuruluşlarca hazırlanan ve kişisel verilere ilişkin hükümler içeren mevzuat taslakları hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulu'ndan görüş alınmasının şart olduğu, Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun kontrol ve denetiminden geçirilmeksizin hazırlanan ve 20/10/2016 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren dava konusu düzenlemede bu nedenle mevzuata ve hukuka uygunluk bulunmadığı” ifade edilmiştir. Yürütmenin durdurulması kararından sonra, 24 Kasım 2017 tarihinde, yürürlüğü durdurulan yönetmelikte değişiklik yapılmasına dair yönetmelik, 30250 sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş, ancak bu yönetmeliğin de 9 Ekim 2018 tarihinde verilen Danıştay kararı ile yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmiştir¹²⁰. İlgili karara ilişkin gerekçe ise şu şekilde ifade edilmiştir: “Bir düzenlemenin tamamının yürütülmesinin durdurulması veya iptal edilmesi üzerine, bu kararın gereğini yerine getirecek yeni bir düzenleme yürürlüğe konulmadığı sürece, önceki düzenlemede kısmi değişiklikler yapılmak suretiyle hukuka aykırılığı saptanmış olan düzenlemenin canlandırılması hukuken mümkün değildir. Zira düzenlemenin tamamının yürütülmesinin durdurulması veya iptali üzerine bu düzenlemede kısmen değişikliğe gidilmesi durumunda, değiştirilmeyen hükümlerin hukuken sakat olacağı da açıktır. Bu durumda, Anayasada ve 2577 sayılı Kanun’da yer alan emredici kurallar karşısında, idarenin, yürütmenin durdurulması kararının gereğini yerine getirecek şekilde düzenleme yapması gerekirken, maddi ve hukuki koşullara göre uygulanabilir nitelikte olan bir yargı kararını aynen ve gecikmeksizin uygulamaktan kaçınarak, hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilen Yönetmelikte kısmi değişiklikler yapılarak yürürlüğe konulmasında hukuka uygunluk bulunmamaktadır.” Daha sonrasında ise 21 Haziran 2019 tarihinde bu sefer “Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik” adıyla bir yönetmelik yayımlanmış, henüz çok yeni bir düzenleme olan bu yönetmelik; “açık veri”, “açık sağlık verisi” gibi kavramları içermesi; sağlık personelinin, bakanlık birimlerinin, hasta yakınlarının,

¹²⁰ Danıştay 15.Dairesi’nin verdiği ilgili 2018/1490 Esas sayılı, 09.10.2018 tarihli kararın tam metni için bkz.: <http://www.ttb.org.tr/userfiles/files/ksv-yd.pdf> 2 Mart 2019.

avukatların sağlık verilerine erişimine ilişkin esasları düzenlemesi; çocukların ve ölülerin sağlık verilerine erişim şartlarının düzenlenmesi ve kişisel sağlık verilerinin gizlenmesi, düzeltilmesi, imha edilmesi ve aktarılmasına ilişkin hususları içermesi bakımından özellikle sağlığa ilişkin özel nitelikli kişisel veriler bakımından oldukça önem arz etmektedir. İlgili hükümlerin nasıl uygulanacağını ise zaman gösterecektir.

Sağlık verilerinin hassas niteliği karşısında, teknolojinin de gelişmesi, ülkemizde sağlık verilerinin otomat uygulamalarla işlenmesi yolunu açmıştır¹²¹. Bunlardan, yapı taşlarından biri olan ve Sağlık Bakanlığı ilgili müdürlüğünce ortaya konan “Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi”¹²² hasta bilgilerinin, sağlık kayıtlarının elektronik ortamda kaydı amacını gütmektedir. “Sağlık.NET” de bu kapsamda ortaya konan teknolojik sistemlerden biri olup, bu sistem, *sağlık kurumlarında elektronik ortamda üretilen verileri, doğrudan üretildikleri yerden, standartlara uygun şekilde toplamayı, toplanan verilerden tüm paydaşlar için uygun bilgiler üreterek birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerinde verim ve kaliteyi arttırmayı hedefleyen, entegre, güvenli, hızlı ve genişleyebilen bir bilgi ve iletişim platformudur*¹²³. Daha sonra Sağlık Bakanlığı “Sağlık Net 2 Veri Gönderimi” isimli bir genelge yayınlayarak, bu genelgeyle sağlık kurumlarının tüm hasta bilgilerini “Sağlık Net 2” sistemine göndermelerini zorunlu kılmıştır. Bu bilgiler arasında kişilerin alkol-madde-sigara kullanımından, doğum, düşük türü ve sayılarına, son regl tarihinden gebeliğe kadar birçok bilgi bulunmaktadır¹²⁴. Nitekim bu genelgenin de yukarıda anılan 2013 yılında düzenlenmiş haliyle iptal edilen 663 sayılı KHK'nin 47'nci maddesi dayanak gösterilerek, *“kişisel sağlık bilgilerinin hassas veri olarak kabul edildiği, bunların toplanmasının, işlenmesinin, kapsamının, koşullarının ve bu verilerin korunmasına ilişkin usul ve esasların Kanun'la ayrıntılı olarak belirlenmesi gerektiği, kişisel sağlık verilerine ilişkin sınırlamaların ortaya konulması gerektiği, bunları hukuka uygun bir biçimde Kanun'la düzenlemeksizin sağlık hizmeti alanların kişisel bilgilerinin ve bu*

¹²¹ Rahmi Can Ömür, “Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması ve Hastanelerin Sorumluluğu”, **YÜHFD**, C.XV, No:1, 2018, s.133-180, (Çevrimiçi), http://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf 14 Şubat 2019., s.163.

¹²² Sistem hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: http://www.istanbulsaglik.gov.tr/slidebelge/uss_05062017.ppt 2 Mart 2019.

¹²³ Bkz.: <https://e-saglik.gov.tr/TR,6212/sagliknet-hakkinda.html> 2 Mart 2019; Güven, **a.g.e.**, s.69-70.

¹²⁴ Ömür, **a.g.e.**, s.163-164.

kişilere verilen hizmete ilişkin bilgilerin toplanmasının, işlenmesinin ve paylaşılmasının hukuken olanaklı olmadığı” gerekçeleriyle yürürlüğünün Danıştay tarafından durdurulmasına karar verilmiştir¹²⁵. İstenen bilgilerin hassasiyet boyutu düşünüldüğünde Danıştay son derece yerinde bir karar vermiştir. Anılan sistemlerden başka “Sağlıkta Dönüşüm” amacı altında Medula, Biyometrik Kimlik Doğrulama Sistemi, Merkezi Hastane Randevu Sistemi, E-nabız gibi uygulamaların da kullanıldığını ifade etmek gerekir¹²⁶.

İlgili kişinin cinsel hayatı (*sex life*) ise, “*kişinin cinsel aktivitelerini ve ilişkilerini*” ifade eder¹²⁷. Bu anlamda “cinsel” kavramından ne anlaşıldığını da ifade etmek gerekir. “Cinsel” kavramı sözlük anlamıyla “*kişiler arasındaki fiziksel çekim veya yakın fiziksel temasla bağlantılı olan içgüdüler, fizyolojik süreçler ve aktivelerle ilgili olma*” durumunu ifade eder¹²⁸. Kişilerin cinsel hayatları, korunması gereken en hassas bilgileri içerir. Bu noktada “cinsel hayat” kavramının kapsamından da ne anlaşılması gerektiğini ifade etmek gerekir. Kişinin cinsel hayat verilerinin içine cinsel kimlik ve yönelimlerine dair veriler ile partnerlerinin kimliklerine dair veriler de dahildir¹²⁹. Bu nedenle, 6698 sayılı Kanun’da açıkça düzenlenmese bile cinsel yönelimlerin ve cinsel kimliğin de cinsel hayat verileri içerisinde mütalaa edilmesi gerektiği kanaatindeyiz¹³⁰. Nitekim 6698 sayılı Kanun’dan sonra yayınlanan 2016/679

¹²⁵ Danıştay 15. Dairesi’nin verdiği 2013/2084 Esas sayılı, 12.6.2014 tarihli kararının tam metni için bkz.: <http://www.ttb.org.tr/images/stories/file/2014/ydkabul.pdf> 2 Mart 2019.

¹²⁶ Gamze Şenyürek, “**Etik Açıdan Kişisel Sağlık Verileri ve Korunması**”, **Kişisel Sağlık Verileri II. Ulusal Kongresi**, İstanbul, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 2017, s.151-157, s.155; Güven, **a.g.e.**, s.69 vd.

¹²⁷ Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sex-life> 2 Mart 2019.

¹²⁸ Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/sexual> 2 Mart 2019.

¹²⁹ Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.111.

¹³⁰ Aynı yönde bkz.: Akdağ, **a.g.e.**, s.29; Yargıtay 6698 sayılı Kanun düzenlenmeden evvel verdiği kararlarda kişisel verileri tanımlarken, cinsel tercihleri de hassas kişisel veriler içinde mütalaa etmiştir, örneğin Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2012/12-1510 Esas, 2014/331 Karar ve 17.6.2014 tarihli; keza Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2012/12-1514 Esas, 2014/312 Karar ve 10.6.2014 tarihli kararları ile Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2011/20072 Esas, 2012/12126 Karar ve 15.5.2012 tarihli muhalefet şerhi şu ifadeleri haizdir: “*Bilimsel görüşlerden hareketle kişisel verilerin neler olabileceğini şu başlıkları altında sınıflandırabiliriz. a- Yaşam şekline ilişkin kişisel veriler: Kişilerin üçüncü kişiler tarafından ayırmıcılığa uğramaması ve haysiyetinin korunmasıyla ilişkili olarak, dini inançları, cinsel tercihleri, etnik kökeni, suç geçmişi, politik eğilimleri ve kişisel özel aktivitelere ilişkin bilgiler bu bağlamda sayılabilecektir. b- Ekonomik ve finansal kişisel veriler: Suçlular tarafından suistimale ve kimlik hırsızlığına hedef olmak için kişinin mali varlığı, sahip olduğu hisse ve hesaplar, borçları, yaptığı alışverişler, kredi kartlarına ilişkin veriler. Ayrıca sayılan bu bilgiler ile kişinin nerede ve kimlerle bulunduğu, sağlık bilgilerine ilişkin bilgiler de ortaya çıkarılabileceğinden ve varlık bilgisinin toplumsal açıdan da özel sayılmasından dolayı önemi artmaktadır. c- Bilişim alanına ilişkin kişisel*

sayılı Tüzük, kişilerin cinsel yönelimlerine dair verilerin de önemine dikkat çekerek, “cinsel hayat” kavramı yanında “cinsel yönelim”leri de ayrıca bir özel nitelikli veri kategorisi olarak düzenlemiştir.

Kişilerin cinsel hayatlarına dair veriler korunması en elzem veriler olup, özel hayatın gizliliğinin en önemli unsuru, kişilerin cinsel münasebetlerinin gizliliğinin korunmasıdır¹³¹. Kişiler cinsel kimliklerinden dolayı ayrımcılığa uğrayabilmekte¹³², hatta ayrımcılığı ilk ailede başlamak üzere deneyimleyebilmekte, devamla iş başvurularında ve okula alımlarda da aynı ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Kişiler bu nedenle ayrımcılıktan başka dışlanabilmekte, yalnızlaştırılabilmekte ve hatta öldürülebilmektedir. Bu nedenle bu verilerin de özel nitelikli veriler olarak kabul edilip korunması ve işlenmelerinin özel koşullara bağlı tutulması yönündeki kanuni düzenleme yerindedir.

veriler: e-postaların bizzat adresleri veya şifreleri, internet ortamında paylaşılan kişisel veriler mahrem olarak değerlendirilebilir. Bunun önemi şu bakımdan artmaktadır. İnternette gezinti yapan kişi birçok kişisel bilgileri paylaşmakta, bu bilgiler kayıt altına alınmakta, yine internet erişimine ilişkin iz kayıtlarının hizmet sağlayıcı ve sunucu sahipleri tarafından tutulabiliyor olması nedenleriyle artmaktadır. d- Sağlıkla ilgili kişisel veriler: Sağlık verileri kişilerin iş güvenliğini, toplum içindeki statüsünü ve sigorta kapsamını etkileyen hassas bilgilerdir. Ayrıca sağlık verileri kişilerin sosyal yaşantısı ve psikolojik durumları hakkında bilgi edinilmesine neden olabilir. Biyometrik (Kişinin kendine özgü fiziksel veya biyolojik niteliklerine dayalı olarak insanların kimliğini tespit için dijital teknolojiden faydalanma bilimi) veriler de kişisel veriler arasındadır. e- Politik kişisel veriler: Toplum içinde yaşayan kişilerin siyasi tercihleri toplum katmanları arasında bilinme halinde ayrımcılığa maruz kalma ihtimali bulunduğundan bu bilgilerde kişisel veridir. ”, İlgili Yargıtay kararlarının tam karar metinleri için bkz.: <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html> 5 Mayıs 2019.

¹³¹ Room, **a.g.e.**, s.4.

¹³² Cinsel kimlikleri nedeniyle kişilerin yaşadıkları ayrımcılıklara örnek vermek gerekirse, örneğin LGBTT(Lezbiyen, gey, biseksüel, travesti, transseksüel) bireylerin derneklerinin “genel ahlaka ve Türk aile yapısına aykırı olduğu” gerekçesiyle kapatılmaları istenebilmekte, özellikle travesti ve transseksüel bireyler birtakım mal ve hizmetleri daha pahalıya almak zorunda kalabilmekte, yasal anlamda etkin düzenlemelerin olmaması ve LGBTT bireylerin haklarına ilişkin yasal boşluklar olması nedeniyle bireyler, yargı karşısında savunmasız kalabilmekte, yine eşcinsel ve biseksüel bireylerin askerlik yükümlülüklerini yerine getirmeleri, yönelimlerinin “ruhsal bozukluk” olarak kabul edilmesinden mütevellit engellenebilmektedir, bkz.: Umut Güner vd., “**Türkiye’de Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılığın İzlenmesi Raporu: 1 Ocak – 30 Haziran 2010**”, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2011, (Çevrimiçi), https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/24/Cinsel_Yonelim_veya_Cinsiyet_Kimligi_Izleme_Raporu.pdf 2 Mart 2019, s.39-40.

D. 2016/679 Sayılı Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde Özel Olarak Düzenlenen Kişisel Verilerin Durumu

1. Genel Olarak

2016/679 sayılı Avrupa Veri Koruma Tüzüğü'nün 9/f.1 madde hükmü gereği, gerçek kişilerin ırk veya etnik kökenine, siyasi görüşlerine, dini veya felsefi inançlarına, sendika üyeliğine ilişkin verileriyle genetik, biyometrik ve sağlıkla ilgili verileri, yine cinsel yaşamı ile cinsel eğilimlerine ilişkin verilerinin işlenmesi yasaktır. Özel kategorili (özel nitelikli) veri olarak adlandırılan bu verilerden başka aynı maddede düzenlenmese de, işlenmesi kuralları bakımından Tüzük'ün 9/(1) maddesine atıf yapması dolayısıyla kişilerin mahkumiyet kararlarına, suçlarına veya güvenlik tedbirlerine ilişkin veriler de Tüzük anlamında özel kategorili veridir. Biz bu başlık altındaki çalışmamızda ise daha önce Avrupa Konseyi düzenlemelerinde yer almayan, 2016/679 sayılı Tüzük ile özel olarak düzenlenen veri türlerini inceleyeceğiz.

2. Çocukların Verileri

29.Madde Çalışma Grubu çocukların kişisel verilerinin korunmasına dair 2/2009 sayılı görüşünde, “çocuk” kişisinden ne anlaşılması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir¹³³: “*Bir çocuk kelimenin tam anlamıyla bir insandır. Bu sebeptendir ki bir çocuk, kişisel verilerin korunması hakkı dahil, kişilerin tüm haklarından yararlanmalıdır. Ama çocuk iki açıdan özel bir durumdadır. Bu açılardan biri olan statik bakış açısından bakıldığında, çocuk henüz fiziksel ve psikolojik olgunluğa ulaşmamış bir kişidir. Dinamik bakış açısıyla ise çocuk yetişkin olmak için fiziksel ve zihinsel olarak gelişme sürecindedir. Bu nedenle çocuğun hakları ve kişisel verilerin korunması da dahil olmak üzere bu hakların kullanılması bu iki bakış açısını da tanıyacak şekilde ifade edilmelidir.*” Nitekim çalışma grubu devamla, 95/46 sayılı Direktif'te çocukların verilerinin özel olarak düzenlenmediği ancak bunun çocukların gizlilik hakkına sahip olmadığı veya söz konusu Direktif'in kapsamı dışında kaldıkları

¹³³ Article 29 Data Protection Working Party, “**Opinion 2/2009 on the Protection of Children's Personal Data (General Guidelines and the special case of schools)**”, 11 Şubat 2009, (Çevrimiçi), <https://www.garanteprivacy.it/documents/10160/10704/1619292>, 2 Mart 2019, (**Article 29 Data Protection Working Party, Children's Personal Data**), s.3.

anlamına gelmediği, zira Direktif’in bütün gerçek kişilere uygulanacağı düzenlemesini haiz olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle çocukların verilerinin 6698 sayılı Kanun ile özel olarak düzenlenmese dahi, kanunun amacı ve ruhu doğrultusunda korunacağını belirtmek gerekir. 2016/679 sayılı Tüzük’te ise çocukların verilerine dair esaslar bir madde başlığı altında düzenlenmek suretiyle, ayrıca bir çerçeveye oturtulmuştur.

2016/679 sayılı Tüzük’ün ilgili 8’inci maddesine göre, bir özel kategorili verinin işlenmesinin hukuka uygun kabul edilebilmesi için aranan istisnalardan “açık rıza” bahsinde, veri konusu çocuk ise, bu açık rızayı verecek olan çocuğun en az 16 yaşında olması gerektiği, eğer çocuğun yaşı 16’dan küçükse, çocuğun verilerinin işlenmesinin, ancak çocuk üzerinde velayet hakkı sahibi olan kişinin verilen rızayı uygun bulması veya rızayı bizzat kendisinin vermesi ile bu rızayı uygun bulduğu veya verdiği ölçüde hukuka uygun olacağı düzenlenmiştir. Bu durumda Tüzük ile veri sorumlusunun mevcut teknolojiyi dikkate alarak, rızanın velayet hakkı sahibi tarafından verildiğini veya onaylandığını doğrulamak için makul çaba sarf edeceği düzenlenmiştir. Tüzük ile, üye devletlere bu maddede sayılan 16 yaş sınırını 13 yaştan aşağı olmamak üzere belirleyebilme imkânı verilmiştir. Buradan Tüzük’ün çocukların rızası için “ayırt etme gücüne sahip olma”yı kıstas aldığı söylenebilir¹³⁴. Nitekim Tüzük’ün 6/1-f bent hükmü ile düzenlenen *“özellikle veri sahibinin çocuk olması halinde veri sahibinin kişisel verilerin korunmasını gerektiren menfaatleri veya temel hakları ve özgürlüklerinin bir kontrolör(veri sorumlusu) veya üçüncü bir kişi tarafından gözetilen meşru menfaatlere ağır basması haricinde, söz konusu menfaatler doğrultusunda işleme faaliyetinin gerekli olması”* hali işlenmesi yasak olan özel kategorili veriler için hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmiştir.

Tüzük çocukların verileri özelinde bu denli ayrıca bir ayrıma gidilmesini ilgili madde gerekçesinde açıklamıştır¹³⁵. Gerekçede çocukların, kişisel verilerinde özel koruma rejiminin benimsenmesinin nedeni olarak, çocukların verilerin işlenmesiyle ilgili haklarının, risklerin, sonuçların ve korunmaların daha az farkında olabileceği gerçeği gösterilmiştir. Çocukların verilerinin, bu verilerin pazarlama, kişilik ve

¹³⁴ Çekin, a.g.e., s.63.

¹³⁵ GDPR, “**Special Protection of Children’s Personal Data**”, Recital 38, (Çevrimiçi) <https://gdpr-info.eu/recitals/no-38/> 2 Mart 2019.

kullanıcı profilleri oluşturma gibi amaçlarla kullanımında ve doğrudan çocuklara yönelik sunulan hizmetlerde çocuklarla ilgili kişisel verilerin toplanmasında özellikle korunması gerektiği ifade edilmiştir. Nitekim devamla, doğrudan çocuğa sunulan önleyici veya danışma hizmetleri bağlamında, velayet hakkı sahibi olan ebeveynin açık rızasının veya çocuğun verdiği rızayı uygun bulmasının gerekli olmadığı ifade edilmiştir.

Tüzük'te çocuklar “korunmasız kişiler (vulnerable natural persons)” olarak görülmüş¹³⁶ ve bu nedenle diğer maddelerden ayrı bir maddede, ayrıca bir başlık altında düzenlenmiştir. Nitekim Tüzük, 57'nci maddede denetim makamının görevlerini sayarken, *çocuklara yönelik faaliyetlere özel alaka gösterilmesini* de denetim makamının görevlerinden biri olarak saymıştır. Bu noktada da çocuğun yararlarının her hâlükârda gözetilmesi gerektiğini unutmamak gerekir. Nitekim aynı görüşte olmak üzere 29.madde çalışma grubu anılan 2002/9 sayılı görüşünde, çocuğun yararı ilkesi ile yasal temsilcilerinin rızasının gerekliliği hususlarının çatışması durumunda, burada çocuğun yararına en uygun olan ilkenin tercih edilmesi gerektiğini ifade etmiştir¹³⁷. Tüm bu nedenlerle Tüzük'te tıpkı bizim Türk Ceza Hukuku mevzuatımızda da olduğu gibi çocukların “çocukluklarına” atfedilen özel önem ve hassasiyet nedeniyle ayrıca bir düzenlemeye gidilmesi yerinde olup, 6698 sayılı Kanun'da yapılacak bir tadille, her ne kadar kanunun lafzı ve özü itibarıyla çocukların verileri zaten korunacak olsa da çocuklarının verilerinin özel olarak korunmasına dair bir düzenleme yapılmasının yerinde bir düzenleme olacağını ifade etmek gerekir.

3. İş İlişkilerine Dair Veriler

Tüzük kapsamında “İş ilişkilerine dair verilerin işlenmesi”, dokuzuncu bölüm kapsamında özel veri işleme durumlarından biri olarak sayılmıştır. Tüzük'ün bu verilerin işlenmesine dair esasları düzenleyen hükmü ile, üye devletlerin özellikle işe

¹³⁶ Taştan, **a.g.e.**, s.19.

¹³⁷ Çocukların verileri ve özel olarak korunmalarına dair ayrıntılı bir inceleme için bkz.: Milda Mačėnaitė, “Protecting Children Online: Combining the Rationale and Rules of Personal Data Protection Law and Consumer Protection Law”, **Personal Data in Competition, Consumer Protection and Intellectual Property Law: Towards a Holistic Approach?**, Ed. Mor Bakhom vd., MPI Studies on Intellectual Property and Competition Law, C.XXVIII, Almanya, Springer-Verlag, 2018, s.331-375.

alım, kanunla ya da toplu sözleşmeler yoluyla belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi de dahil olmak üzere iş sözleşmesinin yürütülmesi, çalışma, iş yerinde eşitlik ve çeşitlilik, iş sağlığı ve güvenliğinin yönetimi, planlanması ve düzenlenmesi, işverenin veya müşterinin mallarının korunması ile ilgili amaçlar ve istihdam ile ilgili haklar ve menfaatlerin münferit ya da toplu olarak kullanımı ve bunlardan yararlanılmasına ilişkin amaçlar ve ayrıca iş ilişkisinin sona erdirilmesine ilişkin amaçlar doğrultusunda çalışanların kişisel verilerinin iş bağlamında işlenmesine yönelik hakların ve özgürlüklerin korunmasının sağlanması amacıyla kanun veya toplu sözleşmeler çerçevesinde daha spesifik kurallar belirleyebilecekleri düzenlenmiştir¹³⁸. Bu kurallar belirlenirken, özellikle veri işleme faaliyetinin şeffaflığının sağlanması, veri sahibinin onuru, meşru menfaatleri ve temel haklarının güvence altına alınmasına ilişkin uygun ve spesifik tedbirlerin alınması gerekmektedir.

İş ilişkilerine dair verilerin Tüzük tarafından ayrı bir başlık altında incelenmesi yerinde bir düzenleme olmuştur. Zira işveren ve çalışanlar arasındaki ekonomik dengesizlik göz önüne alındığında, çalışanlarla ilgili verilerin işlenmesi için, çalışan tarafından verilen rızanın geçerliliği kuşkuda kalabilecektir. Bu nedenle çalışanın verdiği rızanın geçerliliğinin dikkatlice değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir¹³⁹¹⁴⁰.

4. Kişilerin Cinsel Eğilimlerine Dair Veriler

Yukarıda 6698 sayılı Kanun kapsamında özel nitelikli veri olarak düzenlenen kişilerin cinsel hayatlarına dair verilerin içerisinde, kişilerin cinsel eğilimlerine dair verileri de muhteva ettiğini, ancak 2016/679 sayılı Tüzük'ün kişilerin cinsel

¹³⁸ GDPR, “**Processing in the Employment Context**”, Recital 155, (Çevrimiçi), <https://gdpr-info.eu/recitals/no-155/> 3 Mart 2019.

¹³⁹ European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook on European Data Protection Law**, Lüksemburg, Publications Office of the European Union, 2018, (European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**), s.330.

¹⁴⁰ İş ilişkilerine dair verilerin korunması hususunda daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Clara Fritsch, “Data Processing in Employment Relations; Impacts of the European General Data Protection Regulation Focusing on the Data Protection Officer at the Worksite”, **Reforming European Data Protection Law**, Ed. Serge Gutwirth/Ronald Leenes/Paul de Hert, C. XX, Law, Governance and Technology Series: Issues in Privacy and Data Protection, Dordrecht, Springer Science+Business Media, 2015, s.146-167.

yönelimlerine dair verileri de ayrı olarak özel nitelikli veri kategorisi olarak belirttiğini ifade etmiş idik. Bu hususta yukarıda yaptığımız açıklamalara atıf yapıyoruz¹⁴¹.

Ancak özellikle belirtmek gerekir ki, kişilerin en çok ayrımcılığa uğradığı hususlardan biri olan cinsel yönelimlere dair verilerin Tüzük tarafından özellikle ve açıklıkla koruma altına alınması oldukça yerinde bir düzenleme olmuş olup, bu verilerin diğer özel nitelikli kişisel veriler gibi özel olarak korunmasına dair açıkça bir düzenlemenin 6698 sayılı Kanun'da da yapılması oldukça yerinde olacaktır.

II. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi

A. Genel Olarak “Kişisel Verilerin İşlenmesi” Kavramı

6698 sayılı Kanun'un üçüncü maddesi gereği kişisel verilerin işlenmesi, *kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi* ifade eder. Kanunun lafzından ve gerekçesinden de anlaşılacağı üzere “kişisel verilerin işlenmesi” kavramından kanunda sayılan işleme türleriyle sınırlı olmaksızın bir veri üzerinde gerçekleştirilecek her tür işlem anlaşılacaktır¹⁴². Bir başka deyişle, kişisel verilerin işlenmesinden, *tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla ilk defa elde edilmesiyle başlayan bir süreç ve devamındaki her türlü işleme* anlaşılacaktır¹⁴³.

¹⁴¹ Bkz.: Yuk. 11. İlgili Kişinin Sağlığına ve Cinsel Hayatına İlişkin Veriler, s.63 vd.

¹⁴² Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.322-323; Çekin, **a.g.e.**, s.37; Taştan, **a.g.e.**, s.46; Başalp, **Kişisel Veriler**, s.32.

¹⁴³ Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK), “**Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Uygulaması**”, (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/K%C4%B0%C5%9E%C4%B0SEL%20VER%C4%B0LER%C4%B0N%20KORUNMASI%20KANUNU%20VE%20UYGULAMASI.pdf> 3 Mart 2019, (**KVKK, Uygulama**), s.34; Avrupa Adalet Divanı'nın Bodil Lindqvist kararı kişisel verilerin işlenmesi ve özel nitelikli(hassas) kişisel veriler bağlamında önemli bir karar olup, bu kararda ifade edildiği üzere bir kişiyi belirlenebilir kılan bilgilerin bir internet sitesinde yayınlanması, kişisel verilerin kısmen veya tamamen otomatik yollarla işlenmesi olarak kabul edilecektir, ilgili kararın tam metni için bkz.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62001CJ0101_SUM&from=en 3 Mart 2019; Kaya, **a.g.e.**, s.323; Çekin, **a.g.e.**, s.139; Uygun, **a.g.e.**, s.39 vd.; Gür, **a.g.e.**, s.37 vd.

6698 sayılı Kanun'un dayanak aldığı 95/46 sayılı Direktif'te kişisel verilerin işlenmesi kavramının, “*silme veya tahrip etme, engelleme, birleştirme veya sıralama, sağlama ya da dağıtma, iletmeye açıklama, toplama, kaydetme, organizasyon, depolama, adaptasyon veya değiştirme, kurtarma, danışma gibi otomatik ya da otomatik olmayan araçlarla kişisel veriler üzerinde yapılan herhangi bir faaliyet veya faaliyet dizisini*” ifade ettiği belirtilmiştir. Keza 2016/679 sayılı Tüzük'te kişisel verilerin işlenmesi faaliyetinden, “*otomatik yöntemlerle olsun veya olmasın, kişisel veri veya kişisel veri setleri üzerinde gerçekleştirilen toplama, kaydetme, düzenleme, yapılandırma, saklama, uyarlama veya değiştirme, elde etme, danışma, kullanma, iletim yoluyla açıklama, yayma veya kullanıma sunma, uyumlaştırma ya da birleştirme, kısıtlama, silme veya imha gibi herhangi bir işlem veya işlem dizisinin anlaşılacağı*” ifade edilmiştir¹⁴⁴.

Yine bir başka deyişle, verilerin işlenmesi kavramının, yaratılmasından silinmesine kadar verilerin tüm “yaşam döngüsünü” ve diğer verileri ortaya çıkarmak için verilerin kullanımını kapsadığını ifade etmek gerekir¹⁴⁵. Zira kişisel verilerin işlenmesi kavramı, verilerin ilk elde edildiği andan, son silindiği veya imha edildiği ana kadar olan süreci, verilerde veya veriler üzerinde yapılabilecek her eylemi kapsayan çok geniş bir kavramdır¹⁴⁶.

Kişisel verilerin işlenmesi faaliyetlerinin açıklanmasına geçmeden evvel, 6698 sayılı Kanun'un kapsamından bahsetmek uygun olacaktır. Kanunun kapsamı kanun hükmüyle belirlenmiştir. Buna göre kanun, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin

¹⁴⁴ Ulusal ve uluslararası düzenlemelerde kişisel verilerin işlenmesi kavramından hemen hemen aynı şeyin anlaşıldığı gözlemlenmekle, başlıklandırma hususunda bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Örneklendirmek gerekirse, kişisel verilerin işlenmesi kavramı, 108 sayılı Sözleşme'de “otomatik işleme(“automatic processing)”, 95/46 sayılı Direktif'te “kişisel verilerin işlenmesi-işleme-(processing of personal data[processing])”, 2016/679 sayılı Tüzük'te “işleme(processing)”, 6698 sayılı Kanun'da ise “kişisel verilerin işlenmesi” kavramlarıyla ifade edilmiştir, bkz.: Stewart Room, **Data Protection and Compliance: in Context**, Birleşik Krallık, British Informatics Society Limited (BISL), 2007, s.41.

¹⁴⁵ Privacy International, “**The Keys to Data Protection: A Guide for Policy Engagement on Data Protection**”, United Kingdom, 2018, (Çevrimiçi), <https://privacyinternational.org/sites/default/files/2018-09/Data%20Protection%20COMPLETE.pdf> 3 Mart 2019, s.27.

¹⁴⁶ Room, **a.g.e.**, s.41.

parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanacaktır.

Kanunun kişi bakımından uygulanmasına baktığımızda, kanunun, lafzı gereği, kişisel verilerin işlenmesi bahsinde kişisel veri sahibi olarak yalnızca gerçek kişileri koruma altına aldığı¹⁴⁷, sorumluluk bakımından ise gerçek ve tüzel kişiler arasında ayırım yapmadığı¹⁴⁸ görülmektedir.

Bunun dışında kanunun, uygulama alanı bakımından kamu ve özel sektör arasında bir ayırım yapmamış olmasından mütevellit¹⁴⁹, kişisel verilerin işlenmesine dair esasların hem özel sektördeki hem de kamu sektöründeki kuruluşlara uygulanacağını da ifade etmek gerekir.

Yine kanunun lafzından anlaşılabileceği üzere, kişisel verilerin işlenmesi bakımından otomatik işleme ile elle(*manuel*) işleme arasında, kanunun uygulanması bakımından bir ayırım gözetilmemiştir. Ancak kanun, elle işlemenin kanun kapsamında değerlendirilebilmesi için, verinin bir veri kayıt sisteminin parçası olması şartını aramaktadır. “Veri kayıt sistemi” ise kanun tarafından, “*kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemi*” olarak tanımlanmıştır. Bu kayıt sistemlerine örnek olarak, bir hastanede elle tutulan doğum defteri¹⁵⁰, bir okulda tutulan nöbetçi öğrenci kayıt sistemi, keza karakollarda tutulan nezarethane kayıt defterleri örnek verilebilir.

Kişisel verilerin işlenmesi kavramının kapsamından bahsettikten sonra, kişisel verilerin kanunda sayılan ancak tahdidi olmayan işlenme türlerinden de bahsetmek gerekir:

¹⁴⁷ 6698 sayılı Kanun gereği(m.3(1)-ç), “ilgili kişi”, *kişisel verisi işlenen gerçek kişi* iken, buna karşıt olarak İsviçre Veri Koruma Kanunu m. 3 (b) hükmüne göre “ilgili kişi” ise, *kişisel verisi işlenen gerçek ya da tüzel kişidir*, bkz.: Nafiye Yücedağ, “Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri”, *İÜHF*, C. LXXV, No:2, 2017, s.765-789, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/470647>, 3 Mart 2019, s.766.

¹⁴⁸ Çekin, *a.g.e.*, s.21.

¹⁴⁹ Küzeci, *Kişisel Veriler*, s.324; Özel sektör ve kamu sektörü arasında ayırım yapıldığı ülke düzenlemelerine ilişkin karşılaştırmalı tablo için bkz.: *A.e.*, s.324-326.

¹⁵⁰ Taştan, *a.g.e.*, s.47.

“Kişisel verilerin elde edilmesi”, veri işleyen, veri ile ilk karşılaştığı anı ifade eder. Buna göre, yasal yollarla olsun veya olmasın, bir kişisel verinin, veri işleyen hakimiyetine geçtiği ilk anda, kişisel veri elde edilmiş olur.

“Kişisel verilerin kaydedilmesi”¹⁵¹, veri işleyen, elektronik veya yazılı araçlarla, ilgili kişiye ait sözden, sestən, ifadeden, durumdan veya kişiye ait herhangi bir bilgiden ibaret veriyi koruma altına almasını ifade eder.

“Kişisel verilerin depolanması”, toplanan kişisel verilerin CD, mp3, flash bellek gibi veri taşıma aygıtları ile koruma altına alınmasını ifade eder¹⁵². Örneğin bir kişiye ait kürtaj olduğu bilgisinin bilgisayar sisteminde tutulması, kişisel verinin depolanması mahiyetini taşır¹⁵³.

“Kişisel verilerin muhafaza edilmesi”, toplanan, kaydedilen veya elde edilen verilerin belirli ortamlarda saklanmasını ifade eder. Bu belirli ortamlar, kişilerin telefonunda yer alan bir uygulama olabileceği gibi, bir defter, bir elektronik aygıt da olabilir.

“Kişisel verilerin değiştirilmesi”¹⁵⁴, var olan bir kişisel verinin niteliği, içeriği veya niceliği üzerinde oynanmasını ifade eder.

“Kişisel verilerin yeniden düzenlenmesi”, kişisel verilerin değiştirilmesi kavramıyla yakın ilişki içerisinde olup, bir kişi hakkındaki verinin, kişisel veri niteliğini kaybettirmeksizin, içeriği, niteliği, konusu veya niceliği üzerinde değişiklik yapılmasını ifade eder.

¹⁵¹ TDK’ya göre kaydetmek fiili, “yazmak, bazı önemli noktaları tespit etmek”, “herhangi bir şeyi bir yere mal etmek, bir şeyin tarih, numara veya adını bir deftere geçirmek”, “hatırlamak için yazmak, not etmek”, “sesi veya resmi manyetik bant üzerine geçirmek.” ve “Elektronik veya sayısal araçlarda bilgiyi korumaya almak” olarak tanımlanmıştır, bkz.: TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c7bba8729eed7.69895493 3 Mart 2019.

¹⁵² Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.164.

¹⁵³ Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.10

¹⁵⁴ TDK’ya göre değiştirmek fiili, “başka bir biçime sokmak, değişikliğe uğratmak” olarak tanımlanmaktadır, bkz.: TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5cb1d9d86f6321.98410282 3 Mart 2019.

“Kişisel verilerin açıklanması”¹⁵⁵, bir kişiye/kişilere ait kişisel verinin, basın, yayın yoluyla, yazılı veya sözlü olarak veya sosyal medya gibi araçlarla başka kişi veya kurumlara duyurulmasını ifade eder¹⁵⁶.

“Kişisel verilerin aktarılması”na dair esaslar üçüncü kişilere ve yurtdışına aktarma arasında ayırım gözetilmek suretiyle kanunda ayrı bir başlık altında düzenlenmekle birlikte, kanun lafzından da anlaşılacağı üzere kişisel verilerin aktarılması da kişisel verilerin işlenmesi kapsamındadır. Buna göre “kişisel verilerin aktarılması”¹⁵⁷, kişisel verilerin bulundukları ortam, kişi, birim veya yerden, başka bir ortama, kişiye veya birime gönderilmesi ile taşınmasını ifade eder.

¹⁵⁵ TDK’ya göre açıklamak fiili, “bir konuyla ilgili gerekli bilgileri vermek, izah etmek, afişe etmek”, “bir sorunla ilgili aydınlatıcı bilgi vermek, tavzih etmek”, “bir sözün, bir yazının ne anlatmak istediğini belirtmek, yorumlamak”, “açıkça söylemek, ifşa etmek”, “belirtmek, göstermek, açığa vurmak, izhar etmek” ve “meydana çıkarmak, açık hale getirmek” olarak tanımlanmaktadır, bkz.: TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5cb1d9b8e803a8.26254102 3 Mart 2019.

¹⁵⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, TCK’da yer alan “verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme” suçuyla ilgili, 6698 sayılı Kanun ihdas edilmeden önce verdiği kararlarda kişisel verilerin işleme şekillerden bazılarına ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Bu kararlardan 2012/12-1510 Esas, 2014/331 Karar ve 17.6.2014 tarihli ve 2012/12-1514 Esas, 2014/312 Karar ve 10.6.2014 tarihli kararlarında, “Kişisel verileri bir başkasına verme” fiilini şu şekilde açıklamaktadır: ““Kişisel verileri bir başkasına verme”” seçimlik hareketinde, maddede geçen “başkası” gerçek bir kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilecek, veriler bu kişilere elden, posta ya da internet üzerinden elektronik posta ile vb. şekillerde verilebilecektir. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde “vermek”; “üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine erişirmek, iletmek, düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek” şeklinde açıklanmıştır. Bu seçimlik harekette verilerin hukuka uygun ya da aykırı yöntemle elde edilmiş olmasının önemi bulunmamakta olup, önemli olan husus verme eyleminin hukuka aykırı olmasıdır.” Nitekim aynı kararda Yargıtay, “Kişisel verileri yayma” fiilini ise şu şekilde açıklamaktadır: ““Kişisel verileri yayma”” seçimlik hareketi de çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilecektir; internet üzerindeki bir web sitesinde kişisel verileri yayınlamak, birçok kişiye elektronik posta ile ya da telefonda kısa mesajla göndermek, yazılı ya da görsel medyada yayınlamak gibi... Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde “yaymak”; “birçok kimseye duyurmak, çevreye dağılmasına sebep olmak” olarak açıklanmıştır.”, yine Yargıtay aynı kararda “Kişisel verilerin ele geçirilmesi” fiilini ise şu şekilde açıklamaktadır: ““Kişisel verilerin ele geçirilmesi”” seçimlik hareketi ise; kişisel verilerin kayıtlı olduğu belgelerin alınması ya da kayıtlı olduğu bilişim sisteminden ele geçirilmesi vb... şekillerde gerçekleştirilebilecektir. Ele geçirme fiili, başkasının hakimiyeti altında bulunan bir kişisel verinin, failin hakimiyeti altına girmesi ile gerçekleşmiş olacaktır.”, İlgili Yargıtay kararlarının tam metinleri için bkz.: <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html> 5 Mayıs 2019.

¹⁵⁷ TDK’ya göre aktarmak fiili, “bir şeyi bir yerden, bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek”, “bir şeyin yolunu, yönünü değiştirmek” ve “iletmek, bildirmek” olarak tanımlanmaktadır, bkz.: TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cb1daecc67735.39894007 3 Mart 2019.

“Kişisel verilerin devralınması”¹⁵⁸, bir kişi veya kurumun yedinde bulunan verinin, başka bir kişi veya kurum tarafından, rızayla yapılacak sözlü veya yazılı bir anlaşma ile ele geçirilmesini ifade eder. Bu durumda devralan ve devreden söz konusu kişisel verilerin korunması ve işlenmesinden müteselsilen sorumlu olacaktır¹⁵⁹.

“Kişisel verilerin elde edilebilir hâle getirilmesi”, normal şartlarda erişme imkanına sahip olunmayan verilerin, yapılacak birtakım işlemlerle içeriğine vakıf olunabilir hale getirilmesi olarak ifade edilebilir. Örneğin bir kişinin çıplak fotoğraflarının bulunduğu şifreli diskte yapılacak çözümleme işlemiyle, çıplak fotoğraflara ilişkin içeriğin ortaya çıkarılması kişisel verilerin işlenmesi olarak kabul edilebilecektir.

“Kişisel verilerin sınıflandırılması”, kişisel verilerin türlerine, niteliklerine, veri konularına veya sair konu başlıklarına göre ayrılmasını ifade eder.

“Kişisel verilerin kullanılmasının engellenmesi”¹⁶⁰, kişisel veriye sahip olunmasının, kişisel veriler üzerinde işlem yapılmasının zorlaştırılması veya son noktada imkânsız hale getirilmesi anlamına gelir.

Kişisel verilerin anonim hale getirilmesi, silinmesi, yok edilmesi ise 6698 sayılı Kanun’da tanımlar başlığında anılmasa da kişisel verilerin işlenmesi kapsamında mütalaa edilirler. Nitekim bu işleme türlerine ait tanımlamalar “Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik”te tanımlanmıştır¹⁶¹. Buna göre, “kişisel verilerin anonim hale getirilmesi”, “*kişisel verilerin başka verilerle eşleştirilse dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hale getirilmesini*” ifade eder.

¹⁵⁸ TDK’ya göre devralmak fiili, “*bir şeyi devir yoluyla almak, teslim almak*” olarak tanımlanmaktadır, bkz.: TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cb1daf29ad019.48648271 3 Mart 2019.

¹⁵⁹ Çekin, a.g.e., s.39.

¹⁶⁰ TDK’ya göre engellemek fiili, “*bir şeyin gerçekleşmesini veya yapılmasını önlemek*” olarak tanımlanmaktadır, bkz.: TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cb1dbe2b66111.70794851 3 Mart 2019.

¹⁶¹ İlgili yönetmeliğin tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.24038&MevzuatIliski=0> 28 Nisan 2019; İşbu yönetmelik çalışmamızın devamında “Kişisel Verilerin Silinmesi Yönetmeliği” olarak anılacaktır.

“Kişisel verilerin yok edilmesi” ise, “*kişisel verilerin hiç kimse tarafından hiçbir şekilde erişilemez, geri getirilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi*” işlemini ifade eder. “Kişisel verilerin silinmesi” ise, “*kişisel verilerin ilgili kullanıcılar için hiçbir şekilde erişilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemini*” ifade eder. Kişisel verilerin yok edilmesi halinde, o veriye kullanıcı dahil hiç kimse ulaşamazken, kişisel verilerin silinmesi halinde o veriye veri kullanıcısı dışında bir kişinin verileri geri dönüştürerek verilere ulaşması mümkündür¹⁶².

B. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesine Dair Temel İlkeler

1. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İçeriğine İlişkin Temel İlkeler

a. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun İşleme

6698 sayılı Kanun dördüncü madde hükmüyle, verilerin özel nitelikli olup olmadığı fark etmeksizin kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun işlenmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bu anlamda özel nitelikli kişisel bir verinin hukuka uygun işlendiğinin kabulü için en başta, o verinin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun işlenmesi gerekmektedir. 6698 sayılı Kanun’dan başka 95/46 sayılı Direktif (m.6(1)-a), 108 sayılı Sözleşme (m.5-a) ve 2016/679 sayılı Tüzük (m.5/1(a)) de verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun işlenmesi şartını aramaktadır.

Verilerin hukuka uygun işlenmesi koşulu, kişisel verilerin işlenmesinde kanunlarla ve diğer hukuksal düzenlemelerle getirilen ilkelere uyulması zorunluluğunu ihtiva eder¹⁶³.

Verilerin dürüstlük kurallarına uygun işlenmesi şartının sağlanması ise, bir dizi işlemin bir arada bulunmasıyla mümkündür. Şöyle ki, dürüstlük kurallarına uygun bir işlemeyen söz edebilmek için, verilerin işleme amacının, şeklinin, işleme fiilinin

¹⁶² Dülger, **Kişisel Veriler**, s.33.

¹⁶³ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.200; Çekin, **a.g.e.**, s.45; Taştan, **a.g.e.**, s.49; Room, **a.g.e.**, s.21; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.166; Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.88; Paul B. Lambert, **Understanding the New European Data Protection Rules**, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2018, (**Lambert, Data Protection Rules**), s.86; ICO, **Guide**, s.17; Privacy International, **a.g.e.**, s.37; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.109.

bizatihi kendisinin dürüstlük kurallarına uygun olması, kişisel veriye ilişkin bilginin dürüstlük kurallarına uygun biçimde elde edilmesi gerekmekte olup, bu bilgilerden ilgili kişinin de bilgi sahibi olması sağlanmalıdır¹⁶⁴. Bu kural kapsamında veri sorumlusu, kişisel verileri elde ettiği ilk andan itibaren veri sahibinin çıkarlarını ve kişisel verisi üzerindeki hakkı kapsamında makul beklentilerini korumalıdır¹⁶⁵. Dürüstlük kuralları oldukça geniş bir tanıımı ihtiva eder. Medeni hukuk anlamında dürüstlük kuralının, bir kimseden, namuslu, dürüst bir insan olarak beklenen davranışı ifade ettiğini, ancak bu kuralın yalnızca Medeni hukuk anlamında değil, tüm hukuk dalları nezdinde geçerli bir ilke olduğunu ifade etmek gerekir¹⁶⁶.

Bu anlamda hukuk alanında uygulanan dürüstlük kuralının genel bir çerçeve olarak diğer birçok özel nitelikli verinin işlenmesine dair kurallara kaynaklık ettiğini ifade etmek gerekir. “Şeffaflık(transparentcy)” ilkesi de bunlardan biridir. Şeffaflık ilkesi, 6698 sayılı Kanun kapsamında ayrıca bir ilke olarak sayılmasa da dürüstlük kurallarına uygun veri işleme zorunluluğu ilkesi içerisinde mütalaa edilecektir. Nitekim 2016/679 sayılı Tüzük tarafından, “şeffaflık” hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun veri işleme tanımı içerisinde ayrıca zikredilmiştir. İlgili madde gerekçesinden anlaşıldığı üzere¹⁶⁷, *gerçek kişilere, kendileriyle ilgili kişisel verilerin toplandığı, kullanıldığı veya başka şekilde işlendiği veya kişisel verilerin ne ölçüde işlendiği veya işleneceği hususlarında şeffaf olunmalıdır. Şeffaflık ilkesi, bu kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili her türlü bilgi ve iletişimin, gerçek kişiler tarafından kolayca erişilebilmesi, anlaşılması adına kolay, net ve sade bir dil kullanılmasını gerektirir. Bu ilke, özellikle, veri kontrolörünün(veri sorumlusunun), kendi kimliği hakkında, dürüstlük kurallarına uygun ve şeffaf bir işlem yapılmasını sağlamak için gerekli her tür husus, ayrıca işleme amaçları hakkında ilgili kişiye bilgi vermesi yükümlülüğünü ihtiva eder. Bundan başka, bu ilke, ilgili kişinin işlenmekte olan veriyle ilgili onay verme ve bu hususta iletişim kurma haklarını da içerir. Gerçek kişiler, bu ilke*

¹⁶⁴ Room, **a.g.e.**, s.103.

¹⁶⁵ Dülger, **Kişisel Veriler**, s.111.

¹⁶⁶ M.Kemal Oğuzman/ Nami Barlas, **Medeni Hukuk**, 24.Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s.262-263.

¹⁶⁷ GDPR, Recital 39, “**Principles of Data Processing**”, (Çevrimiçi) <https://gdpr-info.eu/recitals/no-39/> 3 Mart 2019; Nitekim dürüstlük kuralının lafız itibarıyla şeffaflığı gerektirdiği aşıkardır, bkz.: ICO, **Guide**, s.18.

doğrultusunda, kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili risklerden, kurallardan, güvencelerden, haklardan ve işleme faaliyetiyle ilgili haklarını nasıl kullanılacağından haberdar edilmelidir. Ayrıca bu ilkenin, ileriki başlıklarda detaylandıracağımız üzere ilgili kişiyi bilgilendirme ve aydınlatma yükümlülüğü ile yakın bir temas içerisinde olduğunu da ifade etmek gerekir.

Bu ilkenin uygulama alanına ilişkin örnek vermek gerekirse, örneğin bir kişinin açık rızası alınmaksızın akciğer kanseri olduğuna dair verinin çalıştığı işyerince kayıt altına alınması, hukuka uygunluk nedenlerinden birinin bulunmaması halinde hukuka aykırı bir işleme faaliyeti olacaktır¹⁶⁸. Nitekim kanunda yer alan işleme şartlarından herhangi birine uyulmaması, fiili hukuka uygun kılan başka unsur yoksa, işleme fiilini her hâlükârda hukuka aykırı kılacaktır. Dürüstlük kuralına uygun işleme ilkesini açıklayan bir örnek vermek gerekirse, bir kişinin hız limitlerini aşması dolayısıyla elde edilen kişisel bilgisi yalnızca bu amaçla kullanılacak olursa işleme faaliyeti dürüstlük kuralına uygun olacaktır, ancak bu amaç dışında sırf kişiye zarar vermek üzere, kötü niyetli amaçlarla kullanılacak olursa o zaman bu işleme faaliyeti dürüstlük kuralına aykırı olacaktır¹⁶⁹.

İlgili ilke ile ilgili olmak üzere KVKK, Facebook aleyhine verdiği, 2019/104 karar sayılı, 11/04/2019 tarihli kararında, *üçüncü taraf bir uygulamaya Facebook platformu üzerinden Facebook kullanıcısı tarafından fotoğraflarına erişim izni verildiğinde sadece zaman çizelgesinde paylaştığı fotoğraflara erişim sağlaması gerekirken, açıklanan ihlalden kaynaklı Marketplace veya Facebook Stories'de paylaşılan diğer fotoğraflara da üçüncü taraf uygulamaların erişim sağladığı, ayrıca Facebook kullanıcılarının Facebook'a taslak olarak yüklediği ve henüz paylaşım açmadığı fotoğraflara da söz konusu üçüncü taraf uygulamaların erişim sağladığı dikkate alındığında, Facebook kullanıcılarının genel olarak izin vermiş olduğu kapasiteden çok daha fazla sayıda fotoğraflara erişim sağlanmasının, Kanunun 12 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasına ve 4 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde belirtilen “**Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma**” ve (ç) bendinde belirtilen “**işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma**” ilkelerine aykırılık*

¹⁶⁸ Taştan, **a.g.e.**, s.49.

¹⁶⁹ ICO, **Guide**, s.18.

teşkil ettiğini, Facebook'un bahsi geçen üçüncü taraf uygulamaların normalde erişime izin verilmiş olan sayıdan daha fazla spesifik fotoğrafa gerçekten erişip erişemediklerini belirleyemediği dikkate alındığında, bu durumun Facebook'un kendi platformundaki veri akışını kontrol etme noktasında sıkıntılar yaşadığını ve bu kapsamdaki hususun Kanunun 12 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında öngörülen veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle aykırılık teşkil ettiğini, Facebook platformu uygulamalarının daha ilk aşamada "Arkadaşların, bağlantıların ve birlikte oyun oynadığın diğer kişiler senin oyun hareketlerini görebilecek. Oyunun senin herkese açık profiline ve bu oyunu oynayan tanıdığın kişilere erişimi vardır" ifadesini kullanarak, kullanıcının arkadaş bilgilerine veya diğer bilgilere kişi istemese bile ulaşabilecek şekilde çalışması hususunda izin aldığını, ilgili kişilerin uygulamada paylaşmaya izin verecekleri kişisel verilerinin neler olması gerektiğine ve yükleme aşamasında gizlilik ayarlarıyla ilgili seçimlere imkân sağlamayarak, kişisel verilerin bu şekilde işlenmesini açık rızaya dayandırmadığını, açık rızanın özgür irade ile açıklanması gerektiğinden, ilgili kişinin açık rızasının alınması, bir ürün veya hizmetin sunulmasının ya da ürün veya hizmetten yararlandırılmasının ön şartı olarak ileri sürülmemesi gerektiğini, bu durumların Kanunun 4 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendine belirtilen **"Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma"** ilkesine aykırılık teşkil ettiğini, açıklanan ihlalin 6,8 milyon kullanıcıyı ve 876 geliştirici tarafından oluşturulan 1.500 uygulamayı etkilemiş olabileceğini, Türkiye'de bulunan yaklaşık 300 bin kullanıcının da veri ihlalinin etkilenmiş olabileceğini, ifade ederek, anılan veri ihlalinin oluşmaması için Facebook tarafından teknik ve idari tedbirlerin alınmadığı gerekçesiyle Facebook aleyhine 6698 sayılı Kanun'un 18'nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca 1.100.000 TL; yine söz konusu veri ihlalinin 19.09.2018 tarihinde tespit edilmesine rağmen Kuruma bildirim yapılmadığı ve 13.09.2018 - 25.09.2018 tarihleri arasında gerçekleşen veri ihlalinin ilgili kişilere 17.12.2018 tarihinde bildirilmeye başlandığının tespit edildiği gerekçeleriyle, 6698 sayılı Kanun ile aranan en kısa sürede bildirim yapılması yükümlülüğüne aykırı hareket eden Facebook aleyhine 550.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir¹⁷⁰. Görüldüğü üzere kişisel verilerin hukuka ve

¹⁷⁰ KVKK tarafından "Facebook nezdinde gerçekleşen veri ihlalinin değerlendirilmesi" ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 11.04.2019 tarih ve 2019/104 sayılı Kararı Özeti" başlığıyla duyurulan,

dürüstlük kurallarına uygun işlenmesi ilkesi, birçok şekilde ihlal edilebilir ve bu ihlaller kanun gereğince birçok cezai yaptırıma yol açabilir. Bu bakımdan kişisel verilerin, özellikle özel nitelikli kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun işlenmesi büyük önem teşkil eder.

b. Doğru ve Gerekliğinde Güncel Olma

6698 sayılı Kanun, dördüncü madde hükmüyle, kişisel verilerin türünün özel nitelikli olup olmadığı fark etmeksizin, doğru ve gerektiğinde güncel olması gerekliliğini aramaktadır. Bu anlamda bir özel nitelikli verinin hukuka uygun işlendiğinin kabulü için, o verinin doğru ve eğer gerekiyorsa güncel olması gerekmektedir. 6698 sayılı Kanun'dan başka 95/46 sayılı Direktif (m.6(1)-d), 108 sayılı Sözleşme (m.5-d) ve 2016/679 sayılı Tüzük (m.5/1(d)) de verilerin doğru ve gerektiğinde güncel olması gerekliliğini aramaktadır.

Bir özel nitelikli veri, herhangi bir konuda yanlış ya da yanıltıcı ise doğru olmaz¹⁷¹. Bir kişiye ait özel nitelikli kişisel veri, verinin tüm yaşam döngüsü boyunca doğru olmalıdır¹⁷². Bu nedenle veri sorumluları, kişisel verilerin doğru olup olmadığını temin etmek üzere gerekli önlemleri almalı¹⁷³, veri sorumlularınca ilgili kişilere bu hususta kendi verilerinin doğruluğunu denetleme imkânı verilmelidir¹⁷⁴. Bu kapsamda ilgili kişilere verilerine erişim hakkı ve verileri üzerinde denetim hakkı sağlanması bu ilkenin uygulanmasına hizmet eder¹⁷⁵.

Bir verinin güncel olması, o verinin doğru olmasından farklıdır. Verinin gerektiğinde güncel olmasından kasıt, verinin artık doğru bir veri olmaması halinde o verinin güncellenmesini ifade eder.

2019/104 sayılı, 11.4.2019 tarihli kararın tam metni için bkz.: <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5450/2019-104> 11 Mayıs 2019.

¹⁷¹ Room, **a.g.e.**, s.108.

¹⁷² Privacy International, **a.g.e.**, s.42.

¹⁷³ Nitekim verilerin doğru ve güncel tutulması gerektiğini düzenleyen anılan 95/46 sayılı Direktif ve 2016/679 sayılı Tüzük hükümleriyle, bu verilerin doğruluk ve güncelliklerini sağlamak üzere gerekli tüm önlemlerin alınacağı ifade edilmiştir.

¹⁷⁴ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.214; Çekin, **a.g.e.**, s.52; Taştan, **a.g.e.**, s.50.

¹⁷⁵ Dülger, **Kişisel Veriler**, s.131.

Örneğin, bir jinekolog tarafından, çift cinsiyetli olduğu kayıt altına alınan kişi, daha sonrasında ameliyatla yakın hissettiği cinsiyetini elde ettiğinde, bu kişi hakkındaki “çift cinsiyetli” olduğu hakkındaki bilgi hem yanlış hem de güncel olmayan bir bilgi olacaktır. Bu verinin daha sonra ilgili kişi veya jinekolog tarafından düzeltilmesi durumunda bilgi artık hem doğru hem de güncel olacaktır.

c. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşlenme

6698 sayılı Kanun, dördüncü madde hükmüyle, verilerin özel nitelikli olup olmadığı fark etmeksizin kişisel verilerin belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmesi gerekliliğini aramaktadır. Bu anlamda bir özel nitelikli verinin hukuka uygun işlendiğinin kabulü için, o verinin belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmesi gerekmektedir. 6698 sayılı Kanun’dan başka 95/46 sayılı Direktif (m.6(1)-b), 108 sayılı Sözleşme (m.5-b) ve 2016/679 sayılı Tüzük (m.5/1(b)) de verilerin belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmesi gerekliliğini aramaktadır.

Bir özel nitelikli kişisel verinin hukuka uygun işlenmesinden bahsedebilmemiz için, o veriyi işleme amacı belirli ve açık olmalıdır. Bu, o veriyi işlemek için belirlenen amacın belirsiz ve sonradan içi doldurulabilir bir amaç olamayacağını ifade eder¹⁷⁶. Öyle ki, bir kişinin Budist olduğuna dair dini inancı, kişiye ibadet özgürlüğü sağlanması adına ibadethane tahsisi için işleniyorsa, bu veri daha sonrasında örneğin, sağlık amaçlı işlenemeyecektir.

Bir özel nitelikli kişisel verinin toplanma amacının meşru olması ise verilerin işlenmesinde yalnızca kanunla belirlenen esaslara değil, diğer tüm ulusal ve uluslararası düzenlemelere uyulmasını ifade eder. Örneğin bir kamu görevlisinin, hizmet almak üzere gelen kişinin hassas kimlik bilgilerini, işlemi yapmak amacıyla değil de sosyal medyada arkadaş olarak eklemek üzere kaydetmesinde hukuka uygun bir yan bulunmamaktadır. Ancak bazı durumlarda veri işleme kural olarak hukuka aykırı olmasına rağmen, kanunda sayılan belli sebeplerle bu işleme faaliyetleri hukuka uygun addedilebilir veya kanunla özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinin yasak olması ilkesine istisnalar getirilmiş olabilir. Bu yönde düzenlenen hukuka uygunluk

¹⁷⁶ Başalp, **Kişisel Veriler**, s.37; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.203; Privacy International, **a.g.e.**, s.39.

nedenlerine ve istisnalara dair değerlendirmeler çalışmamızın üçüncü bölümünde yapılacaktır. Bu gibi durumlarda işleme faaliyetinin hukuka uygun olup olmadığı değerlendirilmesi yapılırken, hukuka uygunluk nedenlerinin ve istisnaların var olup olmadığı da değerlendirilmelidir.

Bu ilkenin uygulanmasına örnek vermek gerekirse, A adlı bir hekim, hastalarının hastalık seyrini takip etmek üzere bir liste tutmakta olup, A bu listenin takibi ile hastalarının gelişimlerini izlemektedir ve hastalarından hastalarına ait kişisel verileri rıza için aranan koşulları sağlamak kaydıyla, bu amaçla almıştır. A'nın ilgili amaçla aldığı hasta bilgilerini, bir seyahat acentesi işleten eşine, iyileşme ihtiyacı duyan hastalara özel tatil fırsatları sunmak üzere vermesi halinde, bu işleme faaliyeti belirlenen meşru amaçla bağdaşmayacaktır ve amaçların belirli, açık ve meşru olması ilkesine aykırılık teşkil edecektir¹⁷⁷.

d. Amaca Bağlılık, Sınırlı ve Ölçülü İşleme

6698 sayılı Kanun, dördüncü madde hükmüyle, verilerin özel nitelikli olup olmadığı fark etmeksizin kişisel verilerin belirlenen amaca bağlı, sınırlı ve ölçülü biçimde işlenmesini aramaktadır. Bu anlamda bir özel nitelikli verinin hukuka uygun işlendiğinin kabulü için, o verinin belirlenen amaca bağlı olarak, sınırlı ve ölçülü olarak işlenmesi gerekmektedir. 6698 sayılı Kanun'dan başka 95/46 sayılı Direktif (m.6(1)-c), 108 sayılı Sözleşme (m.5-c) ve 2016/679 sayılı Tüzük (m.5/1(c)) de verilerin belirlenen amaçla bağlı, sınırlı ve ölçülü işlenmesi şartını aramaktadır¹⁷⁸.

Bu ilkeler ışığında bir veriyi, geleceğe dair hiçbir fikir sahibi olmaksızın, gelecekte lazım olabileceği mülahazasıyla tutmak kabul edilemezdir¹⁷⁹.

Bir verinin belirlenen amaçlara bağlı olması ilkesi, yukarıda açıklanan “belirli amaçlarla veri işleme” ilkesiyle yakın ilişki içerisindedir. Buna göre, işlenecek olan veri için işleme amacı belirli olmakla birlikte, bu ilke gereği, belirlenen bu amaçtan başka bir amaçla verinin işlenmesi kural olarak hukuka aykırıdır. Amaca bağlılık ilkesi

¹⁷⁷ ICO, **Guide**, s.26.

¹⁷⁸ Bu ilkeyi ifade etmek üzere, çeşitli düzenlemelerde karşımıza “yeterlilik ilkesi”, “verileri asgarileştirme”, “veri minimizasyonu” “veri ekonomisi” gibi kavramlar çıkmaktadır.

¹⁷⁹ Room, **a.g.e.**, s.107.

bu noktada, ilgili kişiye neye rıza gösterdiğini bilmesi imkânı vermesi bakımından değerlidir¹⁸⁰. Veriyi işlemek üzere amacın değişmesi durumunda, kural olarak değişen amaç için de ayrıca hukuka uygunluk koşulları gerçekleşmelidir. 6698 sayılı Kanun gerekçesi de aynı yöndedir¹⁸¹. Bu kabul, kişilerin kişisel verilerinin geleceğini belirleme hakkının bir uzantısıdır¹⁸². Ancak 2016/679 sayılı Tüzük, bu ilkeye 6698 farklı bir yaklaşım getirmektedir. Tüzük’ün 6/f.4 madde hükmü gereğince, kişisel verinin belirlenenden farklı bir amaçla işlenecek olması halinde, yeni amacın önceki veri işleme amacıyla bağlantısı değerlendirilir. Veri sorumlusu tarafından bu değerlendirme yapılırken de kişisel verilerin toplanma amaçları, yeni ve farklı işleme amaçları arasındaki herhangi bir bağlantı, veri ilgilileri ve veri sorumlusu arasındaki ilişki başta olmak üzere kişisel verilerin toplandığı ortam, kişisel verilerin niteliği (özellikle özel nitelikli kişisel veri olup olmadığı), yeni ve farklı amaca dayalı veri işleme faaliyetlilerinin veri ilgisine etkisi ve uygun veri güvenliği önlemlerinin bulunması hususlarına dikkat edilir. 95/46 sayılı Direktif’te ise veri işleme için belirlenen amaçtan farklı bir amaçla veri işlenmesi fiilinin hukuka uygun kabul edilebilmesi için sonradan ortaya çıkan amacın, önceki amaçla ilgili olması aranmıştır. Kanaatimizce, esasında bir verinin işlenmesinde güdülen amaç lafız itibariyle sonradan değişse bile yeni amaç; önceki amaca hizmet ediyorsa, ondan doğmuşsa veya onun gerçekleşmesine hizmet ediyorsa ortada iki farklı amaç değil, ortak bir amaç söz konusudur. Bu suretle kişisel verilerin belirlenen amaçlar doğrultusunda işlenmesi gerekliliğini bu şekilde anlamak gerekir.

Bir verinin işlendiği amaçla ölçülü işlenmesi, şayet verinin işlenmesi ile ulaşılmak istenen amaca başka türlü ulaşılabilirse ve bu durumda işleme daha hukuka uygun olup, temel hak ve özgürlüklere daha az müdahale edecekse, o yolun

¹⁸⁰ Çekin, **a.g.e.**, s.46.

¹⁸¹ Aynı yönde bkz.: Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.89. Ancak 2016/679 sayılı Tüzük’te farklı bir düzenleme dikkat çekmektedir. Tüzük’ün 6/4 maddesi kapsamında, 29.Madde Çalışma Grubu, amaç değişmişse ve ilgili kişiden yeniden rıza alınabiliyorsa, işlemenin hukuki; amaç değişmişse ve ilgili kişiden yeniden rıza alınamıyorsa işleme faaliyetinin hukuka uygun olması gerektiğini ifade etmektedir, bkz.: Çekin, **a.g.e.**, s.49; Article 29 Data Protection Working Party, “**Opinion 03/2013 on Purpose Limitation**”, 2 Nisan 2013, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf 3 Mart 2019, (**Article 29 Data Protection Working Party, Purpose Limitation**), s.11.

¹⁸² Ayözger, **a.g.e.**, s.123.

tercih edilmesi anlamına gelir¹⁸³. Örneğin, cinsel istismar suçundan yapılan bir ceza soruşturmasında aranan şüpheliyi bulmak için, o şüphelinin yaş ve boylarında olan, o bölgede yaşayan bütün insanların bilgileriyle birlikte genetik numunelerinin kayıt altına alınması yerine, öncelikle başka yollardan faile ulaşma imkânı varsa daha az ihlal edici o yollarla araştırmanın yapılması ilgili veri işleme ilkesinin uygulanmasına hizmet edecektir. Nitekim bu mülahazalar doğrultusunda CMK’da kişilerden genetik numune alınmasına cevaz veren tedbirleri düzenleyen maddelerde, bu tedbirlerin uygulanması için sıkı şartlar aranmış, örneğin kanunun 78’inci maddesi gereğince elde edilen örnekler üzerinde, soybağının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığına tespiti için zorunlu olması hâlinde moleküler genetik inceleme yapılabileceği, bu örnekler üzerinde bu amaçlar dışında tespit yapılmasına yönelik incelemelerin ise yasak olduğu ifade edilmiştir.

Bir verinin işlendiği amaçla sınırlı olması ise, veri sorumlusunun, amaca ulaşmak için gerekli en az miktarda veriyi kullanmasını ifade eder¹⁸⁴. Örneğin istatistik kurumu tarafından HIV virüsüne sahip kişiler hakkında kamuoyunu bilgilendirmek üzere bir saha araştırması yapılacak ise, bu araştırma, istediği sonuca, kişilerin kimlik bilgileri paylaşılmaksızın yalnızca nicel çoğunluğun paylaşılmasıyla ulaşabilecektir. Aksi durumda işleme hukuka aykırı olabilecektir. Ya da örneğin, özel soruşturmacı tarafından bir şüpheliye ait toplumsal alanda video kaydının alındığı durumda, soruşturmacı şüphelinin yalnızca suç oluşturan eylemlerini kayıt altına alabilecektir.

Özellikle özel nitelikli verilerin işlenmesi bakımından veri sorumlusunun KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemleri alması gerekliliği, bu ilkelerle bağlantılı olarak değerlendirilebilir. Nitekim bu hususta Tasarımla Veri Koruma (*Privacy by Default*), “Varsayılan Ayarlarla Veri Koruma (*Privacy by Default*)” gibi düzenlemelerin yapılması sınırlı veri kullanımını sağlayacak iken, anonimleştirme, takma ad kullandırma, simge durumuna küçültme gibi uygulamaların fazla verinin toplanmasına engel olacağı ayrıca veri depolama yasağı getirilmesinin kullanılan verileri en aza indirmede önemli rol oynayacağı ifade edilmektedir¹⁸⁵.

¹⁸³ Çekin, **a.g.e.**, s.53.

¹⁸⁴ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.208.

¹⁸⁵ Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.91.

e. İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme

6698 sayılı Kanun, dördüncü madde hükmüyle, verilerin özel nitelikli olup olmadığı fark etmeksizin kişisel verilerin mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmelerini aramaktadır. Bu anlamda bir özel nitelikli verinin hukuka uygun işlendiğinin kabulü için, o verinin mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmesi gerekmektedir. 6698 sayılı Kanun'dan başka 95/46 sayılı Direktif (m.6(1)-e), 108 sayılı Sözleşme (m.5-e) ve 2016/679 sayılı Tüzük (m.5/1(e)) de verilerin gerekli olan süreden fazla muhafaza edilememesi koşulunu öngörmektedir.

Bu ilkenin kabul edilmesindeki mülahaza, veri sahibinin verilerinin ömür boyu tutulacağı ve her an aleyhine kullanılabileceği endişesiyle yaşamaması ve verilerin muhafaza edilmesi sürecinin riskler ve tehlikeler barındıran bir süreç olması, bu anlamda veri güvenliğinin sağlanmasının zor olmasında yatmaktadır¹⁸⁶. Bir başka deyişle, bu ilkeye uyulması büyük önem arz eder çünkü verileri muhafaza süresinin belirsiz olması yalnızca kişilerin hakkının ihlaline yol açmaz, bu durum işleyenler için de büyük risktir. Zira verilerin saklandığı süreyi sınırlandırmamak, güvenlik risklerini artırır ve verilerin farklı amaçlarla kullanılabileceği hususunda endişeye yol açar¹⁸⁷.

Bir özel nitelikli verinin işlenmesinden sonra, o verinin muhafaza edilme süresi, kanunla veya sair yasal düzenlemelerle belirlenen sürelerle sınırlı olacaktır. Şayet kanunda veya diğer yasal düzenlemelerde böyle bir süre öngörülmemişse, verinin işlenme amacıyla doğru orantıda bir hakkaniyet değerlendirmesi yapılacak ve muhafaza edilmesi gereken süre ona göre belirlenecektir. Veriler muhafaza edilmeleri gereken süre sona erdiğinde, Kişisel Verilerin Silinmesi Yönetmeliği lafzı (m.7) kapsamında, silinecek, yok edilecek veya anonim hale getirilecektir. Bu bağlamda örneğin, bir işveren iş sözleşmesi sona ermişse, işçiye ait kayıtları ya yok etmeli ya silmeli ya da anonimleştirmelidir¹⁸⁸. Bu kapsamda belirtmek gerekir ki, kişilerin

¹⁸⁶ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.215.

¹⁸⁷ Privacy International, **a.g.e.**, s.44.

¹⁸⁸ Başalp, **Kişisel Veriler**, s.39.

yalnızca verilerinin ne olduğu hususunda değil, verilerinin ne kadar süreyle saklanacağı hususunda da bilgilendirilmesi, bu hususta veri sorumlularının ve işleyenlerin bir politika belirlemesi gerekmektedir¹⁸⁹.

2. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Usule İlişkin İlkeler

a. Kural Olarak Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinin Yasak Olması İlkesi

6698 sayılı Kanun’un lafzı gereğince genel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmeyeceği belirtilmişken, özel nitelikli kişisel veriler bakımından ise verilerin ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesinin kural olarak yasak olduğu ifade edilmiştir. Çeşitli düzenlemelerde kayıt altına alınan bu ilke, özel nitelikli veriler bakımından “kesin işlem yasağı” olarak ifade edilmektedir¹⁹⁰. Aynı kanun hükmü gereğince hem genel nitelikli kişisel verilerin hem de özel nitelikli kişisel verilerin ancak ilgili kişinin açık rızası olması halinde işlenebileceği düzenlenmiştir. Genel nitelikli kişisel veriler bakımından, kanunda aranan şartlardan birinin varlığı halinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın da verilerin işlenmesi mümkündür. Özel nitelikli kişisel veriler bakımından ise kanun, verilerin türleri bakımından bir ayrıma gitmiştir. Buna göre, kanunda tahdidi olarak sayılan özel nitelikli kişisel verilerden, kişilerin ırkına, etnik kökenine, siyasi düşüncelerine, felsefi inançlarına, dinine, mezhebine, diğer inançlarına, kılık ve kıyafetine, dernek, vakıf ya da sendika üyeliğine dair verilerle, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili

¹⁸⁹ Privacy International, **a.g.e.**, s.43; Nitekim Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik’te (*Çalışmamızın devamında Veri Sorumluları Yönetmeliği olarak anılacaktır.*) düzenlendiği üzere, veri sorumluları kişisel veri işleme envanterlerinde kişisel verilerin işlendikleri amaçlar için gerekli olan azami muhafaza edilme süresini göstermeleri gerektiği düzenlenmiştir; 30 Aralık 2017 tarihli, 30286 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan ilgili “Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik” tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171230-7.htm> 28 Nisan 2019.

¹⁹⁰ Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.154; Başalp, **Kişisel Veriler**, s.42; Çekin, **a.g.e.**, s.42 vd.; Uygun, **a.g.e.**, s.114; Ayözger, **a.g.e.**, s.29; 6698 sayılı Kanun’un dayanak aldığı 95/46 sayılı Direktif’in 8’inci maddesiyle üye devletlerin hassas(özel nitelikli) verilerin işlenmesini yasaklayacağı hüküm altına alınmıştır (prohibition to process sensitive data), bkz.: Kaya, **a.g.e.**, s.323; Aynı zamanda 2016/679 sayılı Tüzük’ün 9’uncu maddesiyle de özel kategorili(özel nitelikli) verilerin işlenmesinin yasak olduğu belirtilmiştir. 108 sayılı Sözleşme’nin 6’ncı maddesiyle ise, özel kategorili (özel nitelikli) verilerin, iç hukuk tarafından uygun önlemler sağlanmadıkça otomatik olarak işlenemeyeceği düzenlenmiştir.

verileri ile biyometrik ve genetik verileri kanunlarda öngörülen hallerde ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Özel nitelikli kişisel verilerden ilgili kişilerin sağlık ve cinsel hayatına ilişkin verileri ise, ilgilinin açık rızası aranmaksızın ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amaçlarıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından işlenebilecektir. Ayrıca türü fark etmeksizin tüm özel nitelikli kişisel veriler kanun gereği ancak KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması halinde işlenebilecektir.

Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinin kural olarak yasak olması ilkesi, kaynağını bu tür verilerin ihdas edilme amaçlarından almaktadır. Bu hususta daha önce yaptığımız açıklamalara atıf yapmakla birlikte, özetle belirtmek gerekir ki, özel nitelikli kişisel verilerin açıklanmaları halinde ayrımcılığa ve geri döndürülemez mağduriyetlere yol açabilme potansiyeli, yerel kanun koyucuların ve uluslararası kuruluşların bu tür verilerin işlenmesini kural olarak yasaklamalarına sebebiyet vermiştir. Elbette ki yasa koyucular özel nitelikli verilerin işlenmesine dair kuralları koyarken birçok istisna ve hukuka uygunluk nedenini de beraberinde sıralamıştır. Ancak belirtmek gerekir ki, genel veya özel nitelikli olup olmadığı fark etmeksizin, kişisel verilerin işlenmesi için ihdas edilen istisnaların sınırlı olması ve açıkça kanunda belirtilmesi gerekmektedir. Ancak ne yazık ki, birçok ulusal ve uluslararası düzenlemede çok sayıda ve geniş kapsamlı istisnalar ihdas edilmiştir¹⁹¹. 6698 sayılı kanun da bu düzenlemelerden biridir.

Hasılı özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi yasaktır ancak eğer veri işleme, genel ilkelere uygun yapılmışsa, işleme sınırlı sayıda belirtilen istisnalardan birini içeriyorsa ve aynı zamanda işleme yapılırken belirlenen güvenlik önlemlerine de uyulmuşsa veri işleme işlemi artık yasak olmaktan çıkar¹⁹².

¹⁹¹ Privacy International, **a.g.e.**, s.63.

¹⁹² Lambert, **Data Protection Rules**, s.79.

b. İlgili Kişinin Bilgilendirilmesi İlkesi

(1) Genel Olarak

6698 sayılı Kanun uyarınca, özel nitelikli kişisel verilerin, ilgili kişinin hakları gözetilerek işlenmesi gerekmektedir. 6698 sayılı Kanun uyarınca “ilgili kişi”nin “*Kişisel verisi işlenen gerçek kişi*” olarak tanımlandığını belirtmiş idik. İlgili kişinin haklarını bilmesi ve kullanabilmesinin yolu, ilgili kişinin bilgilendirilmesinden geçer. Buna göre ilgili kişi, kanun kapsamında (m.10), veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi tarafından, veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, işlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılabileceği, kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi ile kanunun 11’inci maddesinde sayılan hakları hakkında bilgilendirilecektir¹⁹³.

İlgili kişinin bilgilendirilmesi ilkesi, mevcudiyetini Anayasanın “kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı”nı düzenleyen 20’nci maddesinden almaktadır. Dolayısıyla bu ilke kanuni olmasından başka anayasal da bir ilkedir¹⁹⁴. İlgili kişinin bilgilendirilmesi ilkesi, kişinin haklarından haberdar olmasını sağlamasından başka, verisinin işlenmesinin ne gibi sonuçlara yol açabileceğinin farkında olmasını, rızası dışında bir işleme faaliyeti gerçekleştiğinde hangi yollara başvurabileceğini bilmesini ve idarenin işlemlerinde şeffaf olması gerektiği ilkesini de sağlaması açısından önem arz etmektedir¹⁹⁵. Önemle belirtmek gerekir ki, ilgili kişilerin, kişisel verileriyle ilgili olarak, bu verilerin ne olduğu, işlemenin yasal dayanağı ve işlenme amaçlarıyla ilgili bilgilendirilmesi dürüstlük kuralına uygun veri işleme ve şeffaflık ilkelerinin de gereğidir¹⁹⁶.

¹⁹³ İlgili kişinin bilgilendirilmesi ilkesi, benzer şekilde 2016/679 sayılı Tüzük’ün 12, 13 ve 14’üncü maddelerinde, 95/46 sayılı Direktif’in 10 ve 11’inci maddelerinde düzenlenmekle, aynı ilke 108 sayılı Sözleşme’nin 8’nci maddesinde “veri konusu için ek korumalar” başlığıyla, ilgili kişinin hakları bahsinde düzenlenmiştir.

¹⁹⁴ Bu hususta, Anayasadaki düzenlemede yer alan “kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilmesi” ifadesinin, bilgilendirme yükümlülüğünün sadece veri işlendikten sonra söz konusu olacağı gibi bir izlenim yaratmakta olduğundan, tam bir koruma sağlayamadığı yolunda görüşler bulunmaktadır, bkz.: Akdağ, **a.g.e.**, s.77.

¹⁹⁵ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.217-218; Akgül, **a.g.e.**, s.163; Akdağ, **a.g.e.**, s.77; Ayözger, **a.g.e.**, s.133; Uygun, **a.g.e.**, s.64.

¹⁹⁶ Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.143.

İlgili kişinin bilgilendirilmesi özellikle özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinin yasak olması ilkesinin istisnasını teşkil eden ilgili kişinin açık rızasının elde edilmesi bahsinde çok büyük önem arz etmektedir. Çünkü ilgili kişinin açık rızasından bahsedebilmemiz için, kişinin bilgilendirmeye dayalı açık bir rızası olması gerekmektedir. Bu hususta detaylı açıklamalar ileriki başlıklarda yapılacaktır.

(2) İlgili Kişinin Hakları

İlgili kişinin hakları, 6698 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre ilgili kişiler, *kişisel verilerinin işlenip işlenmediğini öğrenme, kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme, kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme, düzeltme, silme veya yok etme işlemlerinin kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme, işlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme, kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep etme* haklarına sahiptir. 6698 sayılı Kanun'un dayanak aldığı 95/46 sayılı Direktif açısından ilgili kişinin hakları da aynı doğrultuda, *ilgili kişinin kişisel verisiyle ilgili her tür bilgiye erişim, verilerin engellenmesini, silinmesini, düzeltilmesini isteme ve itiraz hakkı* olarak düzenlenmiştir. 2016/679 sayılı Tüzük açısından ilgilinin hakları ise, *bilgi edinme hakkı, itiraz hakkı, kişisel verilerini düzeltme, silme hakkı, unutulma hakkı, işleme faaliyetini kısıtlama hakkı, veri taşınabilirliği hakkı ve otomatik işleme faaliyetine dayalı bir karara tabi olmama hakkı* olarak düzenlenmiştir.

6698 sayılı Kanun kapsamında ilgili kişinin *kişisel verilerinin işlenip işlenmediğini öğrenme, kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme hakkı* genel olarak kişinin “bilgi edinme hakkı”nı oluşturur. Kişinin bilgi edinme

hakkı, veri sorumlusunun bilgilendirme (aydınlatma) yükümlülüğünün müttemmim cüzüdür.

İlgili kişinin bilgi edinme ve bu suretle bilgiye erişim hakkı, en önemli hakkı olup, diğerlerinden farklı olarak, kişinin kendi kontrolü altındadır¹⁹⁷. Kısaca, bilgi edinme hakkı ilgili kişilere veri sorumlusu ve onun veri işleme faaliyetleri hakkında bilgi sağlamakta olup, birçok istisnası olsa da bu hak, ilgili kişilere devletin, kamu sektörünün ve iş faaliyetlerinin tam merkezine giden bir yol sunar¹⁹⁸.

İlgili kişinin bilgi edinme hakkı, iki aşamadan oluşur¹⁹⁹: ilk aşamada ilgili kişi kendisi hakkında bir kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme hakkına sahip olacak²⁰⁰, eğer işlenmişse, ikinci aşamada ilgili kişi bu kişisel veri hakkında, işlemenin amacı, ilgili kişisel veri kategorisi, verilerin açıklandığı alıcılar veya aktarıldığı ülkeler, mümkünse, öngörülen saklama süresi veya mümkün değilse bu süreyi belirleme kriteri, kanunda veya ilgili yasal düzenlemede sayılan diğer haklara sahip olup olmadığı, kişisel verilerin kaynağı, alınan yeterli önlemler hakkında bilgi alma hakkına sahip olacaktır.

İlgili kişinin *kişisel verilerinin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme, kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme, düzeltme, silme veya yok etme işlemlerinin kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme* hakkı, kişisel verisi üzerindeki hakimiyet hakkından ileri gelmektedir.

2016/679 sayılı Tüzük'te zikredilmekle birlikte, 6698 sayılı Kanun'da açıkça "tamamlama" hakkından söz edilmese de ilgili kişinin kişisel verisi eksik işlenmişse tamamlama, yanlış işlenmişse düzeltme hakkı vardır²⁰¹. Bu haklar, ilgili kişilerin hak ve özgürlükleri üzerindeki olumsuz etkilerin düzeltilmesine veya önlenmesine ve

¹⁹⁷ Room, **a.g.e.**, s.79.

¹⁹⁸ **A.e.**, s.79.

¹⁹⁹ Voigt/ Bussche, **a.g.e.**, s.150-151.

²⁰⁰ "Dolayısıyla ilgili kişi sadece olumlu değil, olumsuz bilgi edinme hakkına da sahiptir. Bu sebeple ilgili kişi hakkında kişisel veri işlenmediği takdirde veri sorumlusunun bunu da açıkça belirtmesi gerekecektir.", bkz.: Çekin, **a.g.e.**, s.89.

²⁰¹ Çekin, **a.g.e.**, s.91.

kişisel verilerin korunmasıyla ulaşılmak istenen azami faydaya ulaşılmasına yardımcı olacaktır²⁰².

İlgili kişinin kişisel verilerinin silinmesini veya yok edilmesini isteme hakkı ile kanunun ilgili maddesinde özellikle zikredilmese de vaki olan kişisel verilerin anonim hale getirilmesini isteme hakkına dair esaslar RG’de yayımlanan Kişisel Verilerin Silinmesi Yönetmeliği’nde düzenlenmiştir. Yönetmelik hükmü gereğince, kanunda sayılan kişisel verilerin işleme şartlarının tamamının ortadan kalkması halinde, kişisel verilerin veri sorumlusu tarafından resen veya ilgili kişinin talebi üzerine silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi gerekir. Kişinin kişisel verilerinin silinmesi isteme hakkı, “unutulma hakkı” ile de yakından bağlantılıdır. “Unutulma hakkı” 6698 sayılı Kanun’da düzenlenmemekle birlikte, 2016/679 sayılı Tüzük’te özel olarak düzenlenmiştir. Tüzük’ün 17’nci maddesi ile unutulma hakkı, *veri sahibinin kendisi ile ilgili kişisel verilerin; kişisel verilerin toplanma veya işleme amaçlarıyla ilişkili olarak artık gerekli olmaması, işleme faaliyetinin dayandığı iznin Tüzük kapsamında geri çekilmesi ve işleme faaliyetiyle ilgili başka bir yasal gerekçe de bulunmaması veya veri sahibinin işleme faaliyetine itirazda bulunması ancak işleme faaliyetine yönelik ağır basan meşru bir gerekçe bulunmaması, kişisel verilerin yasa dışı biçimde işlenmiş olması, üye devlet veya birlik yasaları gereği kişisel verilerin silinmesinin zorunlu olması veya kişisel verilerin Tüzük gereği bilgi toplumu hizmetlerinin sağlanması ile ilgili toplanmış olması hallerinde, silinmesini kontrolörden(veri sorumlusunun) talep etme hakkı* olarak düzenlenmiştir²⁰³.

Kanunda ilgili kişinin özel olarak *işlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme hakkı*, düzenlense de bu hakkı geniş bir biçimde ilgili kişinin kişisel verileriyle ilgili her tür işleme “itiraz hakkı” olarak tanımlayabiliriz²⁰⁴.

²⁰² Voight/ Bussche, **a.g.e.**, s.154.

²⁰³ İsviçre Federal Mahkemesi içtihatları kapsamında ortaya çıkan unutulma hakkı (“*the right to be forgotten*”) hakkında detaylı bilgi için bkz.: Başalp, **Regülasyon**, s.94 vd; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.223 vd; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.165 vd.

²⁰⁴ Bu bağlamda kanunda düzenlenmemekle birlikte, 2016/679 sayılı Tüzük’te, ilgili kişinin “profil” (profil oluşturma) faaliyetlerine de itiraz edebileceğinin düzenlendiği de ifade etmek gerekir, bkz.: Çekin, **a.g.e.**, s.100; Bir işlem olarak profil oluşturma, verilerin diğer verilerden elde edilebileceği, çıkarılabileceği ve tahmin edilebileceği gerçeğini kabul eder. Öyle ki “profil oluşturma”

İlgili kişinin verileriyle ilgili itiraz hakkı, kurula başvuru ve şikâyet şeklinde kullanılabileceği gibi mahkeme yoluyla da kullanılabilir²⁰⁵.

İlgili kişi, kişisel verilerinin işlenmesinden dolayı zarar görmüşse, bu zararı tazmin etmek için de talepte bulunabilir. İlgili kişinin kişisel verilerinin işlenmesinden dolayı gördüğü zararı tazmin hakkının bulunması için, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu(TBK)'nun genel hükümleri gereği, haksız fiil sorumluluğu şartlarının gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre TBK kapsamında hukuka aykırı bir işleme faaliyeti olmalı, bu faaliyetten dolayı ilgili kişinin uğradığı bir zarar olmalı ve nihai olarak bu zarar ile hukuka aykırı fiil arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Kişi uğradığı zarar kapsamında maddi veya manevi tazminat davası açmaktan başka, ifa davası açma ve cebri icra yollarına başvurabilecek, keza ihlalin önlenmesi, durdurulması veya tespiti taleplerinde de bulunabilecektir²⁰⁶.

Kişi bunlardan başka KVKK'ya da şikâyetle bulunabilecektir. Yakın tarihli bir olayda, doktor kontrolünde ilaç kullanan bir kişi, ilaç kullandığına dair özel nitelikli sağlık verisinin ilaçların temin edildiği eczane tarafından her hangi bir işleme şartına dayanmadan üçüncü kişiyle paylaşıldığı hususunda KVKK'ya şikayette bulunmuş, KVKK da verdiği karar ile, *doktor kontrolünde ilaç kullanan ilgili kişinin sağlığı ile ilgili özel nitelikli kişisel verilerinin, ilaçları temin ettiği eczane tarafından 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 8 inci maddesinde sayılan şartlar sağlanmadan üçüncü kişiyle paylaşılmasının Kanunun 12 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasına aykırılık teşkil etmesi nedeniyle veri sorumlusu eczane hakkında Kanunun 18 inci maddesi uyarınca idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir*²⁰⁷.

yoluyla insanların bilgi alma ve karar alma seçenekleri etkilenebilir, hassas olmayan verilerden kişilerin hassas verilerine ulaşılabilir, bkz.: Privacy International, **a.g.e.**, s.57.

²⁰⁵ Kanun ilgili kişinin itiraz hakkı için herhangi bir istisna öngörmezken, 2016/679 sayılı Tüzük'ün m.22/f.2 hükmü gereğince itiraz hakkının istisnaları düzenlenmiştir, bkz.: Çekin, **a.g.e.**, s.100-101.

²⁰⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Taştan, **a.g.e.**, s.178 vd.

²⁰⁷ KVKK'nın "Sağlık verilerini 6698 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinde yer alan işleme şartlarından birine dayanmadan üçüncü bir kişiye aktaran veri sorumlusu hakkında" verdiği, 05/12/2018 Tarihli ve 2018/143 Sayılı Kararı için bkz.: <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5364/2018-143> 5 Mayıs 2019.

c. Veri Güvenliği İlkesi

Kişisel verilerin korunmasının gereği olarak, kişisel verilerinin güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. “Veri güvenliği (*data security*)” olarak karşımıza çıkan bu ilke, birçok düzenlemede kendine yer bulmaktadır. 108 sayılı Sözleşme’nin 7’nci maddesi gereği, *otomatik olarak kaydedilen kişisel nitelikteki verileri korumak için, bunların yanlışlıkla veya izinsiz olarak imhasına veya zayi olmasına veya bunların elde edilmesine, değiştirilmesine veya izinsiz olarak dağıtılmasına karşı uygun güvenlik önlemlerinin alınmasının zorunlu olduğu* belirtilmiştir. Keza 95/46 sayılı Direktif’in 17’nci maddesi ile, *üye ülkelerin özellikle işlemenin bir ağ üzerinde verilerin iletilmesini gerektirdiği hallerde, işlemenin tüm diğer yasa dışı biçimlerine karşı, yetkisiz açıklama veya erişim, değiştirme, kazara kayıp, kazara veya yasa dışı tahribe karşı kişisel verileri korumak için gereken uygun teknik ve kurumsal tedbirlerin, denetleyiciler tarafından uygulanmasını sağlayacağı* düzenlenmiştir. Yine OECD Rehber İlkelerinin 11’inci maddesinde de *verilerin güvenliği için gerekli koruma tedbirlerinin alınacağı* ifade edilmiştir. Yine 2016/679 sayılı Tüzük’ün 24’üncü maddesi ile, *kontrolörün(veri sorumlusunun), işleme faaliyetinin mahiyeti, kapsamı, bağlamı ve amaçlarının yanı sıra gerçek kişilerin hakları ve özgürlükleri açısından çeşitli olasılıklar ve ciddiyetlere sahip riskleri dikkate alarak, işleme faaliyetinin bu Tüzük uyarınca gerçekleştirilmesini sağlamak ve bu şekilde gerçekleştirildiğini gösterebilmek için uygun teknik ve düzenlemeye ilişkin tedbirler uygulayacağı, bu tedbirlerin de gerektiğinde gözden geçirilip, güncelleneceği* düzenlenmiştir²⁰⁸. Tüzük’te ayrıca bütünlük ve gizlilik ilkeleri başlığında, kişisel verilerin kazara kayba, imhaya veya tahribe karşı koruma da dahil olmak üzere yetkisiz ve yasa dışı işlemeye karşı korumaya yönelik teknik veya organizasyonel önlemler kullanılarak işleneceği düzenlenmiştir. Direktif’te ve Kanun’da Tüzük ile birebir bütünlük ve gizlilik ilkelerinden bahsedilmese de bu ilkeler “veri güvenliği” ilkesi çatısı altında mütalaa edilebilecektir²⁰⁹. Zira verilerin bütünlüğü ve gizliliğine dair

²⁰⁸ Tüzük’ün ilgili madde gerekçesinde veri sorumlusu tarafından alınacak önlemlerde, işlemin niteliğinin, kapsamının, içeriğinin, amaçlarının ve gerçek kişilerin hak ve özgürlüklerine ilişkin risklerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir, bkz.: GDPR, “**Responsibility and Liability of the Controller**”, Recital 74, (Çevrimiçi), <https://gdpr-info.eu/recitals/no-74/> 9 Mart 2019.

²⁰⁹ Dülger, **Kişisel Veriler**, s.138.

önlemler veri güvenliğini ihdas etmeye yöneliktir. Yine nitekim ulusal düzlemde, 6698 sayılı Kanun'un 12'nci maddesiyle, *veri sorumlularının kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek, kişisel verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek, kişisel verilerin muhafazasını sağlamak amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almak zorunda olduğu* düzenlenmiştir.

Günümüzde artık genç, yaşlı, çocuk fark etmeksizin, internet, sosyal medya, bilgisayarlar ve çevrimiçi uygulamalar vasıtasıyla çeşitli veri ihlalleri gerçekleşmekte ve bu ihlallerin boyutu günden güne genişlemektedir²¹⁰. Dolayısıyla kişisel verilerin işlenmesi her zaman için bir risktir²¹¹. Kişisel verilerin güvenliği ve gizliliği, veri konusu için olumsuz etkileri önlemenin anahtarı olup, güvenlik önlemleri organizasyonel (örneğin; erişim kontrolleri), fiziksel (örneğin; kilitli kapılar ve kimlik kartları), bilgilendirici (örneğin; kodlama [metni kodlu bir formata dönüştürme] veya tehdit izleme gibi), teknik (örneğin; şifreleme, takma adlandırma, anonimleştirme gibi) nitelikte olabilecektir²¹². Örneğin, bilgisayar ortamında bir veri işlemeden bahsediyorsak, bu güvenlik; virüs koruma programı, firewall, PET kullanımı, veri

²¹⁰ Lambert, **Data Protection Rules**, s.271.

²¹¹ "Gerçek kişilerin hak ve özgürlüklerine dair riskler, fiziksel, maddi veya maddi olmayan zararlara yol açabilecek kişisel veri işleme faaliyetlerinden kaynaklanabilir. Kişisel verilerin işlenmesine dair riskler, ayrımcılık, kimlik hırsızlığı veya dolandırıcılık, maddi kayıp, itibarın zarar görmesi veya diğer önemli ekonomik veya sosyal dezavantajların ortaya çıkması, veri konularının haklarından veya özgürlüklerinden yoksun bırakılabilmesi veya örneğin özel nitelikli kişisel verileri üzerinde kontrollerini kaybedebilmeleri, tercihlerinden profiller oluşturulabilmesi, çocukların veya diğer hassas kişilerin kişisel verilerinin işlenebilmesi, büyük miktarda verinin işlendiği yerlerde, çok sayıda insanın etkilenebilmesi olarak kendini göstermektedir", bkz.: GDPR, "**Risks to the Rights and Freedoms of Natural Persons**", Recital 74, (Çevrimiçi), <https://gdpr-info.eu/recitals/no-75/> 9 Mart 2019.

²¹² European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**, s.131; Privacy International, **a.g.e.**, s.45; Lambert, **Data Protection Rules**, s.275; *Bu anlamda takma adlandırma, kişisel verileri koruyabilen bir süreçtir. Güvenlik önlemlerinin uygunluğu durum bazında belirlenmeli ve düzenli olarak gözden geçirilmelidir*, bkz.: European Union Agency for Fundamental Rights/Council of Europe, **Handbook**, s.131; Privacy by Design (Tasarımla veri koruma) ve Privacy by default (Varsayılan ayarlarla veri koruma) gibi müesseseler de veri güvenliğini sağlamak üzere desteklenmektedir. Bu teknolojilerle belirlenen konsepte göre, *mahremiyet, hukuki, teknik ve organizasyonel açıdan daha henüz gelişim aşamasında temel bir unsur olarak esas alınmalı, veri işlenmesini asgari seviyeye indirecek ve mahremiyeti esas alacak yazılımlar geliştirilmelidir*, bkz.: Çekin, **a.g.e.**, s.12; ICO tarafından yayınlanan kılavuzda, kişisel veri sorumlularının veri güvenliğini temin etmek üzere şu önerilere uyması gerektiği ifade edilmiştir: "*Güvenliğinizi, sahip olduğunuz kişisel verilerin niteliğine ve güvenlik ihlallerinden kaynaklanabilecek zararlara uyacak şekilde tasarlayın ve düzenleyin. Kuruluşunuzun bilgi güvenliğini sağlamaktan kimin sorumlu olduğu konusunda net olun. Sağlam ve güvenilir politika ve prosedürlerle, iyi eğitilmiş personel tarafından desteklenen, doğru fiziksel ve teknik önlemlere sahip olduğunuzdan emin olun. Ve güvenlik ihlallerine hızlı ve etkili bir şekilde yanıt vermeye hazır olun.*", bkz.: ICO, **Guide**, s.75.

transferlerinin şifrelenmesi, verilerin düzenli olarak yedeklenmesi, yedeklenmiş verilere erişimin de güvenliğinin sağlanması gibi yöntemlerle sağlanabilir²¹³. Ya da örneğin verilerin otomatik olmayan ancak bir kayıt sistemine tabi olarak tutulduğu durumlarda, verilerin bulunduğu ortamın çeşitli doğal afetlere karşı sigortalanması, verilerin özel kilitli ve yalnızca yetkili kişilerin açmalarını sağlayacağı parmak izi gibi biyometrik doğrulama yöntemleriyle açılacak yerlerde muhafaza edilmesi sağlanabilir.

Bu ilkenin özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından görünümünü, “KVKK tarafından yeterli önlemlerin alınması ilkesi” oluşturur. 6698 sayılı Kanun’un özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesini düzenleyen 6’ncı maddesi gereği, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi eyleminin hukuka uygun kabul edilebilmesi için, ayrıca KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması gerektiğini belirtmiş idik. Veri güvenliğinin özellikle, özel nitelikli kişisel veriler bakımından önemi aşîkardır. Bu ilke ve önlemler çalışmamızın üçüncü bölümünde detaylarıyla aktarılacaktır.

Bu ilkeyle ilgili olarak KVKK’nın birçok ilke kararına da imza attığını ifade etmek gerekir²¹⁴. KVKK, “Veri sorumluları ve veri işleyenler tarafından ilgili kişilerin e-posta adreslerine veya SMS ya da çağrı ile cep telefonlarına reklam bildirimleri/aramaları yönlendirilmesinin önüne geçilmesi” ile ilgili aldığı, 16/10/2018 tarihli ve 2018/119 sayılı ilke kararında, *“ilgili kişilerin rızalarını almadan veya Kanunun 5 inci maddesinin (2) numaralı fıkrasında hüküm altına alınan işleme şartlarını sağlamadan, telefon numaralarına SMS göndermek, arama yapmak veya e-posta adreslerine posta göndermek suretiyle reklam içerikli ileti yönlendiren veri sorumluları ile veri sorumluları adına reklam içerikli mesaj/e-posta göndermek veya arama yapmak amacıyla ilgili kişilerin açık rızaları bulunmaksızın bu verileri kullanan veri işleyenlerin söz konusu veri işleme faaliyetlerini Kanunun 15 inci maddesinin (7) numaralı fıkrası uyarınca derhal durdurması gerektiğini, kanunun 12 nci maddesi kapsamında veri sorumlusunun (...) uygun güvenlik düzeyini temin etmeye*

²¹³ Akdağ, **a.g.e.**, s.79.

²¹⁴ İlgili kararların tam metinleri için bkz.: <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5419/Kurul-Kararlari> 5 Mayıs 2019.

yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almak zorunda olduğunu ve kişisel verilerin kendi adına başka bir gerçek veya tüzel kişi tarafından işlenmesi hâlinde, anılan tedbirlerin alınması hususunda bu kişilerle birlikte müştereken sorumlu olduğunu” ifade ederek, aykırı işlem tesis eden veri sorumluları hakkında hem 6698 sayılı Kanun hem de TCK’nın 136’ncı ve 158’nci maddeleri uyarınca işlem tesis edilmesinin sağlanacağını belirtmiştir.

Yine kurul, veri güvenliğini sağlamak üzere, rehberlik hizmeti veren internet sitelerinde/uygulamalarda kişisel verilerin korunmasına yönelik aldığı, 21/12/2017 tarihli ve 2017/61 sayılı ilke kararında, *“kanunda ve ilgili mevzuatta dayanağı bulunmaksızın ilgili kişilerin iletişim bilgilerinin paylaşımını yapan internet siteleri ve mobil uygulamalar tarafından gerçekleştirilen veri işleme faaliyetinin Kanunun 15 inci maddesinin (7) numaralı fıkrası uyarınca derhal durdurulması gerektiğini, belirtilen şekilde söz konusu faaliyetlerde bulunan internet sitelerinin/uygulamaların faaliyetlerine son vermediğine ilişkin bilgi edinilmesi halinde bu internet sitelerine/uygulamalara erişimin engellenmesi adına gereğinin yapılmasını teminen yetkili kurumlara başvuruda bulunulacağını, öte yandan kişisel verilerin hukuka aykırı olarak elde edilmiş olabileceği de dikkate alınarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme” başlıklı 136 ncı maddesi çerçevesinde ilgili internet siteleri/uygulamalar hakkında gerekli hukuki işlemlerin tesisi için konunun Ceza Muhakemesi Kanununun 158 inci maddesi uyarınca ihbaren Cumhuriyet Başsavcılığına bildirileceğini”* kararlaştırmıştır.

Görüldüğü üzere veri güvenliği, oldukça önemli bir ilke olup, kişisel verilerin korunmasının teminatını teşkil etmektedir.

d. Sicile Kayıt İlkesi

6698 sayılı Kanun’un 16’ ncı maddesiyle, kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin, veri işlemeye başlamadan önce veri sorumluları siciline kaydolmak zorunda olduğu düzenlenmiştir. Nitekim kanunun uygulanmasını sağlamak üzere ihdas edilen Veri Sorumluları Yönetmeliği’nin 9’uncu madde hükmü gereği, sicile yapılan kayıt başvurusu şu bilgileri içerecektir:

- *Veri sorumlusu, varsa veri sorumlusu temsilcisi ve irtibat kişisine ait kimlik ve adres bilgilerine ilişkin Kurul tarafından belirlenecek başvuru formunda yer alan bilgiler,*
- *Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği,*
- *Veri konusu kişi grubu ve grupları ile bu kişilere ait veri kategorileri hakkındaki açıklamalar,*
- *Kişisel verilerin aktarılabileceği alıcı veya alıcı grupları,*
- *Yabancı ülkelere aktarımı öngörülen kişisel veriler,*
- *Kanunun 12'nci maddesinde öngörülen ve Kurul tarafından belirlenen kriterlere göre alınan tedbirler,*
- *Kişisel verilerin mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan azami muhafaza edilme süresi.*

95/46 sayılı Direktif'in 19'uncu madde hükmüyle ise, üye devletlere, 6698 sayılı Kanun hükmüyle aynı hususları ihtiva eden bir bildirimin, veri sorumluları veya temsilcileri tarafından, denetim makamına yapılması sorumluluğunun getirildiği görülmektedir. 2016/679 sayılı Tüzük'ün 30'uncu maddesi ile ise “her kontrolörün(veri sorumlusunun) ve varsa kontrolörün temsilcisinin, sorumluluğu altındaki veri işleme faaliyetlerinin kaydını tutacağı ve bu kayıtların; kontrolör -ve uygun olduğu hallerde ortak kontrolör-, kontrolörün temsilcisi ve veri koruma görevlisinin isim ve irtibat bilgilerini, işleme amaçlarını, veri sahibi kategorileri ve kişisel veri kategorileriyle ilgili bir açıklamayı, üçüncü ülkeler veya uluslararası kuruluşlardaki alıcılar da dahil olmak üzere, kişisel verilerin açıklandığı veya açıklanacağı alıcı kategorilerini, uygun olduğu hallerde, üçüncü bir ülke veya uluslararası bir kuruluşun tanımlanması ve 49(1) maddesinin ikinci alt paragrafında atıfta bulunulan aktarımlar olması halinde, uygun güvencelere ilişkin belgelendirme de dahil olmak üzere, söz konusu üçüncü ülke veya uluslararası kuruluşla yönelik kişisel veri aktarımlarını, mümkün olması halinde, farklı kategorilerdeki verilerin silinmesiyle ilgili öngörülen süre sınırlarını ve mümkün olması halinde, 32(1) maddesinde atıfta bulunulan teknik ve düzenlemeye ilişkin güvenlik tedbirlerine yönelik genel bir açıklamayı” ihtiva edeceği düzenlenmiştir. Ancak şunu özellikle belirtmek gerekir ki, 6698 sayılı Kanun ile tanınan “sicile kayıt yükümlülüğü”,

2016/679 sayılı Tüzük ile şekil değiştirerek, “risk değerlendirme zorunluluğu” niteliğine bürünmüştür²¹⁵. Aslında Tüzük’te yer alan bu düzenlemeyi, veri sorumlularının, veri ihlali²¹⁶ durumunda, ihlali ilgili kişiye ve denetim otoritesine bildirme yükümlülüğü olarak ifade edebiliriz²¹⁷.

Veri sorumlularının sicile kaydolması ilkesi, şeffaflık ilkesinin bir sonucudur²¹⁸ ve ilgili kişilerin verileri üzerindeki denetim ve kontrolünü sağlaması bakımından önemlidir. 6698 sayılı Kanun ile bu ilkeye KVKK tarafından verilecek kurul kararları ile istisna getirebileceği öngörülmüştür. Nitekim KVKK, 19/07/2018 tarihli, 2018/87 sayılı kararı ile, yıllık çalışan sayısı 50’den az ve yıllık mali bilanço toplamı 25 milyon TL’den az olan gerçek veya tüzel kişi veri sorumlularından ana faaliyet konusu özel nitelikli kişisel veri işleme olmayanlar; 05/07/2018 tarihli, 2018/75 sayılı kararı ile arabulucular; 28/06/2018 tarihli, 2018/68 sayılı kararı ile gümrük müşavirleri; 02/04/2018 tarih ve 2018/32 sayılı kararı ile, herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla yalnızca otomatik olmayan yollarla kişisel veri işleyenler, 18/01/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu uyarınca faaliyet gösteren noterler, 04/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu’na göre kurulmuş derneklerden, 20/02/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’na göre kurulmuş vakıflardan ve 18/10/2012 tarihli 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’na göre kurulmuş sendikalardan yalnızca ilgili mevzuat ve amaçlarına uygun, faaliyet alanlarıyla sınırlı ve sadece kendi çalışanlarına, üyelerine, mensuplarına ve bağışçılarına yönelik kişisel veri işleyenler, 22/04/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’na göre kurulmuş siyasi partiler, 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren avukatlar ve 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu uyarınca faaliyet gösteren serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali

²¹⁵ Çekin, **a.g.e.**, s.121.

²¹⁶ Tüzük’ün 4(12) maddesi gereğince, “Kişisel veri ihlali”, kişisel verilerin yanlışlıkla veya yasadışı bir şekilde tahrip edilmesine, kaybolmasına, değiştirilmesine veya iletilen, saklanan veya başka şekilde işlenen kişisel verilerin erişimine veya izinsiz olarak ifşa edilmesine neden olan bir güvenlik ihlali anlamına gelir.

²¹⁷ Bu hususta KVKK da veri ihlali bildirimini için ilke karar yayınlamıştır. İlgili kararın ekinde veri ihlal bildirim formu örneği de sunulmuştur, KVKK’nın ilgili 24.01.2019 tarih ve 2019/10 sayılı kararı için bkz.: <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5362/Veri-Ihlali-Bildirimi> 5 Mayıs 2019.

²¹⁸ Çekin, **a.g.e.**, s.120.

müşavirler bakımından sicile kayıt yükümlülüğüne istisna getirilmesine karar vermiştir²¹⁹.

e. Ön Denetim İlkesi

6698 sayılı Kanun'da yer almayan ön denetim ilkesi, kanunun dayanak aldığı 95/46 sayılı Direktif ile düzenlenmiştir. 95/46 sayılı Direktif'in "ön kontrol (prior checking)" başlığını taşıyan 20'nci maddesi gereği, *"üye devletler, ilgili kişilerin hak ve özgürlükleri bakımından özel risk taşıyan işleme faaliyetlerini belirleyecek ve bu işleme faaliyetlerini işleme işleminden evvel inceleyecektir."* Yine aynı hüküm gereği, bu tür ön denetimler, şüphe durumunda denetim makamına danışması gereken bir veri koruma görevlisi tarafından veya denetleyiciden bir bildirimin alınmasını takiben denetleme makamı tarafından yerine getirilecektir. Yine aynı hüküm gereği, üye Devletler, yasama organının bir tedbiri ya da işlemenin yapısını tanımlayan ve uygun korunma önlemlerini belirten bu tür bir yasama tedbirine dayalı bir tedbirin hazırlanması bağlamında da bu tür denetimleri yapabilecektir.

İşbu ilke ile, özel risk taşıyan işlemlerin belirlenmesi görevi, üye devletlere bırakılmıştır²²⁰. Bu hükmün ihdas amacı, kişilerin temel hak ve özgürlükleri için risk taşıyan veri işlem faaliyetlerinin önceden tespit edilerek, doğabilecek zararların ve bu nispetle risklerin minimize edilmesinin sağlanmasıdır²²¹. 6698 sayılı Kanun'da düzenlenmeyen bu ilkenin, işlenmesi her daim risk içeren özel nitelikli kişisel veriler bakımından²²², 2016/679 sayılı Tüzük ihdas edilmeden evvelki dönemde önemi aşıkardır. Ancak bu ilke, 2016/679 sayılı Tüzük'ün ihdası ve ayrıca 6698 sayılı Kanun'da da ilgili ilkenin açıkça düzenlenmemesinden mütevellit geçerliliğini ve önemini yitirmiştir. Yine de bu ilkedен, özel nitelikli (hassas) veriler bakımından önemi açısından bu çalışmamızda söz edilmesi uygun görülmüştür.

Esasında önemli ve birçok kişiyi ilgilendiren özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair işlemlerden KVKK'nın haberdar edilerek, ön denetiminin

²¹⁹ İlgili kararların tam metinleri için bkz.: <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5419/Kurul-Kararlari> 5 Mayıs 2019.

²²⁰ Başalp, **Kişisel Veriler**, s.61.

²²¹ Uygun, **a.g.e.**, s.79.

²²² Başalp, **Kişisel Veriler**, s.62.

sağlanması, özel nitelikli kişisel verilerin önemi bakımından yerinde bir uygulama olacağı savunulabilir. Ancak bu uygulama, aynı zamanda ilgili verilerden daha çok kişinin haberdar olmasını sağlayacaktır. Bu nedenle suiistimallere yol açabilecek bir ilke olup, halihazırda veri işleme faaliyetlerine karşı disiplin, idari ve cezai sorumlulukların zaten öngörüldüğü yerde, bu ilkeye kanunda yer verilmemesi yerinde bir düzenleme olmuştur.

C. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenme Şartları

1. Genel Olarak

6698 sayılı Kanun uyarınca, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi yasaktır. İşbu genel kuralı koyan kanun koyucu tarafından, aynı hükümle (m.6), özel nitelikli kişisel verilerin ancak ilgilinin açık rızası varsa ve KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemler alınmışsa işlenebileceği ifade edilmiştir²²³. Kanun özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından ilgilinin açık rızasını aramakla birlikte, bu rızanın aranmayacağı halleri de aynı hükümle düzenlemiştir. Ancak açık rızanın aranmadığı bu haller bakımından da KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şarttır. Çalışmamızın ana konusunu teşkil eden özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rıza aranmayan haller üçüncü bölümde ele alınacaktır.

2. Açık Rıza

a. Genel Olarak

6698 sayılı Kanun, ilgili kişinin açık rızasını, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinin yasak olması ilkesine bir istisna²²⁴, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinin bir şartı²²⁵ ve kesin işlem yasağını ortadan kaldıran bir hukuka uygunluk

²²³ Benzer yönde hüküm, 95/46 sayılı Direktif'in 8/2(a) maddesinde, 2016/679 sayılı Tüzük'ün 9/2(a) maddesinde de düzenlenmiştir. 108 sayılı Sözleşme'nin 6'ncı maddesiyle ise, ulusal hukuk sistemleri uygun güvenceler getirmediği hassas verilerin otomatik olarak işlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

²²⁴ Aynı yönde bkz.: Başalp, **Kişisel Veriler**, s.44; Kaya, **a.g.e.**, s.325; Ersoy, **a.g.e.**, s.108; Uygun, **a.g.e.**, s.60;

²²⁵ Aynı yönde bkz.: Privacy International, **a.g.e.**, 63; Room, **a.g.e.**, s.122; Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.93; Lambert, **Data Protection Rules**, s.78; ICO, **Guide**, s.98; Article 29 Data Protection Working Party, **"Opinion 15/2011 on the Definition Of Consent"**, 13 Temmuz 2011, (Çevrimiçi),

nedeni²²⁶ olarak düzenlemiştir²²⁷. Gerçekten de örneğin, bir öğrencinin kılık ve kıyafetine dair verinin üniversite yönetimi tarafından kayıt altında alınması şeklindeki işleme faaliyeti, bu işleme faaliyetine öğrencinin açık rızası varsa hukuka uygun, yoksa hukuka aykırı olacak; bu kılık kıyafete dair verinin işlenebilmesinin koşulunu ilgilinin açık rızası sağlayabilecek ve ayrıca kural olarak yasak olan öğrencinin kılık kıyafetine dair verisinin işlenmesi faaliyetine, öğrencinin açık rızası bir istisna getirecektir.

b. Açık Rızanın Unsurları

(1) Genel Olarak

Açık rıza, 6698 sayılı Kanun'un "tanımlar" başlığını taşıyan 3'üncü maddesi gereği *"belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı"* ifade eder. Kanun gerekçesinde, açık rızanın, 95/46 sayılı Direktif esas alınmak suretiyle tanımlandığı ifade edilmektedir. Buna göre açık rızanın, *"ilgili kişinin, kendisiyle ilgili veri işlenmesine, özgürce, konuyla ilgili yeterli bilgi sahibi olarak, tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta ve sadece o işlemle sınırlı olarak verdiği onay beyanı"* şeklinde anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir²²⁸. Bu suretle açık rızanın unsurlarını, "özgür iradeyle açıklanan tereddüde yer bırakmayacak nitelikte olma",

http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/index_en.htm 10 Mart 2019, (Article 29 Data Protection Working Party, Consent), s.2; Çekin, a.g.e., s.54.

²²⁶ Yücedağ, a.g.e., s.772; Yılmaz, a.g.e., s.86; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.200; Braun, a.g.e., s.30; European Union Agency for Fundamental Rights/Council of Europe, **Handbook**, s.141; Akgül, a.g.e., s.175; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.250-251; Taştan, a.g.e., s.154.

²²⁷ Bu hususta, kişisel verilerin işlenmesinin hukuka uygun kabul edilebilmesi için aranan "Açık rıza" unsurunun diğer hukuka uygunluk nedenlerine üstün olmadığını ifade etmek gerekir. Yani bir işleme faaliyetini, bu işlemeye verilen açık rıza bir hukuka uygun hale getirebileceği gibi, örneğin sağlığa dair bir özel nitelikli kişisel verinin "kamu sağlığının korunması" amacıyla işlenmesi hali de ilgili işlemeyi hukuka uygun hale getirebilecektir, aynı yönde bkz.: Dülger, **Kişisel Veriler**, s.26; Nevzat Ali Anı, **"Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza"**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s.102; AYM'nin 2016/125 Esas, 2017/143 Karar ve 28.09.2017 tarihli aynı yönde kararı için bkz.: <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/0556eb9f017d4dc490600e95c999ccd0?excludeGercekce=False&wordsOnly=False> 29 Nisan 2019.

²²⁸ Nitekim açık rıza, 95/46 sayılı Direktif'in 2(h) maddesi ile *"ilgili kişinin kendisine dair kişisel verilerin işlenmesi için kabulüne işaret eden, özgürce ve bilgilendirilme yapıldıktan sonra alınan rıza"*, 2016/679 sayılı Tüzük'ün 4/(11) maddesi ile ise, *"veri sahibinin bir beyan yoluyla ya da açık bir onay eylemiyle kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini gösteren özgür bir şekilde verilmiş spesifik, bilinçli ve açık gösterge"* olarak tanımlanmıştır.

“belirli bir konuya ilişkin alınma” ve “bilgilendirilmeye dayanma” olarak ifade edebiliriz.

(2) Özgür İradeyle Açıklanan “Tereddüde Yer Bırakmayacak Açıklıkta” Bir Rıza Olması

6698 sayılı Kanun anlamında bir açık rızadan bahsedebilmemiz için, rızanın “özgür iradeyle açıklanan, tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta” bir rıza olması gerekmektedir. İlgilinin açık rızası, kişinin kişisel verilerinin geleceğini tayin etme hakkının uzantısıdır²²⁹. Kanunun lafzından anlaşıldığı üzere, ilgili kişinin ancak tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta bir rıza vermesi halinde özel nitelikli veriler işlenebilecektir²³⁰. Bu nispetle, zımni rızanın kabul edilmediğini ifade etmek gerekir²³¹.

Tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta bir rızadan ne anlaşılması gerektiğini ifade etmek gerekir. İlgilinin tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta rızasından, ilgili kişinin o verinin işlenmesi yolunda bir dileği olduğu anlaşılmalıdır. Bu dilek, bir kâğıt formunun altına atılan el yazısı bir imzadan anlaşılabilir gibi, sözlü ifadelerden veya onayın makul şekilde anlaşılabilirliği bir davranıştan da anlaşılabilir²³². Rızanın kesin olması kuralı olarak da adlandırabileceğimiz bu husus, herhangi bir belirsizlik varsa rızanın geçerli ve yeterli olamayacağını, dolayısıyla güvenilmez olduğunu kabul

²²⁹ Yılmaz, **a.g.e.**, s.86.

²³⁰ Direktif’in 8/2(a) maddesi gereği, üye ülkeler, veri sahibinin açık rızası olsa dahi, hassas verilerin işlenmesini yasaklayabilecektir.

²³¹ Kanunun dayanak aldığı 95/46 sayılı Direktif kapsamında 29 Madde Çalışma grubu tarafından düzenlenen görüş kapsamında da veri ilgisinin rızasını belirtmesi şartının sağlanması için basit bir eylemsizliğin yetersiz olduğu, geçerli bir rızadan bahsedebilmek için bir tür eylemin gerekli olduğu ifade edilmiştir. Devamla ise uygulamada, veri konusunun aktif davranışının yokluğunda, veri sorumlusunun sessizliğin kabul veya rıza anlamına gelip gelmediğini doğrulamasının sorun teşkil edeceği, bazı durumlarda veri sorumlusunun, açık rızayı ispat edemeyeceği ifade edilmiştir. Örnek olarak ise, bir veri sorumlusu, müşterilerine verilerinin aktarımına iki hafta içerisinde itiraz etmelerini ifade eden bir mektup gönderir, bu mektuba karşı yalnızca müşterilerin %10’u cevap verir. Bu örnekte, yanıt vermeyen %90 oranında müşterinin gerçekten verilerinin aktarımını isteyip istemediği tartışmalıdır. Bu belirsizlik dolayısıyla, veri sorumlusu açık rızayı ispat edemeyecek bu da Direktif’in şartlarının yerine getirilmesini zorlaştıracaktır, bkz.: Article 29 Data Protection Working Party, **Consent**, s.12; Aynı yönde bkz.: Privacy International, **a.g.e.**, s.63,64; Room, **a.g.e.**, s.123; Taştan, **a.g.e.**, s.161-162; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.251; Başalp, **Kişisel Veriler**, s.44; 2016/679 sayılı Tüzük’te de aynı hususa değinilmiştir, bkz.: GDPR, “**Conditions for Consent**”, Recital 32, (Çevrimiçi), <https://gdpr-info.eu/recitals/no-32/> 10 Mart 2019.

²³² Article 29 Data Protection Working Party, **Consent**, s.11.

etmemizi emreder²³³. Bir başka deyişle, rızanın açık bir şekilde verilmiş olması, ilgili kişinin, verilerinin işlenmesi için verdiği izin hususunda hiçbir şüphe bulunmaması anlamına gelir²³⁴.

Özgürce verilen bir rızadan bahsedebilmemiz için, rızanın, ilgili kişinin gerçek hissini yansıtmaması ve eğer ilgili kişi rıza göstermezse, aldatma, korkutma, zorlama veya önemli olumsuz sonuçların oluşma riskinin olmaması gerekmektedir²³⁵. Zorlama veya baskı yoluyla elde edilen rıza özgürce verilmiş bir rıza sayılamayacaktır²³⁶. Bu nispetle özellikle özel nitelikli kişisel veriler bakımından verilere ilişkin rızanın geçerliliği açıklıkla değerlendirilmelidir. Bu kapsamda özellikle bir tarafın diğer tarafa göre, sosyal, ekonomik, kültürel ya da sair nedenlerle güçsüz olduğu durumlarda, rızanın özgürce verilip verilmediği, somut olaya göre değerlendirilmelidir²³⁷. Rızanın geçerliliğini ispat yükü veri sorumlusunun üzerindedir²³⁸.

(3) İlgili Kişinin Bilgilendirilmiş Olması

6698 sayılı Kanun kapsamında geçerli bir rızadan bahsedebilmemiz için aranan ikinci unsur, rızası alınacak kişinin bilgilendirilmiş olması gereğidir. Bu unsuru, ilgili kişinin, kişisel verisinin işlenmesine rıza vermeden evvel, daha önceden belirlenmiş olan veri işleme amaçları hakkında bilgilendirilmesi olarak açıklayabiliriz²³⁹. Bir başka deyişle, ilgili kişi, rızasını vermeden evvel, verisini işleyecek kişiyi ve işleme amacını bilmelidir²⁴⁰. Bu unsur, 6698 sayılı Kanun ile karşımıza “veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü” olarak çıkar. Kanun gereği, veri sorumlusu, açık rızasının alınması bakımından ilgili kişiyi, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, işlenen

²³³ Room, **a.g.e.**, s.123.

²³⁴ European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**, s.149.

²³⁵ Article 29 Data Protection Working Party, **Consent**, s.12; Taştan, **a.g.e.**, s.160.

²³⁶ Room, **a.g.e.**, s.123; Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.95.

²³⁷ Voigt/Bussche, **a.g.e.** s.96; Article 29 Data Protection Working Party, **Consent**, s.16.

²³⁸ Voigt/Bussche, **a.g.e.** s.93.

²³⁹ Room, **a.g.e.**, s.123; European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**, s.146.

²⁴⁰ Voigt/ Bussche, **a.g.e.**, s.96.

kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılabileceği ve kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi hakkında bilgilendirecektir²⁴¹.

Bu unsur kapsamında, veri sorumlusu tarafından, ilgili kişiye, işlenen verinin niteliği, işlemenin amaçları, muhtemel veri aktarımlarının alıcıları, ilgili kişinin hakları, rızanın alınmamasının sonuçları gibi kanunda belirtilen tüm hususlar hakkında ve ilgili kişinin hakları kapsamında, veri işleme ile ilgili tüm konulara ilişkin net ve anlaşılır bir şekilde, doğru ve tam bilgi verilmelidir²⁴². 29 Madde Çalışma Grubu'na göre, ilgili kişinin geçerli bir rıza adına bilgilendirilmiş sayılması için iki tür gereklilik vardır²⁴³: Bunlardan biri, bilgilendirmenin kalitesidir. Buna göre, bilgilendirmenin yapılma şekli, rızanın “bilgilendirilmeye” dayalı olup olmadığını değerlendirmede çok önemlidir. Bu nispetle bilgilendirme, jargon kullanılmadan, düz bir metinle, normal/ortalama kişilerin onu anlayabileceği şekilde yapılmalıdır. Gerekliliklerden diğeri ise, bilgilendirmenin erişilebilir ve görünür olması gerekliliğidir. Buna göre, bilgilendirme doğrudan ilgili kişiye yapılmalıdır. Bilginin bir yerde “erişilebilir” olması yeterli değildir. Bilgilendirme yazı tipi ve büyüklüğü bakımından açıkça görülebilir, belirgin ve kapsamlı olmalıdır.

²⁴¹ Nitekim bu hususta yayınlanan “Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ(Aydınlatma Tebliği)” ile, “açık rıza bakımından, veri sorumlusunun ilgili kişiyi, açık rızası ve diğer şartlara bağlı olarak her durumda bilgilendireceği, veri işleme amacı değişmişse bu amaç için de kişiyi işlemeden evvel bilgilendireceği, eğer veri sorumlusunun sicile kayıt yükümlülüğü varsa, ilgili kişiye verilecek bilgilerin sicile açıklanan bilgilerle uyumlu olması gerektiği, bu bilgilendirmenin ilgili kişinin talebine bağlı olmadığı, bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirildiğinin ispat yükünün veri sorumlusuna ait olduğu, ilgili kişinin açık rızası alınırken, açık rızanın alınması ve bilgilendirme(aydınlatma) yükümlülüğünün ayrı ayrı yerine getirilmesi gerektiği, kişisel veri işleme amacının belirli, açık ve meşru olması gerektiği, bilgilendirme yapılırken, genel nitelikte ve muğlak ifadelerle yer verilmemesi gerektiği, gündeme gelmesi muhtemel başka amaçlar için kişisel verilerin işlenebileceği kanaatini uyandıran ifadeler kullanılmaması gerektiği, ilgili kişiye yapılacak bilgilendirmenin anlaşılır, açık ve sade bir dil kullanılarak gerçekleştirilmesi gerektiği, bilgilendirme anında kanunda yer alan hangi işleme şartlarına dayanılarak işleme yapılacağına açıkça belirtilmesi gerektiği, bilgilendirme yapılırken eksik, ilgili kişileri yanıltıcı ve yanlış bilgilere yer verilmemesi gerektiği” düzenlenmiştir, bkz.: 10 Mart 2018 tarihli, 30356 sayılı Resmî Gazete’de KVKK tarafından yayımlanan “Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” m.5, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180310-5.htm> 10 Mart 2019. Tebliğde yer alan “veri sorumlusunun farklı birimlerinde kişisel veriler farklı amaçlarla işleniyorsa, her bir birim nezdinde ayrıca bilgilendirme işleminin gerçekleştirileceği”, yönündeki hüküm, 28 Nisan 2019 tarihli RG’de yayımlandığı üzere kaldırılmıştır, bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/04/20190428-9.htm> 28 Nisan 2019.

²⁴² Article 29 Data Protection Working Party, **Consent**, s.19.

²⁴³ A.e., s.20.

İlgili kişinin aydınlatıldığını ispat yükü, veri sorumlusunda olup²⁴⁴, bu yükümlülük açık rızanın aranmadığı işleme hallerinde de yerine getirilmelidir²⁴⁵.

(4) Rızanın Belirli Bir Konuya İlişkin Alınmış Olması

6698 sayılı Kanun kapsamında, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi yasağını ortadan kaldıran bir işlemeden bahsedebilmek için aranan açık rızanın diğer bir unsurunu, rızanın belirli bir konuya ilişkin olarak alınmış olması oluşturur. İşbu unsur, kişisel verilerin işlenmesine dair genel ilkeler olan “amaca bağlılık” ilkesi ile yadsınamaz bir bağlantı içerisindedir.

Geçerli bir rızadan söz edebilmenin koşulu, verilen rızanın belirli olmasına dayanır. 29 Madde Çalışma Grubu’na göre²⁴⁶, veri işlemenin kesin amacını belirtmeksizin alınan toplu battaniye rızaları kabul edilemez²⁴⁷. Bir başka deyişle, açık uçlu bir dizi işlem faaliyeti için verilen rızalar geçerli olmayıp, rızanın geçerli olduğu bağlamın sınırlı olması gerekmektedir.

Rızanın belirli bir konuya ilişkin alınmış olması unsuru, veri sorumlusunun ilgilinin açık rıza gösterdiği işleme amacından başka amaçlar için verilen rızaya dayanamayacağını ifade etmektedir²⁴⁸. Eğer ilgili kişinin verisinin işlenmesi adına veri sorumlusu tarafından birden fazla amaç güdülüyorsa, ilgili kişiden, belirli ve genel yetkilendirme şeklinde olmayan her bir amaç için ayrı açık rıza alınmalıdır²⁴⁹.

²⁴⁴ Anı, **a.g.e.**, s.136.

²⁴⁵ **A.e.**, s.135.

²⁴⁶ Anı, **a.g.e.**, s.17.

²⁴⁷ Taştan bu tür rızalar için “torba rıza” kavramını kullanmakta ve bu rızaların çok geniş kapsamlı konular için verilmiş olmasından mütevellit geçerli olmadığını ifade etmektedir, bkz.: Taştan, **a.g.e.**, s.158.

²⁴⁸ Ancak bu durum, veri sorumlusunun veriyi, verilen açık rıza kapsamında belirlenen amaçtan farklı ama ilk amaçla uyumlu bir amaç kapsamında işlemesine engel değildir, bkz.: Room, **a.g.e.**, s.123.

²⁴⁹ Voigt/ Bussche, **a.g.e.**, s.96; European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**, s.147; Article 29 Data Protection Working Party, **Consent**, s.20; Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.234.

c. Açık Rızanın Şekli, Verilme Zamanı ve Geri Alınması

6698 sayılı Kanun uyarınca ilgili kişinin vereceği açık rıza herhangi bir şekil şartına bağlı tutulmamıştır²⁵⁰. Bu anlamda ilgili kişi, kişisel verilerinin işlenmesine sözlü, yazılı veya elektronik yollarla açık rıza verebilecektir²⁵¹. İlgili kişinin verilerinin işlenmesine dair verdiği rıza, kanunla ve uluslararası düzenlemelerle aranan diğer unsurları taşıyorsa, rızanın şeklinin hiçbir önemi yoktur²⁵² ancak rızanın yazılı bir şekilde verilmesi, veri sorumlusunun rızanın geçerliliğini ispat mükellefiyeti düşünüldüğünde her zaman daha güvenli bir yoldur.

İlgili kişinin açık rızada bulunma zamanının da belirlenmesi gerekmektedir. 6698 sayılı Kanun'da düzenlenen veri sorumlusunun ilgili kişiyi bilgilendirmesi yükümlülüğünün uygulama esaslarını belirlemek üzere ihdas edilen, Aydınlatma Tebliği'nin 6'ncı maddesi gereği, *"kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi halinde; kişisel verilerin elde edilmesinden itibaren makul bir süre içerisinde, kişisel verilerin ilgili kişi ile iletişim amacıyla kullanılacak olması durumunda, ilk iletişim kurulması esnasında, kişisel verilerin aktarılacak olması halinde, en geç kişisel verilerin ilk kez aktarımının yapılacağı esnada ilgili kişiyi aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerektiği"* ifade edilmiştir. Bu nispetle, ilgili

²⁵⁰ Kanun kapsamında özel nitelikli kişisel veri sayılan, sağlık verilerinin işlenmesine dair uygulama esaslarını düzenleyen mülga Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik 5/f.9 madde hükmü ile, sağlık verilerinin, ilgili kişinin yazılı rızası alındığı takdirde işlenebileceği düzenlenmiş idi. İlgili yönetmeliğin yürürlükten kaldırılması ile yeniden, bu sefer "Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik" adıyla ihdas edilen yönetmelikte ise böyle bir hüküm bulunmamaktadır.

²⁵¹ Rızanın elektronik yollarla verilmesi bahsinde, internette çokça başvuru alan yöntemlerden olan opt-in ve opt-out yöntemlerinden bahsetmek gerekir. Opt-in yöntemi, veri sahibinin, kişisel verilerinin işlenmesinden önce izin alınması gereği olarak tanımlanabilecekken, opt-out yöntemi ise, veri sahibinin, kişisel verilerinin işlenmesini reddetme hakkı olarak tanımlanabilir. Bir örnekle açıklamak gerekirse, tez çalışması için internette araştırma yapan bir öğrenci, tez konusuyla ilgili bir makalenin bulunduğu internet sitesine girer. Öğrenci burada, makalenin tümünü okuyabilmek için sitenin bir uyarısıyla karşılaşır: "Sitemiz imkanlarından faydalanabilmeniz için kişisel bilgileriniz muhafaza altında tutulacaktır. Onay veriyorsanız tıklayınız". Bu tür bir uyarı, akla "opt-in" seçeneğini getirir. Kişi bu onay kutucuğuna tıklamazsa, bilgileri muhafaza edilemeyecektir. Diğer yünden, öğrencinin bu sefer şöyle bir uyarıyla karşılaştığını farz edelim: "Sitemiz imkanlarından faydalanabilmeniz için kişisel bilgileriniz muhafaza altında tutulacaktır. Bu işleme onay vermiyorsanız aşağıdaki kutucuğu tıklayınız." Bu tür bir uyarı ise, akla "opt-out" seçeneğini getirecektir. Öğrenci burada ilgili kutucuğu tıklama şeklinde aktif bir faaliyette bulunmadığı sürece, verileri işlenecektir. Bu nedenle, açık rıza bakımından "aktif bir davranış" arayan kanun lafzı ve uluslararası veri koruma düzenlemeleri birlikte düşünüldüğünde, opt-out yönteminin özellikle özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından kabul edilemeyeceğini ifade etmek gerekir, aynı yönde bkz.: Braun, **a.g.e.**, s.29.

²⁵² Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.235; Başalp, **Kişisel Veriler**, s.40.

kişinin kişisel verisinin işlenmesi adına göstereceği açık rızanın işleme anından evvel verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır²⁵³. Hakeza özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesindeki risk ve ayrımcılık tehlikesi ile bu işlemenin kural olarak ilgilinin açık rızası olmaksızın yasak olması gerçekleri karşısında, aksi yönde kabulde bulunmamız mümkün değildir.

İlgili kişinin kişisel verilerinin işlenmesine dair verdiği açık rızayı geri alıp alamayacağı yönünde 6698 sayılı Kanun’da açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, kişisel verilerin hassas niteliği gereği ve kanunun özü gereği, ilgili kişinin rıza beyanını her zaman geri alabileceğini ifade etmek gerekir²⁵⁴.

d. Genel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranan Açık Rıza Kavramı ile Özel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranan Açık Rıza Kavramlarının Karşılaştırılması

6698 sayılı Kanun’un genel nitelikli kişisel verilerin işleme şartlarını düzenleyen 5’nci ve özel nitelikli kişisel verilerin işleme şartlarını düzenleyen 6’ncı maddelerinin her biri ilgilinin açık rızası olmaksızın kişisel verilerin işlenemeyeceğini düzenlemektedir. Nitekim bu maddelerden genel nitelikli verilerin işleme şartlarını düzenleyen 5’nci madde gerekçesi gereği, açık rızanın tanımında 95/46 sayılı Direktif’in esas alındığı, bu suretle açık rızanın, “*ilgili kişinin, kendisiyle ilgili veri işlenmesine, özgürce, konuyla ilgili yeterli bilgi sahibi olarak, tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta ve sadece o işlemle sınırlı olarak verdiği onay beyanı*” olduğu ifade edilmiştir. Kanunun özel nitelikli verilerin işlenmesi esaslarını düzenleyen 6’ncı madde lafzı ve gerekçesinde ise açık rızanın tanımı verilmemiştir. Bu nispetle, her ne kadar özel nitelikli verilerin işlenmesinin özellikle açık rıza bakımından, daha sıkı şartlara tabi tutulması gerekirse de 6698 sayılı Kanun ile özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından aranan açık rıza ile genel nitelikli verilerin işlenmesi

²⁵³ Aynı yönde bkz.: Taştan, **a.g.e.**, s.164; Akgül, **a.g.e.**, s.178; Voigt/ Bussche, **a.g.e.**, s.144; Article 29 Data Protection Working Party, **Consent**, s.9; Çekin, **a.g.e.**, s.58; Braun, **a.g.e.**, s.15; Anı, **a.g.e.**, s.146.

²⁵⁴ Aynı yönde bkz.: Article 29 Data Protection Working Party, **Consent**, s.32-33; 2016/679 sayılı Tüzük m.7(3); Çekin, **a.g.e.**, s.62; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.28; Voigt/ Bussche, **a.g.e.**, s.97; ICO, **Guide**, s.102; European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**, s.150; Braun, **a.g.e.**, s.17; Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.205; Taştan, **a.g.e.**, s.165; Privacy International, **a.g.e.**, s.65.

bakımından aranan açık rıza arasında bir fark öngörülmediği ifade edilebilir²⁵⁵. Ancak kanunun gerekçesinde de belirttiği üzere, dayanak alınan 95/46 sayılı Direktif’te, genel nitelikli kişisel veriler ile özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından aranan açık rıza kavramlarının lafız itibarıyla farklı olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki, Direktif’in genel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası dahilinde işlenmesi esaslarını düzenleyen 7/(a) maddesi analiz edildiğinde, bu madde ile ilgili kişilerin, kişisel verilerinin işlenmesine “birden fazla yoruma açık olmayan bir şekilde (*unambiguously*)²⁵⁶” rıza verdiği takdirde işlenebileceği düzenlenmiştir. Direktif’in özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası dahilinde işlenebilmesi esaslarını düzenleyen 8/2.(a) maddesi analiz edildiğinde ise, bu madde ile ilgili kişilerin, özel nitelikli kişisel verilerinin işlenmesine “açıkça ve detaylı bir şekilde belirtildiği gibi, karışıklık veya şüpheye yer bırakmayacak şekilde(*explicit*)²⁵⁷” şekilde rıza göstermesi halinde, işlemenin yasak niteliğinin kalkacağı düzenlenmiştir. Bu takdirle 6698 sayılı Kanun’un yalnızca özel nitelikli veriler bakımından değil, genel nitelikli veriler bakımından da “tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta bir rıza”yı aramasının, Direktif’le belirlenen koruma kapsamını genişlettiğini ifade edebiliriz.

Bu suretle 6698 sayılı Kanun ile düzenlenen açık rıza kavramı, 2016/679 sayılı Tüzük düzenlemesiyle de uyumludur. Şöyle ki Tüzük gereğince açık rıza, veri sahibinin bir beyan yoluyla ya da açık bir eylemle kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini gösteren, özgür bir şekilde verilmiş spesifik, bilinçli ve açık onay beyanını ifade etmektedir. Bu nispetle, 2016/679 sayılı Tüzük 4(11) hükmü ile 95/46 sayılı Direktif’le genel ve özel nitelikli kişisel veriler bakımından yapılan açık rıza tanımlarının birleştirildiğini, 6698 sayılı Kanun’un, kendisinden sonra ihdas edilen Tüzük ile benzer yönde hükme sahip olduğunu ifade etmek gerekir.

²⁵⁵ Aynı yönde bkz.: Braun, **a.g.e.**, s.30.

²⁵⁶ Direktif’in ilgili maddesinde adı geçen “*unambiguously*” ifadesi, “*birden fazla yoruma açık olmayan bir şekilde*” olarak tanımlanmaktadır, bkz.: Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/unambiguously> 10 Mart 2019.

²⁵⁷ Direktif’in ilgili maddesinde adı geçen “*explicit*” ifadesi, “*Açıkça ve detaylı bir şekilde belirtildiği gibi, karışıklık veya şüpheye yer bırakmayacak şekilde*” olarak tanımlanmaktadır, bkz.: Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/explicit> 10 Mart 2019.

3. Kurul Tarafından Belirlenen Yeterli Önlemlerin Alınması

6698 sayılı Kanun anlamında özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi için, ilgilinin açık rızası aransın veya aranmasın, KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınmasının şart olduğunu ifade etmiş idik. Bu nispetle tekrara düşmemek üzere, bu önlemlere ilişkin detaylı açıklamaların üçüncü bölümde ele alınacağını ifade etmek gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİNDE AÇIK RIZANIN ARANMADIĞI HALLER

I. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller

A. Genel Olarak

Çalışmamızın genelinde ifade ettiğimiz üzere, 6698 sayılı Kanun kapsamında özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi kural olarak yasaktır. Bu yasak kural olmakla birlikte, bu yasağı ortadan kaldıran istisnalar da kanunda düzenlenmiştir. 6698 sayılı Kanun, yaklaşık otuz yıllık bir çalışmanın ürünü olup, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair kurallar, kanun halini alana dek değişikliklere uğramıştır. Dönemin hükümeti tarafından TBMM Adalet Komisyonuna sunulan kanun tasarısının, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine ilişkin esasların düzenlendiği 6'ncı maddesine göre kurul tarafından belirlenen yeterli önlemler alınmaksızın ve ilgili kişinin açık rızası olmaksızın özel nitelikli kişisel verilerin işlenemeyeceği, ancak kanunlarda açıkça öngörülmesi, siyasi parti, vakıf, dernek veya sendika gibi kâr amacı gütmeyen kuruluş ya da oluşumların, tabi oldukları mevzuata ve amaçlarına uygun olmak, faaliyet alanlarıyla sınırlı olmak ve üçüncü kişilere açıklanmamak kaydıyla kendi üyelerine ve mensuplarına yönelik verileri işlemesi, özel nitelikli kişisel verilerin ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması, bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlenmesinin zorunlu olması ile kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi ile sağlık hizmetlerinin planlanması hallerinde, özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenebileceği düzenlenmiştir¹. Ancak bu metin, TBMM Adalet Komisyonu tarafından değiştirilerek kabul edilmiş ve değiştirilmiş haliyle kanunlaşmıştır. Kanunlaşan haliyle özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası

¹Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu”, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> 17 Mart 2019, s.101.

olmaksızın işlenmesi yasaktır. Özel nitelikli kişisel veriler bakımından, kanun lafzıyla ortaya konan “işleme yasağı”, ancak ilgilinin açık rızası olması halinde ortadan kalkabilecektir. İlgilinin açık rızası aranmaksızın özel nitelikli kişisel verilerin işlenebileceği haller ise, tahdidi nitelikte sayılan özel nitelikli kişisel verilerin türleri bakımından ayırım yapılarak belirlenmiştir: Buna göre sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde; sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından işlenebilecektir. Nitekim hangi tür özel nitelikli veri olduğu fark etmeksizin bütün özel nitelikli kişisel veriler, ancak KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şartıyla işlenebilecektir.

Hükümetin teklif ettiği haliyle özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği hallerin bir kısmı, tasarının kanunlaşan ilgili maddesinden çıkarılmıştır. Hükümetin teklif ettiği metindeki açık rıza aranmaksızın özel nitelikli kişisel verilerin işlenebileceği haller; *işlemenin kanunlarda açıkça öngörülmesi, siyasi parti, vakıf, dernek veya sendika gibi kâr amacı gütmeyen kuruluş ya da oluşumların, tabi oldukları mevzuata ve amaçlarına uygun olmak, faaliyet alanlarıyla sınırlı olmak ve üçüncü kişilere açıklanmamak kaydıyla kendi üyelerine ve mensuplarına yönelik verileri işlemesi, özel nitelikli kişisel verilerin ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması, bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlenmesinin zorunlu olması ile kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi ile sağlık hizmetlerinin planlanması* olarak sayılmıştır. Bu haller, özel nitelikli kişisel verilerin türleri bakımından ayrıma gidilmeksizin belirlenmiş ve büyük bir kısmı kanunlaşan tasarı metnine alınmamıştır. Bu noktada ortaya çıkan bu sonucun değerlendirilmesi, bu hallerin vuku bulması halinde özel nitelikli kişisel verilerin işlenip işlenemeyeceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Bu hallerden özellikle “kanunla açıkça öngörülme”, kanunlaşan tasarı metniyle yalnızca sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel veriler bakımından bir işleme istisnası olarak düzenlenmiştir. Ancak kanaatimizce “kanunlarda açıkça

öngörülmesi” halinde özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği hususunun, sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler bakımından da düzenlenmesi gerekirdi. Zira Anayasanın 20’nci maddesi gereği, “(...) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. (...) Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.” Anayasal bir hak olarak düzenlenen “kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı”, Anayasanın 13’üncü maddesi hükmü gereği, *özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilecektir.* Bu suretle sağlık ve cinsel hayata dair özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair kanunlarla açıkça düzenlenen sınırlamaların Anayasal çerçeveye uygun olması halinde, bu verilerin de açık rıza aranmaksızın işlenebilmesinin yolu açılmış olmalı idi.

Yine bu hallerden, “siyasi parti, vakıf, dernek veya sendika gibi kâr amacı gütmeyen kuruluş ya da oluşumların, tabi oldukları mevzuata ve amaçlarına uygun olmak, faaliyet alanlarıyla sınırlı olmak ve üçüncü kişilere açıklanmamak kaydıyla kendi üyelerine ve mensuplarına yönelik verileri işlemesi”² hali de 6698 sayılı Kanun metnine alınmamıştır. Ancak bu durum, siyasi parti, vakıf, dernek veya sendika gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşların, tabi oldukları mevzuat veya üyeleri arasındaki sözleşmeler çerçevesinde, verilerin işlenmesine dair kanuni ilke ve koşullara uyulması kaydıyla, kişiler hakkında verileri işlemesine engel değildir. Bu hususta her somut vakıya özgü değerlendirme yapılmalıdır.

² Aynı yönde bir istisna hükmü 95/46 sayılı Direktif’in 8/f.2-(d) bent hükmünde şu şekilde düzenlenmiştir: “Özel nitelikli kişisel veriler, veri öznelerinin rızası olmaksızın verilerin üçüncü şahıslara açıklanmadığı ve işlemenin yalnızca amaçlarıyla bağlantılı olarak düzenli iletişimde oldukları kişileri veya kuruluş mensuplarını ilgilendirmesi koşuluyla bir vakıf, dernek veya siyasi, felsefi, dini veya ticaret birliği amaçlı başka bir kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından uygun teminatlı meşru faaliyetler kapsamında ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir.” Keza aynı yönde bir istisna hükmü 2016/679 sayılı Tüzük’ün 9/f.2-(d) bent hükmünde de düzenlenmiştir. İlgili hükme göre, özel nitelikli kişisel veriler, işleme faaliyetinin bir vakıf, birlik veya kâr amacı gütmeyen başka bir organ tarafından siyasi, felsefi, dini veya sendika amacıyla uygun güvencelerle birlikte yürütülen meşru faaliyetleri esnasında işlemenin ve yalnızca organın üyeleri veya eski üyeleri ya da amaçlarıyla bağlantılı olarak kendisi ile düzenli olarak temas halinde bulunan kişilerle ilgili olması ve kişisel verilerin veri sahiplerinin rızası olmaksızın söz konusu organ dışında açıklanmaması koşuluyla gerçekleştirilmesi halinde ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir.

Keza yine bu hallerden “kişinin kendisi tarafından alenileştirilen verilerin işlenmesi” ve “bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması halinde verilerin işlenmesi” halleri ise genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartlarını düzenleyen kanunun 5’nci maddesi ile genel nitelikli kişisel verilerin işlenememesi kuralına birer istisna olarak düzenlenmiştir. Kanunun 5’nci maddesiyle düzenlenen genel nitelikli verilerin işlenme şartlarına dair istisnaların, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından uygulama alanı bulup bulamayacağına dair açıklamalar ileriki başlıklarda yapılacaktır³.

Yine bu hallerden özel nitelikli kişisel verilerin *kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi ile sağlık hizmetlerinin planlanması* halinde ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenebilmesini öngören hüküm, kanunlaşan metinle, yalnızca sağlık ve cinsel hayata dair verilerin açık rıza aranmaksızın işlenmesi bakımından bir istisna olarak öngörülmüştür. Ancak bu istisnanın uygulanabilmesi için kanunlaşan metinle ek şartlar getirilmiştir. Buna göre, sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler, ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Bu istisna da ileriki başlıklarda detaylarıyla incelenecektir.

Çalışmamızın bu bölümünde özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rızanın aranmadığı haller, kanunun lafzından hareketle, sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler ile diğer özel nitelikli veriler bakımından ayırım yapılarak aktarılacak, bu kapsamda türü fark etmeksizin tüm özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından aranan genel bir şart olan KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması konusu ile özel nitelikli kişisel verilerin türleri bakımından kanunla yapılan ayırım çerçevesinde bu verilerin işlenmesi bakımından aranan özel şartlar işlenecektir. Son olarak ise, genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından açık rızanın aranmadığı hallerin özel nitelikli kişisel veriler bakımından uygulanıp

³ Bkz.: Aş. E. Genel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Bakımından Açık Rızanın Aranmadığı Hallerin Özel Nitelikli Kişisel Veriler Bakımından Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu, s.184 vd.

uygulanmayacağı sorunu ile özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından 6698 sayılı Kanun'un 28'inci maddesi kapsamında ayırık tutulan haller işlenecektir.

B. Açık Rıza Aranmaksızın Özel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranılan Genel Şartlar

1. Genel Olarak

Özel nitelikli kişisel veriler, ilgilinin açık rızası aransın veya aranmasın ve özel nitelikli kişisel verinin türü ne olursa olsun ancak KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemler alınmışsa işlenebilecektir. Bu nedenle KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması genel bir şart olarak bu başlık altında incelenecektir.

a. Kişisel Verileri Koruma Kurulu Tarafından Belirlenen Yeterli Önlemlerin Alınması

Özel nitelikli kişisel verilerin hassas niteliği, işlenmesi halinde ortaya çıkabilecek maddi ve manevi zarar boyutu düşünüldüğünde, bu verilerin işlenmesinde birtakım önlemlerin alınması gerektiğinin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi için, KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması zorunluluğu kaynağını kişisel veri koruma hukukuna dair birçok düzenlemeden almakta ve birçok düzenlemenin amacını gerçekleştirmektedir. Öyle ki kişisel verilerin işlenmesine dair ilkelerden olan “veri güvenliği ilkesi”⁴ de ancak verilerin korunmasına dair yeterli önlemlerin alınması ve uygulanması ile kendini gerçekleştirebilecektir. Nitekim özel nitelikli kişisel verilerin diğer verilerden farklı olarak ayrıca korunması ve sıkı şartlar altında işlenebilmesi, bu veriler hakkında başkaca koruma tedbirlerinin alınmasını zaruri kılar.

Nitekim 6698 sayılı Kanun uyarınca veri sorumlusunun başlıca yükümlülüğü, daha önce de ifade edildiği üzere, veri güvenliğini temin etmek üzere, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek, kişisel verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek, kişisel verilerin muhafazasını sağlamak amacıyla uygun

⁴ Veri güvenliği ilkesine dair detaylı açıklamalar için bkz.: Yuk. c. Veri Güvenliği İlkesi, s.100 vd.

güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almak ve kendi kurum veya kuruluşunda, kanun hükümlerinin uygulanmasını sağlamak amacıyla gerekli denetimleri yapmak veya yaptırmaktır. Nitekim aynı yükümlülük, kişisel sağlık verilerini işleyenler bakımından, Kişisel Sağlık Verileri Yönetmeliğinin 18'inci ve devamı maddeleri ile de düzenlenmiştir.

Geride bıraktığımız 2018 yılında, kredi kartı ayrıntılarını ve e-Ticaret sitelerinin web sayfalarında yer alan ödeme formlarındaki bilgilerini çalmak için kötü amaçlı JavaScript kodunun kullanılmasıyla yapılan dijital bilgi hırsızlıklarının⁵ hat safhaya ulaştığı⁶, daha önceki bir yılda, Microsoft Office dosyalarının yalnızca yüzde 5'inden fazlasını oluşturan tüm kötü amaçlı e-posta eklerinin, 2018'de tüm dosyaların neredeyse yarısını oluşturmaları⁷, fidye yazılımı⁸ virüslerinin sayısında daha önceki yıla kıyasla 2018'de üçte bir oranında bir artış olması⁹ ve Facebook, Walmart, Yahoo, Equifax, OnePlus gibi kuruluşların da içerisinde bulunduğu binlerce kişisel veri ihlalinin gerçekleştiği¹⁰ düşünüldüğünde özel nitelikli kişisel veriler bakımından alınması gereken önlemlerin önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından alınan 31/01/2018 Tarihli ve 2018/10 sayılı karar ile özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi için alınması gereken önlemler belirlenmiştir¹¹. Bu önlemler, özel nitelikli kişisel veriler için güvenlik

⁵ "Formjacking" adı verilen bu işlem, bankacılık, e-ticaret ve müşterilerin kişisel bilgilerini toplayan diğer etkinliklerde yer alan ticari web sitelerinde hacker saldırılarının neden olduğu nispeten yeni bir dijital bilgi hırsızlığı biçimidir, bkz.: <https://www.experian.com/blogs/ask-experian/what-is-formjacking/> 24 Mart 2019.

⁶ Symantec Labs, "Internet Security Threat Report", C.XXI, Şubat 2019, (Çevrimiçi), https://img03.en25.com/Web/Symantec/%7B1a7cfc98-319b-4b97-88a7-1306a3539445%7D_ISTR_24_2019_en.pdf 24 Mart 2019, s.14.

⁷ Symantec Labs, a.g.e., s.17.

⁸ Ransomware (Fidye yazılımı), bir kişiden para sızdırmak amacıyla tasarlanmış siber yazılım türü olup, bu yazılımın kişinin bilgisayarına yüklenmesiyle, saldırgan, kişinin bilgisayarında yaptığı değişikliklerin geri alınması için bir ödeme talebinde bulunur. Saldırganın kişinin bilgisayarında yaptığı değişiklikler, kişinin diskinde depolanan verilerin şifrelenerek bilgilere erişilmesinin yasaklanması ve kişinin sistemine doğal yollardan erişilmesinin engellenmesi olarak sayılabilir, bkz.: <https://www.kaspersky.com.tr/resource-center/threats/ransomware> 24 Mart 2019.

⁹ Symantec Labs, a.g.e., s.41.

¹⁰ John P. Mello, Jr., "Cybercrime Diary: Who's Hacked? List Of Q1 2018 Data Breaches And Cyberattacks", Sausalito California, 6 Nisan 2018, (Çevrimiçi), <https://cybersecurityventures.com/cybercrime-diary-whos-hacked-list-of-q1-2018-data-breaches-and-cyberattacks/> 24 Mart 2019.

¹¹ 7 Mart 2018 Tarihli ve 30353 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ilgili kararın tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180307-7.pdf> 24 Mart 2019.

politikası belirlenmesi, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi süreçlerinde yer alan çalışanların yetki, denetim ve görevlerine ilişkin sınırlamaların belirlenmesi, elektronik ve fiziksel ortamda işlenen özel nitelikli kişisel verilere ilişkin ortam güvenliğinin sağlanması, özel nitelikli kişisel verilerin aktarılmasına ilişkin özel önlemlerin belirlenmesi ve teknik ve idari tedbirler olmak üzere düzenlenmiştir¹².

b. Kişisel Verileri Koruma Kurulu Tarafından Belirlenen Yeterli Önlemler

(1) Özel Nitelikli Kişisel Veriler İçin Güvenlik Politikası Belirlenmesi

KVKK tarafından belirlenen önlemlerden ilki, özel nitelikli kişisel verilerin güvenliğine yönelik sistemli, kuralları net bir şekilde belli, yönetilebilir ve sürdürülebilir ayrı bir politika ve prosedürün belirlenmesidir. Bu anlamda kişilere ait özel nitelikli kişisel verileri işleyen kurum ve kuruluşlar, özel nitelikli verilerin işlenmesine dair ayrı bir politika belirleyecektir¹³. Bu politikanın kanunda yer alan özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair ilkelere uygun olması gerekmektedir. Kurum ve kuruluşlarca hazırlanacak bu politika ve prosedürler kapsamında, politika ve prosedürlerin işlerliği düzenli bir şekilde kontrol edilmeli, bu kontrollerin

¹² Bundan başka Cumhurbaşkanlığı tarafından 6 Temmuz 2019 tarihli Resmî Gazete’de Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri başlıklı genelge yayımlanmış, genelgede tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kritik altyapı hizmeti veren idarelerde uyulması zorunlu, oldukça detaylı güvenlik tedbirleri belirlenmiştir. Bu genelge ile örneğin, nüfus, sağlık ve iletişim kayıt bilgileri ile genetik ve biyometrik veriler gibi kritik bilgi ve verilerin, yurt içinde güvenli bir şekilde depolanacağı, kamu kurum ve kuruluşlarında yer alan kritik verilerin, internete kapalı ve fiziksel güvenliği sağlanmış bir ortamda bulunan güvenli bir ağda tutulacağı, kamu kurum ve kuruluşlarınca gizlilik dereceli bilgilerin işlendiği yerlerde yayma güvenliği (TEMPEST) veya benzeri güvenlik önlemleri alınacağı, yerli ve milli kripto sistemlerinin geliştirilmesi teşvik edilerek kurumlara ait gizlilik dereceli haberleşmenin bu sistemler üzerinden gerçekleştirilmesinin sağlanacağı, kurumsal olmayan şahsi e-posta adreslerinden kurumsal iletişim yapılmayacağı, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı koordinasyonunda, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının katkılarıyla güvenlik risklerinin azaltılması, etkisiz kılınması ve özellikle gizliliği, bütünlüğü veya erişilebilirliği bozulduğunda milli güvenliği tehdit edebilecek veya kamu düzeninin bozulmasına yol açabilecek kritik türdeki verilerin güvenliğinin sağlanması amacıyla “Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberi” hazırlanacak olması gibi esaslar ihdas edilmiştir. İlgili genelgenin tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190706-10.pdf> 8 Temmuz 2019.

¹³ İlgili yönde politika örnekleri için bkz.: <https://www.sabanci.com/en/data-protection-law> 24 Mart 2019; <https://www.losev.org.tr/v6/sayfa/kisisel-verilerin-korunmasi-52> 24 Mart 2019; <https://www.ku.edu.tr/tr/kisisel-verilerin-korunmasi> 24 Mart 2019; İlgili veri politikasının içermesi gereken asgari başlıklar hakkında detaylı bilgi için bkz.: Dülger, **Kişisel Veriler**, s.406 vd.

sonuçlarına dair yazılı raporlar düzenlenmeli ve bu raporlar politika ve prosedürlere dair eksik hususları içermeli, bu politika ve prosedürler gerektiğinde güncellenmeli ve özellikle veri türleri bakımından ayırım yapılarak her bir veri için risk yönetim politikası belirlenmelidir¹⁴. Bir başka deyişle kuruluşlar, kendileri nezdinde, verilerin kullanımına izin verilen veya verilmeyen haller ile olası bir ihlalin sonuçlarını düzenleyen politikalar belirleyecek, bu politikalar; erişim kontrolü, dışardan erişim koşulları ile kullanıcı politikalarına dair esasları içerisinde barındıracaktır¹⁵.

İşbu politikaların değişime ayak uydurabilmesi ve ortak aklın ürünü olması bakımından politikanın; kullanıcı gruplarından veya üyelere oluşan bir politika komitesi tarafından geliştirilmesi, bu politika komitesinin düzenli olarak toplanıp, kuruluşun ihtiyaçları ve mevcut kanunlar doğrultusunda politikaları güncellemesi gerekmektedir¹⁶.

Günümüzde artık birçok kurum ve kuruluş, gerek 6698 sayılı Kanun'dan kaynaklı yükümlülüklerini yerine getirmek gerek de müşteri ve çalışanlarından gelebilecek şikâyet ve davalardan kaçınmak amacıyla kişisel veri politikaları geliştirme yoluna gitmektedir. Bu da kişisel verilerin korunması bilincinin yerleşmesi bakımından sevindirici bir gelişmedir.

(2) Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Süreçlerinde Yer Alan Çalışanların Yetki, Denetim ve Görevlerine İlişkin Önlemler

¹⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, “**Kişisel Veri Güvenliği Rehberi (Teknik ve İdari Tedbirler)**”, Ankara, KVKK Yayınları, 2018, (Çevrimiçi), https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/veri_guvenligi_rehberi.pdf 24 Mart 2019, (KVKK, Veri Güvenliği), s.11; Room, **a.g.e.**, s.73; Lambert, **Data Protection Rules**, s.290; ICO, **Guide**, s.78; European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**, s.213; Lambert, **Data Protection Officer**, s.268.

¹⁵ Omar Tayan, “Concepts and Tools for Protecting Sensitive Data in the IT Industry: A Review of Trends, Challenges and Mechanisms for Data-Protection”, **International Journal of Advanced Computer Science and Applications (IJACSA)**, C.VIII, No: 2, 2017, s.46-52, s.50; İşbu politikalar belirlenirken standardizasyona dikkat edilmeli, özellikle bilgi güvenliği alanı açısından, bir kuruluş içindeki farklı güvenlik politikaları için protokoller ve yönergeler oluşturan ISO 27001 ve ISO 27002 gibi standartlara uyulmalıdır, bkz.: Tayan, **a.g.e.**, s.51; Diğer veri güvenliği ve veri gizliliği standartları için bkz.: Mustafa Turan, “**A Systematic Review Of "6698 - Law On The Protection Of Personal Data" In Turkey According To The Information Security Practices And Applicability Of Law Perspective**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s.21-24.

¹⁶ Tayan, **a.g.e.**, s.51; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.424 vd.

i. Çalışanlara Düzenli Olarak Eğitimler Verilmesi

KVKK tarafından yayımlanan karar doğrultusunda, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi süreçlerinde yer alan çalışanlara yönelik önlemlerin de alınacağı ifade edilmiştir. Bu önlemlerden ilki, kanun ve buna bağlı yönetmelikler ile özel nitelikli kişisel veri güvenliği konularında çalışanlara düzenli olarak eğitimler verilmesinin sağlanmasıdır. Kişisel verilerin korunması alanı nispeten yeni bir alan olup, bu alanda çalışanlara yönelik yapılacak eğitimlerle farkındalığın gelişmesi ve bu eğitimlerin düzenli bir şekilde icrası özellikle özel nitelikli kişisel veriler bakımından oldukça önemlidir¹⁷. Zira çalışanlar, bu şekilde verilecek eğitimlerle kişisel verileri korumanın önemini anlayacaktır. Bu kapsamda verilecek eğitimler, çalışanların 6698 sayılı Kanun kapsamındaki görev, yetki ve sorumluluklarını, kişisel verileri ne şekilde kullanabileceklerini, veri ihlalinin önüne geçmenin yollarını, veri ihlali halinde izlenecek yolu ve görev ve sorumluluklarını ihlal etmeleri halinde karşılaşacakları cezai sorumluluk hususlarını kapsamalıdır¹⁸.

ii. Çalışanlar ile Kurumlar Arasında Gizlilik Sözleşmeleri Yapılması

Özel nitelikli verilerin işlenebilmesi bakımından belirlenen güvenlik önlemlerinden bir diğeri, çalışanlarla veri sorumluları arasında gizlilik sözleşmelerinin yapılmasıdır. Kişilere ait önemli özel nitelikli verilere erişimi olan kötü niyetli veya görevinden bir sebeple hoşnut olmayan personel bu hassas verileri hukuka aykırı bir biçimde işleyebilecek veya yayabilecektir¹⁹. Bu gibi risklerin önüne, bu tür ihlallere ilişkin ağır yaptırım öngören gizlilik sözleşmeleriyle geçilebilecektir. Bu nedenle DDK tarafından da açıkça ifade edildiği üzere, kurumun bilgi sistemlerinde çalışacak,

¹⁷ KVKK, **Veri Güvenliği**, s.9; Tayan, **a.g.e.**, s.50-51; Devlet Denetleme Kurulu (DDK), “**Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Durum Değerlendirmesi ile Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Gerçekleştirilen Denetim Çalışmaları-Denetleme Raporu**”, No:3, 27 Kasım 2013, (Çevrimiçi), http://www.kisiselsaglikverileri.org/icerik/dosyalar/denetleme_rpr.pdf 24 Mart 2019, s.786-787; Henkoğlu, **a.g.e.**, s.180; Luigi Sgaglione/Giovanni Mazzeo, “**A GDPR-Compliant Approach To Real-Time Processing Of Sensitive Data**”, 2018, (Çevrimiçi), <http://doi.org/10.5281/zenodo.2537963> 24 Mart 2019, s.4; Lambert, **Data Protection Rules**, s.295; Room, **a.g.e.**, s.74; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.178.

¹⁸ ICO, **Guide**, s.78-79.

¹⁹ Sgaglione/ Mazzeo, **a.g.e.**, s.2.

kritik pozisyonlarda yer alan veya kişisel verilere erişme ihtimali olan tüm personel (kurum ve firma personeli dâhil) ile yasal sorumlulukların açıkça belirtildiği gizlilik sözleşmeleri imzalanmalıdır²⁰²¹.

iii. Verilere Erişim Yetkisine Sahip Kullanıcıların, Yetki Kapsam ve Sürelerinin Belirlenmesi

Özel nitelikli verilerin işlenebilmesi bakımından belirlenen güvenlik önlemlerinden bir diğeri, verilere erişim yetkisine sahip kullanıcıların, yetki kapsamlarının ve sürelerinin net olarak tanımlanmasıdır. KVKK yayınladığı rehberde bu yönde şu ifadeleri kullanmaktadır²²: “(...) Ayrıca kişisel veri içeren ortamlara erişim hakkı verilirken veya bu konuda kurum kültürü oluşturulurken “Yasaklanmadıkça Her Şey Serbesttir” prensibi değil, “İzin Verilmedikçe Her Şey Yasaktır” prensibine uygun hareket edilmesine dikkat edilmelidir.” Bu anlamda bir çalışana veya kullanıcıya verilen yetki sınırsız olamayacaktır, nasıl ki kişisel verilerin korunması hakkı dahi 1982 Anayasası’nda ve 6698 sayılı Kanun’da belirlenen kıstaslar ölçüsünde sınırlandırılabilirse, çalışan ve kullanıcıların yetkileri de kişisel veri sahiplerinin hak ve menfaatleri göz önünde bulundurularak sınırlandırılacaktır. Ve bu sınırlandırmalar, çalışanlar işe başlamadan veya kullanıcılar kullanımı

²⁰ DDK tarafından düzenlenen raporda veri işleyen kurum ve kuruma hizmet veren firma arasında da gizlilik sözleşmesi imzalanması gerektiği ifade edilmiştir, bkz.: DDK, **a.g.e.**, s.805; DDK tarafından sunulan raporda, bilişim hizmeti eğer başka bir kurumdan alınıyorsa, bu kurumların da gizlilik yükümlülüğüne uygun davranmalarının sağlanması amacıyla, ilgili kurum ve kuruma hizmet veren bilişim firması arasında bağlayıcı gizlilik anlaşması imzalanması gerektiği, bu anlaşmada ise en azından şu hususlara yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir: “Kuruma ait ve anlaşmaya konu veri ve bilgilerin neler olduğu, bu bilgilerin yetkisiz olarak ifşa edilmesini engellemek için tarafların yükümlülükleri ve alacakları tedbirler, anlaşmanın sona ermesi durumunda bilgi ve veriler ile ilgili olarak yapılacak işlemler ile kuruma iade edilecek ve imha edilecek bilgiler, ihtiyaç halinde anlaşmaya uygun hareket edilip edilmediğinin tespiti için firma nezdinde izleme ve denetim yapma konusunda kurumun yetkili olduğu, bilgi ve verilerin yetkisiz ifşası veya gizliliğin ihlali durumunda ifşa ve ihlallerin raporlanması ve bildirimi ile ilgili süreçler, anlaşmanın ihlal edilmesi durumunda uygulanacak müeyyideler ile bu konuda yetkili olacak mahkemeler ve kuruma özgü ilave unsurlar.”, bkz.: **A.e.**, s.804.

²¹ Bu hususta, çalışanlarla veri sorumluları arasında gizlilik sözleşmeleri imzalanmasa dahi, çalışanların 6698 sayılı Kanun’a aykırı veri işleme faaliyetlerinden sorumlu olacağını ifade etmek gerekir. Zira aynı kanunun 12’nci madde hükmü ve gerekçesi gereğince, daha önce de ifade edildiği üzere, veri sorumluları ile veri işleyen kişiler, öğrendikleri kişisel verileri ilgili Kanun hükümlerine aykırı olarak başkasına açıklayamaz ve işleme amacı dışında kullanamazlar. Sır saklama yükümlülüğü şeklinde kendini gösteren bu yükümlülük, bu kişilerin görevleri sona erse bile devam edecektir. Bu nispetle çalışanların da bir anlamda veri işleyen sıfatlarını haiz oldukları düşünüldüğünde kanundan doğan bir sır saklama yükümlülüklerinin olduğunu ifade etmek gerekir.

²² KVKK, **Veri Güvenliği**, s.9.

gerçekleştirmeden evvel, çalışan ve kullanıcıların bilgilerine, anlayabilecekleri şekilde, açıklayıcı bir dille veya yazıyla sunulacaktır. Bir başka deyişle, çalışan ve kullanıcıların cezai, idari sorumlulukları ile disiplin sorumluluklarına ait görev tanım ve dağılımlarının veri sorumluları tarafından en baştan yapılması gerekmektedir²³. Bu kapsamda, kendileri için belirlenen sınırların dışına çıkan çalışan ve kullanıcılar bu davranışlarından dolayı 6698 sayılı Kanun ve sair düzenlemeler kapsamında cezai, idari soruşturma veya kovuşturmalar ile disiplin soruşturma ve kovuşturmasına uğrayabilecektir.

KVKK, veri sorumlusu nezdinde bulundukları pozisyon veya görev itibarıyla kişisel verilere erişime yetkisi olanlar tarafından, yetkilerini aşarak ve işleme amacı dışında söz konusu verilerin işledikleri konusunda kuruma gelen ihbarların değerlendirilmesi sonucunda şu karara imza atmıştır²⁴: “(...) *Bir veri sorumlusu nezdinde bulundukları pozisyon veya görev itibarıyla kişisel verilere erişim yetkisi olanlar tarafından, yetkileri aşmak ve/veya yetkilerini kötüye kullanmak suretiyle, kişisel amaçlara veya nedenlere bağlı olarak işleme amacı dışında söz konusu kişisel verilerin işlenmesi ve/veya bu verilerin üçüncü kişilerle paylaşılması 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun (Kanun) 12 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasına aykırılık teşkil edeceğinden, bu kapsamdaki eylemlerin önlenmesi amacıyla veri sorumlularınca uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirin alınması gerektiği hususunda veri sorumlularının bilgilendirilmesine, (...) oy birliği ile karar verilmiştir.*” Nitekim yine KVKK, banko, gişe ve masa gibi vatandaşlara hizmet sunulan alanlarda yaşanan kişisel veri güvenliği ihlallerine ilişkin olarak kuruma gelen ihbarların değerlendirilmesi sonucunda şu karara imza atmıştır²⁵: “(...) *Bankacılık ve sağlık sektörleri başta olmak üzere birden fazla çalışan ile birlikte bitişik düzende hizmet veren posta ve kargo hizmetleri, turizm*

²³ Çalışanların veri işleme konusundaki yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi ve ancak o yetki ve sınırlar dahilinde işlem yapabilmesi, ölçülülük ilkesinin bir yansımasıdır, bkz.: Erdinç, **a.g.e.**, s.58.

²⁴ KVKK’nın ilgili veri sorumlusu nezdindeki kişisel verilere erişim yetkisi bulunan personelin yetkisi ve amacı dışında söz konusu verileri işlemesi hususunun değerlendirilmesine ilişkin 31/05/2018 tarih ve 2018/63 sayılı ilke kararının tam metni için bkz.: <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5248/2018-63> 5 Mayıs 2019.

²⁵ KVKK’nın banko, gişe, masa gibi hizmet alanlarında kişisel verilerin korunmasına yönelik, 21/12/2017 tarihli ve 2017/62 sayılı ilgili ilke kararının tam metni için bkz.: <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4114/2017-62> 5 Mayıs 2019.

acenteleri, zincir mağazaların müşteri hizmetleri bölümleri, çeşitli abonelik işlemlerinin yapıldığı kuruluşlar ile belediye, vergi ve nüfus ile ilgili işlemler gibi hizmetlerin verildiği kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarının, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun (Kanun) 12 nci maddesi uyarınca kişisel verilerin korunması ile ilgili olarak; banko/gişe/masa gibi bölümlerde yetkisi olmayan kişilerin yer almasını önleyecek ve aynı anda birbirlerine yakın konumda hizmet alanların birbirlerine ait kişisel verileri duymasını, görmesini, öğrenmesini veya ele geçirmesini engelleyecek nitelikte gerekli teknik ve idari tedbirleri almasına, (...) oy birliği ile karar verilmiştir.” Nitekim bu karar neticelerini mevzuat çalışmaları anlamında da göstermiş, Kişisel Sağlık Verileri Yönetmeliği’nin 5’nci maddesine şu hüküm eklenmiştir: “Sağlık hizmeti sunucuları tarafından; banko, gişe ve masa gibi bölümlerde yetkisi olmayan kişilerin yer almasını önleyecek ve aynı anda yakın konumda hizmet alanların birbirlerine ait kişisel verileri duymalarını, görmelerini, öğrenmelerini veya ele geçirmelerini engelleyecek nitelikte gerekli fiziki, teknik ve idari tedbirler alınır.”

KVKK’ya da intikal ettiği üzere, özellikle çalışanların yetkilerini aşmasından kaynaklanan ihlallerin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu da özel nitelikli kişisel veriler bakımından bu tür ihlalleri önleme yönünde önlemlerin alınmasının değerini ve önemini ortaya koymaktadır.

iv. Periyodik Olarak Yetki Kontrolleri Gerçekleştirilmesi

Özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi bakımından belirlenen güvenlik önlemlerinden bir diğeri, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi sürecinde yer alan çalışanlara yönelik periyodik yetki kontrolleri gerçekleştirilmesidir. Çalışanların yetkileri daha önce de belirttiğimiz üzere sınırsız değildir, bu nedenle sınırlı olan bu yetkilerin aktif olup olmadığına dair periyodik kontroller gerçekleştirilmelidir. Bu periyodik kontrollerin aralığı, işlenen verilerin hassasiyet niteliği, çalışanların görev tanımlarına göre dürüstlük kuralları çerçevesinde belirlenecektir.

Özel nitelikli kişisel veriler bakımından alınacak bu önlem, verilere erişim yetkisine sahip kullanıcıların, yetki kapsam ve sürelerinin belirlenmesi önemiyle birbirini tamamlayacaktır. Zira verilere erişim yetkisine sahip kullanıcıların, erişim

yetkilerinin geçerlilik süresi, etkisi ve kapsamı, veri sorumluları tarafından yapılacak yetki kontrolleri ile belirlenebilecektir.

v. Görevleri Sona Eren veya Değişikliğe Uğrayan Çalışanların Yetkilerinin Kaldırılması

Özel nitelikli verilerin işlenebilmesi bakımından belirlenen güvenlik önlemlerinden bir diğeri de özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi sürecinde yer alan çalışanlardan, görevleri sona eren veya veri işleme yetkisine haiz olmayacağı bir göreve atanan ya da işten ayrılanların bu alandaki yetkilerinin derhal kaldırılması ve bu kapsamda veri sorumlusu tarafından kendisine tahsis edilen envanterin iade alınmasıdır.

Bu hususta DDK bilgi sistemlerine yetkisiz erişimlerin önüne geçmek ve bu alanda oluşabilecek güvenlik açıklarını en aza indirmek amacıyla şu hususların göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir²⁶: *“Tüm çalışanlar, yükleniciler ve üçüncü taraf kullanıcıların işten ayrılma, uzun süreli ara verme, sözleşmelerin sonlandırılması durumları göz önünde bulundurularak, bu kişilerin erişim hakları dondurulmalı veya iptal edilmelidir(...) Tüm çalışanlar, yükleniciler ve üçüncü taraf kullanıcıların yetkilerinin düzenlenmesi için; personelin işe girme, işten ayrılma ve geçici işe ara verme işlemlerinde bilgi sistemlerindeki yetkilerinin alınması veya dondurulması ile ilgili süreç ve politika belirlenmelidir. Belirlenen bu politika masaüstü bilgisayarlar, kritik sunucu sistemleri, kurumsal uygulamalar gibi tüm bilgi sistemlerine uygulanmalıdır. Kurumların insan kaynakları birimleri ile bilgi işlem birimleri eşgüdüm halinde çalışmalı, personelin işten ayrılma, uzun süreli ara verme (askerlik, aylıksız izin, uzun süreli sağlık izni, doğum izni ve benzeri), sözleşmelerin sonlandırılması durumlarında otomatik olarak bu personele ait sisteme giriş yetkilerinin dondurulması veya kaldırılmasına yönelik mekanizma geliştirilmelidir.”*

Görevleri sona eren veya değişikliğe uğrayan çalışanların yetkilerinin kaldırılması, veri güvenliğini sağlamanın en önemli mekanizmasıdır. Zira yetkisiz yapılan işlemlerle, ilgili kişilerin uğradığı kişisel veri ihlalleri geri döndürülemez

²⁶ DDK, a.g.e., s.803-804.

sonuçlara yol açabilecektir. Geçtiğimiz yılda yaşanan kişisel veri ihlallerinin büyük bir kısmı yetkisiz kişilerin yol açtığı ihlaller olmuştur. Bu nedenle bu tür önlemlerin alınmasının, özellikle özel nitelikli kişisel veriler söz konusu olduğunda önemi ortadadır.

(3) Elektronik Ortamda İşlenen Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Alınacak Önlemler

i. Genel olarak

KVKK tarafından belirlenen veri sorumlularınca alınacak yeterli önlemlerin, özel nitelikli kişisel verilerin tutulacağı ortamın elektronik veya fiziksel olmasına göre farklılık arz edeceği öngörülmüştür. KVKK, verilerin işlendiği, muhafaza edildiği ve/veya erişildiği ortamın elektronik olması halinde, veri sorumluları tarafından alınacak önlemleri, verilerin kriptografik yöntemler kullanılarak muhafaza edilmesi, kriptografik anahtarların güvenli ve farklı ortamlarda tutulması, veriler üzerinde gerçekleştirilen tüm hareketlerin işlem kayıtlarının güvenli olarak loglanması, verilerin bulunduğu ortamlara ait güvenlik denetimlerinin sağlanması, yazılım aracılığıyla erişilen verilerde, yazılıma ilişkin güvenlik kontrollerinin yapılması ve uzaktan erişim yapılan verilerde en az iki kademeli kimlik doğrulama sisteminin kullanılması olarak belirlemiştir.

ii. Verilerin Kriptografik Yöntemler Kullanılarak Muhafaza Edilmesi

KVKK'nın elektronik ortamda muhafaza edilen özel nitelikli kişisel veriler için belirlediği güvenlik önlemlerinden ilki, bu özel nitelikli verilerin kriptografik yöntemler kullanılarak muhafaza edilmesidir. Bu anlamda kriptografik yöntemlerin ne olduğundan bahsedilmesi gerekmektedir. “Kriptografi (*cryptography*)” kavramı, “bilgiyi gizli tutan kodları oluşturma ve anlama pratiği” ve “bilgisayar ağlarında bilginin güvende tutulması için özel kodların kullanılması” olarak tanımlanmaktadır²⁷.

²⁷

Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cryptography?q=+cryptography> 25 Mart 2019; “Kriptografi (*cryptography*)”, Oxford Sözlüğü tarafından ise “kod yazma veya çözme sanatı” olarak

Bir başka deyişle, kriptografi, verileri şifrelemek ve şifresini çözmek için matematiği kullanma bilimi olup²⁸, kriptografik yöntemler ise bilgilerin gizli tutulan kodlarla muhafazası için kullanılan algoritmalarıdır.

Kriptografik algoritmalar (yöntemler), şifreleme ve şifre çözme işlemlerinde kullanılan matematiksel bir işlemdir²⁹: Şöyle ki, kriptografik algoritma (yöntem), düz bir metni şifrelemek için bir anahtarla (bu anahtar bir sözcük, sayı veya tümce olabilir) birlikte çalışır. Aynı düz metin, onu şifreleyen anahtardan farklı bir anahtarla ve farklı bir şifreli metinle şifrelenir. Şifreli verilerin güvenliği tamamen iki şeye bağlıdır: kriptografik algoritmanın gücü ve anahtarın gizliliği. Bir kriptografik algoritma, çalışmasını sağlayan tüm olası anahtarları ve protokolleri içeren bir şifreleme sisteminden oluşur. Kriptografik yöntemlerle şifrelenen bir verinin, bu şifresinin çözülme sürecine, bir başka deyişle veriyi şifreleyen anahtar olmadan, bir verinin tamamını şifrelemek için hangi anahtarın kullanıldığını bulma sürecine ise bilgisayar terminolojisinde kriptanaliz denir³⁰.

Kriptografik yöntemler sayesinde özel nitelikli kişisel veriler, şifreler vasıtasıyla saklanacak ve amaçlanan alıcı grubu dışında kimse, ilgili verilere ulaşamayacaktır³¹. Veri işlemede kriptografik yöntemlerin kullanılması, 2016/679 sayılı Tüzük'te de uygun güvenlik önlemlerinden biri olarak sayılmış olup, bu yöntemler düşük maliyeti olan yaygın önlemlerdir³².

Kriptografik yöntemler vasıtasıyla, özel nitelikli kişisel verileri işlenen kişilerin siber saldırılara uğraması, saldırganların kimliklerinin gizlenmesi veya

tanımlanmaktadır, bkz.: Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/cryptography> 25 Mart 2019.

²⁸ PGP Corporation, “An Introduction to Cryptography”, 8.0. Baskı, Ekim 2002, (Çevrimiçi), <https://www.cs.unibo.it/babaoglu/courses/security/resources/documents/intro-to-crypto.pdf> 25 Mart 2019, s.9.

²⁹ PGP Corporation, **a.g.e.**, s.10.

³⁰ Ronald A. Gove, “Fundamentals of Cryptography and Encryption”, **Information Security Management Handbook**, Ed. Harold F. Tipton/ Micki Krause, 6.baskı, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2007, s. 1095–1114, s.1096.

³¹ Room, **a.g.e.**, s.73.

³² Information Commissioner's Office (ICO), “Guide to the General Data Protection Regulation(GDPR)”, 2 Ağustos 2018, <https://ico.org.uk/media/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr-1-0.pdf> 5 Mayıs 2019, (ICO, GDPR), s.228.

değiştirilmesi önlenerek, kişilere ait hassas bilgiler güvenli bir şekilde saklanma ve internet gibi güvensiz bir alanda güvenli bir şekilde iletilme olanağı bulur³³.

iii. Kriptografik Anahtarların Güvenli ve Farklı Ortamlarda Tutulması

KVKK'nın elektronik ortamda muhafaza edilen özel nitelikli kişisel veriler için belirlediği güvenlik önlemlerinden, özel nitelikli verilerin kriptografik yöntemler kullanılarak muhafaza edilmesi gereğinin sağlanması, verileri şifrelemek ve şifreyi çözmek için kullanılan anahtarların güvenli ve farklı ortamlarda tutulması ile gerçekleştirilebilecektir. Bir önceki başlıkta açıkladığımız üzere, özel nitelikli veriyi haiz metnin şifrelendiği anahtar, bu metindeki şifreyi çözmek için kullanılacak anahtar ile farklı olacaktır. Nitekim şifreleme yöntemi ile sağlanan korumanın, bu anahtarların güvenli ve farklı ortamlarda tutulmasını gerektirdiği izahtan varestedir. Bu önlemin yerine getirilmesini temin etmek üzere anahtarlar yetkili kişilerin erişebileceği farklı ve güvenli ortamlarda tutulmalıdır³⁴.

iv. Veriler Üzerinde Gerçekleştirilen Tüm Hareketlerin İşlem Kayıtlarının Güvenli Olarak Loglanması

KVKK'ya göre, kişisel veri ihlallerinin önüne geçebilmek bakımından kişisel veri sistemine giren kullanıcıların, sistem üzerinde gerçekleştirdikleri işlem hareketlerinin kaydının (log kayıtları gibi) periyodik ve düzenli bir şekilde tutulması oldukça önem arz etmektedir³⁵. Loglama, elektronik bir ortamda üretilen verilere dair tüm olayların önceden belirlenen kurallara göre zaman damgalı ve otomatik olarak işlenmesidir³⁶. Örneğin, hastaların hastalıklarının seyrine dair verilerin tutulduğu elektronik sağlık sisteminde, loglama faaliyetinde bulunulacak olması halinde, sisteme

³³ Al-Sakib Khan Pathan, "Basics of Security and Cryptography", **Practical Cryptography: Algorithms and Implementations Using C++**, Ed. Saiful Azad/Al-Sakib Khan Pathan, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2015, s.1-11, s.2.

³⁴ KVKK, **Veri Güvenliği**, s.21-22.

³⁵ **A.e.**, s.18.

³⁶ <https://whatis.techtarget.com/definition/log-log-file> 5 Mayıs 2019.

yapılan tüm giriş, çıkış işlemleri, yetkisiz erişim teşebbüsleri, hatta yanlış şifre denemeleri olmak üzere, hepsinin kaydı tutulabilecektir.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 7'nci maddesi gereği, ticari amaçla olup olmadığına bakılmaksızın bütün internet toplu kullanım sağlayıcılar, konusu suç oluşturan içeriklere erişimin engellenmesi ve kullanıma ilişkin erişim kayıtlarının tutulması hususlarında yönetmelikle belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür. Nitekim ilgili kanunu uygulamak üzere 30035 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmeliğin 4'üncü maddesi gereği, internet toplu kullanım sağlayıcıları, yönetmelikte *"Kendi iç ağlarında dağıtılan IP adres bilgilerini, kullanıma başlama ve bitiş zamanını ve bu IP adreslerini kullanan bilgisayarların tekil ağ cihaz numarasını (MAC adresi) gösteren bilgileri, hedef IP adresi, bir veya birden fazla IP adresinin portlar aracılığı ile kullanıcılara paylaştırılması yöntemi ile sunulan internet erişim hizmetinde kullanıcıya tahsis edilen gerçek IP ve port bilgileri"* olarak tanımlanan erişim kayıtlarını elektronik ortamda kendi sistemlerine kaydetmek ve iki yıl süre ile saklamakla yükümlüdür. Aynı yönetmelik gereği, ticari amaçla internete erişim sunan toplu kullanım sağlayıcıları da erişim kayıtlarını elektronik ortamda kendi sistemlerine kaydetmek ve iki yıl süre ile saklamakla yükümlü olup, ayrıca bu yükümlülükleri gereğince kaydettikleri bilgileri ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini teyit eden değeri kendi sistemlerine günlük olarak kaydetmek ve bu verileri iki yıl süre ile saklamakla yükümlüdür.

Veriler üzerinde gerçekleştirilen tüm hareketlerin işlem kayıtlarının kayıt altına alınması (loglanması) birçok açıdan önemlidir. Şöyle ki, bu sayede kişisel veri ihlalleri durumunda hem cezai sorumluluk hem de disiplin sorumluluğu bakımından failler belirlenebilmekte, deliller kolayca ortaya çıkarılabilmekte, güvenlik denetimleri daha kolay gerçekleştirilebilmekte ve hatta bu loglama faaliyetleri ceza soruşturması ve kovuşturması alanında mahkemelere maddi gerçeğe ulaşma bakımından yardımcı olabilmektedir³⁷. Verilerin özel nitelikli veri olması ve ihlalinin ortaya çıkarılabileceği

³⁷ DDK, **a.g.e.**, s.807; Lambert, **Data Protection Officer**, s.86-87; European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook** s.282; Philipp E. Fischer, "Data Protection Audit:

sonuçlar düşünüldüğünde bu tür önlemlerin alınmasının daha da önem arz ettiğini ifade etmek gerekir.

Örneğin 2018 yılında, Twitter ve GitHub, loglama sistemlerinde, kullanıcıların şifrelerinin düz metine çevrilmesine yol açan bir hata keşfetmiş, bu nedenle kullanıcılarına, log kayıtlarının kuruluş dışına çıkmamasına rağmen, şifrelerini değiştirmelerini önermiştir³⁸.

v. Verilerin Bulunduğu Ortamlara Ait Güvenlik Denetimlerinin Sağlanması

Özel nitelikli kişisel verilerin işlendiği, muhafaza edildiği ve/veya erişildiği ortamların elektronik ortam olması halinde, alınması gerekli önlemlerden bir diğeri de ilgili ortama ait güvenlik denetimlerinin sağlanmasıdır. Güvenlik denetimlerinin sağlanması adına veri sorumluları, KVKK tarafından belirlendiği üzere, verilerin bulunduğu ortamlara ait güvenlik güncellemelerini sürekli takip etmek, gerekli güvenlik testlerini düzenli olarak yapmak/yaptırmak ve test sonuçlarının kayıt altına alınması gibi yeterli önlemleri almak zorundadır³⁹. Bu kapsamda KVKK tarafından yayınlanan rehberde belirtilen ilkeler gereği, veri sorumlusu, kişisel veri içeren sistem üzerinde gerekli denetimleri yapacak veya yaptıracak olmakla birlikte, buna karşılık olarak veri sorumlularına denetim sonucunda ortaya çıkan raporları ve hizmet sağlayıcıyı yerinde inceleme hakkı da verilmiştir⁴⁰. Veri sorumlularına verilen bu hak, denetimlerin işlerliğinin sağlanması ve özel nitelikli kişisel verilerin korunmasının öneminin anlaşılması bakımından da önemlidir.

The German Experience”, **Beyond Data Protection: Strategic Case Studies and Practical Guidance**, Ed. Noriswadi Ismail/ Edwin Lee Yong Cieh, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2013, s.233-259, s.254; Ángeles Gutiérrez Zarza, **Exchange of Information and Data Protection in Cross-border Criminal Proceedings in Europe**, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2015, s.163.

³⁸ ICO, **GDPR**, s.236.

³⁹ Aynı yönde bkz.: Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.246-247; Lambert, **Data Protection Rules**, s.444; Lambert, **Data Protection Officer**, s.194; Room, **a.g.e.**, s.119; Privacy International, **a.g.e.**, s.71; European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**, s.168; Noriswadi Ismail, “Acclaiming Accountability. Preaching Best Practices”, **Beyond Data Protection: Strategic Case Studies and Practical Guidance**, Ed. Noriswadi Ismail/ Edwin Lee Yong Cieh, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2013, s.125-134, s.133.

⁴⁰ KVKK, **Veri Güvenliği**, s.13.

6698 sayılı Kanun'un 12/f.3 madde hükmü gereği, veri sorumlusunun, kendi kurum veya kuruluşunda, 6698 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasını sağlamak amacıyla gerekli denetimleri yapmak veya yaptırmak zorunda olduğu ifade edilmekle birlikte aynı yönde hüküm Kişisel Sağlık Verileri Yönetmeliği'nin 18'inci maddesiyle “veri güvenliğine ilişkin yükümlülöklere dikkat edileceğı” şeklinde düzenlenmiştir. Nitekim anılan yönetmeliğın 5'inci madde hükmü uyarınca, kişisel sağlık verileri işleyen sağlık hizmeti sunucularının da yeterli önlemleri alacağı düzenlenmiştir.

Nitekim DDK tarafından düzenlenen raporda da özellikle özel nitelikli kişisel verilerin bulunduğu kamu kurumlarına ait bilgi sistemlerinin belirli zaman aralıkları dahilinde güvenlik denetimlerine tabi tutulması gerektiğı, bu güvenlik denetimlerinin her kuruma özgü değil standart olması, bu güvenlik denetimlerini yapacak teknik eleman ve donanımların geliştirilmesi, güvenlik denetimi yapacak kuruluşların sertifikasyona tabi tutulması ve denetim standartları ile raporlama usul ve esaslarının belirlenmesi gerektiğı, bu güvenlik denetimlerinin sonuçlarının ilgili kuruluşların yönetimleriyle paylaşılması gerektiğı, testler sonucunda tespit edilen eksiklik ve açıklıkların kapatılması için bir yönetim süreci belirlenmesi gerektiğı ifade edilmiştir⁴¹.

Özetle belirtmek gerekir ki, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair süreç, başlangıçtan sonuna dek uzun bir süreç olup, bu süreç ancak güvenlik önlemleriyle ayakta kalabilecektir. Bu süreç, öncesinde korunma önlemlerinin alındığı, devamında bu önlemlerin işlerliğinin sağlandığı ve düzenli olarak izlendiğı, sonuna dek ise, bu önlemlerin denetlendiğı bir süreçtir⁴².

vi. Yazılım Aracılığıyla Erişilen Verilerde Yazılıma İlişkin Güvenlik Kontrollerinin Yapılması

KVKK tarafından yayınlanan karar kapsamında elektronik ortamda barındırılan özel nitelikli kişisel veriler bakımından, eğer bu verilere bir yazılım aracılığı ile erişiliyorsa, bu yazılıma ait kullanıcı yetkilendirmelerinin yapılması, bu

⁴¹ DDK, **a.g.e.**, s.814; Aynı yönde bkz.: Turan, **a.g.e.**, s.28; Erdinç, **a.g.e.**, s.90 vd.; Henkoğlu, **a.g.e.**, s.80 vd.; Sgaglione/ Mazzeo, **a.g.e.**, s.3; Tayan, **a.g.e.**, s.51.

⁴² Privacy International, **a.g.e.**, s.71.

yazılımların güvenlik testlerinin düzenli olarak yapılması/yaptırılması ve test sonuçlarının kaydedilmesi, alınması gereken yeterli önlemlerindendir.

Bir önceki başlıktaki açıklamalarımız baki kalmak kaydıyla, bir örnek vermek gerekirse, Kişisel Sağlık Verileri Yönetmeliği hükümleri uyarınca Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulan, kişisel sağlık verilerinin toplandığı merkezi sağlık veri sistemi kapsamında, *sağlık hizmeti sunucularının bakanlıkça verilen yetki belgesine sahip, bakanlıkça yayımlanan yazılım sürüm notlarına, yeni standartlara ve geliştirmelere uyumlu ve bakanlık tarafından kullanılan sistemlere uyumlu yazılım kullanacakları, nitekim kullanılacak bu yazılımların bakanlıkça belirlenen şartlara ve yayımlanan standartlara uygunluğunun, yine bakanlıkça denetleneceği* ifade edilmektedir. Bu kapsamda çalışmamızın daha önceki başlıklarında ifade ettiğimiz üzere, sağlıkta dönüşüm amacı altında kişisel sağlık verileri bakımından Medula, Biyometrik Kimlik Doğrulama Sistemi, Merkezi Hastane Randevu Sistemi ve E-nabız gibi yazılımların kullanıldığını ve bu yazılımların periyodik aralıklarla denetlendiği ifade etmek gerekir.

Bunlardan başka, vatandaşların, arabulucuların, avukatların, uzlaştırmacıların ve mahkemeler dahil kurumların kullandığı, kişilerin ceza mahkumiyetleri ile haklarında uygulanan güvenlik tedbirlerinden, kişisel birçok özel nitelikli verisine kadar birçok hassas bilgisinin bulunduğu UYAP (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi); üniversite öğrencilerinin kullandığı ve öğrencilere ait birçok hassas verinin barındırıldığı öğrenci bilgi ağları (örneğin; Ankara Üniversitesi Bilgi Yönetim Sistemi ve İstanbul Üniversitesi Akademik Kayıt Sistemi gibi); yine vatandaşlara ait birçok verinin geniş bir kapsamda içinde bulundurulduğu E-devlet gibi sistemler yazılımlarla işlerlik kazanan sistemler olup, bu yazılımların ilgili kuruluşlarca denetlenmemesi halinde geri döndürülemez birçok olumsuz sonuç ortaya çıkabilecek, kişiler özel nitelikli kişisel verilerinin kötü niyetli alıcılara yayılması sonucuyla karşılaşabilecektir. Bu nedenle, bu yazılımları kimlerin kullanabileceği ve girişlerin nasıl yapılacağı hususunda, detaylı ve orantılı bir kimliklendirme yapılması, bu yazılım güncelleyici ve denetleyicilerinin de denetiminin sağlanması, bu yazılımların güvenlik düzeyinin belirlenmesi adına gerekli testlerin yapılması, bu testler sonucunda umulan ve gerekli olan güvenlik düzeyinin sağlanmadığı öngörülebiliyorsa, güvenlik düzeyi umulan ve gerekli düzeye gelene dek bu sistemlere erişimin engellenmesi ve

müstakbel ihlallere mahal vermemesi ve güvenlik amacıyla yapılan çalışmalara örnek olması bakımından yapılan tüm test sonuçlarının kayıt altına alınması gerekmektedir.

vii. Uzaktan Erişim Yapılan Verilerde En Az İki Kademeli Kimlik Doğrulama Sisteminin Kullanılması

KVKK tarafından yayınlanan karar kapsamında elektronik ortamda barındırılan özel nitelikli kişisel veriler bakımından, eğer bu verilere uzaktan erişim gerekiyorsa, en az iki kademeli kimlik doğrulama sisteminin kullanılması gerekmektedir.

Kimlik doğrulama, verilerin güvenliğini sağlamanın en önemli işlevidir⁴³ çünkü kimlik doğrulaması olmadığı takdirde, ağ erişimine sahip herhangi bir kullanıcı, İnternet Protokolü (IP) adreslerinin sahtesini oluşturabilir veya başkalarının yerine geçebilir⁴⁴. Bu nedenle özellikle uzaktan erişim sağlanan özel nitelikli veriler bakımından kimlik doğrulama yöntemlerinin belirlenmesi önemlidir.

Uzaktan erişim, bir ağ bağlantısı üzerinden, bir bilgisayara veya bir ağa uzaktan erişme yeteneği anlamına gelir⁴⁵. Kuruluşlar bakımından web tabanlı uzaktan erişim de dahil olmak üzere uzaktan erişim hayati bir araçtır, zira hem çalışma saatlerinde esnekliği hem de verimliliği sağlamaktadır⁴⁶. Bununla birlikte, uzaktan erişim halinde vuku bulabilecek ihlallerin önüne geçmek üzere güvenlik tedbirleri alınmalıdır. KVKK da bu tedbiri “en az iki kademeli kimlik doğrulama sisteminin kullanılması” olarak belirlemiştir.

Kimlik doğrulama (*authentication*) kavram olarak, belirli bir kişinin belirli bir kimliğe sahip olduğunu ve / veya belirli faaliyetleri yürütmeye yetkili olduğunu

⁴³ Kimlik doğrulama, yetkilendirme, gizlilik ve mahremiyet, bütünlük ve inkâr edilemezlik ile birlikte bilgi-veri- güvenliğinin bir işlevidir, bkz.: Khan Pathan, **a.g.e.**, s.6-7; David C. Krehnke, “Corporate Governance”, **Information Security Management Handbook**, Ed. Harold F. Tipton/Micki Krause, 6.baskı, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2007, s. 35-44, s.42.

⁴⁴ Khan Pathan, **a.g.e.**, s.7.

⁴⁵ <https://searchsecurity.techtarget.com/definition/remote-access> 30 Mart 2019.

⁴⁶ Lambert, **Data Protection Rules**, s.298; Indirani Viknaraja, “Data Protection and Local Authorities in the United Kingdom”, **Beyond Data Protection: Strategic Case Studies and Practical Guidance**, Ed. Noriswadi Ismail/ Edwin Lee Yong Cieh, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2013, s.187-216, s.207

kanıtlamak anlamına gelmekte olup⁴⁷, kimlik doğrulama yollarına, e-posta iletisinde gönderilen bir şifre vasıtasıyla doğrulanan bir e-posta adresi, sosyal medya giriş bilgileriyle doğrulanan sosyal medya hesapları, kısa mesajla gönderilen bir şifre ile doğrulanan cep telefonu numaraları, bir kimlik belgesinin fotokopisi, halka açık kayıt bilgilerinden doğrulanan sorgulayıcı sorular ve sağlık merkezlerinde kullanılan biyometrik yüz ve avuç içi tarama yöntemleri örnek verilebilir⁴⁸. Kimlik doğrulama yöntemlerini teknik olarak üç başlıkta sıralayabiliriz⁴⁹: Kullanıcı tarafından belirlenen bir parola ile doğrulamanın sağlandığı “tek faktörlü kimlik doğrulama”, kişiye özgü olan biyometrik bilgilerin kullanıldığı “biyometrik doğrulama” ve “iki kademeli (faktörlü) doğrulama”. Bunlardan KVKK’nın uzaktan erişilen özel nitelikli veriler bakımından aradığı, iki kademeli (faktörlü) doğrulama, bir akıllı anahtar tarafından veya akıllı kartta bulunan bir sertifika tarafından oluşturulan parolanın kullanılması anlamına gelmekte olup, bu yöntemde kullanıcının bildiği bir şey ile kullanıcının fiziksel olarak sahip olduğu bir şey (anahtar veya akıllı kart) birleştirilir⁵⁰. Günümüzde özellikle avukatların dosya bilgilerinin yer aldığı UYAP sistemine girişlerde iki kademeli doğrulama yöntemlerinden faydalanılmaktadır. Bu yöntem kişiye ait bir veri ile kendisine özel olarak verilen sertifika veya akıllı karttaki bilgileri birleştirmesi bakımından oldukça güvenli bir yoldur. Bu nedenle özel nitelikli veriler gibi hassas verileri korumak bakımından bu yöntemin uygulanması oldukça önemlidir.

(4) Fiziksel Ortamda İşlenen Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Alınacak Önlemler

KVKK tarafından belirlenen veri sorumlularınca alınacak yeterli önlemlerin, özel nitelikli kişisel verilerin tutulacağı ortamın elektronik veya fiziksel olmasına göre farklılık arz edeceğinin öngörüldüğü belirtilmiş idi. Buna göre, KVKK, verilerin

⁴⁷ European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**, s.83.

⁴⁸ Latanya Sweeney/Mercè Crosas/Michael Bar-Sinai, “Sharing Sensitive Data with Confidence:The Datatags System”, **Technology Science**, 16 Ekim 2015, s.1-34, (Çevrimiçi), <http://techscience.org/a/2015101601> 30 Mart 2019, s.7-8; Turan, **a.g.e.**, s.33; Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.39.

⁴⁹ Jeffrey Davis, “Belts and Suspenders: Diversity in Information Technology Security”, **Information Security Management Handbook**, Ed. Harold F. Tipton/Micki Krause, 6.baskı, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2007, s.95-103, s.99.

⁵⁰ Davis, **a.g.e.**, s.99.

işlendiği, muhafaza edildiği ve/veya erişildiği ortamın fiziksel olması halinde, özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi bakımından, bu verilerin bulunduğu ortamın niteliğine göre yeterli güvenlik önlemlerinin (elektrik kaçağı, yangın, su baskını, hırsızlık vb. durumlara karşı) alındığından emin olunmasını, bu ortamların fiziksel güvenliğinin sağlanarak yetkisiz giriş ve çıkışların engellenmesini aramaktadır.

Fiziksel ortamda işlenen, muhafaza edilen veya erişilen özel nitelikli kişisel verilerin çeşitli tehlikelere maruz kalması veya uğrayabilmesi, elektronik ortamda tutulan özel nitelikli kişisel verilere göre daha fazladır. Şöyle ki, özel nitelikli kişisel verilerin bulunduğu ortamda yangın çıkması, hırsızlık yapılması veya sel baskısı gibi olaylar sonucunda ilgili verilere erişim tamamen ortadan kalkabilecektir. Ancak elektronik ortamda bu gibi olaylar karşısında -örneğin yangın çıksa veya sel baskını yaşansa da- elektronik yöntemler vasıtasıyla verilere erişim yine de mümkün olabilecektir. Bu nedenlerle de fiziksel ortamda tutulan özel nitelikli verilerin bu tehlikelere karşı korunması gerekmektedir. Bu kapsamda alınabilecek koruma önlemlerini, ilgili ortamların yangın, sel, deprem gibi doğal afetler ile kaza, hırsızlık gibi olaylara karşı sigortalanması, erişimin izlenmesi ve alarm sistemleri kurulması yöntemleriyle çevre güvenliğinin sağlanması, bina içindeki hassas alanlara erişim kısıtlamaları getirilmesi, bilgisayarların görünmeyecek biçimde yerleştirilmesi, ilgili ortama giriş-çıkışların kayıt altına alınması, yetkisiz giriş ve çıkış işlemlerinin önlenmesi adına bütün girişlerin kimlik doğrulanmayla sağlanması olarak örneklendirebiliriz⁵¹.

(5) Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Aktarılmasında Alınacak Yeterli Önlemler

6698 sayılı Kanun'un "kişisel verilerin işlenmesi" türlerini düzenleyen "Tanımlar" başlıklı 3/f.1-a madde hükmü gereği, daha önce de ifade edildiği üzere, kişisel verilerin aktarılması, kanunda ayrı bir başlık olarak düzenlenmesine rağmen, kişisel verilerin işlenmesi yollarından biridir. Bu kapsamda özel nitelikli kişisel verilerin aktarılmasına dair esasları düzenleyen aynı kanunun 8/f.2-b bendi hükmü

⁵¹ Lambert, **Data Protection Rules**, s.293; Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.39; DDK, **a.g.e.**, s.811; KVKK, **Veri Güvenliği**, s.20; ICO, **Guide**, s.79.

gereği, özel nitelikli kişisel veriler, ilgilinin açık rızası varsa ve yeterli önlemler alınmışsa aktarılabilecek, ilgilinin açık rızası yoksa, özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebilmesine dair esasları düzenleyen 6/f.3 madde hükmü gereği aranan şartlar çerçevesinde, yine de yeterli önlemler alınmak şartıyla aktarılabilecektir. Bu kapsamda kişisel verilerin aktarılması bakımından veri sorumlularınca alınması gereken yeterli önlemler, KVKK tarafından ayrıca belirlenmiştir. Buna göre, eğer özel nitelikli kişisel veriler aktarılabilecekse ve bu verilerin e-posta yoluyla aktarılması gerekiyorsa, şifreli olarak kurumsal e-posta adresiyle veya Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) hesabı⁵² kullanılarak aktarılması; eğer bu veriler taşınabilir bellek, CD, DVD gibi ortamlar yoluyla aktarılıyorsa, verilerin kriptografik yöntemlerle şifrelenmesi ve kriptografik anahtarın farklı ortamda tutulması; eğer veri aktarma faaliyeti farklı fiziksel ortamlardaki sunucular arasında gerçekleştiriliyorsa, sunucular arasında

⁵² Veri Sorumluları Yönetmeliği'nin 4/f.1-g bendi uyarınca kayıtlı elektronik posta (KEP) adresi, elektronik iletilerin, gönderimi ve teslimatı da dâhil olmak üzere kullanımına ilişkin olarak hukuki delil sağlayan, elektronik postanın nitelikli şeklini ifade eder. KEP Türk Ticaret Kanunu'nun 1525'inci maddesi kapsamında, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yayımlanan Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te de aynı şekilde tanımlanmıştır. Nitekim aynı yönetmelik gereği, kayıtlı elektronik posta hizmet sağlayıcısı (KEPHS), 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamındaki yetkilendirme çerçevesinde KEP sistemi kurmak ve işletmek için kurulan anonim şirket ile başvuru yapması ve gerekli koşulları sağlaması hâlinde 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun hükümlerine göre elektronik ortamda tebligat yapmaya yetkili kılınmış idareyi; KEP delili, belirli bir işlemin belirli bir zamanda meydana geldiğini gösteren, KEP sisteminde üretilen ve KEPHS'nin işlem sertifikası ile imzalanmış veriyi; KEP sistemi ise, elektronik iletişim platformları aracılığıyla gerçekleşen, gönderildi ve alındı onayları da dâhil olmak üzere KEP iletilerinin tüm süreçlerine ilişkin olarak KEP delili oluşturulması, güvenli bir şekilde kimlik tespiti yapılması, KEP hesabı, KEP rehberi ve arşiv hizmetleri verilmesi gibi işlemlere sahip sistemi, ifade eder. Aynı yönetmelik uyarınca KEPHS'in KEP sistemi üzerinden sunduğu hizmetlere ilişkin olarak oluşturduğu kayıtlar ile KEP delilleri senet hükmündedir ve aksi ispat edilinceye kadar kesin delil sayılır. Ayrıca KEP hesabı kullanılarak gerçekleştirilen tüm işlemlere ilişkin hukuki sonuçlar hesap sahibi üzerinde doğar. İlgili yönetmeliğin tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110825-7.htm> 30 Mart 2019.

VPN⁵³ kullanarak veya sFTP⁵⁴ yöntemiyle veri aktarımının gerçekleştirilmesi; eğer verilerin kâğıt ortamı yoluyla aktarımı gerekiyorsa evrakın çalınması, kaybolması ya da yetkisiz kişiler tarafından görülmesi gibi risklere karşı gerekli önlemlerin alınması ve evrakın “gizlilik dereceli belgeler” formunda gönderilmesi gerekmektedir.

Görüldüğü üzere her ne kadar 6698 sayılı Kanun kişisel verilerin aktarılmasını, kişisel verilerin işlenmesi faaliyetleri içerisinde düzenlese de KVKK, bu verilerin aktarımına dair alınacak önlemleri ayrıca belirlemiştir. Bu durum kişisel verilerin aktarılması işlemlerinin ciddiyetini ve yeterli önlemler alınmazsa yol açabileceği riskleri ortaya koymaktadır. Gerçekten de örneğin, Pakistan’da yasa dışı örgüt tarafından aranan bir kimsenin, bulunduğu Almanya’dan İspanya’ya gitmek üzere bilet aldığı havayolu şirketi bu veriyi, gerekli koruma önlemlerini almadığı için yanlışlıkla kişinin arandığı ülke olan Pakistan’a aktaracak olursa, kişinin içine düşebileceği tehlike aşıkardır. Bu nedenle, bu tür verilerin aktarımında aranan tedbirlerin yerine getirilmesi elzemdir.

⁵³ “VPN (Sanal Özel Ağ), bağlantıyı bir sunucu üzerinden yönlendirerek ve çevrimiçi işlemleri gizleyerek webe güvenli ve özel bir şekilde erişmeyi sağlayan bir hizmet olup, bir VPN servisi kullanan kullanıcının verileri şifrelenir ve bu veriler şifreli olarak İnternet Servis Sağlayıcısına, ardından da VPN sunucusuna gider. VPN sunucusu, burada kullanıcı adına webe bağlanan üçüncü taraftır. VPN kullanımıyla birlikte erişilmek istenen site, internet trafiği kaynağı olarak kullanıcıyı değil, VPN sunucusunu görmektedir. Bu nedenle de erişilmek istenen site ne kullanıcının verilerine ne de kullanıcının bilgisayarındaki verilere ulaşamamaktadır. Öyle ki, veriler şifrelendiğinden ötürü herhangi biri, kullanıcının verilerine baksa bile, verilerin içeriğini değil yalnızca şifreli bilgileri görmektedir.”, bkz.: John Mason, “**VPN Beginner’s Guide**”, 26 Şubat 2019, (Çevrimiçi), <https://thebestvpn.com/what-is-vpn-beginners-guide/> 30 Mart 2019. Özel nitelikli kişisel veriler aktarılırken VPN kullanılması, verilerin gizliliğinin ve erişilmesinin engellenmesinin sağlanması bakımından oldukça iyi bir güvenlik önlemi olmaktadır.

⁵⁴ Dosya Aktarım Protokolü (FTP), bilgisayar dosyalarının bir bilgisayar ağındaki istemci ve sunucu arasında aktarılması için kullanılan standart bir ağ protokolünü (bkz.: https://en.wikipedia.org/wiki/File_Transfer_Protocol 30 Mart 2019), Güvenli Dosya Aktarım Protokolü (sFTP), Güvenli Kabuk (SSH) veri akışı üzerinden veri erişimini ve veri aktarımını kolaylaştıran Dosya Aktarım Protokolü’nün (FTP) güvenli bir sürümünü (bkz.: <https://www.techopedia.com/definition/1879/secure-file-transfer-protocol-sftp> 30 Mart 2019) ifade ederken, SSH (Secure Shell/Güvenli Kabuk) ise ağ üzerinden başka bilgisayarlara erişim sağlamak, uzak bir bilgisayarda komutlar çalıştırmak ve bir bilgisayardan diğerine dosya transferi amaçlı geliştirilmiş kimlik denetimi, şifreleme ve bütünlük işlevlerini haiz bir protokolü ifade eder (bkz.: <http://univera-ng.blogspot.com/2009/09/ssh-sftp-scp-nedir-vbnet-ile-ornekler.html> 30 Mart 2019). Tüm bu protokoller sayesinde özel nitelikli verilerin aktarılması daha güvenli hale gelecektir.

(6) Kurul Tarafından Belirlenen Teknik ve İdari Tedbirlerin Alınması

6698 sayılı Kanun kapsamında özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlere ek, aynı kurul tarafından internet sitesinde yayımlanan Kişisel Veri Güvenliği Rehberinde belirtilen uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik teknik ve idari tedbirlerin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Daha önceki açıklamalarımızda atıf yoluyla yararlandığımız üzere KVKK tarafından yayımlanan Kişisel Veri Güvenliği Rehberinde, veri sorumluları tarafından alınacak teknik tedbirler özet olarak şu şekilde belirtilmiştir⁵⁵: kimin, ne ile yetkili olduğunun belirlenmesi anlamına gelen yetki matrisi düzenlenmesi, yetki kontrollerinin gerçekleştirilmesi, özel nitelikli verilerin bulunduğu sistemlere yapılan erişimlerin kayıt altına alınması (loglanması), kullanıcı adı ve şifre kullanılmak suretiyle ilgili sistemlere erişim sağlanması bakımından kullanıcı hesap yönetimlerinin sağlanması, ağ ve uygulama güvenliğinin sağlanması, şifreleme (kriptografi yöntemlerinin kullanılması), sızma testinin uygulanması, saldırı tespit ve önleme sistemlerinin kurulması, özel nitelikli kişisel verilere erişimi engelleyen veri maskeleyme yöntemlerinin kullanılması, veri kaybı önleme yazılımlarının kullanılması, yedekleme yapılması, güvenlik duvarı yazılımlarının kullanılması, güncel Anti-Virüs sistemlerinin kullanılması, silme, yok etme veya anonim hale getirme yöntemlerinin kullanılması ve anahtar yönetiminin sağlanması. Kişisel Veri Güvenliği Rehberinde, veri sorumluları tarafından alınacak idari tedbirler ise özet olarak, kişisel verilerinin nasıl, ne şekilde işleneceğinin belirlenmesi bakımından Kişisel Veri İşleme Envanterinin hazırlanması, erişim, bilgi güvenliği, kullanım, saklama ve imha gibi kurumsal politikaların belirlenmesi, veri sorumlusu-veri sorumlusu, veri sorumlusu-veri işleyen arasında olmak üzere hak, yükümlülük ve yaptırımları belirleyen sözleşmeler düzenlenmesi, gizlilik taahhütnameleri düzenlenmesi, kurum içi periyodik ve/veya rastgele denetimlerin gerçekleştirilmesi, risk analizleri yapılması, iş

⁵⁵ KVKK, **Veri Güvenliği**, s.28; Aynı yönde bkz.: Voigt/Bussche, **a.g.e.**, s.40; Lambert, **Data Protection Rules**, s.332; Room, **a.g.e.**, s.118; ICO, **Guide**, s.79; European Union Agency for Fundamental Rights/ Council of Europe, **Handbook**, s.131.

sözleşmelerinin ve disiplin yönetmeliğinin, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair esasları ihtiva edecek şekilde düzenlenmesi, veri ihlalleri halinde kriz yönetimi, kurul ve ilgili kişiyi bilgilendirme ve itibar yönetimi gibi süreçlere ilişkin kurumsal iletişimin sağlanması, eğitim ve farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilmesi ile Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemine (VERBİS) bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi olarak belirtilmiştir⁵⁶.

C. Açık Rıza Aranmaksızın Sağlık ve Cinsel Hayata İlişkin Özel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranılan Özel Şartlar

1. Genel Olarak

6698 sayılı Kanun kapsamında sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenmesinin hukuka uygun kabul edilebilmesi için şu şartların birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir:

- Sağlık veya cinsel hayata dair kişisel bir verinin olması⁵⁷,
- Bu verinin yasal mevzuat gereği sır saklama yükümlülüğü altında bulunan bir kişi veya kuruluş tarafından işlenmesi,
- Bu verinin, kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amaçlarından biri dahilinde işlenmesi ve
- Bu verilerin işlenmesine dair KVVK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınmış olması.

Sağlık ve cinsel hayata dair verilerin işlenmesi bakımından bu şartlar aranmakla birlikte, bu şartların birlikte bulunması, kanunda düzenlenen “işleme yasağı”nı ortadan kaldırmaktadır, bu nedenle bu şartlarla birlikte, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair ilkelere de uyulması gerekmektedir⁵⁸.

⁵⁶ KVVKK, **Veri Güvenliği**, s.29; Aynı yönde bkz.: Privacy International, **a.g.e.**, s.87; Lambert, **Data Protection Rules**, s.442.

⁵⁷ Bu verilere dair detaylı açıklamalar daha önceki başlıklarda yapıldığından, bu şarta ilişkin özel bir değerlendirme yapılmayacaktır. İlgili verilere dair detaylı açıklamalar için bkz.: Yuk. 11. İlgili Kişinin Sağlığına ve Cinsel Hayatına İlişkin Veriler, s.63 vd.

⁵⁸ Kaya, **a.g.e.**, s.323; Ayözger, **a.g.e.**, s.29.

2. Sağlık veya Cinsel Hayata Dair Bir Verinin Sır Saklama Yükümlülüğü Altında Bulunan Kişiler veya Kuruluşlar Tarafından İşlenmesi

a. Genel Olarak Sır Kavramı

Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebilmesinin kanun nazarında kabulü için en önemli şart, bu verinin sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya kuruluşlar tarafından işlenmesidir. Bu nedenle sır kavramından ne anlaşılması gerektiğini açıklamak gerekir.

Arapça kökenli bir sözcük olan “sır” bir kavram olarak, TDK tarafından⁵⁹, “*varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey*”, “*bir işin, bir şeyin dikkat, yetenek, deneyim ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor, en ince yanı*” şeklinde tanımlanmaktadır⁶⁰. Mevzuatımızda tanımlanmayan sır kavramı, doktrinde birbirleriyle benzer tanımlar dahilinde tanımlanmaktadır. Sır, işitmek, görmek veya hissetmek suretiyle mazhar olunan, manevi bir varlığı haiz bir kavramdır⁶¹. Sır, bir yandan bir ya da daha fazla kişiden bilgi gizleme niyeti olarak tanımlanabilir⁶². Sırlar, genel olarak “paylaşılmayan bilgi” olarak adlandırılabilen bilgilerin alt kümesi olup, kişinin kasten veya kasten olmadan kendine sakladığı

⁵⁹ TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c8e2a416bb346.07409554 17 Mart 2019.

⁶⁰ Oxford Sözlüğü tarafından “sır(*secret*)” kavramı ise, “*tanınmayan veya görülmeyen veya başkaları tarafından bilinmeyen veya görülmeyen bir şey*” olarak tanımlanmaktadır (bkz.: Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/secret> 17 Mart 2019). Bunun yanında “*secrecy*(Türkçeye doğrudan çevrilen anlamıyla gizlilik)” ise “*Bir şeyi gizli tutma ya da bir şeyin gizli tutulma durumu*” olarak tanımlanmaktadır, bkz.: Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/secrecy> 17 Mart 2019.

⁶¹ Faruk Erem, “Ceza Hukukunda Meslek Sırrı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.I, No:1, 1943, s.35-72, (Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/213/1753.pdf> 17 Mart 2019, (Erem, Meslek Sırrı), s.36.

⁶² Michael L. Slepian/ Jinseok S. Chun/ Malia F. Mason, “The Experience of Secrecy”, *Journal of Personality and Social Psychology*, C. CXIII, No:1, 2017, s.1–33, (Çevrimiçi), http://www.columbia.edu/~ms4992/Pubs/2017_Slepian-Chun-Mason_Secrecy_JPSP.pdf 17 Mart 2019, s.2.

paylaşılmayan bilgilerden oluşur⁶³. Her şey bir sır olabilir⁶⁴. Sır, birey tarafından çizilen gizlilik sınırına göre ifade edilebilen, gerçek ve bilinmez bir bilginin, sır sahibinin gizli tutma iradesinin ve sırrı saklamadaki meşru menfaatinin bir araya geldiği bileşenlerden oluşan her türlü olay, davranış ve işlemdir⁶⁵. Sır dediğimiz olgu ve sır tutma durumu, bireylerin kendilerine ait en mahrem ve en önemli bilgilerin gizliliğini sağlama yoludur. Bir başka deyişle, gizlilik dediğimiz kavram, özel bilgilerimizin istediğimiz kadar gizli olmalarını sağlayan koşulsuz, sır tutma kavramı, bu özel bilgilerimizin dilediğimiz kadar özel olmaları için yaptığımız ısrardır⁶⁶. Bu nedenle gizlilik ve sır tutma kavramları birbirleriyle tamamen yakın bir bağlantı içerisindedir. Ancak yine de bu kavramlar birbirlerinden farklıdır. Şöyle ki, özel hayatın gizliliği hakkına sahip insanlar gizli olan şeyi sır olarak saklamayı seçebilir, ancak esasında gizlilik sır tutmayı gerektirmez. Sır tutma, kişi üzerindeki kontrolün kullanılmasının veya kasıtlı olarak gizlenmenin özel bir şeklidir⁶⁷⁶⁸.

Sırrın, başkaları tarafından bilinmeme (objektif) ve sır sahibinin o bilginin sır olarak saklanması yönünde iradesi (sübjektif) olmak üzere iki unsuru vardır⁶⁹. Bu iki unsur bir araya geldiğinde bir sırdan bahsedebiliriz.

⁶³ Christena Nippert-Eng, **Islands of Privacy**, Chicago and London, The University of Chicago Press Ltd., 2010, s.25.

⁶⁴ “Sırlar, iyi veya kötü, zararsız veya tehlikeli, büyük veya küçük, mutluluk veya üzüntü verici, kısa veya uzun ömürlü, planlanmış veya planlanmamış süreli, zorlamayla veya rızayla elde edilmiş, diğer sırlarla geniş ölçüde ve derin biçimde bağlantılı, tek kişiye veya birden fazla kişiye ait, resmi veya gayri resmi, içerik açısından öngörülebilir veya öngörülemez ve sabit veya değişken olabilir.”, bkz.: Nippert-Eng, **a.g.e.**, s.25-27.

⁶⁵ Kemal Doruktekin, “**Banka Sırrı Kavramı Yönünden Bankalarda Sır Saklama Yükümlülüğü**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, s.4-5; Pınar Çağla Kandırалоğlu, “**Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü**”, Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s.67-69.

⁶⁶ Nippert-Eng, **a.g.e.**, s.24.

⁶⁷ Leslie P. Francis/John G. Francis, **Privacy What Everyone Needs to Know**, New York, Oxford University Press, 2017, s.15.

⁶⁸ Sır tutma ve gizlilik kavramlarına dair detaylı bir karşılaştırma için bkz.: James Grubman, “Privacy vs. Secrecy”, **More Than Money Journal**, No:28, 2001, (Çevrimiçi), <http://www.jamesgrubman.com/sites/default/files/Privacy-v-Secrecy.pdf> 17 Mart 2019, s.12.

⁶⁹ Süheyl Donay, **Meslek Sırrının Açıklanması Suçu**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Kollektif Şirketi, 1978, s.5; Sinem Karasu, **Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s.44-45; Fatih Uşan, **İş Sırrının Korunması (Sır Saklama ve Rekabet Yasağı)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.33; Yılmaz, **a.g.e.**, s.13-14; Rahime Erbaş, **Türk hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirme Yükümlülüğü**, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi Yayını, No:4, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., 2015, s.13.

b. Sır Türleri

Sır türlerini genel olarak tanımlayan bir hüküm yasal mevzuatımızda yer almasa da yasal mevzuatımızın çeşitli bölümlerinde, yer yer sır türleri ve sır saklama yükümlülüğüne dair esaslara yer verilmiştir. Buna göre mevzuatımız kapsamında sır türlerini, “meslek sırrı”, “iş sırrı”, “ticari sır”, “banka sırrı”, “müşteri sırrı”, “devlet sırrı” olarak sıralayabiliriz.

Bunlardan “meslek sırrı”nın niteliği konusunda doktrinde fikir birliğine varılmış değildir. Meslek sırrının niteliği konusunda görüşlerden biri, bu sırrın sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülük olduğunu ifade ederken, diğer bir görüş bu sırrın kamu menfaati mülahazasıyla ihdas edilen bir müessese olduğunu, bu nispetle bazı meslek sahiplerine başvuran kişiyi, kanunun, karşılık olarak sır saklama yükümlülüğü ile koruduğunu ifade eder⁷⁰.

Meslek sırrı, kişinin icra ettiği meslekî faaliyet neticesinde, kişinin sahip olduğu mesleğin öğrenilmesine vesile olduğu, başkasına ait gizli bilgi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kişinin mesleği ile sır sahibi kişinin sırrı arasında bir ilişki yoksa orada meslek sırrından söz edilemez⁷¹. Gerek mevzuatımızda gerek uygulamada, doktorlar, ebeler, avukatlar, noterler, denetçiler, muhasebeciler, devlet memurları gibi meslek erbapları meslekleri icabı birçok sırra vakıf olmaktadır. İşbu nedenlerle de bu kişilerin sahip olduğu sırlar üzerinde, yasal mevzuat tarafından, sırları gizleme, başkalarına açıklamama şeklinde yansımaları olan sır saklama yükümlülükleri ihdas edilmiştir⁷².

⁷⁰ Faruk Erem, **Hürriyet ve Suç**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1952, (Erem, **Hürriyet**), s.128.

⁷¹ Erem, **Meslek Sırrı**, s.37; Karasu, **a.g.e.**, s.46.

⁷² Bir başka deyişle, “Birtakım mesleklerle mensup kişiler mesleklerini icra ederken bazı bilgilere sahip olurlar. Bu bilgiler meslek sırrının birer parçasıdır ve mesleki etik ve ahlak kurallarına göre bu kişilerin meslekleri nedeniyle edinmiş oldukları bilgileri ifşa etmeleri yasaklanmıştır. Bu ilke meslek sırrı ilkesidir. Bu ilkenin özel olarak geçerli olduğu meslekler; sağlık çalışanları, avukatlar, polisler, noterler, gazeteciler ve bazı devlet memurlarıdır.”, bkz.: Maral Çakıroğlu, “Hekimin Borçlarından Özel Olarak Sır Saklama Borcu”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XII, No:2, 2010, s. 159-181, (Çevrimiçi), <http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/dergimiz12-2/maralcakiroglu+159-181.pdf> 18 Mart 2019, s.164.

“İş sırrı” bakımından ise belirtmek gerekir ki, 4857 sayılı İş Kanunu’nun haklı nedenle fesih nedenlerini düzenleyen 25/II-e⁷³ hükmü gereği, “meslek sırrı” kavramından bahsedilirken, rekabet yasağını düzenleyen 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 348’inci⁷⁴ ve 6098 sayılı TBK’nın 444’üncü⁷⁵ maddelerinde “iş sırrı” anlamına gelen ifadeler yer verilmiştir⁷⁶. İş sırrıyla ifade edilmek istenen, iş ve işyeri ile ilgili her türlü gizli bilgi olup; bu bilgiler iş ve işyerine ait, müşteri portföyüne, imalata, ticarete, know-how⁷⁷ gibi birçok bilgiye sirayet edebilecektir⁷⁸. Özetle bir iş sırrından bahsedebilmek için, sır niteliğini haiz gizli bir bilgi olmalı, bu bilgi iş ile ilgili olmalı, işverenin bu bilgiyi gizli tutmak yönünde subjektif bir iradesi olmalı, işverenin bu bilginin sır olarak tutulmasında meşru bir menfaati olmalı ve işveren tarafından uygun koruma tedbirleri alınmış olmalıdır⁷⁹.

⁷³ İlgili hüküm şu şekildedir: **İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı Madde 25 - Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeaksizin feshedebilir: (...) II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri: (...) e) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması.(...)**; Kanunun tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf> 17 Mart 2019.

⁷⁴ İlgili hüküm şu şekildedir: **Rekabet Memnuiyeti: I:Cevazı: Madde 348 – “İş sahibinin müşterilerini tanımak veya işlerinin esrarına nüfuz etmek hususlarında işçiye müsait olan bir hizmet akdinde her iki taraf, akdin hitamından sonra, işçinin kendi namına iş sahibi ile rekabet edecek bir iş yapamamasını ve rakip bir müessesede çalışmamasını ve böyle bir müessesede şerik veya sair sıfatla alakadar olamamasını, şart edebilirler. Rekabet memnuiyetine dair olan şart, ancak işçinin müşterileri tanınmasından ve esrara nüfuzundan istifade ederek iş sahibine hissölunacak derecede bir zarar husulüne sebebiyet verebilecek ise, caizdir. İşçi, akdin yapıldığı zamanda reşit değil ise rekabet memnuiyetine dair olan şart batıldır.”**; Kanunun tam metni için bkz.: http://www.tim.org.tr/files/downloads/mevzuat/borclar_kanunu.pdf 17 Mart 2019.

⁷⁵ İlgili hüküm şu şekildedir: **VII. Rekabet yasağı 1. Koşulları Madde 444- “Fiil ehliyetine sahip olan işçi, işverene karşı, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde onunla rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında, rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girişmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenebilir. Rekabet yasağı kaydı, ancak hizmet ilişkisi işçiye müşteri çevresi veya üretim sırları ya da işverenin yaptığı işler hakkında bilgi edinme imkânı sağlıyorsa ve aynı zamanda bu bilgilerin kullanılması, işverenin önemli bir zararına sebep olacak nitelikteyse geçerlidir.”**; Kanunun tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf> 17 Mart 2019.

⁷⁶ Uşan, a.g.e., s.27-28.

⁷⁷ Know-how belli bir konudaki üretim ve satım tekniklerini, know-how sözleşmesi deyimi ise üretim ve satım tekniklerinin devrini, başkasına kullandırmayı sağlayan sözleşmeyi anlatmak üzere kullanılmaktadır., bkz.: Şener Akyol, **Know-How, Management, Joint Venture ve Büyük Çaplı İnşaat Sözleşmeleri**, II. Fasikül, İstanbul, AFA Matbaacılık, 1997, s.1.

⁷⁸ Uşan, a.g.e., s.28; Yazar Uşan, iş sırrının daha geniş bir kapsamı olmasından mütevellit, iş hukukunda “iş sırrı” kavramının kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Aynı yönde bkz.: Büşra Sarıhasan Arkun, **“İş Hukukunda İşçinin Sır Saklama Yükümlülüğü”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s.9.

⁷⁹ Uşan, a.g.e., s.29-37; Sarıhasan Arkun, a.g.e., s.27-43.

Sır türlerinden, “ticari sır”, “banka sırrı” ve “müşteri sırrı”, “Ticari Sır, Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Hakkında Kanun Tasarısı”nın⁸⁰ 2’nci maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre “ticari sır”, *bir ticari işletme veya şirketin faaliyet alanı ile ilgili yalnızca belirli sayıdaki mensupları ve diğer görevlileri tarafından bilinen, elde edilebilen, özellikle rakipleri tarafından öğrenilmesi halinde zarar görme ihtimali olan ve üçüncü kişilere ve kamuoyuna açıklanmaması gereken, işletme ve şirketin ekonomik hayattaki başarı ve verimliliği için büyük önemi bulunan; iç kuruluş yapısı ve organizasyonu, mali, iktisadi, kredi ve nakit durumu, araştırma ve geliştirme çalışmaları, faaliyet stratejisi, hammadde kaynakları, imalatının teknik özellikleri, fiyatlandırma politikaları, pazarlama taktikleri ve masrafları, pazar payları, toptancı ve perakendeci müşteri potansiyeli ve ağıları, izne tabi veya tabi olmayan bağlantılarına ilişkin veya bu gibi bilgi ve belgeleri*⁸¹; “banka sırrı”, *bankanın yönetim ve denetim organlarının üyeleri, mensupları ve diğer görevlileri tarafından bilinen malî, iktisadî, kredi ve nakit durumu ile ilgili bilgilerle, bankanın müşteri potansiyeli, kredi verme, mevduat toplama, yönetim esasları, diğer bankacılık hizmet ve faaliyetleri, risk pozisyonlarına ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri*; “müşteri sırrı” ise *ticari işletme ve şirketlerin, bankaların, sigorta şirketlerinin, sermaye piyasasında ve mali piyasalarda faaliyet gösteren aracı kurumların, kendi faaliyet alanlarıyla ilgili olarak müşterileriyle ilişkilerinde, müşterinin şahsi, iktisadî, malî, nakit ve kredi durumuna ilişkin doğrudan veya dolayısıyla edindikleri tüm bilgi ve belgeleri* ifade eder. Kanun tasarısında hem ticari hem de banka ve müşteri sırları ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Buna göre aslında ticari sırlar ile banka ve müşteri sırları birbirlerini tamamlayan kavramlar olmakla birlikte birbirlerinden farklı alanları koruyan bir bağlantı içerisindedir. Örneğin, banka sırrının korunmasındaki menfaat sahibi, bankanın kendisi iken; müşteri sırlarının korunmasındaki menfaat sahibi, müşterinin

⁸⁰ 25.10.2011 tarihinde Adalet Komisyonu’na gelen ve henüz tasarı aşamasında olan ve “Ticari Sır, Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Hakkında Kanun Tasarısı”nın tam metni için bkz.: <https://www.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0483.pdf> 17 Mart 2019.

⁸¹ Bir başka deyişle, ticari sır, ticari olarak bir değer ifade eden, genel olarak bilinmeyen ve kolaylıkla elde edilmesi mümkün olmayan, sahibi tarafından gizli kalması istenen ve bu sayede sahibine rekabet üstünlüğü sağlayan her türlü bilgi olarak tanımlamak mümkündür, bkz.: Çağatay Yılmaz (Ç.Yılmaz), “Ticaret Hukukunda Ticari Sır ve Korunması”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995, s.21.

kendisidir; banka sırrı banka sırrını açıklamaya ehil banka yetkilileri tarafından açıklanabilirken, müşteri sırları müşterinin izni olmadan hiçbir şekilde açıklanamaz⁸².

Sır türlerinden “devlet sırrı” ise 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun⁸³ 16’ncı maddesinde *açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler* olarak, Devlet Sırrı Kanunu Tasarısı’nın⁸⁴ 3’üncü maddesinde ise benzer şekilde *açıklanması veya öğrenilmesi, devletin dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine zarar verebilecek; anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek ve bu nedenlerle niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgi ve belgeler* olarak tanımlanmıştır. Devlet Sırrı Kanunu Tasarısı’na göre, bir sırrın devlet sırrı olup olmadığına devlet organları karar verecektir. Nitekim Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince, devlet sırları, bilgi edinme hakkının kapsamına girmemekle birlikte bizim de çalışmamızın kapsamı dışındadır.

c. Sır Saklama Yükümlülüğü

(1) Genel Olarak

Yasal mevzuatımız tarafından çeşitli meslek erbaplarına ve kuruluşlara, sözleşmeyle, kanunla veya sair düzenlemelerle vakıf olduğu sırların korunması hususunda bir yükümlülük yüklenmiştir. Bu yükümlülüğe sır saklama yükümlülüğü adı verilmektedir.

6698 sayılı Kanun kapsamında, sağlık ve cinsel hayata ilişkin verilerin sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler tarafından sağlık alanında birtakım amaçlar için işlenmesi halinde, ilgilinin açık rızası olmaksızın özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair yasak ortadan kalkacaktır. Burada işleme faaliyetinin icrası imkanının yalnızca sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişi ve kuruluşlara verilmesindeki amaç, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan bu kişi ve kuruluşların,

⁸² Doruktekin, **a.g.e.**, s.24.

⁸³ İlgili kanunun tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.4982&MevzuatIliski=0> 17 Mart 2019.

⁸⁴ Henüz tasarı aşamasında olan ve şu anda gündemde olan “Devlet Sırrı Kanunu Tasarısı”nın tam metni için bkz.: <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0484.pdf> 17 Mart 2019.

bu yükümlölüklerin ihlali halinde karşılaşılabilecekleri yaptırımlarla karşılaşmamak için daha özenli davranacakları mülahazasıdır. Nitekim gerçekten de yasal mevzuatımız tarafından belli meslek erbabı kişi ve kuruluşlara sır saklama yükümlölüğü yüklenmekle, bu sır saklama yükümlölüklerinin ihlali halinde yaptırımlar da düzenlenmiştir. Esasında 6698 sayılı Kanun kapsamında sır saklama yükümlölüğüne sahip kişi ve kuruluşların her tür veriyi değil, ancak belli amaçlara bağlı özel nitelikli verileri işleyebilecekleri düzenlenmiş olsa da bu başlığımız altında Türk hukukunda düzenlenen ve en yaygın uygulama alanı bulan sır saklama yükümlölükleri incelenecektir.

(2) Türk Hukukunda Düzenlenen Sır Saklama Yükümlölüğü Düzenlemeleri

i. Veri Sorumlusunun ve Veri İşleyenin Sır Saklama Yükümlölüğü

6698 sayılı Kanun uyarınca veri sorumlusu, *kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi*; veri işleyen ise *veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiyi* ifade eder. Veri sorumlusunun yükümlölükleri ise veri güvenliğine ilişkin olmak üzere aynı kanunun 12'nci maddesinde düzenlenmiştir. Kanun kapsamında veri sorumlusunun, *kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek, kişisel verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek ve kişisel verilerin muhafazasını sağlamak amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almak zorunda olduğu* düzenlenmiştir. Nitekim aynı madde gereği, veri sorumluları ile veri işleyen kişilere, öğrendikleri kişisel verileri kanun hükümlerine aykırı olarak başkasına açıklayamayacakları ve işleme amacı dışında kullanamayacakları yönünde, görevlerinin sona ermesinden sonra da devam eden bir yükümlölük yüklenmiştir. Bu yükümlölük “sır saklama yükümlölüğü” olarak değerlendirilecektir. Nitekim veri işleyen ve veri sorumlularına atfedilen bu sır saklama yükümlölüğü 6698 sayılı Kanun tasarı gerekçesinde de kendine yer

bulmuştur⁸⁵. Buna göre, bir kişisel veri aynı zamanda sır olabilecektir. Örneğin veri işleyen konumunda olan Sağlık Bakanlığı'nın verilerini işlediği ilgili kişilere karşı bu verileri saklama ve muhafaza etme yönünde kanuni bir sır saklama yükümlülüğü vardır.

ii. Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü

Hipokrat'ın yemininden bu yana varlığını en çok hissettiren ve en çok kabul gören yükümlülüklerden biri hekimin sır saklama yükümlülüğüdür. Nitekim 6698 sayılı Kanun ile sağlık ve cinsel hayata ilişkin verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebilmesi bakımından en çok karşımıza çıkacak örnekler, sır saklama yükümlülüğü olan hekimler tarafından, belirlenen amaçlar dahilinde veri işleme halleridir. Hekimler açısından sır, belirli bir kişi grubu tarafından vakıf olunan, korunmasında ve açıklanmamasında korunmaya layık bir yarar bulunan durum veya vakıadır⁸⁶. Hekimlerin sır saklamaya yükümlülüğüne konu sır türü “meslek sırrı” olarak değerlendirilebilecektir. Zira hekimler hastalarına ait sır teşkil eden bilgileri meslekleri vesilesiyle öğrenmektedir. Hekimin saklamakla yükümlü olduğu sır, meslek sırrı olduğundan, bu sırrın hekimlik mesleği ile doğrudan ilgili olması, sırrın hekimlik mesleğinin icrası sırasında tevdi edilmesi veya öğrenilmesi gerekmektedir⁸⁷. Burada korunan sır, doktorun veya yanında çalışan kişinin sırrı değil, bizatihi hastanın sırrı olup⁸⁸, bu sır hasta çıkarlarının söz konusu olduğu ve açıklanması durumunda hastaya maddi veya manevi olarak zarar verebilecek her şeydir⁸⁹.

Yazar Hakeri, sır kavramının geniş yorumlanması gerektiğini, sır kavramına, hastaya ait hastalığın türü ve gelişiminin, hasta öyküsünün, teşhis ve tedavi tedbirlerinin, tıbbi öngörülerin, psikolojik, maddi ve ruhsal bozuklukların, özel durumların, hasta dosyasının, röntgen sonuçlarının, muayene materyalinin, ayrıca bütün kişisel, ailevi, mesleki, ekonomik ve mali durumların dahil olduğunu ifade

⁸⁵ 6698 sayılı Kanun tasarı gerekçesi m.12, bkz.: Kaya/ Taştan, **a.g.e.**, s.62.

⁸⁶ Hakeri, **a.g.e.**, s.360.

⁸⁷ Karasu, **a.g.e.**, s.46-49.

⁸⁸ Sarıhasan Arkun, **a.g.e.**, s.18.

⁸⁹ Bilhan Güven (B. Güven), “**Hasta Bilgilerinin Gizliliği Prensibi**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s.19.

etmektedir⁹⁰. Başka bir açıdan bakmak gerekirse, hekimlerin vakıf olduğu bu meslek sırlarının kapsamına, yalnızca hastanın söyledikleri değil, diğer sağlık mensuplarının veya hekimin muayene ve tetkik sonucunda edindiği bilgiler de girecektir⁹¹.

Hekimin sır saklama yükümlülüğü, yasal mevzuatımızda Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi'nin 4'üncü maddesinde düzenlenmiştir. İlgili hükme göre, *tabip ve dış tabibi, meslek ve sanatının icrası vesilesiyle muttali olduğu sırları, kanuni mecburiyet olmadıkça, ifşa edemez. Tıbbi toplantılarda takdim edilen veya yayınlarda bahis konusu olan vakalarda, hastanın hüviyeti açıklanamaz.* Hekimin sır saklama yükümlülüğü, Hasta Hakları Yönetmeliği ile de düzenlenmiştir. İlgili hükme göre, *ilgili mevzuat hükümleri ve/veya yetkili mercilerce alınacak tedbirlerin gerektirdiği haller dışında hasta, sağlık durumu hakkında kendisinin, yakınlarının ya da hiç kimsenin bilgilendirilmemesini isteyebilecek, hasta bu talebini istediği zaman değiştirebilecek ve bilgi verilmesini isteyebilecektir.* Nitekim aynı yönetmelik gereği, sağlık hizmetinin verilmesi sebebiyle edinilen bilgiler, kanun ile müsaade edilen haller dışında, hiçbir şekilde açıklanamayacak, kişinin rızasına dayansa bile, kişilik haklarından bütünüyle vazgeçilmesi, bu hakların başkalarına devri veya aşırı şekilde sınırlandırılması neticesini doğuran hallerde bilginin açıklanması, bunları açıklayanın hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Yine hukuki ve ahlaki yönden geçerli ve haklı bir sebebe dayanmaksızın hastaya zarar verme ihmali bulunan bilginin ifşa edilmesi, personelin ve diğer kimselerin hukuki ve cezai sorumluluğunu gerektirecek, araştırma ve eğitim amacı ile yapılan faaliyetlerde de hastanın kimlik bilgileri, rızası olmaksızın açıklanamayacaktır. Nitekim yine Türkiye'nin de taraf olduğu, Avrupa Biyotıp Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesine göre, *"herkes, kendi sağlığıyla ilgili bilgiler bakımından, özel yaşamına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olup, herkes, kendi sağlığı hakkında toplanmış herhangi bir bilgiyi öğrenme hakkına sahiptir."* Ancak, bireylerin bilgilendirilmeme istekleri de dikkate

⁹⁰ Hakeri, **a.g.e.** s.360; Aynı yazar, sağlığa ilişkin kişisel veriler kavramının da geniş yorumlanması gerektiğini, hekimin kişisel verileri saklama yükümlülüğünün bizzat hastayı muayene ettiğine dair bilgi ve hastanın kimliğini de kapsadığını ifade etmektedir, bkz.: **A.e.** s.536.

⁹¹ Güven, **a.g.e.**, s.97.

alınacaktır⁹². Nitekim yine, bir vekalet sözleşmesi niteliğinde olan hasta ve hekim arasındaki vekalet ilişkisine de uygulanacak olan TBK’da düzenlenen vekalet sözleşmesi hükümlerinde de vekilin (hekim) sır saklama yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir.

Hekimin sır saklama yükümlülüğü, yalnızca kendini değil, yanında çalışan kişileri de kapsamaktadır. Öyle ki, bu sır saklama yükümlülüğünün yükümlüsü, hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensupları olup⁹³, bu yükümlülüğün konusunu ise bu kişilerin bu sıfatları dolayısıyla hastaları veya hastalarının yakınları hakkında edindikleri bilgiler oluşturur.

Hekimin sır saklama yükümlülüğünün tamamlayıcısı, hekimin hastayı aydınlatma yükümlülüğüdür. Hekim, Hasta Hakları Yönetmeliğinin 15’inci maddesi uyarınca, hastaya, hastalığın muhtemel sebepleri ve nasıl seyredeceği, tıbbi müdahalenin kim tarafından nerede, ne şekilde ve nasıl yapılacağı ile tahmini süresi, diğer tanı ve tedavi seçenekleri ve bu seçeneklerin getireceği fayda ve riskler ile hastanın sağlığı üzerindeki muhtemel etkileri, muhtemel komplikasyonlar, reddetme durumunda ortaya çıkabilecek muhtemel fayda ve riskler, kullanılacak ilaçların önemli özellikleri, hastanın sağlığı için kritik olan yaşam tarzı önerileri ve gerektiğinde hastanın aynı konuda tıbbî yardıma nasıl ulaşabileceği konularında bilgi verecektir. Hekimin hastayı bilgilendirmesi şeklinde tezahür eden bu yükümlülük, 6698 sayılı Kanun kapsamında, özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi bakımından aranan açık rıza kavramının geçerlilik unsurlarından biri olan “bilgilendirilmeye dayanma” şartına karşılık gelmektedir. Zira daha önceki başlıklarda açıkladığımız üzere, 6698 sayılı Kanun kapsamında geçerli açık bir rızadan bahsedebilmek için, veri sorumlusunun, açık rızası istenen ilgili kişiyi veri işlemeye ilgili bilgilendirmiş olması lazım gelmektedir.

⁹² Songül Atak, “Avrupa Konseyi’nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler”, **TBB Dergisi**, No:87, 2010, s.90-120, (Çevrimiçi), <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-87-606> 17 Mart 2019, s.114.

⁹³ Erem, **Meslek Sırrı**, s.44; Yılmaz, **a.g.e.**, s.32.

Anılan düzenlemeler gereği, hekimlerin sır saklama yükümlülüğü, hasta ile arasındaki ilişkiden doğar, nitekim hasta ile olan ilişki sona erse bile sır saklama yükümlülüğü devam eder⁹⁴. Hastanın rızasının bulunması, zorunluluk hali, yetkili kurumun emrinin veya kanun hükmünün yerine getirilmesi hallerinde ise hekimin sır saklama yükümlülüğünün ortadan kalkacağı ifade edilmektedir⁹⁵.

Örnek vermek gerekirse, hekimlerin, bir diğer sır saklama yükümlülüğü altında bulunan meslek mensubu avukatlar gibi 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu(HMK)'nın 250/(1)-c hükmü ve CMK'nın 46/(1)-b hükmü gereği tanıklıktan çekinme hakkı bulunmaktadır. Ancak hekimler, avukatlardan farklı olarak eğer hasta rıza vermiş ise tanıklıktan çekinemeyecektir. Bu nedenle de eğer hasta, sırrının açıklanmasına izin vermişse, hekimin sır saklama yükümlülüğü ortadan kalkacaktır. Nitekim yine acil durumlarda uzmanlık dışı müdahale veya ilk yardım müdahalesi gibi hallerde de zorunluluk hali dolayısıyla sır saklama yükümlülüğü ortadan kalkacaktır⁹⁶. Bunlardan başka, kamu sağlığı gibi durumların gerektirmesi ve doğum ve ölüm olaylarının bildirilmesi gibi durumlarda da sır saklama yükümlülüğü ortadan kalkacaktır⁹⁷.

Sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranan hekim, Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi'nin 44'üncü maddesi ve Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 42'nci maddesi hükmü uyarınca disiplin soruşturma ve kovuşturmasına, TCK'nın ilgili hükümleri gereği cezai tatbikata uğrayabilecek⁹⁸, kişilik hakkını ihlal anlamına gelen eylemlerinden dolayı TMK kapsamında, keza sözleşme ihlali anlamına gelen eylemlerden dolayı ise TBK kapsamında tazminat sorumluluğuna sahip olabilecektir.

⁹⁴ Yazar Güven, sır saklama yükümlülüğünün, hastanın ölümü halinde dahi, sağlığında açıklanmasına rıza göstermiş olması hali hariç, sona ermeyeceğini ifade etmektedir, bkz.: Güven, **a.g.e.**, s.99.

⁹⁵ Hakeri, **a.g.e.**, s.360.

⁹⁶ Hakeri, **a.g.e.**, s.108.

⁹⁷ Erbaş, **a.g.e.**, s.40-45.

⁹⁸ 765 sayılı Ceza Kanunu'nda "Meslek sırrının açıklanması suçu" düzenlenmiş iken, 5237 sayılı TCK'da bu suçun yerini "Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar" başlığı altında düzenlenen, "Haberleşmenin gizliliğini ihlal (m.132)", "Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (m.133)", "Özel hayatın gizliliğini ihlal (m.134)", "Kişisel verilerin kaydedilmesi(m.135)", "Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme(m.136)" ve "Verileri yok etmeme(m.138)" suçları almıştır. Bu durumda sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranan hekimler ilgili suçlar kapsamında cezalandırılabilir, bkz.: Erbaş, **a.g.e.**, s.33-34.

Hekimin sır saklama yükümlülüğü, hastanın sağlıklı geleceğinin güvencesidir. Zira hekimin hastanın hastalığı hususunda doğru tedaviyi uygulayabilmesinin koşulu, hastanın, hekime, sırlarının korunacağı mülahazasıyla, hastalığı, sıkıntıları ve dertleri ile ilgili her tür bilgiyi aktarmasıdır⁹⁹. Bu nedendir ki, bu mülhaza, 6698 sayılı Kanun tarafından özel nitelikli sağlık ve cinsel hayat verilerinin ancak sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler tarafından işlenebilmesi kuralına hayat vermiştir.

iii. Avukatın Sır Saklama Yükümlülüğü

Avukatların sır saklama yükümlülüğüne dair esaslar 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 36'ncı maddesinde açık bir biçimde düzenlenmiştir. İlgili hükme göre, *“avukatların, kendilerine tevdi edilen veya gerek avukatlık görevi, gerekse, Türkiye Barolar Birliği ve barolar organlarındaki görevleri dolayısıyla öğrendikleri hususları açığa vurmaları yasaktır.”* TBK gereği, avukatın sır saklama yükümlülüğü müvekkili ile arasındaki güvene dayalı vekalet ilişkisinden doğan özen borcunun bir yansımasıdır. Avukatın sır saklama yükümlülüğü, Avrupa Konseyi tarafından ihdas edilen Avukatlık Mesleğinin İcrasındaki Özgürlükler Hakkındaki 9 Numaralı Tavsiye Kararı'nda da¹⁰⁰ düzenlenmiştir. Karara göre, tüm avukatların müvekkillerinin işleriyle ilgili sır saklama ödevi olup, bu ödev AİHS tarafından garanti altına alınan savunma haklarından biridir. Nitekim müvekkilin rızası dışında sır saklama yükümlülüğünün herhangi bir şekilde ihlal edilmesi avukatlar hakkında disiplin müeyyidesine sebep olabilecektir. Avukatın müvekkiline ait sırrı koruması yükümlülüğü, mesleğin mütemmim cüzü niteliğinde olup, avukatın bu yükümlülüğü, nitelik gereği yalnız ahlaki değil, aynı zaman da kanuni bir borçtur¹⁰¹.

⁹⁹ Karasu, **a.g.e.**, s.63.

¹⁰⁰ İlgili Tavsiye kararının orijinal metni için bkz.: European Council Committee of Ministers, **“Recommendation No. R(2000)21 on the Freedom of Exercise of the Profession of Lawyer”**, 2000, (Çevrimiçi),

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804d0fc8> 17 Mart 2019, (European Council Committee Of Ministers, Profession of Lawyer).;

Türkçe çevirisi için bkz.: http://www.ankarabarasu.org.tr/merkezler/pdf/2.%20avr_konseyi_9_nolu_tavsiye_karari.pdf 17 Mart 2019.

¹⁰¹ Erem, **Meslek Sırrı**, s.46.

Avukatın sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranması halinde avukat, 6136 sayılı Kanun'un 134'üncü maddesi gereği disiplin soruşturma ve kovuşturmasına uğrayabilecektir¹⁰². Avukatın aynı zamanda müvekkilinin taraf olduğu dosyalarda HMK ve CMK gereği tanıklıktan çekinme hakkının da düzenlenmesi sır saklama yükümlülüğünün önemini ortaya koymaktadır. Avukatların tanıklıktan çekinmesine dair esasları düzenleyen CMK'nın 46/(1)-a, HMK'nın 249/(1) ve Avukatlık Kanunu'nun 36/(2) hükümleri kapsamında, avukatlar müvekkilleri rıza gösterse dahi tanıklıktan çekinme hakkına sahiptir.

Avukatın sır saklama yükümlülüğü, stajyerlerine, yardımcılara, asistanlarına ve yanında çalıştırdığı diğer meslek sahiplerine de sirayet etmekte olup, avukatların edindiği sırların yükümlülük kapsamına girebilmesi için bu sırların avukatlık mesleği dolayısıyla veya yüklenilen yargı görevi nedeniyle elde edilen meslek sırları olması ve bu şekilde edinilen sırların yalnızca mahkemelere karşı değil, diğer müvekkillere, müvekkilin yakınlarına, mirasçılara karşı da saklanması lazımdır¹⁰³.

iv. Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü

Bankaların sır saklama yükümlülüğüne dair esaslar 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun¹⁰⁴ 73'üncü maddesinde düzenlenmiştir¹⁰⁵¹⁰⁶. Buna göre, *Bankacılık*

¹⁰² Avukatın sır saklama yükümlülüğünün ihlali, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 198'nci maddesi gereğince doğrudan suç olarak tanımlanmış iken, avukatın bu ihlali artık 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nu ilga eden 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 136'ncı maddesinde düzenlenen "Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme" suçu kapsamı içerisinde mütalaa edilebilecektir, bkz.: Yılmaz, **a.g.e.**, s.28; Erbaş, **a.g.e.**, s.33-34.

¹⁰³ Özcan Günergök, "Avukatın Sır Saklama Yükümlülüğü", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.VII, No:1-2, 2003, s.655-667, (Çevrimiçi), <http://hukukdergi.erkincan.edu.tr/avukatin-sir-saklama-yukumlulugu-dr-ozcan-gunergok/> 17 Mart 2019, s.657-659.

¹⁰⁴ İlgili kanunun tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf> 19 Mart 2019.

¹⁰⁵ Bankacılık Kanunu'nun "Tanımlar ve Kısaltmalar" başlığını haiz 3'üncü maddesi gereği, banka kavramından, *mevduat bankaları, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının anlaşılması gerektiği* ifade edilmiştir. Buna göre mevduat bankası, *Bankacılık Kanunu'na göre kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini*; katılım bankası, yine aynı kanuna göre *özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini*; kalkınma ve yatırım bankası ise, yine aynı kanuna göre *mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini* ifade eder.

¹⁰⁶ Bankalar yasal mevzuat uyarınca anonim şirket şeklinde kurulmak zorunda olup, bu sebeple bankaların hakları, borçları ve yükümlülükleri bakımından Bankacılık Kanunu'nda düzenlenmeyen

Düzenleme ve Denetleme Kurulu(BDDK) başkan ve üyeleri ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu personeli, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Kurulu(TMSF) başkan ve üyeleri ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu personeli görevleri sırasında öğrendikleri bankalara ve bunların bağlı ortaklık, iştirak, birlikte kontrol edilen ortaklıkları ve müşterilerine ait sırları, bu Kanuna ve özel kanunlarına göre yetkili olanlardan başkasına açıklayamaz ve kendilerinin veya başkalarının yararlarına kullanamazlar. Kurumun dışarıdan destek hizmeti aldığı kişi ve kuruluşlar ile bunların çalışanları da bu hükme tâbidir. Bu yükümlülük görevden ayrıldıktan sonra da devam eder. Nitekim yine aynı madde uyarınca, banka ortakları, yönetim kurulu üyeleri, mensupları, bunlar adına hareket eden kişiler ve görevlileri, bankaların destek hizmeti aldığı kuruluş ve çalışanları sıfat ve görevleri dolayısıyla bankalara ve müşterilerine ilişkin sırları kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkalarına açıklayamaz. Bu yükümlülük görevden ayrıldıktan sonra da devam eder. Nitekim yine aynı kanunun 159'uncu maddesi uyarınca, banka ve müşterilerine ait sırlara vakıf üçüncü kişiler de sır saklama yükümlülüğü altındadır. Sır saklama yükümlülüğünün ihlali halinde, aynı kanun uyarınca ihlal edenler hakkında cezai işlem yapılacak, yükümlülüğünü ihlal eden kişi veya kuruluş hem süreli hapis hem de adli para cezası ile cezalandırılacaktır¹⁰⁷.

Kanundan doğan bu sır saklama yükümlülüğü, esasında kaynağını TMK'nın 2'nci maddesiyle düzenlenen "dürüstlük kuralı"ndan almaktadır¹⁰⁸. Bankaların müşterileri nezdinde elde ettikleri, müşterinin ticari ve sosyal yaşantısını etkileyebilecek nitelikte sırların açıklanması, müşteriler ve toplum nezdinde oldukça büyük risk teşkil eder. Bu nedenle bankaların müşteri sırrı niteliğindeki bilgiler hususunda kanunen sır saklama yükümlülüğü ile donatılmaları oldukça isabetli olmuştur.

haller için, Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketlere ilişkin hükümleri uygulama alanı bulacaktır; Bankacılık Kanunu'ndan başka yönetmeliklerle düzenlenen bankaların sır saklama yükümlülüğüne dair esaslar ile bankaların sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranışlarının haksız rekabet teşkil edebileceği hakkında açıklamalar için bkz.: Doruktekin, **a.g.e.**, s.58-61.

¹⁰⁷ Bankaların sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranışları halinde kanundan doğan yaptırımlardan biri olarak tazminat, haksız fiil ve disiplin sorumluluğu da doğabilecektir. Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz.: Kandiraloğlu, **a.g.e.**, s.178 vd.; Doruktekin, **a.g.e.**, s.120 vd.

¹⁰⁸ Kandiraloğlu, **a.g.e.**, s.83.

v. İşçinin ve İşverenin Sır Saklama Yükümlülüğü

İşçinin yaptığı iş süresince iş, işyeri ve işverene ait edindiği bilgileri muhafaza ve başkalarıyla paylaşmaması anlamına gelen sır saklama yükümlülüğünün içeriği, işçi ile işveren arasında akdedilen sözleşmeye göre belirlenecektir. Ancak böyle bir sözleşme olmaması halinde bu içerik, TMK'nın "dürüstlük kuralı"nı düzenleyen 2'nci maddesi ve örf ve âdet hukuku çerçevesinde belirlenecektir¹⁰⁹. İşçinin sır saklama yükümlülüğüne dair İş Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmasa da ilgili kanunun 25/II-e bendinde, "*işçinin, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması*" işverenin haklı nedenle fesih sebebi olarak düzenlenmiştir. İşbu düzenleme, işine ait sırları açıklayan işçi bakımından bir yaptırımdır. İşçi, yaptığı iş gereği, işverenin özel aile hayatı sırları da dahil olmak üzere, birçok sırra vakıf olabilmektedir. Bu sırların mahiyeti, önemi ve açıklanma riskinin yaratacağı tehlike, işçi ve işverenin görev tanımlarına ve işçi ve işverenin aralarındaki ilişkiye göre değişebilmektedir. Örneğin, bir tekstil firmasında üretici olarak çalışan bir işçi tarafından, işverenin evleneceğine dair bilginin üçüncü kişilere paylaşılması durumunda, bu durum belki TBK'daki yaptırımın uygulanmasına yeter bir neden kabul edilmeyecektir, ancak çok ünlü birinin yanında asistan olarak çalışan bir işçinin, işverenin evleneceğine dair bilgiyi üçüncü kişilerle paylaşması durumunda, bu durum TBK anlamında haklı fesih nedeni teşkil edebilecektir. Bundan başka, özellikle bankacı, denetçi, avukat asistanı gibi görev tanımlarını haiz işçilerin sır saklama yükümlülüğüne dair esasların kendi yasal mevzuatları çerçevesinde değerlendirileceğini de ifade etmek gerekir¹¹⁰.

İşçinin işverene, işe ve işyerine ait sırları saklama yükümlülüğü olması ile birlikte, işverenin de işçisine ait bilgileri saklama yükümlülüğü bulunmaktadır. İşbu hususu düzenleyen İş Kanunu'nun 75'inci maddesi gereğince, işveren çalıştırdığı her işçi için bir özlük dosyası düzenleyecek ve bu dosyada, işçinin kimlik bilgilerinin yanında, İş Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca düzenlemek zorunda olduğu her türlü belge ve kayıtları saklayacak ve bu belge ve kayıtları istendiği zaman yetkili memur

¹⁰⁹ Uşan, **a.g.e.**, s.111.

¹¹⁰ Uşan, **a.g.e.**, s.114; Sarıhasan Arkun, **a.g.e.**, s.58 vd.

ve mercilere gösterecektir. Aynı hüküm uyarınca işveren, işçi hakkında edindiği bilgileri dürüstlük kuralları ve hukuka uygun olarak kullanmak ve gizli kalmasında işçinin haklı çıkarı bulunan bilgileri açıklamamakla yükümlüdür. İşverenin kanun kapsamında bu şekilde açıklanan yükümlülüğü sır saklama yükümlülüğü olarak değerlendirilecek, ilgili bilgi ve belgeleri kanunla ve emredici hükümlere aykırı olmayan iş sözleşmeleriyle belirlenen esaslara aykırı veren, işleyen veya açıklayan işveren sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmiş sayılacaktır¹¹¹. Sır saklama yükümlülüğünün ihlal eden işveren, bu nedenle sözleşmenin haklı nedenle feshi, tazminat gibi hukuki ve cezai yaptırımlarla karşılaşabilecektir.

vi. Mevzuatta Düzenlenen Diğer Sır Saklama Yükümlülüğü Düzenlemeleri

Yasal mevzuatımızda, yukarıda düzenlenen sır saklama yükümlülüklerinden başka düzenlemeler de mevcuttur. Örneğin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 613'üncü maddesinde limited şirketler bakımından, şirket ortaklarının şirket sırlarını korumakla yükümlü oldukları, yine aynı kanunun 626'ıncı madde hükmü gereği limited şirket müdürlerinin de şirket sırlarını korumakla yükümlü oldukları düzenlenmiştir¹¹². Yine TTK'da olmak üzere anonim şirketler bakımından, TTK'nın 404'üncü maddesi ile, denetçi ve özel denetçilerin¹¹³, bunların yardımcıları ile denetleme yapmasına yardımcı olan temsilcilerinin, yine denetçinin bağımsız denetim yapmak üzere yetkilendirilen bir sermaye şirketi olması hâlinde bu şirketin yönetim

¹¹¹ Uşan, **a.g.e.**, s.27 vd.; Hayrunnisa Özdemir, "İşyerinde İşçilerin İzlenmesi ve İşçinin Kişilik Haklarının Korunması", **EÜHFD**, C.XIV, No:1-2, 2010, s.231-270, (Çevrimiçi), <http://hukukdergi.erkincan.edu.tr/isyerinde-iscilerin-izlenmesi-ve-iscinin-kisilik-haklarinin-korunmasi-yrd-doc-dr-hayrunnisa-ozdemir/> 19 Mart 2019, (Özdemir, **İşçinin Kişilik Hakları**), s.260; A. Eda Manav, "İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C.XIX, No: 2, 2015, s.95-136, (Çevrimiçi), http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_2_3.pdf 19 Mart 2019, s.106.

¹¹² Gökhan Aktepe, "Limited Ortaklıklarda Ortakların ve Müdürlerin Sır Saklama Yükümlülüğü", **GÜHFD**, C.XXI, No:3, 2017, s.137-166, (Çevrimiçi), http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/21_3_5.pdf 19 Mart 2019, s.142.

¹¹³ "Özel denetçilerin sır saklama yükümlülüğü özel olarak TTK'nın 441/f.5 maddesi ile düzenlenmiş olup, bu madde gerekçesi gereğince özel denetçilerin sır saklama yükümlülüğü sadece şirkete karşı değil, herkese karşı yerine getirilecektir.", bkz.: Zehra Başer Doğan, **Türk ve Alman Hukukunda Denetçinin Sır Saklama Yükümlülüğü**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s.79.

kurulu ile üyelerinin sır saklamakla yükümlü oldukları¹¹⁴ düzenlenmiştir. Keza yine TTK'nın 527'nci madde hükmü ile, denetçiler dışında şirket defter ve belgelerini inceleyenlerin de sır saklama yükümlülüğü altında oldukları düzenlenmiştir.

Yine örneğin 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun¹¹⁵ 54'üncü maddesi uyarınca, noter ve noterlik katiplerinin görevleri dolayısıyla öğrendikleri sırları, kanunların emrettiği haller dışında açıklamayacakları düzenlenmiş olup, noterler ve noterlik katipleri bakımından da yaptıkları iş ve işlemlerden edinilen bilgilerin sır olarak saklanması yükümlülüğü kanunen muhafaza altında alınmıştır.

Yine örneğin 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun¹¹⁶ 43'üncü maddesi uyarınca, meslek mensupları ve bunların yanlarında çalışanların, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ifşa edemeyecekleri, çeşitli kanunlarla muhbirlerle tanınan hak ve menfaatlerden faydalanamayacakları düzenlenerek, serbest muhasebeciler, mali ve yeminli müşavirler ile bu meslek mensuplarının yanlarında çalışan kişiler bakımından da sır saklama yükümlülüğü kanunen muhafaza altına alınmıştır.

3. Belli Amaçlar Dahilinde İşlenebilmesi

a. Genel Olarak

6698 sayılı Kanun kapsamında sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenebilmesinin koşulları işleme amaçları bakımından da sınırlandırılmıştır. Bu suretle bu tür verilerin, yalnızca sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişi ve kuruluşlarca işlenebilmesi şartı yeterli olmayacak, bundan başka bu verilerin işlenmesi ancak belirli amaçlarla işlenmiş ise hukuka uygun kabul edilebilecektir¹¹⁷. 6698 sayılı Kanun kapsamında bu amaçlar,

¹¹⁴ Yazar Başer Doğan'a göre, bu sır saklama yükümlülüğü, denetlenen şirketin objektif bir menfaatinin bulunduğu vakıaları ve sübjektif olguları kapsayacaktır, bkz.: Başer Doğan, **a.g.e.**, s.80.

¹¹⁵ İlgili kanunun tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1512.pdf> 19 Mart 2019.

¹¹⁶ İlgili kanunun tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf> 19 Mart 2019.

¹¹⁷ Nitekim 6698 sayılı Kanun tasarısının gerekçesinde, Sağlık Bakanlığı ile her türlü sağlık kuruluşunun ve Sosyal Güvenlik Kurumunun, belirlenen amaçlarla tuttıkları sağlık ve cinsel hayata dair veri ve kayıtların kanunun düzenlediği açık rıza aranmaksızın verilerin işlenebileceği haller kapsamında

kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teŖhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi ile sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi olarak belirlenmiŖtir.

b. Kamu Sağlığının Korunması

6698 sayılı Kanun kapsamında, kamu sağlığının korunması amacıyla sağlık ve cinsel hayata iliŖkin özel nitelikli kiŖisel veriler ilgilinin açık rızası aranmaksızın iŖlenebilecektir. Bu nedenle kamu sağlığı kavramından ne anlaŖılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Öncelikle sağlık eŖitli Ŗekillerde tanımlanabilir. Dünya Sağlık rgt (WHO) sağlığı Ŗu Ŗekilde tanımlamaktadır¹¹⁸: “*Sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayıŖı değil, bedence, ruha ve sosyal ynden tam iyilik halidir.*”¹¹⁹ Sağlığa iliŖkin bu tanım tüm dünyada genel kabul görmekle birlikte, tanımın birçok ynden yetersiz olduğu da araŖtırmalara konu olmuŖtur. Örneğin doktrinde bir kesim¹²⁰, bu tanımın hastalık veya ölüm durumlarından ziyade sağlık durumlarına dikkat çektiğini belirtmekle, bu tanımla sağlığın, tanımda geçen tam iyilik haline denk bir kavram olduğunu, tanımın sağlığı tam bir refah için n koŖul olarak gördüğünü, bu nedenle de bu tanımın resmi bir tanımdan ziyade esasında arzulanan bir ideal olduğunu ve tanımın operasyonel

değerlendirileceği ifade edilmiŖtir, bkz.: 6698 sayılı Kanun tasarısının gerekçesi m.6, Kaya/TaŖtan, **a.g.e.**, s.57.

¹¹⁸ World Health Organization, “**Constitution Of The World Health Organization**” 45. Baskı, Basic Documents, 2006, s.1-18, (evrimii), https://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf 23 Mart 2019, (**WHO, Constitution**), s.1.

¹¹⁹ Yazar FiŖek’e göre, “*Bu tanımda bedence ve ruha iyilik hali, sağlığın bilinen yönüdür. “Sosyal ynden tam iyilik hali” yeni ve açıklanması gereken bir kavramdır. Bu kavramı açıklayabilmek için sağlığın sadece kiŖisel bir olgu olmadığını, toplumsal yönünün de bulunduğunu belirtmek gerekir. KiŖinin sosyal ynden tam iyilik halinde olmasının n koŖulu sosyal yaŖantısının sağlıklı olmasıdır. alıŖma ve yaŖam güvenliğinin sağlanamadığı, iŖ bulma olasılığının bulunmadığı, gelir dağılım dengesizliğinin yarattığı huzursuzluğun giderilemediği toplumlarda kiŖinin tam iyilik halinde olması olanaksızdır. Bu konuda açıklanması gereken bir diğer nokta, hastalık tanımıdır. Hastalık sözcüğünün anlamı hekim ve hekim olmayanlar için birbirinden farklıdır. Hekimler hastalığı Ŗyle tanımlar: “Doku ve hücrelerde normal dıŖı yapısal ve iŖlevsel (fonksiyonel) deđiŖikliklerin doğurduğu haldir.” Hekim olmayanlar için sözcüğün anlamı kiŖinin kültürüne bağımlıdır.*”, bkz.: Nusret FiŖek, “**Sağlık Hizmetleri ve İŖi Sağlığı Ailelerinin Sağlık Sorunları**”, Modern Yönetim Semineri, Türk-İŖ Yayınları, No:144, 1982, (evrimii), http://www.ttb.org.tr/n_fisek/kitap_1/33.html#_ftn1 23 Mart 2019, s.1.

¹²⁰ Somnath Chatterji ve diğerleri, “**The Conceptual Basis For Measuring And Reporting On Health**”, World Health Organization: Global Programme on Evidence for Health Policy Discussion, No:45, 2002, (evrimii), <https://www.who.int/healthinfo/paper45.pdf> 23 Mart 2019, s.2.

sağlık göstergelerini¹²¹ geliştirmek bakımından yeterli olmadığını savunmaktadır. Doktrinde başka bir kesim, Dünya Sağlık Örgütü'nün "sağlık" tanımının yeniden düzenlenmeye muhtaç olduğunu, bu kapsamda, sağlık kavramının "uyum sağlama ve kendini yönetme yeteneği" olarak tanımlanabileceğini, bu tanımın kullanılmasında atılacak ilk adımın ise, sağlığı fiziksel, ruhsal ve sosyal olmak üzere üç alanla karakterize etmekten ve tanımlamaktan geçtiğini ifade eder¹²². Sağlık kavramı doktrinde, yazar Zikmund tarafından, birçok iç ve dış faktöre bağlı olan ve çeşitli seviyelere ulaşabilen, bir bireyin ve onun canlı varlığının tüm yaşam tezahürlerinin işlevsel bir ideali olarak¹²³, tanımlanırken; yazarlar Özçetin/Balaban tarafından ise, kişinin bedensel, duygusal, zihinsel ve toplumsal bakımdan uyum içerisinde işlev görebilme yeteneğine sahip olması, herhangi bir sakatlık veya şekil bozukluğu halinin olmaması¹²⁴ olarak tanımlanmıştır¹²⁵.

İşlemede amaç olarak var olması halinde, sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebilmesinin yolunu açan kamu sağlığının korunması amacıyla, kamu sağlığı kavramı, Charles-Edward Amory Winslow

¹²¹ "Sağlık göstergesi, tanımlanmış bir nüfusun sağlık durumunu yansıtan veya gösteren bir ölçüttür.", bkz.: Ökkeş Arslan Şerefioğlu, "Kahramanmaraş'ın Temel Sağlık Göstergeleri Açısından Türkiye ile Karşılaştırılması", Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş, 2007, s.4; "Sağlık göstergeleri, bilgilendirici olmalı ve zaman içindeki ve yetki alanındaki değişikliklere karşı duyarlı olmalıdır. İl, bölge ve eyalet seviyesinde karşılaştırılabilir bilgi sağlamak üzere tasarlanan bu sağlık göstergesi verileri, en son mevcut kaynaklardan geniş bir yelpazeden üretilir.", bkz.: Canadian Institute for Health Information, "The Health Indicators Project Report From the Third Consensus Conference on Health Indicators", Ottawa, 2009, (Çevrimiçi), https://secure.cihi.ca/free_products/82-230-XWE_e.PDF 23 Mart 2019, s.4; Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği 100 temel sağlık göstergesi listesi için bkz.: World Health Organization, "Global Reference List of 100 Core Health Indicators", Geneva, 2015, (Çevrimiçi), https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/173589/WHO_HIS_HSI_2015.3_eng.pdf;jsessionid=37C8CA2CA094158BE0418C9833CD3944?sequence=1 23 Mart 2019, (WHO, Indicators).

¹²² Machteld Huber ve diğerleri, "How Should We Define Health?", *British Medical Journal*, No:343, 26 Temmuz 2011, s.1-3, (Çevrimiçi), https://openresearch-repository.anu.edu.au/bitstream/1885/17067/1/01_Huber_How_should_we_define_he_2011.pdf 23 Mart 2019, s.2.

¹²³ Vladislav Zikmund, "Health, Well-being, And The Quality Of Life: Some Psychosomatic Reflections", *Neuroendocrinology Letters*, C.XXIV, No:6, 2003, s.401-403, (Çevrimiçi), <https://pdfs.semanticscholar.org/204e/e463fd2eb4224f8baec73ac2cf0727fe077a.pdf> 23 Mart 2019, s.401-402.

¹²⁴ Özçetin/Balaban, a.g.e., s.13.

¹²⁵ Sağlık ile hukuk arasında yadsınamaz bir bağ vardır, bu bağ sayesinde sağlık ve hukuk birbirini desteklemektedir. Öyle ki bir yandan mahkemeler, -özellikle ceza mahkemeleri, aile mahkemeleri gibi ihtisas mahkemeleri- sağlık alanında doktorlardan alınan raporlarla yargılamaları hususunda daha adil kararlar verebilmekte, doktorlar ise verdikleri rapor ve kararlar karşısında gerçeğe ulaşılmasına hizmet ederek etik olarak görevlerini yerine getirebilmektedir, bkz.: Jonathan Herring, *Medical Law and Ethics*, 5. Baskı, Birleşik Krallık, Oxford University Press, 2014, s.2-3.

tarafından “toplumun, bireylerin, kamu ve özel toplulukların örgütlü çabaları ve bilinçli seçimleri yoluyla hastalığın önlenmesi, yaşam süresinin uzatılması ve sağlığı teşvik etme sanatı” olarak tanımlanmıştır¹²⁶. Kamu sağlığı tüm nüfusun sağlığını korumaya odaklanan bir kavram olup¹²⁷, kamu sağlığı kapsamında bir hastalık veya yaralanmanın iyileştirilmesi değil, eğitim politikaları geliştirilerek, uygulanarak, hizmetler yönetilip, araştırmalar yapılarak sağlık sorunlarının oluşmasının ve yeniden ortaya çıkmasının önlenmesi amaçlanmaktadır¹²⁸. Kamu sağlığının araçları, sağlık bakım faaliyetleri, sağlık geliştirme faaliyetleri ve tedavi faaliyetleri olup, bu araçlar diğer veri işleme amaçlarını kapsayıcı bir özelliğe sahiptir¹²⁹.

Türkiye’nin kamu sağlığı politikası, sağlık istatistiklerinin iyileştirilmesini, yaşamdan beklenen beklentilerin ve yaşam kalitesinin artırılmasını ve bölgelerin sağlık durumu arasındaki uçurumun ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır.¹³⁰ Bu anlamda Sağlık Bakanlığı, kamu sağlığı politikalarının sahibi, sağlıkla ilgili hizmetlerin tedarikçisi olup, aynı zamanda Türkiye’deki sağlık politikalarının planlanmasından, geliştirilmesinden, uygulanmasından ve değerlendirilmesinden sorumludur¹³¹.

Bu anlamda başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere, mevzuatlarında sır saklama yükümlülüğü tanımlanmış olması şartıyla, çeşitli kamu kurum, kuruluşları ve meslek sahipleri bireylere ait sağlık ve cinsel hayata dair özel nitelikli verileri bu kişilerin açık rızaları aranmaksızın kamu sağlığının korunması amacıyla işleyebilecektir. Kamu sağlığının korunması amacıyla yapılabilecek ve bu anlamda hukuka uygun veri işleme şartını sağlayabilecek faaliyetler, salgınları önlemek, çevreyi, iş yerlerini, konutları, besini ve suyu korumak, kamunun sağlık durumunu izlemek, topluluk eylem

¹²⁶ Charles-Edward Amory Winslow, “The Untilled Fields of Public Health”, **Science**, C.LI, No:1306, 1920, s.23-33, s.30.

¹²⁷ “Kamu sağlığının misyonu, bir başka deyişle, toplumun sağlığını teşvik eden koşulları sağlamaktır.”, bkz.: Lloyd F. Novick/ Cynthia B. Morrow, “Defining Public Health: Historical And Contemporary Developments”, **Public Health Administration: Principles For Population-Based Management**, Ed. Lloyd F. Novick vd., Sudbury, Jones and Bartlett Publishers, 2005, s.3-33, s.2.

¹²⁸ <https://web.archive.org/web/20050307160406/http://www.whatispublichealth.org/about/index.html> 23 Mart 2019.

¹²⁹ Alperen Mehmet Aydın, “**Public Health, Human Capital And Economic Growth:The Case Of Turkey**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009, s.45.

¹³⁰ Aydın, **a.g.e.**, s.53.

¹³¹ **A.e.**, s.54.

programlarını harekete geçirmek, doğal afetlere karşı harekete geçmek, tıbbi tedavilerin kalitesini, erişilebilirliğini ve hesap verebilirliğini sağlamak, yüksek riskli ve ulaşılması zor kişilerin hizmet ihtiyaçlarını karşılamak, yeni anlayışlar ve yenilikçi çözümler geliştirmek için araştırmalar yapmak ve sağlık politikası ve planlamasının gelişimine öncülük etmek olarak sayılabilir¹³².

Bu anlamda özellikle 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda, kamu sağlığını korumaya yönelik birçok tedbir düzenlenmiştir. Örneğin kanunun 57'nci maddesi gereği kolera, veba (bübon veya zatürree şekli), lekeli humma, karahumma gibi hastalıkların bildirilmesinin mecburi olduğu, 67'nci madde hükmü gereği ise bu hastalıkların tedavisinin sağlanması bakımından hekimlerin hastaların yanına veya evine girebileceği, yine aynı kanunun 88'inci maddesi gereği Türkiye'de yaşayan herkese çiçek aşısı uygulanacağı düzenlenmiştir¹³³.

Bu hususta bir uygulama örneği vermek gerekirse, sağlık ocağında görev yapan bir hekim, sağlık ocağı görev bölgesinde yaşayan çocukların çoğunun çiçek aşısı olmadığını tespit edip, kamu sağlığının korunması adına çiçek aşısı olmayan çocukların bilgilerini İl Sağlık Müdürlüğü'ne bildirir ve bu bilgilerin kayıt altına alınmasını sağlarsa, bu veri işleme faaliyeti 6698 sayılı Kanun'un 6/f.3 madde hükmü anlamında hukuka uygun olacaktır.

c. Koruyucu Hekimlik

6698 sayılı Kanun kapsamında, sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli kişisel veriler, koruyucu hekimlik amacıyla ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Bu nedenle koruyucu hekimlik kavramından ne anlaşılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Koruyucu hekimlik, bir hastalığın seyrinin herhangi bir aşamasında ilerlemesini sınırlayan tüm önlemleri içerir¹³⁴. Bir başka deyişle koruyucu hekimlik yaklaşımı, birey düzeyinden ziyade toplum düzeyinde bir yaklaşım olup, klinik

¹³² Novick/Morrow, **a.g.e.**, s.2.

¹³³ Hakeri, **a.g.e.**, s.190-191.

¹³⁴ E.A. Clarke, "What is Preventive Medicine?", **Official Publication of The College of Family Physicians of Canada**, C.XX, No:11, 1974, s.65-68, s.65.

hekimliğe ihtiyaç olacak evreye gelmeden, yani daha risk düzeyindeyken hastalıkların önlenmesine ilişkin faaliyetlerini içerir¹³⁵. Koruyucu hekimlik kavramı açıklanırken, bir hastalığın ortaya çıkmasını önlemek için önlemlerin uygulandığı “birincil koruma”, hastalıktan sonraki herhangi bir noktada hastalığın veya komplikasyonlarının durdurulduğu veya önlendiği “ikincil koruma” ve yaşam kalitesinin artırılması için önlemlerin alındığı “tersiyer koruma” şeklinde üçlü bir ayrım yapılır¹³⁶. Birincil koruma, insanın çevresinin, su kaynaklarının, soluduğu havanın kullanımı ile aynı zamanda insanların bulaşıcı hastalığa karşı bağışıklık kazandırma gibi önlemlerle kendisinin kullanımını içerirken; ikincil koruma, bulaşıcı hastalığın etkilenmeyen bireylere yayılmasını önlemek için terapileri, tedavinin daha etkili olması bakımından hastalığın erken aşamada tanısı işlemlerini ve son olarak klinik olarak ileri seviyedeki hastalıkların sonuçlarının hem terapi hem de rehabilitasyon tarafından önlenmesi veya geciktirilmesi faaliyetlerini; tersiyer koruma ise, hastalığa bağlı olarak gelişebilecek sakatlık ve kalıcı bozuklukların en aza indirgenmesi ve rehabilite edici hizmetleri içerir.

İşbu faaliyetlerden başka, sağlık kurum ve kuruluşları tarafından bizzat veya görev devri yoluyla yapılan aşılamalar, insan ve çevrenin temizliği, temiz su temini, kanalizasyon, sağlıklı evlerin kullanılmasının teşviki, sağlıklı ve dengeli beslenme aktiviteleri, çevre, hava, su ve gürültü kirliliği ile mücadele, şehircilik ve alt yapı çalışmaları, sağlık eğitim faaliyetleri, toplu yaşanan okul, yurt, kışla, pansiyon, cezaevi gibi yerlerde alınacak hijyenik tedbirler, sağlık taramaları da koruyucu hekimlik faaliyetleridir¹³⁷. Koruyucu hekimliğin faydaları düşünüldüğünde, sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebilmesine imkân sağlayan kanuni düzenleme daha anlaşılır olmaktadır. Bu faydalardan bahsetmek gerekirse, koruyucu hekimlik faaliyetleri sayesinde, insanların

¹³⁵ Nuri Mehmet Basan/Nazmi Bilir, “Koruyucu Sağlık Hizmetlerinde Önleme Çelişkisi ve Nedenleri”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, C.XV, No:1, 2016, s.44-50, (Çevrimiçi), <https://docplayer.biz.tr/50144710-Koruyucu-saglik-hizmetlerinde-onleme-celiskisi-ve-nedenleri.html> 23 Mart 2019, s.45.

¹³⁶ Clarke, **a.g.e.**, s.65; Millî Eğitim Bakanlığı, “**Hasta ve Yaşlı Hizmetleri Tedavi Hizmetleri**”, Ankara, 2015, (Çevrimiçi), http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Hasta%20Bak%C4%B1m%20Hizmetleri.pdf 23 Mart 2019, s.45.

¹³⁷ Kağan Üçok, “Koruyucu Hekimlik ve Acil İlk Yardımda Pratik Bilgiler”, **Bizim Ereğli**, No:3, Konya, Konya-Ereğli Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Yayını, 1991, s.13-15, s.13.

hastalanmalarının önüne geçilerek insanların yıpranmamalarına, ruh, beden ve sosyal sağlıklarının geliştirilmesine katkı sağlanmakta¹³⁸, insanlar hakkında yapılan sağlık taramalarıyla alkol, uyuşturucu kullanımı gibi çeşitli zararlı alışkanlıklarla başa çıkma yöntemleri önceden belirlenebilmekte¹³⁹, aslında yekunu kamu sağlığı ve huzurunun gerçekleştirilmesine hizmet edilmektedir.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu (SHTK)’nda¹⁴⁰ da koruyucu hekimliğe ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Örneğin kanunun 3/(j) madde hükmü gereğince, *“Vatandaşların hastalıklardan korunma, sağlıklı çevre, beslenme, ana çocuk sağlığı ve aile planlaması ve benzeri konularda eğitilmeleri ve takipleri bütün kamu kuruluşlarının sorumluluğu, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, özel ve gönüllü kuruluşların işbirliği içerisinde gerçekleştirilecektir.”* Yine aynı kanunun 3/(l) madde hükmü gereğince, *“Engelli çocuk doğumlarının önlenmesi için, gebelik öncesi ve gebelik döneminde tıbbi ve eğitsel çalışmalar yapılacak, yeni doğan bebeklerin metabolizma hastalıkları için gerekli olan testlerden geçirilerek risk taşıyanların belirlenmesine ilişkin tedbirler alınacaktır.”*

Bu nispetle, örnek vermek gerekirse, Türk Kızılayı’nda çalışan bir doktor ekibinin, afet bölgesinde “çocuk felci” hastalığının ortaya çıktığını öğrenmeleri üzerine, bölgede bulunan kişilere tıbbi geçmişlerine dair sorular sorması ve bu sorulara verilen cevapları kayıt altına almalarında sağlığa ilişkin özel nitelikli verilerin açık rıza aranmaksızın yasal olarak işlenmesi mevzu bahis olacak ve veri işleme faaliyeti hukuka uygun olacaktır¹⁴¹.

¹³⁸ Üçok, a.g.e., s.13.

¹³⁹ Clarke, a.g.e., s.66.

¹⁴⁰ İlgili kanunun tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3359.pdf> 23 Mart 2019.

¹⁴¹ Hekimlerin kamu sağlığının korunması veya koruyucu hekimlik gereklerinin yerine getirilmesi yolunda aksi yönde davranmaları maddi ve manevi tazminat sorumluluğuna yol açabilecektir. İşbu yönde Yargıtay 13. Hukuk Dairesi’nin 2013/391 Esas, 2013/7544 Karar ve 26.3.2013 tarihli kararına göre, *“Teşhis ve tedavi hizmetini üstlenen doktor ve özel hastanenin sorumluluğuna ilişkin maddi ve manevi tazminat davasında; davalı, doktorun vekillik sözleşmesinden kaynaklanan özen borcuna aykırılık olgusu gözetilmelidir. Doktorun meslek alanı içinde olan bütün kusurları (hafif de olsa) sorumluluğun unsuru olarak kabul edilmelidir. Doktorlar, hastalarının zarar görmemesi için yalnız mesleki değil, genel hayat tecrübelerine göre herkese yüklenebilecek dikkat ve özeni göstermek zorundadır. Doktor, tıbbi çalışmalarda bulunurken, bazı mesleki şartları yerine getirmek, hastanın durumuna değer vermek, tıp biliminin kurallarını gözetip uygulamak, tedaviyi her türlü tedbirlerini alarak yapmak zorundadır. Doktor, ufak bir tereddüt gösteren durumlarda, bu tereddütü(tereddütü)*

d. Tıbbî Teşhis, Tedavi ve Bakım Hizmetlerinin Yürütülmesi

6698 sayılı Kanun kapsamında, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi amaçlarıyla sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli kişisel veriler ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Bu nedenle bu kavramlardan ne anlaşılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Tıbbi teşhis, bir hastalığın ne olduğunun(tanısının) ortaya koyulmasını ifade eder¹⁴². Bir başka deyişle tıbbi teşhis, bir kişinin semptomlarının ve belirtilerinin hangi hastalık veya durumu ifade ettiğini belirleme sürecidir¹⁴³. Bu süreç, zamanla ortaya çıkan ve bir sağlık hizmeti sistemi çerçevesinde gerçekleşen, karmaşık ve iş birliğine dayalı bir faaliyettir¹⁴⁴. Şöyle ki bu süreçte, hasta bir şikayetle sağlık kurumuna gelir, sağlık kurumundaki hekim hastadan bilgileri alır, daha sonrasında ise, tanılama süreci başlar ve son olarak da hastanın tedavisi gerçekleştirilir¹⁴⁵. Yani esasında, tıbbi tedavi ve tıbbi bakım hizmetleri, tıbbi teşhis hizmetlerinin bir sonucudur.

Tıbbi tedavi hizmetleri, *sağlık durumu bozulan kişilerin, eski sağlık düzeylerine ulaşmalarını sağlamak üzere verilen sağlık hizmetleri olup, temel olarak hekim sorumluluğunda, diğer sağlık profesyonellerinin katkılarıyla gerçekleştirilir*¹⁴⁶. Tedavi hizmetleri, hastalıktan korunmayı, hastalığın teşhisini ve sonradan bakımı da

ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada koruyucu tedbirler almakla yükümlüdür. Adli tıp kurumundan alınan raporda Ancak söz konusu raporda doğumdan sonra bebekte meydana gelen rahatsızlıkların doğum öncesi ve doğum sırasında yapılan müdahale ve varsa kusurla ilgisinin bulunup bulunmadığı hususlarında yeterli açıklama yapılmamıştır. Bu nedenle, Adli Tıp Kurumu raporu hüküm kurmaya elverişli değildir.”, ilgili kararın tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/13hd-2013-391.htm> 6 Mayıs 2019.

¹⁴² TDK Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c9668639dd522.94263587 23 Mart 2019.

¹⁴³ https://en.wikipedia.org/wiki/Medical_diagnosis 23 Mart 2019.

¹⁴⁴ National Academies of Sciences, Engineering and Medicine, **Improving Diagnosis in Health Care**, Ed. Erin P. Balogh/Bryan T. Miller/John R. Ball, Washington DC, The National Academies Press, 2015, s.2.

¹⁴⁵ National Academies of Sciences, Engineering and Medicine, **a.g.e.**, s.3.

¹⁴⁶ Millî Eğitim Bakanlığı, **a.g.e.**, s.47; Recep Akdur, **Türkiye’de Sağlık Hizmetleri ve Avrupa Topluluğu Ülkeleri ile Kıyaslanması**, 3.Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2000, s.6; “*Tedavi hizmetleri kendi içinde birinci basamak tedavi hizmetleri (ilk başvuru ve ayakta tedavi), ikinci basamak tedavi hizmetleri (yataklı tedavi hizmetleri) üçüncü üncü basamak tedavi hizmetleri (üst düzeyde uzmanlaşmış ve yüksek teknoloji kullanılan merkezler) olmak üzere üç kademeye ayrılır.*”, bkz.: Akdur, **a.g.e.**, s.6; Milli Eğitim Bakanlığı, **a.g.e.**, s.47.

içine alan bir kavramdır¹⁴⁷. Bu anlamda tıbbi müdahale, yazar Hakeri tarafından insan üzerinde tıp biliminin uygulanması ile bağlantılı olarak yapılan her türlü müdahale olarak tanımlanmıştır¹⁴⁸.

Tıbbi bakım hizmetleri ise, bir hekim tarafından, sağlığın korunması, hastalığın önlenmesi ve hastalığın ya da yaralanmanın tedavisi ile hizmetlerin sağlanmasını ifade eder¹⁴⁹. Tıbbi bakım hizmetlerinin işlevlerini, sağlık durumunun değerlendirilmesi (hasta veya sağlıklı olduğu teşhisinin konulması, sağlık durumunun belgelendirilmesi ve tahminde bulunma), sağlıklı olma durumunun hastalık durumundan ayrılması (hastalığın yayılmasını engellemek), hastalıklarla başa çıkmak için bakım yardımı (insani yaklaşım gösterilmesi, semptomların hafifletilmesi, öğretim, günlük yaşam aktivitelerinde hastaya yardım edilmesi), hastalığın iyileştirilmesi (yaşam süresinin uzatılması, hastalık oranının azaltılması ve kısıtlılık oranının azaltılması) ve son olarak hastalığın önlenmesi olarak sayabiliriz¹⁵⁰.

Hekim olmanın getirdiği diğer bir yükümlülük de Hipokrat'tan beri süregelen hastanın tedavi edilmesi yükümlülüğüdür. Tedavi yükümlülüğü, zamanında, yerinde ve doğru tedavi yükümlerini içerir. Nitekim hem ulusal hem de uluslararası düzenlemelerde, hastanın hayati tehlikesinin söz konusu olduğu durumlarda hastanın açık rızası olmaksızın dahi tedavi ve bakım hizmetlerinin gerçekleştirilebileceği düzenlenmiştir¹⁵¹.

Bu suretle, aynı amaçlar doğrultusunda, kişilere ait sağlık ve cinsel hayata dair verilerin açık rıza olmaksızın işlenebilmesi yönünde ihdas edilen kanuni istisnanın

¹⁴⁷ Hakeri, **a.g.e.**, s.32.

¹⁴⁸ Hakeri, **a.g.e.**, s.33; Yazar Hakeri'ye göre tıbbi müdahale kavramına teşhisler, tedaviler, önleme amaçlı müdahaleler, ilaç yazılması, tahliller, estetik cerrahiler, psikiyatrik müdahaleler ve adli muayeneler örnek verilebilir, bkz.: **A.e.**, s.33; Tıbbi müdahale işlemlerine karşı teşhisin, tedavinin veya sair muayene işleminin eksik, yanlış veya hatalı yapıldığına binaen hekimler aleyhine açılan tazminat davaları "malpraktis" davaları olarak adlandırılmakta, bu tür davalarda hekimler sırf yanlış tedavi uyguladığı için olabileceği gibi, kanunen yükümlü olmasına rağmen tedaviyi gerçekleştirilmemesi hallerinde de cezai yaptırımlarla karşılaşabilmektedir.

¹⁴⁹ Bkz.: Medical care (n.d.), Mosby's Medical Dictionary, 8. Baskı, 2009, (Çevrimiçi), <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/medical+care> 23 Mart 2019.

¹⁵⁰ Alfred W. Childs, "The Functions of Medical Care", **Public Health Reports**, C. XC, No:1, 1975, s.10-14, s.10.

¹⁵¹ Bkz.: Avrupa Biyotıp Sözleşmesi m.7,8; Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi m.11/f.2; Hasta Hakları Yönetmeliği m.24, 27, 30.

yerinde olduğunu ifade etmek gerekir. Bir uygulama örneği vermek gerekirse, bir psikiyatr olan A'ya psikiyatrik görüşme için gelen B, bu görüşmede kendisinin lösemi hastası olduğunu, ancak ölmek istediği için tedavi olmayacağını, bunu eşinin karşı çıkacağını bildiği için eşine söylemediğini beyan etmesi üzerine, A, B'nin hastalık durumuna dair bu özel nitelikli kişisel veriyi, B'nin eşine B'nin tedavisinin sağlanabilmesini için aktarırsa, bu veri işleme faaliyeti 6698 sayılı Kanun anlamında hukuka uygun sayılabilecektir.

e. Sağlık Hizmetleri ile Finansmanının Planlanması ve Yönetimi

6698 sayılı Kanun kapsamında, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amaçlarıyla sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli kişisel veriler ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Bu nedenle bu kavramlardan da ne anlaşılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Sağlık hizmetleri, kişileri koruyucu, hastalıkları iyileştirici ve kişileri rehabilite edici hizmetlerdir¹⁵². Bir başka deyişle, sağlık hizmetleri, hastalığın öncesinden, başlangıcına, başlangıcından sona ermesi ve sonraki döneme ait yapılan faaliyetlerin tümünü ifade eder¹⁵³. Sağlık hizmetleri, kamu sağlığının sağlanmasının en önemli parametrelerinden biridir¹⁵⁴. Sağlık hizmetleriyle ilgili temel esasları düzenlemek üzere, 7 Mayıs 1987 tarihinde SHTK kabul edilmiştir. Bu anlamda kanun uyarınca, herkesin sağlık durumunun takip edilebilmesi ve sağlık hizmetlerinin daha etkin ve hızlı şekilde yürütülmesi amacıyla, Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarınca gerekli kayıt ve bildirim sistemi kurulacağı düzenlenmiştir¹⁵⁵. Nitekim bu hususta çeşitli

¹⁵² Fişek, **a.g.e.**, s.1.

¹⁵³ Aynı yönde bkz.: Millî Eğitim Bakanlığı, **a.g.e.**, s.44.

¹⁵⁴ Zeynep Şimşek (Z. Şimşek), "Sağlığı Geliştirmenin Tarihsel Gelişimi ve Örneklerle Sağlığı Geliştirme Stratejileri", **TAF Preventive Medicine Bulletin**, C.XII, No:3, 2013, s.343-358, (Çevrimiçi), <https://docplayer.biz.tr/7908362-Sagligi-gelistirmenin-tarihsel-gelisimi-ve-orneklerle-sagligi-gelistirme-stratejileri.html> 23 Mart 2019, s.346.

¹⁵⁵ Sağlık hizmeti veren kuruluşlar hakkında bkz.: Akdur, **a.g.e.**, s.18: "*Kamu kesiminde; S.B.(Sağlık Bakanlığı), M.S.B.(Millî Savunma Bakanlığı), S.S.K.(Sosyal Güvenlik Kurumu), Tıp Fakülteleri, M.E.B.(Millî Eğitim Bakanlığı), P.T.T., T.C.D.D., belediyeler ve Kamu İktisadi sağlık hizmeti veren başlıca kuruluşlardır. Buna ek olarak, dini gruplar, azınlıklar ve vakıfların yanında, kâr amaçlı özel sektör kuruluşları da hizmet vermektedir. Sağlık Bakanlığı, ülkenin sağlık politikasının çizilmesi ve uygulanmasından resmen sorumlu olmakla beraber, diğer sağlık kuruluşları üzerindeki yetkisi oldukça*

sistemler kullanılmak vasıtasıyla¹⁵⁶ kişilere ait özel nitelikli kişisel veriler, sağlık hizmeti sunan kamu ve özel kurum ve kuruluşlarca kayıt altında tutulmaktadır. Bu nispetle 6698 sayılı Kanun kapsamında tutulacak bu verilerin belli amaçlarla işlenebileceği yönünde sınırlayıcı kanun hükmü yerinde bir düzenlemedir.

Sağlık hizmetlerinden başka, sağlık finansmanının planlanması ve yönetimi amaçlarıyla da sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli veriler açık rıza aranmaksızın işlenebilecektir. Sağlık finansmanının planlanması ve yönetimi hizmetleri de SHTK kapsamında değerlendirilmelidir. Zira sağlık hizmetlerinin doğru bir şekilde yürütülmesinin yolu, sağlığın finansmanının planlanması ve yönetiminden geçer¹⁵⁷. WHO'ya göre, sağlık hizmetlerinin finansmanı, bir sağlık sisteminde bireysel veya toplu olarak insanların sağlık ihtiyaçlarına erişimleri için gereken paranın tahsisi, biriktirilmesi ve mobilizasyonu ile ilgili hizmetleri ihtiva etmekte olup, sağlık hizmetlerinin finansmanının amacı, fonlamayı mümkün kılmak ve aynı zamanda tüm bireylerin etkili kamu sağlığı ve kişisel sağlık hizmetlerine erişebilmelerini sağlamak için hizmet veren kurumlara doğru finansal teşvikleri ayarlamaktır¹⁵⁸.

Devletin, sağlık hizmetlerinin gereğine uygun yerine getirilmesindeki işlevlerinden biri de sağlık hizmetlerinin finansmanının sağlanmasıdır¹⁵⁹. Sağlık hizmetleri finanse edilmezse, o ülkede sağlık hizmetlerinin icra edilebilirliğinden bahsedilemez. Kanunun lafzında adı geçen, sağlık finansmanının planlanması ve yönetimi işlemleri, sağlık hizmetlerinin finansmanı sürecinin birer aşamalarıdır. Bu nedenle, sağlık hizmetlerinin finanse edilmesinden başka, bu finansman süreciyle ilgili

sınırlıdır. Özetle, Türkiye’de sağlık hizmetlerinin tek elden yönetimi veya eşgüdümü söz konusu değildir.”

¹⁵⁶ Bkz.: Yuk. 11. İlgili Kişinin Sağlığına ve Cinsel Hayatına İlişkin Veriler, s.63 vd.

¹⁵⁷ Akdur, **a.g.e.**, s.7; Özgür Uğurluoğlu/Yusuf Çelik, “Sağlık Sistemleri Performans Ölçümü, Önemi ve Dünya Sağlık Örgütü Yaklaşımı”, **Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi**, C.VIII, No:1, 2005, s.3-29, s.6; Ece Uğurluoğlu/Hacer Özgen, “Sağlık Hizmetleri Finansmanı ve Hakkaniyet”, **Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi**, C.XI, No:2, 2008, s.133-160, s.134; Z. Şimşek, **a.g.e.**, s.349.

¹⁵⁸ World Health Organization, “**Health Systems Financing**”, Haziran 2008, (Çevrimiçi), https://www.who.int/healthinfo/statistics/toolkit_hss/EN_PDF_Toolkit_HSS_Financing.pdf 24 Mart 2019, (WHO, **Financing**), s.2.

¹⁵⁹ Hayriye İlknur Hergenç, “**Kamu Sağlığı Enformasyonu (Bilgisi) ve Sağlık İletişiminin, Sağlık Okuryazarlığı Üzerine Etkileri**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s.8; Hakan İstanbulluoğlu, Mahir Güleç/ Recai Oğur, “Sağlık Hizmetlerinin Finansman Yöntemleri”, **Dirim Tıp Gazetesi**, No:2, 2010, s.86-99, (Çevrimiçi), <https://docplayer.biz.tr/3705969-Saglik-hizmetlerinin-finansman-yontemleri.html> 24 Mart 2019, s.86: “Bir ülkenin sağlık hizmetlerinin finansmanı için izlediği yol, ülkenin sağlık ve esenlik durumunun temel göstergesidir.”.

işlemler de kanunda sağlık ve cinsel hayata ilişkin verilerin işlenmesinde aranan “belli amaçlarla işlenebilme” şartını karşılayabilecektir.

Görüldüğü üzere, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kurum ve kuruluşlardan, örneğin Sağlık Bakanlığına bağlı özel bir hastane, hastalarına ait cinsel hayatlarına veya sağlıklarına dair bilgilerini, sağlık hizmetleri ile sağlık hizmetlerinin finansmanı, planlanması ve yönetimi amaçlarıyla hastaların açık rızası olmaksızın işleyebilecektir.

D. Açık Rıza Aranmaksızın Diğer Özel Nitelikli Verilerin İşlenmesinde Aranan Özel Şartlar

1. Genel Olarak

6698 sayılı Kanun kapsamında, tahdidi nitelikte sayılan, sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler dışındaki, kişilere ait kişilerin ırkına, etnik kökenine, siyasi düşüncelerine, felsefi inançlarına, dinine, mezhebine veya diğer inançlarına dair verilerle, kılık ve kıyafetine, dernek, vakıf ya da sendika üyeliğine dair verileri, yine ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri ancak kanunlarda öngörülmesi halinde işlenebilecektir.

6698 sayılı Kanun kapsamında sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenmesinin hukuka uygun kabul edilebilmesi için şu şartların birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir:

- Kişilere ait kişilerin ırkına, etnik kökenine, siyasi düşüncelerine, felsefi inançlarına, dinine, mezhebine veya diğer inançlarına, kılık ve kıyafetine, dernek, vakıf ya da sendika üyeliğine, ceza mahkûmiyetine ve hakkında uygulanan güvenlik tedbirlerine veya biyometrik ve genetik özelliklerine dair bir veri olması¹⁶⁰,
- Bu verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceğine dair bir hükmün kanunlarda öngörülmesi,

¹⁶⁰ Bu verilere dair detaylı açıklamalar daha önce başlıklarda yapıldığından, bu şarta ilişkin özel bir değerlendirme yapılmayacaktır. İlgili verilere dair detaylı açıklamalar için bkz.: Yuk. C. 6698 Sayılı Kanun'da Düzenlenen Özel Nitelikli Kişisel Veriler, s.42 vd.

- Bu verilerin işlenmesine dair KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınmış olması.

Sağlık ve cinsel hayata dair veriler dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından bu şartlar aranmakla birlikte, bu şartların birlikte bulunması, kanunda düzenlenen “işleme yasağı”nı ortadan kaldırmaktadır, bu nedenle bu şartlarla birlikte, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair ilkelere de uyulması gerekmektedir¹⁶¹.

2. Kanunlarda Öngörülmesi

6698 sayılı Kanun’un lafzında sağlık ve cinsel hayata dair veriler dışındaki özel nitelikleri verilerin “kanunlarda öngörülmesi” halinde açık rıza aranmaksızın işlenebilmesi ifade edilmekle, kanunun tasarı metninde, bu verilerin ancak kanunlarda “açıkça” öngörülen hallerde işlenebileceği ifade edilmektedir¹⁶². Kanaatimizce, kanun koyucu burada bilinçli olmaksızın bir ifade hatasına düşmüştür. Zira “kanunlarda öngörülmesi” halinde sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenebilmesini öngören 6698 sayılı Kanun, genel nitelikli kişisel veriler bakımından, bu verilerin kanunlarda “açıkça” öngörülmesi halinde işlenebileceğini düzenlemiştir. Yazar Küzeci de genel nitelikli veriler bakımından “açıkça” kanunla öngörülme aranmışken, özel nitelikli veriler bakımından “açıkça” ifadesinin zikredilmemesini hassas verilerin daha güçlü korunması ilkesine zarar verdiğini ifade etmektedir¹⁶³. Kanaatimizce özel nitelikli kişisel verilerin diğer verilerden daha sıkı korumaya ihtiyacı olduğu gerçeğinden ve kanunun gerekçesinden hareketle bu verilerin kişilerin açık rızası aranmaksızın işlenebilmesi hükmünün kanunla “açık” bir hükümle düzenlenmesi gerektiğini ifade etmek gerekir. Ayrıca kanun lafzında “açıkça” öngörülme hususu ihdas edilmemiş olsa dahi, gerekçeden hareketle, sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel veriler bakımından ilgilinin açık rızası aranmaksızın gerçekleşen işleme faaliyetinin ancak bu işlemenin

¹⁶¹ Kaya, **a.g.e.**, s.323; Ayözger, **a.g.e.**, s.29.

¹⁶² 6698 sayılı Kanun tasarısının gerekçesi m.6, bkz.: Kaya/Taştan, **a.g.e.**, s.56.

¹⁶³ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.351.

“kanunlarda açıkça öngörülmesi” halinde hukuka uygun kabul edilebileceğini ifade etmek gerekir¹⁶⁴.

Kanun kapsamına giren ve Türk hukukunda düzenlenen kanuni düzenlemeleri açıklamaya geçmeden evvel, kanunda aranan “açıkça öngörülme” unsurunun neyi kapsadığını da tartışmak gerekir. Öyle ki, sağlık ve cinsel hayata dair veriler dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebilmesi bakımından “açık rıza aranmaksızın veri işlenebileceği” hususunun mu yoksa “yalnızca verilerin işlenebileceği hususunun” mu kanunda açıkça düzenlenmesini arayacağız? Bu nispetle belirtmek gerekir ki, kanunlarda yalnızca verilerin işlenebileceği hususunun açıkça düzenlenmesini yeterli sayarsak, özel nitelikli kişisel verilere ayrılan ayrıcalıklı korumanın hiçbir anlamı kalmayacak ve bu özel nitelikli kişisel verilerin korunması ilkesine aykırılık teşkil edecektir. Bu nedenle, sağlık ve cinsel hayata dair veriler dışındaki özel nitelikli kişisel veriler bakımından, kanunlarda yer alan düzenlemelerin “açık rıza aranmaksızın” verilerin işlenmesine açıkça cevaz vermesi aranacaktır¹⁶⁵.

Bundan başka 6698 sayılı Kanun ile ihdas edilen, sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli verilerin kanunlarda açıkça öngörülmesi halinde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilmesi yönündeki hükümdeki “kanun” kavramından ne anlaşılması gerektiğini de incelemek gerekir. 6698 sayılı Kanun’da, “kanun” kavramı kullanılmakla, ilk görüşte yalnızca kanunlarda yer alan düzenlemelerin özel nitelikli kişisel verilere dair işleme yasağını ortadan kaldıracabileceği düşünülebilir. Ancak 1982 Anayasasının 90’ıncı maddesi gereğince, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar, ilga edilmeden evvel Anayasanın 91’inci maddesi gereğince düzenlenen ve onanan kanun hükmünde kararname ile Olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri de normlar hiyerarşisinde kanunlarla aynı

¹⁶⁴ Nitekim 6698 sayılı Kanun’un, genel nitelikli kişisel veriler bakımından ilgilinin açık rızası aranmaksızın “kanunlarda açıkça öngörülmesi” halinde verilerin işlenebileceğini kabul ettiği yerde, bu “açıkça” ifadesinin, özel nitelikli kişisel veriler bakımından kabul edilmemesi öncelikle özel nitelikli kişisel verilerin nitelikli korunması kuralına aykırılık teşkil eder.

¹⁶⁵ Sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler bakımından da kanunlarda açıkça öngörülmesi halinde bu verilerin işlenebilmesinin hukuka uygun olacağı yönünde, 6698 sayılı Kanun’da bir düzenleme yapılması gerektiği hususunda açıklamalarımız için bkz.: Yuk. I. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, A. Genel Olarak, s.117 vd.

basamakta olup¹⁶⁶, bu düzenlemeler kapsamında yapılan veri işleme faaliyetleri de “kanunla öngörülme” şartını karşılayacaktır.

6698 sayılı Kanun tasarısının “özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi” hususunu düzenleyen madde gerekçesinde, askerlik yapacak kişilerin bazı özel sağlık bilgilerinin ilgili kanun hükümleri uyarınca işlenmesi faaliyetlerinin, yine hastanelerin, eczanelerin ya da Sosyal Güvenlik Kurumu’nun hastalarla ilgili veri işleme faaliyetlerinin, sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği yönündeki istisna kapsamında değerlendirileceği düzenlenmiştir¹⁶⁷. Nitekim aynı kanun tasarısının genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesini düzenleyen madde gerekçesinde¹⁶⁸, kolluk tarafından bir suç soruşturması sebebiyle, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun 5’inci maddesi uyarınca şüphelilerin parmak izlerinin alınması, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu uyarınca Adalet Bakanlığı’nın kişilerin ceza mahkûmiyetlerine ilişkin verilerini işlemesi faaliyetlerinin açık rıza aranmaksızın verilerin işlenebileceği hallere örnek olduğu düzenlenmiştir.

Anılan düzenlemelerden başka düzenlemelerde de açık rıza aranmaksızın özel nitelikli kişisel verilerin işlenebileceği haller düzenlenmiştir. Örnek vermek gerekirse,

2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun ek madde 6 hükmü gereğince, “*Polis, sanal ortamda işlenen suçlarda, yetkili Cumhuriyet başsavcılığının tespiti amacıyla, internet abonelerine ait kimlik bilgilerine ulaşmaya, sanal ortamda araştırma yapmaya yetkilidir. Erişim sağlayıcıları, yer sağlayıcıları ve içerik sağlayıcıları talep edilen bu bilgileri kolluğun bu suçlarla mücadele için oluşturduğu birimine bildirir.*” Bu suretle bu hüküm kapsamında polise verilen genel yetki ile, polis kişilere ait özel nitelikli veriler dahil kişisel bilgilere sanal ortamda erişebilecek, kayıt altına alıp işleyebilecektir. Bu hüküm 2/1/2017 tarihli, 680 sayılı KHK ile kanuna eklenmiş olup, kişisel verilerin korunmasına dair düzenlemeleri baltalayan bir düzenleme olmuştur. Zira kişilere ait kimlik bilgileri, kişisel veri içermekte olup¹⁶⁹, bu hüküm sayesinde polis, internet abonelerine ait tüm kimlik bilgilerine erişebilecektir.

¹⁶⁶ Kemal Gözler, **Hukuka Giriş**, 15.Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2019, s.204.

¹⁶⁷ 6698 sayılı Kanun tasarısının gerekçesi m.6, bkz.: Kaya/Taştan, **a.g.e.**, s.56.

¹⁶⁸ 6698 sayılı Kanun tasarısının gerekçesi m.5, bkz.: **A.e.**, s.54.

¹⁶⁹ Feridun Yenisey, **Kolluk Hukuku**, 2.Baskı, İstanbul, Beta Basım A.Ş., 2015, s.230.

Bu sınırsız ve tehlikeli bir yetkidir. Zira ilgili maddede bu bilgi erişiminin amacı yetkili Cumhuriyet başsavcılığının tespiti olarak belirtilmesine rağmen, bu amacın şüpheliler yakalandıktan sonra gerçekleştirilmesi zaten mümkündür. KHK ile verilen bu yetki kapsamında polis örneğin, bir Twitter kullanıcısı hakkında yürütülmekte olan bir terör soruşturması kapsamında Twitter’ dan ilgili kişiyi takip eden herkesin kimlik bilgilerini erişim sağlayıcı olan Twitter’ dan isteyebilecek, bu suretle elde ettiği verileri işleyebilecektir, nitekim bu veri işleme faaliyeti de kanunda yer alan ilgili düzenleme nedeniyle hukuka uygun addedebilecektir. Bu nedenlerle, kanunda yapılacak bir tadil ile polislerin amaç ve sınırların belirlenmediği bu yetkisine sınırlama getirilmesi gerekmektedir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun “Fizik kimliğin tespiti” başlıklı 81’inci maddesi gereğince, *“Üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin tespiti için gerekli olması halinde, Cumhuriyet savcısının emriyle fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup tespitini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.”* İşbu hükümle bir ceza soruşturması ve kovuşturması kapsamında şüpheli/sanığın kimliğinin tespitine dair esaslar düzenlenmiştir. Kişisel veri niteliğindeki bilgilerin Devletin kanunlarla belirlenen arşivlerine kaydedilmesi anlamına gelen kimlik tespiti, kişilere ait birçok hassas verinin devletin bilgisine sunulması anlamına geldiği için her şeyden evvel kişisel veriler alanını ilgilendirir¹⁷⁰. İşbu kanundan başka PVSK’nın 5’inci maddesi kapsamında da polisin, gönüllülerin, her çeşit silah ruhsatı, sürücü belgesi, pasaport veya pasaport yerine geçen belge almak için başvuruda bulunanların, başta polis olmak üzere, genel veya özel kolluk görevlisi ya da özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilenlerin, Türk vatandaşlığına başvuruda bulunanların, sığınma talebinde bulunan veya gerekli görülmesi halinde, ülkeye giriş yapan sair yabancıların ve gözaltına alınan kişilerin parmak izini alacağı ve özel nitelikli biyometrik kişisel veri teşkil eden bu parmak izlerini, ait olduğu kişinin kimlik bilgileri ile birlikte, ne zaman ve kim tarafından alındığı belirtilmek

¹⁷⁰ Yenisey, a.g.e., s.254.

suretiyle, bu amaca özgü sisteme kaydedilerek saklanacağı düzenlenmiştir¹⁷¹. Bir uygulama örneği olarak, polisin, ilgili hüküm kapsamında Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına gelen Suriyeli sığınmacıların parmak izlerini kayıt altına alması şeklinde icra edilen veri işleme faaliyeti 6698 sayılı Kanun kapsamında hukuka uygun olacaktır.

2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun 40'ıncı maddesi hükmü gereğince, *"Havayolu ile seyahat edecek kişilerin bilgileri kişilerin seyahatini kolaylaştırmak veya güvenlik ve risk değerlendirmesi yapmak amacıyla 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu çerçevesinde toplanabilir, kaydedilebilir, işlenebilir, paylaşılabilir, havacılık güvenliği ve emniyetini sağlamak üzere değerlendirilerek gereken tedbirler alınabilir. Bu kapsamda, talep halinde yolcu bilgileri havayolu işletmeleri veya kurumlar tarafından üçüncü ülkelerle İçişleri Bakanlığının uygun görüşü ile paylaşılabilir. İçişleri Bakanlığı değerlendirme esnasında ilgili tüm kurum ve kuruluşlar ile koordine sağlar ve mütekabiliyet çerçevesinde karar verir."* İşbu hüküm kapsamında da yolculara ait özel nitelikli verileri haiz olabilecek kişisel veriler açık rıza aranmaksızın havayolu işletmeleri veya kurum tarafından üçüncü ülkelerle paylaşılabilir, bu nedenle bir veri işleme şekli olan "aktarma" yoluyla kişisel veriler işlenebilecektir. Yolculara ait bilgiler, PNR adı verilen yolcu isim bilgileri ile havayolu şirketlerinde tutulmaktadır. Bu bilgiler, kişilere ait birçok kişisel bilgiyi içermektedir. Ancak bu veriler, havayolu güvenliğinin sağlanması bakımından arzı özellikle önem arz eden verilerdir. Örneğin Avrupa Birliği'nde de Paris terör saldırılarından sonra yolculara ait kişisel bilgilerden başka, bagaj bilgileri ve bilet ödeme şekli gibi birçok bilginin depolanmasına yönelik düzenlemelerin yapılması yönünde bir brifing çalışması yapılmış¹⁷², devamında terör

¹⁷¹ Aynı kanun hükmünde sisteme kaydedilen parmak izlerinin ve fotoğrafların, kişinin ölümünden itibaren on yıl ve herhalde kayıt tarihinden itibaren seksen yıl geçtikten sonra silineceği ifade edilmiştir. Aksi durumlar hem kişisel verilerin korunması hukukuna hem de kanun hükmüne aykırılık teşkil edecektir. Danıştay 10. Dairesi ilgili hususta vermiş olduğu 2007/4364 Esas, 2010/10458 Karar ve 6.12.2010 tarihli kararında şu ifadeler yer vermiştir: *"1- Dava konusu işlemin emniyet teşkilatı parmak izi teknik hizmetleri yönetmeliğinin yanısıra 2559 sayılı yasa'nın 5.maddesine de dayalı olması nedeniyle, anılan yönetmeliğin resmi gazetede yayımlanmamış olmasının işlemin iptalini gerektirmeyecektir. 2- Davacının yakalanıp yargılanması aşamasında alınan parmak izi kaydı ile fotoğraf kayıtlarının, beraat kararı üzerine silinmeyip, "kimlik tespiti" amacıyla kullanılmak üzere saklanması yolunda tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."*, ilgili kararın tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/10d-2007-4364.htm> 6 Mayıs 2019.

¹⁷² : Piotr Bąkowski/Sofija Voronova, **"The Proposed EU Passenger Name Records (PNR) Directive Revived in The New Security Context"**, European Parliamentary Research Service, 2015,

suçlarının ve ağır suçların önlenmesi, tespiti, soruşturulması ve kovuşturulmasına ilişkin yolcu kayıt verilerinin (PNR) kullanımı hakkında 2016/681 sayılı Direktif kabul edilmiştir¹⁷³. Türkiye’de ise bu verilerin kullanımına dair esaslar anılan kanuni düzenleme ile belirlemiştir. İlgili kanun düzenlemesi kapsamında, yolcularını Türkiye’den İspanya’ya taşıyan A havayolu şirketi, yolcularına ait kayıt bilgilerini, İspanya ile paylaşabilecek, bu veri işleme faaliyeti de kanun kapsamında hukuka uygun sayılabilecektir.

Yine 4857 sayılı İş Kanunu’nun 75’inci madde hükmü gereğince, *“İşveren çalıştırdığı her işçi için bir özlük dosyası düzenler. İşveren bu dosyada, işçinin kimlik bilgilerinin yanında, bu Kanun ve diğer kanunlar uyarınca düzenlemek zorunda olduğu her türlü belge ve kayıtları saklamak ve bunları istendiği zaman yetkili memur ve mercilere göstermek zorundadır. İşveren, işçi hakkında edindiği bilgileri dürüstlük kuralları ve hukuka uygun olarak kullanmak ve gizli kalmasında işçinin haklı çıkarı bulunan bilgileri açıklamamakla yükümlüdür.”* İşverenin özlük dosyası tutma ve sır saklama yükümlülüğünün düzenlendiği bu hükümde, işverenin, işçinin açık rızası aranmaksızın işçiye ait kişisel verileri, özlük dosyasında işleyebileceği düzenlenmiştir. Örneğin, Yargıtay verdiği bir kararda, gizli kalmasında işçinin haklı çıkarı bulunan bilgilerin açıklanmaması gerektiği, eldeki davadaki özlük dosyasının, işçinin yeni işverene gönderilmesi nedeniyle davacının manevi yönden etkilendiğinin açık olduğu ve işçinin kişilik haklarının zarar gördüğü gerekçeleriyle şu karara hükmetmiştir: *“Dava, davacının önceki işverenin işyeri özlük dosyasını yeni işverene göndermesi sebebiyle davacının manevi tazminat talebine ilişkindir. İşveren, işçi hakkında edindiği bilgileri dürüstlük kuralları ve hukuka uygun olarak kullanmak ve gizli kalmasında işçinin haklı çıkarı bulunan bilgileri açıklamamakla yükümlüdür. İşyeri şahsi sicil dosyası içerisinde özel yazışma olarak, davacının eski işverene gönderdiği elektronik posta yazışmaları bulunmaktadır. Davacı sağlık sorunları*

(Çevrimiçi), <http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-554215-The-EU-PNR-Proposal-FINAL.pdf> 6 Mayıs 2019, s.2.

¹⁷³ İlgili direktifin orijinal tam metni için bkz.: The European Parliament /Council Of The European Union, “Directive (EU) 2016/681 on the Use of Passenger Name Record (PNR) Data for the Prevention, Detection, Investigation and Prosecution of Terrorist Offences and Serious Crime”, **Official Journal of the European Union**, No: L 119/132, 27 Nisan 2016, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TEXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0681&from=EN> 6 Mayıs 2019, (The European Parliament /Council Of The European Union, Directive 2016/681).

sebebiyle ayrılmak istediğini bir süre çalışmayacağını eşinin sağlık sorunları ilgileneceğini bu süreden sonra her şey yolunda giderse güvendiği birileriyle çalışma hayatına dönebileceğini belirtmektedir. Yargılama sırasında dinlenen tanıklar ve sunulan deliller değerlendirildiğinde, içerisinde özel yazışmaların, davacının bir kısım senede bağlı tutarları eski işyerine ödeyeceğine dair taahhüdünü içeren işten ayrılma dilekçesi ve ödeme dekontlarının olduğu işyeri özlük dosyasının yeni çalıştığı işverene gönderilmesi eyleminin davacıyı rahatsız etme, onu doğruları söylemeyen bir kişi olarak gösterme amacı taşıdığı, bu olay sonrası davacının iş sözleşmesinin feshinin gündeme geldiği ancak buna engel olunduğu, yaşanan olay sebebiyle davacının manevi yönden etkileneceği açık olup bu sebeple manevi tazminata hak kazandığının kabulü gerekir.¹⁷⁴” Görüldüğü üzere, özlük dosyaları işçilere ait kişisel veri teşkil edebilecek birçok bilgiyi içerebilmekte olup, bu bilgilerin işçinin açık rızası aranmaksızın özlük dosyasına işlenebileceği mümkün olmakla birlikte, bu verilerin başkalarıyla paylaşılması kişilik haklarına aykırılık teşkil edebileceği gibi, 6698 sayılı Kanun’a aykırılık da teşkil edebilecektir.

Yine 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun 44’üncü madde hükmü ile nüfus kayıt örneklerinin; bakanlık, dış temsilcilikler, asker alma işlemleri için Milli Savunma Bakanlığı, adlî makamlar, adlî işlemlerle sınırlı olmak üzere kolluk kuruluşları, evlenme işlemleri için evlendirme işlemini yapmaya yetkili olanlar, ölüm işlemleri için resmî sağlık kuruluşları, kaydın sahipleri veya bunların eşleri ile veli, vasi, alt ve üst soyları ya da bu kişilere ait vekâletnameyi ibraz eden kişiler tarafından nüfus müdürlüklerinden doğrudan alınabileceği, ilgili hükümde sayılanlar dışında kalan kurumlar ve tüzel kişilerin ise, yazılı olarak başvurmak ve istem nedenini açıkça belirtmek suretiyle Bakanlık veya mülkî idare amirinin emri ile nüfus kayıt örneği alabilecekleri, bakanlığın bu madde hükümlerini işletmek üzere Kimlik Paylaşımı Sistemi¹⁷⁵ kuracağı, yerleşim yeri adresi ve diğer adres bilgilerinin verilmesi dışındaki

¹⁷⁴ Yargıtay 9. Hukuk Dairesi’nin ilgili 2014/37215 Esas, 2016/9418 Karar ve 14.4.2016 tarihli kararının tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/9hd-2014-37215.htm> 7 Mayıs 2019.

¹⁷⁵ Aynı kanunun 45’inci maddesi uyarınca, ilgili kişilerin rızası olmaksızın belli kurum ve kuruluşlar arasında kimlik bilgilerinin paylaşımına cevaz veren Kimlik Paylaşımı Sistemi şu şekilde düzenlenmiştir: “(1) Bakanlık, merkezî veri tabanında tutulan verileri bu Kanunda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde kurumlarla; kimlik verilerini, kamu hizmeti sunan tüzel kişilikler, 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan sigorta ve emeklilik şirketleri,

verilerin kişinin rızasına bağlı olmadığı, kaydın sahipleri veya bunların eşleri ile veli, vasi, alt ve üst soyları ya da bu kişilere ait vekâletnameyi ibraz eden kişiler dışındaki üçüncü şahısların medenî hal bilgisi dışında bir kişinin nüfus kaydına ilişkin örnek veya bilgi alamayacakları düzenlenmiştir. Bu nispetle ilgili kanun kapsamında da ilgililerinin açık rızası aranmaksızın özel nitelikli kişisel verileri ihtiva edebilecek kayıtların belirlenen kuruluşlarca işlenebilmesinin yolu açılmıştır. Nüfus kayıt örnekleri kişilere ait hassas birçok veriyi içerebilecek kayıtlar olup kişilik haklarını ilgilendirir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da verdiği bir kararda kişilere ait nüfus bilgilerinin rıza dışı üçüncü bir tarafa verilmesini kişilik haklarına aykırı saymıştır¹⁷⁶.

Yine 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 35'inci madde hükmü gereğince, SGK'nın bu Kanun ve diğer

19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan bankalar, Risk Merkezi ve 5411 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin son fıkrası uyarınca bilgi paylaşımı amacıyla kurulmuş şirketler, 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamındaki finansal kiralama şirketleri ile finansman şirketleri; yerleşim yeri ve diğer adres bilgilerini ise Bakanlıkça belirlenen adrese dayalı kamu hizmeti sunan kuruluşlar, 5684 sayılı Kanun çerçevesinde faaliyette bulunan sigorta ve emeklilik şirketleri, 5411 sayılı Kanun çerçevesinde faaliyette bulunan bankalar, Risk Merkezi ve 5411 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin son fıkrası uyarınca bilgi paylaşımı amacıyla kurulmuş şirketler, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamındaki finansal kiralama şirketleri ve finansman şirketleri ile paylaşabilir. (2) Veri paylaşımından yararlanacakları belirlemeye, paylaşımın kapsamına ve hangi yöntemle yapılacağına karar vermek üzere Genel Müdürlük bünyesinde Veri Paylaşımı Kurulu oluşturulur. Veri Paylaşımı Kurulunun çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir. (3) Birinci fıkra da belirtilenler kendi iş ve işlemlerine esas olmak üzere sadece ilgili kişilerin bilgilerini alabilirler ve aldıkları bilgileri tanımlanmış hizmetlerin yerine getirilmesi dışında başka hiçbir amaçla kullanamaz; ilgilisi veya 44 üncü maddede belirtilenler dışında kimseye veremez. Sistemin bütün aşamalarında görev yapan yetkililer de bu kurallara uymakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, kamu görevlilerinin görevlerinden ayrılmalarından sonra da devam eder. Bu fıkra hükümlerine aykırı davrananlar hakkında 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine göre işlem yapılır. (4) Birinci fıkra da belirtilenler Kimlik Paylaşımı Sisteminden alabilecekleri verileri çevrimdışı olarak talep edemezler. Ancak kamusal hizmetin planlanması ve yürütülmesinde zorunlu bir ihtiyaç olduğunun tespit edilmesi, kullanım amacı ve yasal dayanağının belirtilmesi hâlinde ihtiyaç ile orantılı olarak veri talepleri asgari düzeyde çevrimdışı karşılanabilir. (5) Genel Müdürlük, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini, erişilmesini önlemek ve muhafazasını sağlamak amacıyla uygun güvenlik tedbirlerini alır ve veri talebinde bulunan kurum ve kamu hizmeti sunan tüzel kişilerin de bu tedbirleri almasını takip eder. (6) Genel Müdürlükten alınan bilgilerin iş ve işlemlerde kullanılmasının hukukî sonuçları bilgiyi alan kurum ve tüzel kişiliğin sorumluluğundadır. (7) Kimlik Paylaşımı Sistemi üzerinden nüfus kayıt örneği, yerleşim yeri belgesi ve kimlik kartı örneğine erişebilen kurum ve tüzel kişiler bu belgeleri ilgisinden ve nüfus müdürlüğünden talep etmeksizin Kimlik Paylaşımı Sisteminden temin ederler. (8) Bu Kanun ile kurulan veri tabanlarının istatistik amaçlı kullanımında 10/11/2005 tarihli ve 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu hükümleri uygulanır.”.

¹⁷⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun ilgili 2014/4-1424 Esas, 2016/842 Karar ve 22.6.2016 tarihli kararının tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/hgk-2014-4-1424.htm> 7 Mayıs 2019.

mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla işlediği kişisel veriler ile ticari sır niteliğinde olan verilerin, veri sahibinin noter onaylı muvafakati olmadan gerçek veya tüzel kişilerle paylaşamayacağı düzenlenmekle birlikte, devamla 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun eki (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinin kanunlarında belirtilen görevleri yapabilmeleri için ihtiyaç duydukları sağlık verisi dışındaki kişisel veriler ile ticari sır niteliğindeki verilerin ilgilerinin açık rızası olmaksızın paylaşılabilmesi, SGK'nın, bunların dışındaki gayri maddi hakları ile kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek veya tüzel kişiyle ilişkilendirilemeyecek şekilde anonim hâle getirdiği verileri ise araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlar için kamu idareleri, bilimsel araştırma yapan kamu personeli, bilimsel dernekler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya üniversiteler ile ücretsiz olarak paylaşabileceği düzenlenmiştir. Kanun hükmünden anlaşıldığı üzere, kamu idarelerine görevlerini yapabilmeleri için ihtiyaç duydukları sağlık verisi ve ticari sır dışındaki verileri ilgili kişilerin açık rızaları olmaksızın işlemeleri bakımından sınırları belirsiz bir yetki verilmiştir. Bu suretle örneğin, kanunla yetki verilen kamu idarelerinden biri olan Tapu ve Kadastro Müdürlüğü, örneğin kendisine gelen bir iş başvurusuyla ilgili, SGK'nın başvuruyla ilgili sahip olduğu verileri -örneğin, daha önce çalıştığı işyerleri- başvurucağının açık rızası olmaksızın edinebilecek ve işleyebilecektir. Başka bir örnek vermek gerekirse, yine kanunla yetki verilen kamu idarelerinden biri olan Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, kendisine yapılan burs başvuruları kapsamında, SGK'dan başvurucağın ait gelir bilgisini edinebilecek ve bu yönde elde edilen verileri başvurucağının açık rızası olmaksızın işleyebilecektir. İlgili kanunda sözü edilen kamu idareleri, genel bütçe kapsamındaki Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kamu idarelerinden, Yükseköğretim Kurulu'na, üniversitelere kadar birçok kamu idaresine ilgili kişilerin açık rızası olmaksızın veri işleme imkânı vermekte olup, bu imkân idarelerce belirlenen görevler kapsamında kullanılabilir. Ancak bu yetki sınırsız olmamalıdır. Bu nedenle de kamu idarelerine verilen bu veri işleme yetkisine, Anayasa ve 6698 sayılı Kanun öz ve lafzına uygun -örneğin idarelerin bağlı olduğu mevzuat düzenlemelerine veri işleme kısıtlamaları getirmek yönünde özel hüküm koymak- sınırlamalar getirilmelidir.

Yine 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 51'inci madde hükmü gereğince, işletmecilerin konum verilerinin işlenmesinde abonelere/kullanıcılara bu verilerin işlenmesini reddetme imkânı sağlayacağı, ilgili mevzuatın ve yargı kararlarının öngördüğü durumlar haricinde ancak acil yardım çağrıları ile 29/5/2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda tanımlanan afet ve acil durum hâllerinde ise abonelerin/kullanıcıların açık rızası aranmaksızın konum verileri ve ilgili kişilerin kimlik bilgilerinin işletmeci tarafından yetkilendirilen kişilerle sınırlı olmak kaydıyla işlenebileceği düzenlenmiştir. Konum verileri, günümüzde adreslerin, mobil cihaz ve vasıtaların bulunması, elektronik haberleşme alanında ise elektronik haberleşme araçlarının nerede olduğundan bahisle haberleşmenin nerede gerçekleştiğinin tespitinde kullanılmaktadır¹⁷⁷. İlgili kanun hükmünden anlaşıldığı üzere, acil durumlarda kişilerin açık rızaları aranmaksızın konum verileri ve kimlik bilgileri işlenebilecektir. Anılan hüküm 2002/58 sayılı Direktif esas alınmak suretiyle ihdas edilmiş olup¹⁷⁸, benzer yönde hüküm 2002/58 sayılı Direktif'in giriş metninin 36'ncı maddesiyle de düzenlenmiştir. İlgili hükme göre, üye ülkeler acil durumlarda, acil servislerin görevlerini yerine getirebilmeleri adına, arayan hattın tanımlanması ve konumun belirlenebilmesi için bireylerin gizlilik haklarını kısıtlayabileceklerdir. Aynı yönde hüküm 2002/58 sayılı Direktif'in 10/b hükmünde de düzenlenmiştir. İşbu hükmün ihdasındaki mülahaza, kişilerin kişisel verilerinin korunması hakkı karşısında, kişilerin yaşam haklarının korunmasına üstünlük tanınmasıdır. Bu durumda örneğin, eşi evinde kalp krizi geçiren A, acil yardım almak üzere 112'yi aradığında verdiği kişisel durumlarına dair veriler ile nerede olduklarına dair konum verileri açık rızaları aranmaksızın işlenebilecektir.

Yine 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 419'uncu madde hükmü gereği, işverenin, işçiye ait kişisel verileri, işçinin işe yatkınlığıyla ilgili veya hizmet sözleşmesinin ifası için zorunlu olduğu ölçüde kullanabileceği düzenlenerek ve özel kanun hükümlerinin saklı olduğu ifade edilerek, işverenin işçiye ait özel nitelikli

¹⁷⁷ Özdemir, **Elektronik Haberleşme**, s.64.

¹⁷⁸ 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanun Tasarısı'nın tam metni için bkz.: <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0566.pdf> 7 Mayıs 2019.

kişisel verileri işçinin açık rızası olmaksızın işleyebilmesinin yolu açılmıştır. İşçiye ait kişisel veriler, işçinin kişiliğinin bir parçası olup, anılan hüküm ile, işverenin işçiye ait bu kişisel verileri ancak işçinin işe yatkınlığıyla ilgili veya hizmet sözleşmesinin ifası için zorunlu olduğu ölçüde işleyebileceği düzenlenerek, işverene verilen kişisel verilerin işlenmesi hakkı sınırlandırılmıştır¹⁷⁹. Bu kapsamda, bünyesinde pilot çalıştıran bir özel havayolu şirketi, çalıştırdığı pilotun renk körlüğü bulunup bulunmadığına dair genetik veriyi, hizmet sözleşmesinin ifası bakımından zorunlu olması halinde işleyebilecek, bu veri işleme faaliyeti de kanun kapsamında hukuka uygun sayılabilecektir.

Yine 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 780’inci madde hükmü gereği, çek alacaklılarının, ellerinde bulunan çek ile çek hesabı sahibine ve bu çeki düzenleyenlere ilişkin verilere karekod aracılığıyla erişim sağlayabileceği, bu karekod ile; çek hesabı sahibinin adı, soyadı veya ticaret unvanı, çek hesabı sahibinin tacir olması hâlinde, ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adı, soyadı veya ticaret unvanı, çek hesabı sahibinin, çek hesabı bulunan toplam banka sayısı, çek hesabı sahibine ait bankalara ibraz edilmemiş çek adedi ve tutarı vb. gibi kanunda sayılan hassas içerikleri haiz bilgilerin çek hesabı sahibi ya da cırantanın rızası aranmaksızın üçüncü kişilerin erişimine sunulacağı, bu karekod okutma ve bilgi paylaşım sisteminin Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi tarafından oluşturulacağı ve bu Risk Merkezinin sistemdeki verileri, 5411 sayılı Kanunun ek 1’inci maddesinin on birinci fıkrası uyarınca bilgi alışverişini gerçekleştirdiği şirket ile de paylaşacağı düzenlenmiştir. 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gereği, bir kambiyo senedi olan çekin zorunlu unsurları arasına, karşılıksız çek vakalarının önüne geçmek adına “banka tarafından verilen seri numarası” ve “karekod” da eklenmiştir¹⁸⁰. TTK’da düzenlendiği üzere çek alacaklılarına, karekod¹⁸¹ aracılığıyla ellerinde bulunan çek ile çek hesabı sahibine ve bu çeki düzenleyenlere ilişkin verilere ulaşma ve bu verileri kanunda yazılı hallerde

¹⁷⁹ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6.Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s.556.

¹⁸⁰ Hüseyin Ülgen v.d., **Kıymetli Evrak Hukuku**, 11.Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, s.271-272.

¹⁸¹ Karekod, çekin unsurlarından olan, çek üzerine kare veya dikdörtgen şeklinde bastırılabilen, ISO/IEC 16022 International Symbology Specification-Data Matrix ECC 200 versiyonunu kullanan, TTK 780/2 ve ilgili yönetmeliklerde düzenlenen bilgilere erişilmesini sağlayan iki boyutlu barkodu ifade eder, bkz.: Ülgen vd., **a.g.e.**, s.272.

veri sahiplerinin rızası olmaksızın üçüncü kişilere aktarma hakkı tanınmıştır. Bu anlamda örneğin çek alacaklısı bir kimse, alacaklısı olduğu çekte yer alan cirantaya ait adres bilgilerini, anılan düzenleme kapsamında Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi'ne veri sahibinin açık rızası olmaksızın sunabilecek, bu işleme faaliyeti de kanun kapsamında hukuka uygun sayılabilecektir.

Yine 1774 sayılı Kimlik Bildirme Kanunu ile de otel, motel, han, pansiyon, bekar odaları, günübirlik kiralanan evler, kamp, kamping, tatil köyü ve benzeri her türlü, özel veya resmi konaklama yerleri ile özel sağlık müesseseleri, dinlenme ve huzur evleri, dini ve hayır kurumlarının sosyal tesislerinin sorumlu işleticilerinin, bu yerlerde ücretli veya ücretsiz, gündüz veya gece, yatacak yer gösterdikleri yerli veya yabancı herkesin kimlik ve geliş- ayrılış kayıtlarını, örneğine ve usulüne uygun şekilde günü gününe tutmakla, bunları genel kolluk örgütlerinin her an incelemelerine hazır bulundurmakla sorumlu oldukları, talep halinde TÜİK'e vermek zorunda oldukları, bu tesislerin sorumlu işleticilerinin kimliklerinin de, tesis açılmadan evvel müessesenin sahibi veya kanuni temsilcisi tarafından örneğine uygun şekilde, en yakın kolluk örgütüne bildirilmek zorunda olduğu, yine bu tesislerin sorumlu işleticilerinin, müesseselerinde sürekli veya geçici olarak çalıştırdıkları kimseleri ve bunların ayrılışlarını, örneğine uygun kimlik bildirme belgesi doldurarak, 24 saat içinde bağlı oldukları en yakın kolluk örgütüne bildirmek zorunda oldukları gibi çeşitli düzenlemeler yapılarak, kişilere ait özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği birçok hal düzenlenmiştir. Kanun hükmü karşısında kolluğun ilgili yetkisi, denetim yetkileri kapsamında değerlendirilmektedir¹⁸². Kanun kapsamında bahsedilen yerlerde konaklayan, buraları işleten kişilerin kimliklerinden, konaklayanların geliş-gidiş tarihleri, kalış sürelerine varana kadar birçok verinin, bu yer işleticileri tarafından ilgili mahal kolluk birimlerine bildirileceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda yapılan veri işleme faaliyetlerinde de örneğin ilgili yerlerde konaklayan ve ilgili yerleri işleten kişilerin açık rızası aranmayacaktır. İşbu hükmün ihdası ile mahalli huzurun sağlanması güdülmüş olup, örneğin Danıştay bir kararında dava konusu işlemle kapatılan bir otelde 1774 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak

¹⁸² Yenisey, **a.g.e.**, s.184.

müşterilere ait kimlik tespiti yapmadığı, bunun sonucunda otelde tecavüz olayının gerçekleştiğini ifade etmiştir¹⁸³.

Görüldüğü üzere, mevzuatın çeşitli alanlarında olmak üzere, sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler dışında özel nitelikli kişisel veri teşkil edebilecek birçok verinin, veri sahiplerinin rızası aranmaksızın işlenebileceği birçok hal düzenlenmiştir. Çalışmamızın bu kısmında ilgili hususta ihdas edilen bütün düzenlemelerden bahsetmek mümkün olmamıştır. Zira “kanunla açıkça öngörülmesi halinde sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenmesi” hali, kapsama alanı geniş bir istisnadır. Bu anlamda bu istisnaları haiz düzenlemelerinin kapsamının dar yorumlanması gerekmektedir¹⁸⁴. Nitekim çalışmamızın başından beri ifade ettiğimiz, özel nitelikli kişisel verilerin ayrıcalıklı bir korumaya sahip olması gerektiği mülhazası da bize bu yönde kabulde bulunmamızı emretmektedir.

E. Genel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Bakımından Açık Rızanın Aranmadığı Hallerin Özel Nitelikli Kişisel Veriler Bakımından Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu

1. Genel Olarak

6698 sayılı Kanun daha önce de belirtildiği üzere 35 yıllık bir bekleyişin ödülüdür. Tasarının kanunlaşan şekli ile dönemin hükümeti tarafından sunulan tasarı halinin içeriğinin birbirlerinden farklılık gösterdiğini, tasarıda özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenmesi bakımından aranan birçok istisnanın, tasarının kanunlaşan metni kapsamına alınmadığını ifade etmiş idik¹⁸⁵. Örneğin bu istisnalardan olan, “kişinin kendisi tarafından alenileştirilen verilerin işlenmesi” ve “bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması

¹⁸³ Danıştay 10. Dairesi’nin 1996/8577 Esas, 1999/854 Karar ve 15.3.1999 tarihli kararı için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/10d-1996-8577.htm> 7 Mayıs 2019.

¹⁸⁴ Gözler, **a.g.e.**, s.329.

¹⁸⁵ Bkz.: Yuk. I. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, A. Genel Olarak, s.117 vd.

halinde verilerin işlenmesi” halleri genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenememesi kuralına birer istisna olarak düzenlenmiştir.

6698 sayılı Kanun gerekçesinde ifade edildiği ve daha önce de değinildiği üzere, 6698 sayılı Kanun 95/46 sayılı Direktif esas alınmak suretiyle ihdas edilmiştir. Ancak özel nitelikli verilerin işlenmesi bakımından aranan esaslar 6698 sayılı Kanun ve 95/46 sayılı Direktif arasında farklılık arz etmektedir. Şöyle ki Direktif açısından özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi kural olarak yasaktır. Ancak Direktifin 8’inci madde hükmü gereği aşağıdaki durumların varlığı halinde, bu yasak ortadan kalkacaktır¹⁸⁶:

- İlgili kişinin açık rızası ile işlemeye onay vermesi,
- Veri işlemenin, veri sorumlusunun iş hukukundan kaynaklanan yükümlülükleri ve özel haklarını yerine getirmesi bakımından zorunlu olması,
- Veri işlemenin, ilgili kişinin rızasını vermesinin fiziksel veya yasal olarak mümkün olmadığı bir durumda, ilgili kişinin veya başka bir kişinin hayati menfaatlerini korumak bakımından gerekli olması,
- Veri işlemenin, ilgili kişinin verilerinin onun rızası olmaksızın üçüncü şahıslara açıklanmaması, işlemenin amaca bağlı gerçekleştirilmesi, gerekli tedbirlerin alınması ve verilerin ilgili kurum, kuruluş üyeleri veya ilgili kişilerle ilgili olması koşullarıyla, bir vakıf, dernek veya siyasi, felsefi, dini veya ticaret birliği amaçlı başka bir kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından meşru faaliyetler kapsamında işlenmesi,
- Veri işlemenin, ilgili kişi tarafından açıkça kamuya duyurulan verilere ilişkin olması ya da ilgili kişinin kanuni haklarının tesisi, yerine getirilmesi veya savunulması için gerekli olması,
- Sağlık hizmetlerinin yönetimi, bakım veya tedavinin sağlanması, tıbbi teşhis, koruyucu hekimlik amaçları için veri işlemenin gerekli olduğu yerde, sır saklama yükümlülüğüne sahip kişi veya kuruluşlar tarafından verilerin işlenmesi.

¹⁸⁶ İlgili hususlar, 95/46 sayılı Direktif’in “Özel Kategorili Verilerin İşlenmesi” başlığını taşıyan 8’inci maddesinde düzenlenmekle, benzer yönde hükümler, 2016/679 sayılı Tüzük’ün “Özel kategorili kişisel verilerin işlenmesi” başlığını düzenleyen 9’uncu maddesinde de düzenlenmiştir.

95/46 sayılı Direktif ile düzenlenen özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rıza aranmayan hallerden, 6698 sayılı Kanun'un özel nitelikli kişisel verileri düzenleyen 6'ncı maddesi kapsamına ise yalnızca, sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli veriler bakımından, kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından verilerin işlenmesi hususu alınmıştır. Geri kalan düzenlenmeyen bazı hususlar ise, kanunun 5'inci maddesi ile genel nitelikli kişisel veriler bakımından düzenlenmiştir.

6698 sayılı Kanun'un genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair esasları düzenleyen 5'inci madde hükmü gereğince, (genel) kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemeyecektir. Ancak şu şartlardan birinin varlığı halinde bu veriler ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir:

- Veri işlemenin kanunlarda açıkça öngörülmesi,
- Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için veri işlemenin zorunlu olması,
- Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması,
- Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için veri işlemenin zorunlu olması,
- İşlenecek verinin, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması,
- Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması,
- İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.

Bu nedenle 6698 sayılı Kanun kapsamında, genel nitelikli kişisel veriler bakımından, ilgilinin açık rızası olmaksızın verilerin işlenebileceği halleri düzenleyen hükümlerin, özel nitelikli veriler bakımından uygulama alanı bulup bulamayacağı

sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda belirtmek gerekir ki, kanaatimizce 6698 sayılı Kanun özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği halleri ayrı bir madde ve başlık altında ihdas etmekle, bu halleri, genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği halleri düzenleyen kanunun 5'inci maddesindeki düzenlemeden ayırık tutmuştur. Dolayısıyla kanunun genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği halleri düzenleyen 5'inci maddesi, özel nitelikli kişisel veriler bakımından, kanunun lafzı itibariyle kural olarak uygulama alanı bulmayacaktır. Ancak bu hususta her somut olay bakımından ayrı bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Şöyle ki, örneğin, genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği hallerden birinin mevzu bahis olduğu bir veri işleme hadisesinde, doğrudan veri sırf özel nitelikli kişisel veri olduğu için, ilgili veri işleme faaliyetinin hukuka aykırı olduğu mütalaasında bulunulmayıp, ilgili veri işlemenin kanunun 6'ncı maddesinde sayılan hallerden birine girip girmediği takdir edilecektir¹⁸⁷. Bu hususta genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenmediği hallerden her birine örnek verilmek suretiyle açıklama yapmak gerekir.

2. Kanunlarda Açıkça Öngörülmesi Durumunda Sağlık ve Cinsel Hayata Dair Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu

6698 sayılı Kanun genel nitelikli kişisel veriler bakımından ilgilinin açık rızası yoksa ve kanunlarda açıkça öngörülmüş ise ilgili veri işlemenin hukuka uygun olduğunu kabul etmektedir. Oysa ki, aynı kanun özel nitelikli veriler bakımından ilgilinin açık rızası yoksa bir ayırım yapmakta, sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler dışındaki özel nitelikli kişisel veriler bakımından kanunlarda öngörülmüşse verilerin

¹⁸⁷ Bu hususta 29. Madde Çalışma Grubu, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair esasları düzenleyen 95/46 sayılı Direktif'in 8'inci maddesindeki koşullardan birinin bulunması halinde özel nitelikli verilerin işlenebileceğini, bununla genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair esasları düzenleyen 7'nci maddedeki hususların yerine getirilmesinin gerekmediğini, ancak eğer ilgili maddelerden hangisinin uygulanacağı hususu karmaşıksa, 7'nci ve 8'inci maddelerin kümülatif olarak uygulanması gerektiğini, sonuç olarak, Çalışma Grubu, 8'inci maddenin kendi içinde daha katı ve yeterli koşullar sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi adına, hem 8'inci hem de 7'nci maddenin kümülatif bir uygulamasının gerekli olup olmadığına göre, durum bazında bir analiz yapılması gerektiğini ifade etmektedir, bkz.: Article 29 Data Protection Working Party, "Opinion 06/2014 on the Notion of Legitimate Interests of the Data Controller Under Article 7 of Directive 95/46/EC", 9 Nisan 2014, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_en.pdf 30 Mart 2019, (Article 29 Data Protection Working Party, Legitimate Interests), s.14-15.

ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebileceğini düzenlemekle, sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler bakımından bu tür bir hukuka uygunluk nedeni düzenlenmemiştir. Bu durumun daha önce de açıkladığımız üzere kanun koyucu açısından yanlış bir tutum olduğunu ifade etmiş idik¹⁸⁸. Ancak yine de her somut olay nezdinde değerlendirme yapılmalıdır.

Örneğin 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun 126/f.2 madde hükmü gereğince, çalışanların, hastalıkları konusunda işverene bilgi vermekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Çalışanların hastalıklarına dair bilgiler, sağlığa dair bilgilerden olup, özel nitelikli kişisel veri teşkil eder. Burada sağlığa ilişkin özel nitelikli bir verinin kanun hükmüyle işlenebileceği düzenlenmektedir. Ancak kanun özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair esasları düzenlediği 6’ncı maddesinde sağlığa ilişkin özel nitelikli kişisel veriler bakımından ilgilinin açık rızası olmaksızın verilerin işlenebilmesi için “kanunlarda açıkça öngörülme” şeklinde bir hukuka uygunluk nedeni tesis etmemiştir. Bu durumda işverenin çalışanlarının hastalıklarına dair bilgileri, çalışanların istememesine rağmen kanun gereği alması ve kaydetmesi halinde hukuka aykırı bir işlem mi yapılmış olacaktır? Her ne kadar kanun lafzı o şekilde bir yorum yapmamamıza mahal verse de buradan şu anlaşılmalıdır: Eğer çalışanların hastalıklarına dair bilgiler, kendi sağlıkları, dolayısıyla kamu sağlığının korunması veya koruyucu hekimlik çalışmaları kapsamında işverence kayıt altına alınmışsa, sır saklama yükümlülüğü olan işverenin kamu sağlığının korunması amacıyla yaptığı bu faaliyet, 6698 sayılı Kanun’un 6/f.3 hüküm gereği hukuka uygun sayılabilecektir. Aksi durumda yani bir başka deyişle işverenin, işçinin sağlığının yararına olmaksızın, örneğin sırf fesih nedeni olarak ileri sürmek adına verileri işlemesi halinde, ilgili veri işleme faaliyeti hukuka aykırı olacaktır.

3. Fiili İmkânsızlık Halinde Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu

6698 sayılı Kanun uyarınca fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin

¹⁸⁸ Bkz.: Yuk. I. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, A. Genel Olarak, s.117 vd.

kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması halinde, kişinin genel nitelikli kişisel verileri açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Fiziki imkansızlıktan örneğin, yaşanan bir deprem felaketi nedeniyle geçirdiği şokla baygınlık geçiren bir kimsenin, fiziki olarak kendisiyle ilgili veri işlemeye rızasını verecek durumda olamaması, bir kimsenin rızasına hukuki geçerlilik tanınmama durumuna ise, örneğin tasarruf yetkisi artık fiillerinin anlam ve sonuçlarını algılayamaması nedeniyle kısıtlanan yaşlı bir adamın, kendisini borçlandırıcı işlemlere onay verememesi örnek verilebilir. Bu durumdaki bir kişinin işlenecek verisinin özel nitelikli veri olması halinde durum ne olacaktır? Örneğin yaşlı bir adam olan A, kanser hastası olup, yaşlılara ait bir bakımevinde yaşamaktadır ve kimsesizdir. A'nın yaşadığı bakımevinde çalışan bir hizmetçi, bir şekilde A'nın kanser olduğu bilgisine ulaşır, A'nın tedavisine başlanabilmesi için bu bilgiyi bakımevinin kayıt defterine kaydederek, bu bilgidan yönetimi haberdar ederse, hizmetçinin gerçekleştirdiği veri işleme fiili hukuka aykırı mı olacaktır? Burada somut olay nezdinde şu şekilde bir değerlendirme yapılabilecektir: Bir yandan sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair esasların düzenlendiği kanunun 6/f.3 madde hükmü devreye girebilecek, bu kapsamda tedavi hizmetleri için veri işleyen hizmetçi sorumluluğundan kurtulabilecek ancak bu hususta hizmetçinin sır saklama yükümlülüğünün de ayrıca değerlendirilmesi gerekecektir. Diğer yandan ise şu şekilde bir değerlendirme yapılabilecektir: Özel bir düzenlemeyi haiz olan 6698 sayılı Kanun'dan başka, genel nitelikli 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 24'üncü madde hükmünde, kişisel haklara yapılan saldırıların, kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızasının, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yararın ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması halinde hukuka uygun olacağı düzenlenmiştir. Daha önce de ifade edildiği üzere, kişisel verilerin korunması hakkı kaynağını kişilik hakkından alır. Bu anlamda A'nın tedavi görebilmesi şeklinde kendini gösteren üstün özel yarar nedeniyle bu eylemin bu yönden de hukuka uygun olduğu savunulabilecektir. Bunlardan başka örneğin, şokta bulunan ve bu nedenle rızası alınamayan bir kişiye, hekimin müdahale edip gerekli tedaviyi yapması ya da narkoz altında bulunan bir kişiye, yapılan ameliyattan başka bir müdahalenin yapılmasının gerekli olması

hallerinde, kişilik hakkında müdahale edilen kimsenin üstün özel yararı vardır¹⁸⁹. Hasılı bu gibi durumlarda örnekte olduğu gibi tedavi edilme hakkı gibi hayati bir hak ile kişisel verilerin korunması hakkı karşı karşıya geldiğinde, daha üstün olan tedavi edilme hakkına ağırlık verilerek, yapılan veri işleme faaliyeti hukuka uygun sayılabilecektir¹⁹⁰.

4. Bir Sözleşmenin Kurulması veya İfasıyla Doğrudan İlgili Olması Durumunda İşlenmesi Gerekli Olan Akit Taraflardan Birine Ait Özel Nitelikli Kişisel Verinin İşlenmesi Sorunu

6698 sayılı Kanun uyarınca, bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması halinde, ilgili genel nitelikli kişisel veri, ilgili kişilerin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir¹⁹¹. Kanunda genel nitelikli veriler bakımından tanınan bu hukuka uygunluk nedeninin özel nitelikli kişisel veriler bakımından düzenlenmemesi kanun koyucu tarafından ortaya konan yanlış bir tutumdur. Zira bir verinin sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili ve işlenmesinin gerekli olması durumunda, o verinin işlenmesi hayatın olağan akışına uygun olmalıdır. Kanaatimizce bu hususta da her somut olay nezdinde değerlendirme yapılmalıdır.

Örneğin, bir maden işçisi ve ile maden işletmesi işleten işveren arasında imzalanan sözleşmeye maden işçisinin akciğer hastalığına dair bilgi yazılması ve bu bilginin işverene ait elektronik bir ortamda saklanması, ilgili sözleşmenin ifasıyla doğrudan ilgilidir. Zira akciğer hastalığı olan bir kimsenin bir maden işletmesinde hangi şartlarla hangi kısmında çalışabileceğinin belirlenmesi, çalışanın hayatı ve işverenin tazminat sorumluluğu bakımından oldukça önem arz eden bir bilgidir.

¹⁸⁹ Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s.151-152.

¹⁹⁰ Aynı yönde Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2005/2376 Esas, 2006/1140 Karar ve 15.2.2006 tarihli kararına göre, "*Hak arama özgürlüğü ile kişilik haklarının karşı karşıya geldiği durumlarda; hukuk düzeninin bu iki değeri aynı zamanda koruma altına alması düşünülemez. Daha az üstün olan yararın, daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında o olayda ve o an için korumasız kalmasının uygunluğu kabul edilecektir. Hak arama özgürlüğü, diğer özgürlüklerde olduğu gibi sınırsız olmayıp kişi salt başkasını zararlandırmak için bu hakkı kullanamaz.*", ilgili kararın tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/4hd-2005-2376.htm> 8 Mayıs 2019.

¹⁹¹ 6698 sayılı Kanun'a ilişkin Adalet Komisyonu raporunda, bir bankayla kredi sözleşmesi yapılması sırasında bankanın, o kişiye ait maaş bordrosunu, tapu kayıtlarını, icra borcu olmadığına dair belgeyi edinmesinin bu istisna kapsamında değerlendirileceği ifade edilmiştir, bkz.: TBMM, **a.g.e.**, s.9.

Ancak, sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli kişisel veriler bakımından kişinin rızası olmaksızın böyle bir istisna düzenlenmemiştir. Bu durumda da sağlığa dair bir veri olan işçinin akciğer hastalığına dair veriyi işleyen, sır saklama yükümlülüğü ve İş Kanunu kapsamında iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almakla yükümlü olan işverenin eyleminin bu veriyi kamu sağlığının korunması amaçlı, 6698 sayılı Kanun'un 6/f.3 madde hükmü kapsamında işlediğı ve bu nedenle gerçekleştirilen veri işleme faaliyetinin hukuka uygun olduğı savunulabilecektir.

5. Veri Sorumlusunun Hukuki Yükümlülüğünü Yerine Getirebilmesi İçin Zorunlu Olan Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu

6698 sayılı Kanun uyarınca, veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması halinde, genel nitelikli kişisel veriler, ilgili kişilerin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir¹⁹². Esasında bir önceki hukuka uygunluk nedeni bakımından da belirttiğimiz gibi, kanunda genel nitelikli veriler bakımından düzenlenen veri sorumlularının hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi bakımından işlenmesi zorunlu verilerin, ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebileceğinin düzenlenmesi yerinde bir düzenlemedir. Ancak kanaatimizce bu düzenlemenin sınırları net bir şekilde çizilmek suretiyle özel nitelikli kişisel veriler bakımından da düzenlenmesi gerekirdi. Zira veri sorumlularının hukuki yükümlülükleri, kanundan, yönetmeliklerden, sair yasal mevzuattan ve uluslararası mevzuattan doğabileceğı gibi, ilgili kişilerle aralarında akdedilen sözleşmelerden de¹⁹³ doğabilir. İlgili yükümlülüğün kanundan doğması halinde bir sorun olmayacaktır. Zira bu durumda özel nitelikli veriler, 6698 sayılı Kanun'un 6/f.3 madde hükmü kapsamında ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Ancak örneğın veri sorumlusunun sözleşmeden doğan ve kanunda olmayan bir hukuki yükümlülüğünün yerine getirilmesi için ilgili kişiye ait verinin işlenmesi gerekiyorsa, bu veri özel

¹⁹² 6698 sayılı Kanun'a ilişkin Adalet Komisyonu raporunda, bir şirketin çalışanına maaş ödeyebilmesi için, çalışanın banka hesap numarası, evli olup olmadığı, bakmakla yükümlü olduğı kişiler, eşinin çalışıp çalışmadığı, sosyal sigorta numarası gibi verileri işleminin bu bendin verdiği yetki kapsamında değerlendirileceğı ifade edilmiştir, bkz.: TBMM, **a.g.e.**, s.9.

¹⁹³ Aksi yönde bkz.: Taştan, **a.g.e.**, s.170.

nitelikli veri ise, ilgilinin açık rızası gerekecektir. Bu durumun, özel nitelikli verilerin daha sıkı şartlara tabi tutulup, daha iyi korunmasını sağladığı düşünülebilirse de esasında bu uygulamada aksaklıklara yol açabilecektir. Zira veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünün yerine getirilmesi hukuka uygunluk ve denetlenebilirliğin sağlanmasının en önemli yollarından biridir. Yine de böyle bir durumda somut olaya göre değerlendirme yapılmalıdır.

Örneğin, bir şirketin yöneticisi olan B, bir reklam şirketiyle anlaşır. B ve reklam şirketi aralarında bir sözleşme akdeder. Bu sözleşme gereği, reklam şirketi, B'ye ait kamuoyunda çıkan veya B'den kendilerine bildirilen olumlu haberleri kullanma, bu haberlerle B adına yayında bulunma yükümlülüğünü yüklenir. Bir gün B, sözleşme akdettiği şirketin yöneticisi C ile yemekten, HIV pozitifli hastalara karşı destekleyici tutumlarından dolayı, D adlı bir derneğe bir milyon Türk lirası bağışta bulunduğunu beyan eder. Bunun üzerine reklam şirketi yöneticisi C, çalışanlarına bunu reklam amaçlı kullanmaları ve B lehine yayında bulunmalarını söyler. Burada C esasında sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü yerine getirmektedir. Ancak B burada HIV Pozitifli hastalara yardım eden bir derneğe yaptığı bağışın bilinmemesini isteyebilir. Sözleşmelerle her hususun ayrıca düzenlenmesi beklenmemelidir. Burada C'nin B'nin açık rızasını almadan bu veriyi işlememesi gerekmektedir. Bu gibi durumların yol açabileceği olumsuzlukları önlemek adına, her somut olaya özgü ayrıca değerlendirme yapılmalıdır.

6. İlgili Kişi Tarafından Alenileştirilen Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu

6698 sayılı Kanun uyarınca, bir genel nitelikli kişisel veri, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş ise, artık bu veri ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Genel nitelikli kişisel veriler bakımından düzenlenen bu hüküm, özel nitelikli kişisel veriler bakımından düzenlenmemiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, daha önce de ifade ettiğimiz üzere, 6698 sayılı Kanun'da 95/46 sayılı Direktif'ten farklı olarak hem genel hem de özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için kural olarak ilgilinin açık rızası aranmaktadır. Yani kanun, Direktif'ten farklı olarak her iki

tür verinin işlenmesi için de “açık rıza”yı aramaktadır. Dolayısıyla zımni rıza, her iki tür veri bakımından da kabul görmemektedir.

Bu kapsamda, kanunda düzenlenen başlığa konu düzenlemeye gelinecek olursa, bir kişi verilerini kendisi alenileştiriyorsa, esasında bu verilerin işlenmesine rıza vermiş sayılabilir. Adalet komisyonu ise bu hükmü şu şekilde hukuki zemine oturtmaktadır: “Çünkü ilgili kişi tarafından alenileştirilen ve böylelikle herkes tarafından bilinebilecek hale gelen bu tür verilerin işlenmesinde, korunması gereken hukuki yararın ortadan kalktığı kabul edilmektedir”¹⁹⁴. 95/46 sayılı Direktif 8/2-e bendiyle, 2016/679 sayılı Tüzük ise 9/2-e bendiyle hassas (özel nitelikli) veriler yönünden aynı yönde düzenlemeler ihdas etmiştir. Bu kapsamda, bu hükmün özel nitelikli kişisel veriler bakımından uygulanabilmesinin, ilgilinin açık rızası ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmek gerekir. Böylelikle hem genel nitelikli hem de özel nitelikli kişisel veriler bakımından bir kişinin verisini alenileştirmesinin tek başına buna rıza gösterdiği anlamına gelmeyeceğini, bu nedenle her somut olay bakımından ayrıca değerlendirmede bulunulması gerektiğini ifade etmek gerekir¹⁹⁵. Bu kapsamda ne olursa olsun kişinin temel hak ve özgürlükleri korunmalıdır¹⁹⁶. Zira bir işlem 6698 sayılı Kanun anlamında veri işleme ihlali teşkil etmeyip, başka kanun gereği suç teşkil edebilir.

Örneğin, herkese açık Facebook hesabında, yaptığı doğuma ilişkin bir fotoğraf paylaşan kişi, bu fotoğrafının herkes tarafından işlenmesini veya kayıt altına alınmasını amaçlamakta mıdır, tayin etmek gerekir. Yargıtay, 6698 sayılı Kanun’un ihdasından evvel verdiği bir kararında mağdurun fiziksel ve cinsel mahremiyetine ilişkin çıplak fotoğraflarının kişisel veri olmadığını ifade etmiştir¹⁹⁷. Ancak 6698 sayılı Kanun’un ihdasından sonra kişisel verilere dair düşüncelerin yasal zemine oturtulmasıyla birlikte, kişisel verilerin tanımından hareketle, 6698 sayılı Kanun’un

¹⁹⁴ TBMM, **a.g.e.**, s.9; Aynı yönde bkz.: Anı, **a.g.e.**, s.113.

¹⁹⁵ Aynı yönde bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.346; Ayözger, **a.g.e.**, s.35; Kaya, **a.g.e.**, s.329-330; Yücedağ, **a.g.e.**, s.780; Anı, **a.g.e.**, s.112; Dülger, **Kişisel Veriler**, s.324.

¹⁹⁶ Başalp, **Kişisel Veriler**, s.45.

¹⁹⁷ Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin ilgili 2014/11530 Esas, 2015/584 Karar ve 19.1.2015 tarihli kararının tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/12cd-2014-11530.htm> 8 Mayıs 2019.

kişisel verileri tanımlayan madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, kişilere ait fotoğrafların da dolaylı yoldan da olsa kişisel veri ihtiva ettiğini ifade etmek gerekir¹⁹⁸.

Kişisel veriler bakımından, ilgili kişi tarafından alenileştirilsin alenileştirilmesin, türü ne olursa olsun, kişisel verilerin işlemesine dair temel ilkeler olan işlemenin amaçla bağlı ve ölçülü olması hususlarının her işleme faaliyetinde gözetileceğini de ayrıca ifade etmek gerekir¹⁹⁹.

Bu kapsamda, 6698 sayılı Kanun'un 28/f.2 madde hükmü gereğince, kanunun amacına ve temel ilkelerine uygun ve orantılı olmak kaydıyla veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10'uncu, zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç, ilgili kişinin haklarını düzenleyen 11'inci ve Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğünü düzenleyen 16'ncı maddelerinin *ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerin işlenmesi* halinde uygulanmayacağını düzenlendiğini de belirtmek gerekir. Bu hususa ileriki başlıklarda değinilecektir.

¹⁹⁸ Aynı yönde bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.345; Nitekim Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 6698 sayılı Kanun'un ihdasından evvel verdiği 2012/3614 Esas, 2012/14910 Karar ve 11.10.2012 tarihli kararda, kural olarak bir kimsenin fotoğrafının izinsiz yayınlanmasının hukuka aykırı olup, kişilik haklarına saldırı oluşturduğunu, bu nedenle davacıların, fotoğraflarının altına ayrıca isimlerinin yazılmamış olmasının sonuca etkisi olmadığını belirtmiştir, ilgili kararın tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/4hd-2012-3614.htm> 8 Mayıs 2019; Yine aynı şekilde Yargıtay 4. Hukuk Dairesi verdiği 2008/9075 Esas, 2009/4072 Karar ve 19.3.2009 tarihli kararda, kişinin fotoğrafı üzerindeki hakkının, şahsiyet haklarından olup, ona karşı yapılan her çeşit saldırının önlenmesinin istenebileceğini, hiç kimsenin resmi rızası dışında fotoğrafının sinema, televizyon, gazete, afiş, kitap ve benzeri araçlarla teşhir edilip yayınlanamayacağını, kural olarak kişinin rızası olmadan resmin kullanılmasının hukuka aykırı olduğunu ifade etmiştir, ilgili kararın tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/4hd-2008-9075.htm> 8 Mayıs 2019; Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise, 6698 sayılı Kanun'un ihdasından evvel olmasına rağmen verdiği 2012/12-1510 Esas, 2014/331 Karar ve 17.6.2014 tarihli kararda, sanığın genel yayın yönetmenliğini yaptığı gazetede köşe yazarı olarak çalışan katılanın yazdığı köşesinde kullanılan fotoğrafın, hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması nedeniyle hukuka aykırı olduğunda tereddüt bulunmayan bir yöntemle sanık tarafından internetteki özel bir arkadaşlık sitesine kimlik, adres ve telefon bilgileri verilmeksizin ve erkek arkadaşı aradığı açıklamasıyla konulması eyleminin, TCK'nun 136. maddesinde düzenlenen kişisel verileri hukuka aykırı olarak yayma suçunu oluşturduğunu belirtmiştir, ilgili kararın tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/cgk-2012-12-1510.htm> 8 Mayıs 2019; Nitekim 6698 sayılı Kanun'un ihdasından sonra Yargıtay 12. Ceza Dairesi verdiği 2015/11703 Esas, 2017/870 Karar ve 8.2.2017 tarihli kararda, katılanların kişisel veri niteliğindeki resimlerini, hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması sebebiyle hukuka aykırı olduğunda tereddüt bulunmayan bir yöntemle yayımlayan sanığın eyleminin, TCK'nın 136/1. maddesinde tanımlanan verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturacağını ifade ederek, fotoğrafları açıkça "kişisel veri" olarak tanımlamıştır, ilgili kararın tam metni için bkz.: <http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/12cd-2015-11703.htm> 8 Mayıs 2019.

¹⁹⁹ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.346.

7. Bir Hakkın Tesisi, Kullanılması veya Korunması İçin Zorunlu Olmak Koşuluyla Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu

6698 sayılı Kanun uyarınca, bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması halinde, ilgili genel nitelikli kişisel verinin işlenmesi hukuka aykırı olmayacaktır. Burada kanun bu hakkın kime ait bir hak olduğundan bahsetmemekle birlikte kanun lafzından ve kanun tasarısı gerekçesinden anlaşıldığı kadarıyla bu hakkın veri sorumlusuna ait bir hak olduğu kanaatine varılacaktır. Zira kanun tasarısının gerekçesinde, bir şirketin kendi çalışanı tarafından açılan bir davada ispat için bazı verileri kullanması veya kısıtlı bir kişinin haklarının korunması amacıyla vasiinin veya kayyımın, kısıtlının mali bilgilerini tutmasının bu hüküm kapsamında hukuka uygun değerlendirileceği ifade edilmiştir²⁰⁰. Peki işlenen verinin özel nitelikli bir veri olması durumunda ne olacaktır? 6698 sayılı Kanun, bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması halinde ilgili kişinin açık rızası olmaksızın verilerin işlenebilmesi istisnasını özel nitelikli kişisel veriler bakımından kabul etmemiştir. Bu bakımdan bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması hallerinde özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi bakımından da her somut olay nezdinde değerlendirme yapılmalıdır.

Örneğin, Yükseköğretim Kurumunun akademisyenleri terfi ettirmek amacıyla ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlediği verilerin işlenmesinde hukuka aykırılık olmayacaktır²⁰¹.

Yine örneğin sağlık sektöründe bir iş yapan işveren, işçisinin kendisine karşı açtığı işe iade davasında işçisinin HIV pozitif olduğuna dair bilgiyi fesih nedeni olarak paylaşırsa ne olacaktır? Kanaatimizce burada işverenin gerçekleştirdiği fiil hukuka aykırı olacaktır. Ancak diğer bir örnek dahilinde, kendisine karşı açılan bir davada işçisinin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunduğunu iddia eden işverenin buna dair verileri mahkemeye veyahut noterliğe sunması durumunda, bu bilginin İş Kanunu'nun

²⁰⁰ TBMM, a.g.e., s.9.

²⁰¹ Taştan, a.g.e., s.172.

25/II-c madde bendinde düzenlenen haklı nedenle fesih nedeni teşkil etmesinden mütevellit işverenin bu işleme fiili hukuka uygun sayılabilecektir.

8. Veri Sorumlusunun Meşru Menfaatleri Bakımından Zorunlu Olması Durumunda Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Sorunu

6698 sayılı Kanun uyarınca, ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması durumunda, genel nitelikli kişisel veriler, ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir²⁰²²⁰³. Kanunlara uygunluk anlamına gelen “meşruluk” geniş bir kavram olup, bu nedenle “meşru menfaat” kavramının dar yorumlanması gerekmektedir²⁰⁴. Kanunun lafzından ve gerekçesinden anlaşıldığı üzere, meşru menfaat, veri sorumlusunun menfaati olup²⁰⁵, kanun kişisel verilerin korunması hakkı olan ilgili kişiyle, meşru menfaati olan veri sorumlusunun menfaati arasındaki yarıшта, ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla veri sorumlusunun menfaatine üstünlük tanımıştır²⁰⁶. Bu kapsamda bu türde bir düzenlemenin ayrıca ve diğer verilere oranla daha çok korunması gereken özel nitelikli kişisel veriler bakımından düzenlenmemesi yerinde olmuştur. Ancak yine de somut olay nezdinde öncelikle 6698 sayılı Kanun, sonrasında Türk Medeni Kanunu ve sair yasal mevzuat ile özellikle dürüstlük kuralı nezdinde değerlendirme yapılmalıdır.

Örnek vermek gerekirse, 18 yaşını doldurmamış çocuklara ücretsiz hizmet veren özel bir Çocuk Esirgeme Kurumu’na başvuran A’nın “uyuşturucu madde kullanmak” tan dolayı sabıka kaydı vardır ve bu bilgiyi öğrenen kurum müdürü hem meşru menfaatleri kapsamında çocuğu kuruma kabul etmemiş hem de çocuğu

²⁰² Benzer yönde hükümler, 95/46 sayılı Direktif’in 7/2-f ve 2016/679 sayılı Tüzük’ün 6/1-f madde hükümleriyle de ihdas edilmiştir.

²⁰³ 6698 sayılı Kanun’a ilişkin Adalet Komisyonu raporunda, bir şirket sahibinin, çalışanlarının temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, onların terfileri, maaş zamları yahut sosyal haklarının düzenlenmesinde ya da işletmenin yeniden yapılandırılması sürecinde görev ve rol dağıtımında esas alınmak üzere çalışanların kişisel verilerini işleyebilmesi bu hüküm kapsamında sayılmıştır. Burada, işletmenin yeniden yapılandırılması ya da ehliyetli ve liyakatli çalışanların terfi almalarının, veri sorumlusu statüsündeki şirket sahibinin meşru menfaati cümlesinden olduğu ifade edilmekle, ayrıca kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel ilkelere uyulması ve veri sorumlusu ile ilgili kişinin menfaat dengesinin gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir, bkz.: TBMM, **a.g.e.**, s.9.

²⁰⁴ Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.347; Taştan, **a.g.e.**, s.174.

²⁰⁵ Çekin, **a.g.e.**, s.72.

²⁰⁶ Taştan, **a.g.e.**, s.173.

yönlendirdiği başka bir kuruma da çocuğun sabıka kaydını içerir kayıt dosyasını vermiştir. Bu nedenle çocuk, ilgili kuruma da kabul edilmemiştir. Burada kurum müdürünün, yaptığı davranış hukuka uygun kabul edilemeyecektir. Hatta kayıt altına alınan verinin, genel veya özel nitelikli olduğu fark etmeksizin, yapılan işleme faaliyeti de hukuka aykırı olacaktır. Zira kurum müdürünün çocuğu kuruma kabul etmemesindeki meşru menfaat, ilgili veriyi kayıt dosyasına işlemesiyle ortadan kalkacaktır.

F. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Bakımından Kanunun 28’inci Maddesi Kapsamında Ayrık Tutulan Haller

1. Genel Olarak

6698 sayılı Kanun’un “İstisnalar” başlığını taşıyan 28’inci maddesinde kanun hükümlerinden ayrık tutulan haller düzenlenmiştir. İşbu maddenin birinci fıkrası gereğince, kanun hükümlerinin hiçbir şekilde uygulanmayacağı haller, ikinci fıkrası ile ise kanun hükümlerinin kısmen uygulanmayacağı haller düzenlenmiştir.

6698 sayılı Kanun hükümlerinin kısmen uygulanmayacağı halleri düzenleyen ikinci fıkra hükümleri çalışmamızın kapsamı dışında olup, bu hüküm 6698 sayılı Kanun’un amacına ve temel ilkelerine uygun ve orantılı olmak kaydıyla veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10’uncu, zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç, ilgili kişinin haklarını düzenleyen 11’inci ve Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğünü düzenleyen 16’ncı maddelerinin; kişisel veri işlemenin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerin işlenmesi, kişisel veri işlemenin kanunun verdiği yetkiye dayanarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması ve kişisel veri işlemenin bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin olarak Devletin ekonomik ve mali çıkarlarının korunması için gerekli olması hallerinde uygulanmayacağını düzenlemektedir.

6698 sayılı Kanun hükümlerinin hiçbir şekilde uygulanmayacağı halleri, bir başka deyişle kanun hükümlerinden ayrık tutulan halleri düzenleyen, bu başlık altında inceleyeceğimiz kanunun 28/f.2 madde hükmü ise, kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi, kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi, kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi, kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi ve kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi hallerinde kanun hükümlerinin uygulanmayacağını düzenlemektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, kanun hükmü lafzından anlaşılacağı üzere, bu hükümler, veriler özel nitelikli kişisel veri olsun veya olmasın uygulama alanı bulacaktır. Bu nedenle ister ilgili kişinin açık rızası olsun, ister olmasın, kanunun 28/f.2 madde hükmünde sayılan haller varsa, artık ortada 6698 sayılı Kanun'a aykırı veri işlemekten söz edilemeyecektir.

2. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Gerçek Kişiler Tarafından Kendisiyle veya Aile Fertleriyle İlgili Faaliyetler Kapsamında İşlenmesi

6698 sayılı Kanun uyarınca, bir gerçek kişinin kendisi veya aile fertleriyle ilgili faaliyetleri kapsamında işlediği veriler bakımından 6698 sayılı Kanun uygulanmayacaktır. Aynı hüküm 95/46 sayılı Direktif'in 3/f.2 madde, 2016/679 sayılı Tüzük'ün 2/f.2-(c) madde hükümlerinde de düzenlenmiştir. 2016/679 sayılı Tüzük'ün gerekçesinde yer aldığı üzere, kişisel veya hane halkı faaliyetleri, yazışmaları,

adreslerin tutulmasını veya bu faaliyetler kapsamında gerçekleştirilen sosyal paylaşım ve çevrimiçi faaliyetleri içerebilir²⁰⁷. Örneğin bir kadının telefonunda bulunan uygulama sayesinde regl olmadığı günlere ait kayıt tutması kanun hükümlerinden ayrı bir veri işlemeyi kapsar. Ancak eğer kişilerin kendisi veya aile fertleriyle ilgili işlediği veriler, kişisel ve ev içi faaliyet olmaktan uzaklaşıp, başkasına ait verilere sirayet ediyorsa artık orada 6698 sayılı Kanun’la düzenlenen ayrı bir durumun varlığından bahsedilemeyecektir²⁰⁸.

3. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Resmi İstatistik, Araştırma ve Planlama Gibi Amaçlarla İşlenmesi

6698 sayılı Kanun uyarınca, kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi hallerinde 6698 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacaktır²⁰⁹.

Türkiye’de resmi istatistik işlemleri, Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı’na bağlı bir araştırma kurumu olan, 26 Nisan 1926 yılında kurulan, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) kapsamında gerçekleştirilmektedir²¹⁰. TÜİK tarafından veriler, veri sahiplerinin kim olduğunu anlaşılamayacak şekilde, anonimleştirilerek verilmektedir. TÜİK kapsamında işlenecek veriler ve işleme koşulları 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ile belirlenmiştir. TÜİK kapsamında işlenen veriler, 6698 sayılı Kanun’un ilgili hükmü gereği, kanunla aranan şartlar ve sınırlamalardan varest tutulacaktır. Ancak yalnızca TÜİK gibi çeşitli kamu kurum ve kuruluşları değil, anket

²⁰⁷ GDPR, “Not Applicable to Personal or Household Activities”, Recital 18 (Çevrimiçi), <https://gdpr-info.eu/recitals/no-18/> 6 Nisan 2019.

²⁰⁸ Aynı yönde bkz.: Çekin, **a.g.e.**, s.26.

²⁰⁹ Benzer yönde, 95/46 sayılı Direktif’in önsözünde yer alan 29’uncu cümle uyarınca; tarihsel, istatistiksel veya bilimsel amaçlarla kişisel verilerin ayrıca işlenmesi, üye Devletlerin uygun korunma önlemleri sağlaması koşuluyla önceden toplanmış verilerin amaçlarıyla uyumsuz olarak kabul edilmeyecektir. Ayrıca aynı Direktif’in 6/f.1-e maddesi uyarınca; üye Devletler, tarihsel, istatistiksel veya bilimsel kullanım amacıyla verileri gerekenden daha uzun süreli tutabileceklerdir. Yine aynı Direktif’in 11’inci maddesi uyarınca, tarihsel veya bilimsel araştırma amaçları için veya istatistiksel amaçlar için verilerin işlenmesi durumunda, üçüncü kişilerden elde edilen veriler için, veri sahiplerine karşı bilgilendirme yükümlülüğü uygulanmayacaktır. 2016/679 sayılı Tüzük’ün 89/f.2 madde hükmü uyarınca ise, kişisel verilerin bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatistik amaçlar doğrultusunda işlendiği hallerde, ilgili kişinin haklarına ilişkin düzenlemeler, bu amaçlara ulaşılmasını imkânsız hale getiriyorsa veya ulaşılmasına ciddi şekilde zarar vermesi muhtemelse, 89/f.1 hükmündeki koşullara uymak kaydıyla bu hakların uygulanmaması yoluna gidilebileceği düzenlenmiştir.

²¹⁰ TÜİK hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: <http://www.tuik.gov.tr/Start.do> 6 Nisan 2019.

şirketleri gibi istatistik biliminden faydalanmak suretiyle kişilere ait verileri işleyen özel şirketler de ilgili kanun kapsamında düzenlenen hükümlerden vareste tutulabilecektir. Bu tip kuruluşların istatistik kapsamında işledikleri verilerin 6698 sayılı Kanun hükümlerinden vareste tutulabilmesi için bu verilerin, verilerin anonim hâle getirilmesi suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi gerekmektedir²¹¹.

Örneğin, A adlı bir anket şirketinin 31 Mart 2019 yerel seçimleri için yaptığı, Türkiye geneli anket çalışması, araştırma, istatistik amaçlarıyla ve veriler anonim hale getirilmek suretiyle gerçekleştirilmişse-örneğin yalnızca partilere ait oran ve kişi bazında dağılım verilmişse- bu işleme faaliyeti 6698 sayılı Kanun'un aradığı sınırlamalardan vareste tutulacak, bu işleme faaliyetine 6698 sayılı Kanun uygulanmayacaktır.

4. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Bilimsel Amaçlarla ya da İfade Özgürlüğü Kapsamında İşlenmesi

6698 sayılı Kanun uyarınca, kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliğini, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi hallerinde 6698 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacaktır²¹².

²¹¹ Yazar Dülger, araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla veri işlemenin Kanun kapsamından ayrık tutulması için gereken anonimleştirme faaliyeti ile başlangıçta anonim olan verilerin (ki bunlar zaten kanun kapsamından ayırıktır) değil, sonradan anonim hale getirilecek verilerin kastedildiğini ifade etmektedir, bkz.: Dülger, **Kişisel Veriler**, s.202.

²¹² Benzer yönde, 95/46 sayılı Direktif'in 9'uncu maddesi uyarınca, üye Devletlerin, özel hayatın gizliliği ile düşünceyi açıklama özgürlüğü arasında denge kurmak bakımından gerekli ise yalnızca gazetecilik, sanatsal veya edebi amaçlar için kişisel verilerin işlenmesinde Kısım IV ve Kısım VI, ilgili Bölümün hükümlerinden muafiyetler veya derogasyonlar sağlayabileceği düzenlenmiştir. Keza 2016/679 sayılı Tüzük'ün 85'inci maddesi uyarınca da gazetecilik amaçları veya akademik, sanatsal veya edebi anlatım amacıyla gerçekleştirilen işleme faaliyeti açısından, üye devletlerin, kişisel verilerin korunması hakkı ile ifade ve bilgi edinme özgürlüğünü bağdaştırma amacıyla gerekli olması durumunda, Bölüm II (ilkeler), Bölüm III (veri sahibinin hakları), Bölüm IV (kontrolör[veri sorumlusu] ve işleyici), Bölüm V (kişisel verilerin üçüncü ülkeler veya uluslararası kuruluşlara aktarılması), Bölüm VI (bağımsız denetim makamları), Bölüm VII (işbirliği ve tutarlılık) ve Bölüm IX (spesifik veri işleme durumları) hükümleri ile ilgili olarak muafiyetler veya derogasyonlar sağlayabileceği düzenlenmiştir; Küzeci'ye göre, kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile düşünceyi açıklama özgürlüğü bazen

Kanun, kişisel verilerin, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında kanunda aranan sınırlamalara ve şartlara tabi olmaksızın, bir başka deyişle kanun hükümlerinden varestе olarak işlenebilmesi için, birtakım sınırlar koymuştur. Bunlar milli savunma, milli güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni, ekonomik güvenlik, özel hayatın gizliliği ve kişilik haklarının ihlal edilmemesi ve işlemenin suç teşkil etmemesidir.

Bu kavramlardan milli savunma, milli güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik kavramları genelde yasal mevzuatlarda tanımlanmaktan kaçınılan belirsiz, birbiriyle benzeşen ve çeşitli düzenlemelerde istisna olarak sayılan kavramlar olup, bunlardan milli güvenlik kavramı, 2945 sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu'nun 2/a bendi uyarınca, “*devletin anayasal düzeninin, milli varlığının, bütünlüğünün, milletlerarası alanda siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik dahil bütün menfaatlerinin ve ahdi hukukunun her türlü dış ve iç tehditlere karşı korunması ve kollanmasını*” ifade eder. Bu tanımdan hareketle, milli güvenliğin içerisinde, devletin mali durumunun ve vatandaşın geçim kaynaklarının, enflasyon ve devalüasyon gibi olaylara karşı devlet eliyle korunmasını ifade eden ekonomik güvenlik kavramını da barındırdığı kolaylıkla savunulabilecektir. Milli güvenlik, devletlerin egemenliğine ve çıkarlarına karşı aldıkları önlemleri ifade ederken, bir diğer kavram olan milli savunma, devletlerin egemenliğine ve çıkarlarına karşı olan saldırılara karşı alınan önlemlerle kendisini korumasını ifade eder. Kamu düzeni ise, bir ülkede yaşayan halkın günlük yaşantısının güvenlik, sağlık, dirlik ve esenlik içinde sürdürülmesinin sağlanması olarak ifade edilebilir²¹³. Devlet tarafından özellikle suç işleme tehlikesinin önlenmesine ilişkin önlemler kamu düzenini tesis etmeye yöneliktir²¹⁴. Kamu güvenliği ise, vatandaşların uluslararası ve yasal

birbirini destekleyen, bazen yarışan haklar oldukları için konuya ilişkin düzenlemelerde genellikle denge kurulmaya çalışılmıştır, bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.331.

²¹³ Ali Özdemir (A. Özdemir), ““Kamu Düzeni” ve “Kamu Güvenliği” Kavramlarına Analitik Bir Yaklaşım (Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkının Sınırlandırılması Örneği)”, **International Journal of Legal Progress**, C.II, No:2, 2016, s.78-115, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/260565>, 6 Nisan 2019, s.83.

²¹⁴ Yenisey, **a.g.e.**, s.349.

mevzuattan doğan, insan olmaktan kaynaklanan doğal haklarının ve güvenliklerinin devlet eliyle korunması ve devamlılığının sağlanmasıdır²¹⁵.

Kanun; sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenen verilerin kanunda aranan sınırlamalara ve şartlara tabi olmaması için korunması istenen diğer bir hak alanını özel hayatın gizliliği olarak belirlemiştir. İşbu hakkın kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile yakın bağlantı içerisinde olduğunu, özel hayatın gizliliğine dair esaslar ve açıklamalarla birlikte daha önceki başlıklarda ifade etmiş idik²¹⁶. Buna göre, eğer kanunda sayılan amaçlarla bir veri işleniyorsa, bu işlemenin 6698 sayılı Kanun'da yer alan şartlara bağlı olmaması için, kişilerin özel hayatının gizliliğine dair esasların da korunması gerekmektedir.

Kanun; sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenen verilerin kanunda aranan sınırlamalara ve şartlara tabi olmaması için korunması istenen diğer bir hak alanını kişilerin kişilik hakları olarak belirlemiştir. Daha önce ifade ettiğimiz üzere, ister kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı olarak ister kişisel verilerin korunması hakkı olarak adlandırılınsın, bu haklar kaynağını özel hayatın gizliliği olarak ifade edilen kişilik haklarından almıştır²¹⁷. Ancak kişilik haklarının yasal mevzuatımız uyarınca, kişinin maddi ve manevi varlıklarının korunması, yaşam hakkı, şeref ve saygınlığı gibi görünümüleri vardır²¹⁸. Bu nedenlerle, eğer kanunda sayılan amaçlarla bir veri işleniyorsa, bu işlemenin 6698 sayılı Kanun'da yer alan şartlara bağlı olmaması için, kişilere ait kişilik haklarının da korunması gerekmektedir.

Bu anlamda örneğin, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından icra edilen kazı ve yüzey araştırmaları faaliyetleri sırasında, kazı yapılan alandan elde edilen eşyalarda kişilere ait özel nitelikli kişisel veri teşkil edebilecek verilere ulaşırsa, vakıf olunan bu özel nitelikli kişisel veriler üzerinde tamamen bilimsel, sanat ve tarihi amaçlı

²¹⁵ A. Özdemir, **a.g.e.**, s.84-45; Ufuk Ayhan, **Metropol Alanlarda Kamu Güvenliği**, Ankara, Kripto Yayınları, 2008, s.125-130.

²¹⁶ Bkz.: Yuk. B. Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Haklarla Bağlantısı, 2. Diğer Haklarla Bağlantısı, s.10 vd.

²¹⁷ Bkz.: Yuk. C. Kişisel Verinin Hukuki Niteliği, s.18 vd.

²¹⁸ Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s.104 vd.

nedenlerle yapılan ve kanunla tanımlanan diğer sınırlamalara uyulan veri işleme faaliyeti 6698 sayılı Kanun kapsamı dışında kabul edilebilecektir.

5. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Yürütülen Önleyici, Koruyucu ve İstihbari Faaliyetler Kapsamında İşlenmesi

6698 sayılı Kanun uyarınca, kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi hallerinde, 6698 sayılı kanun hükümleri uygulanmayacaktır.

6698 sayılı Kanun'un tasarı gerekçesinde²¹⁹, Milli İstihbarat Teşkilatı ile diğer istihbarat birimlerinin milli savunmayı, milli güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini ve ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik faaliyetler kapsamında işlediği verilerin; aynı şekilde belirtilen amaçlarla, suç gelirlerinin aklanması, terörizmin finansmanının önlenmesi ve mali suçların araştırılması konusunda; yetkili birim tarafından yürütülen faaliyetler kapsamında işlenen verilerin; yine bu konulardaki yetkili birimin; milli savunmayı, milli güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini ve ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olmak üzere mali araştırma yapmak, mali istihbarat elde etmek ve üretmek, veri toplamak, şüpheli işlem bildirimleri ve diğer bildirimleri almak, analiz etmek, değerlendirmek, inceleme yapmak ve ilgili kurumlarla paylaşmak suretiyle işlediği verilerin kanun kapsamı dışında olduğu belirtilmiştir.

6698 sayılı Kanun'da düzenlenen bu ayrık durum karşısında, örneğin Jandarma Genel Komutanlığı'nın bir belde artan terör faaliyetleri karşısında kamu güvenliğini sağlamaya yönelik, belde halkının verilerini işlemesi hukuka uygun kabul edilebilecektir.

²¹⁹ TBMM, a.g.e., s.16-17.

Tüm bu nedenlerle, 6698 sayılı Kanun’da yer alan bu istisnaların kapsamının geniş olduğunu, özellikle özel nitelikli kişisel veriler söz konusu olduğunda bu istisnaların dar yorumlanması gerektiğini ifade etmek gerekir²²⁰.

6. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin Yargı Faaliyetlerine İlişkin Olarak Yargı Makamları veya İnfaz Mercileri Tarafından İşlenmesi

6698 sayılı Kanun uyarınca, kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi hallerinde de 6698 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacaktır.

Soruşturma makamları olan savcılık ve karakollar, kovuşturma makamı olan mahkemeler ve infaz makamları olan icra daireleri, cezaevleri gibi kuruluşlar, kişilere ait çoğu özel nitelikli kişisel veri teşkil eden birçok veriyi işlemektedir. Bunlardan özellikle kişiler hakkındaki ceza mahkumiyeti ile güvenlik tedbirlerine ilişkin veriler, 6698 sayılı kanun kapsamında tahdidi bir biçimde sayılan özel nitelikli kişisel verilerdendir. Bu nedenle, soruşturma makamları, kovuşturma makamlarına ve infaz mercilerine verilen bu imkân, doğrudan özel nitelikli kişisel verileri ilgilendirmektedir, diyebiliriz. Bu nedenle sağlanan bu imkânın çeşitli ihlallere sebebiyet verebileceğinin de göz ardı edilmemesi gerektiği gerçeğinden hareketle, kanunda sayılan bu hallerin gerçekleşme koşullarının sınırlarının belirlenmesi ve bu istisnanın dar yorumlanması adına kanunla ek güvenceler tanınması yoluna gidilmesi gerektiğini ifade etmek gerekir²²¹.

²²⁰ Gözler, **a.g.e.**, s.329; Küzeci bu hususta istisna kapsamında da olsa, ilgili amaçlar dahilinde veri işlenmesi durumunda, 6698 sayılı Kanun’la aranan işleme ilkelerine yine de uyulması gerektiğini ifade etmektedir, bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.332-333.

²²¹ Küzeci, bu istisna halinin ortaya çıkarabileceği muhtemel hak ihlalleri nedeniyle, Avrupa Birliği tarafından, suçların önlenmesi, soruşturulması, kovuşturulması ya da infazı alanlarında olmak üzere ihdas edilen düzenleme (örneğin bkz.: The European Parliament/ The Council Of The European Union, “Directive (EU) 2016/680 on the Protection of Natural Persons with regard to the Processing of Personal Data by Competent Authorities for the Purposes of the Prevention, Investigation, Detection or Prosecution of Criminal Offences or the Execution of Criminal Penalties, and on the Free Movement of such Data, and Repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA”, **Official Journal of the European Union**, C.LIX, 4 Mayıs 2016, s.89-132, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2016:119:FULL&from=EN> 6 Nisan 2019, (The European Parliament/The Council Of The European Union, **Directive 2016/680**) gibi bir yaklaşımın benimsenmesini, bu kapsamda istisnanın kapsamını daraltan ortak bir sınırlayıcı düzenleme yapılmasını önermektedir, bkz.: Küzeci, **Kişisel Veriler**, s.333.

Örnek vermek gerekirse, kişiler hakkında verilen ceza mahkûmiyetine ve güvenlik tedbirlerine dair veriler 6698 sayılı Kanun kapsamında özel nitelikli kişisel veridir. 5352 sayılı Adlî Sicil Kanunu ile hakkında Türk mahkemeleri veya yabancı ülke mahkemeleri tarafından kesinleşmiş ve Türk Hukukuna göre tanınan mahkûmiyet kararı bulunan Türk vatandaşları ile Türkiye'de suç işlemiş olan yabancıların kayıtları da dahil tüm adlî sicil bilgilerinin, mahallinde bilgisayar ortamına aktarılmasını takiben, Adalet Bakanlığı Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğündeki Merkezî Adlî Sicilde tutulacağı düzenlenmiştir. Nitekim aynı kanunun 9'uncu maddesi ile, adlî sicildeki bilgilerin, cezanın veya güvenlik tedbirinin infazının tamamlanması, ceza mahkûmiyetini bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran şikayetten vazgeçme veya etkin pişmanlık, ceza zamanaşımının dolması, genel af hallerinde Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünce silinerek, arşiv kaydına alınacağı, adlî sicil bilgilerinin, ilgilinin ölümü üzerine tamamen silineceği, Türk vatandaşları hakkında yabancı mahkemelerce verilmiş olup, adlî sicile kaydedilen hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûmiyet hükümlerinin kesinleştiği tarihten itibaren mahkûmiyet kararında belirtilen sürenin geçmesiyle, Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünce adlî sicil kayıtlarından çıkartılarak arşiv kaydına alınacağı, adlî para cezasına mahkûmiyet hükümleri ile cezanın ertelenmesine ilişkin hükümlerin ise adlî sicil kaydına alınmadan doğrudan arşive kaydedileceği düzenlenmiştir. Kanunun 12'nci maddesi ile ise arşiv bilgilerinin tamamen silineceği haller, şart ve süreler gösterilmek üzere belirlenmiştir. Bu kapsamda anılan kanundaki gibi, 6698 sayılı Kanun kapsamı dışında tutulan veri işleme hallerinin sınırlarının belirlenmesi özel nitelikli kişisel verilerin ayrıcalıklı korunması bakımından önemli ve gereklidir.

SONUÇ

1970’li yıllarda başlayan kişisel verilerin korunmasına ilişkin uluslararası kanunlaştırma süreci, önce OECD’nin sonrasında sırasıyla Avrupa Konseyi’nin, Birleşmiş Milletler’in ve en önemlisi Avrupa Birliği’nin kabul ettiği 95/46 sayılı Direktif ile nihayete ermiştir. Avrupa Birliği tarafından kabul edilen ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuat ihtiyacını karşılayan 95/46 sayılı Direktif, kabul edildiği yıl olan 1995 yılından günümüze dek hala daha etkisini hissettirmektedir. Türkiye’nin kişisel verilerin korunmasına dair kanunlaştırma süreçlerine Avrupa Konseyi tarafından ihdas edilen 108 sayılı Sözleşme’yi aynı yıl imzalamakla, ülke olarak erken katıldığı savunulabilir ise de daha önce de belirtildiği üzere, Türkiye’nin bu sözleşmeyi uygun bulması ancak 35 yıl sonra mümkün olmuştur. İlgili sözleşmeyi uygun bulmadan evvel, 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile birlikte 1982 Anayasası’nın 20’nci madde hükmüyle herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu düzenlenmiş, bu değişiklikten yaklaşık 6 yıl sonra ise, Türkiye 108 sayılı Sözleşme’yi uygun bulmak üzere 6669 sayılı Kanun’u ve aynı yıl 7 Nisan 2016 tarihinde RG’de yayımlandığı üzere, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nu kabul etmiştir. 6698 sayılı Kanun, kanun lafzında da belirtildiği üzere, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemek üzere ihdas edilmiş olup, yasal mevzuatımızda yer alan 35 yıllık bir boşluğu doldurmuştur.

Kişisel veri alanına dair yasal düzenlemeler gerçekleşmeden evvel kişisel verinin hukuki niteliğinin ne olduğu tartışılmış, bu verilerin hukuki niteliğine dair çeşitli görüşler ortaya konmuştur. Bu görüşlerden mülkiyet ve fikri mülkiyet hakkı görüşleri kabul görmemiş, kişilere ait, kişilerle ilgili bir hak alanını haiz olan kişisel verilerin korunması isteme hakkı yine “kişilik hakları” çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ancak kendine özgü bir hak alanı olan kişisel verilerin korunması hakkının geline son çerçevede, kişilik hakkından kaynağını alan, özel hayatın gizliliği ve diğer kişisel birçok hakla bağlantı içerisinde olan, bağımsız bir hak alanı olduğunu ifade etmek gerekir.

Kişisel verilerin korunması kavramının gelişimi sürecinde, korunması hususunda düzenlemeler ihdas edilmeden evvel de insan doğası gereği korunmaya muhtaç olan kişilere ait verilerden olan bir kısım verilerin, diğer verilere oranla daha çok korunması gerektiği mülâhazası gelişmiştir. Bu mülâhazanın gelişmesine daha evvel de belirttiğimiz üzere ayrımcılık tehlikesi sebebiyet vermiştir. Bu nedenle de ortaya özel nitelikli kişisel veriler olmak üzere özel bir veri alanı çıkmıştır. Özel nitelikli kişisel veriler, 6698 sayılı Kanun’da tahdidi olarak sayılmıştır. Buna göre kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel verilerdir. Aynı yönde düzenlemeler, 95/46 sayılı Direktif’in 8/f.1, BM Rehber İlkeleri’nin 5’inci, 108 sayılı Sözleşme’nin 6’ncı ve 2016/679 sayılı Tüzük’ün 9/f.1 madde hükümleri ile de ihdas edilmiştir. Bu kapsamda 6698 sayılı Kanun’da yer alan ayırım ve kapsamın, özellikle kanunun dayanak aldığı 95/46 sayılı Direktif ile aynı yönde olduğunu ifade etmek gerekir. Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişilere ait özel nitelikli bu veriler, çalışmamızın genelinde açıklandığı üzere, hassas nitelikli veriler olup, açıklanması ve işlenmesi halinde diğer verilere oranla kişilerin mağduriyetine daha çok yol açabilecek nitelikte verilerdir. Bu nedenle de korunması ayrıca bir ehemmiyet arz etmektedir.

6698 sayılı Kanun’da özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi diğer verilerden ayrı bir işleme rejimine tabi tutulmuştur. 6698 sayılı Kanun öncelikle hem özel nitelikli kişisel verilerin hem de genel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rıza olmaksızın işlenemeyeceğini belirtmiş, kanun lafız itibarıyla, genel nitelikli kişisel veriler bakımından bu kuralı bu verilerin “ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemeyeceği” şeklinde ifade ederken, özel nitelikli kişisel veriler bakımından bu kuralı bu verilerin “ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesinin yasak olduğu” şeklinde ifade etmiştir. Görülmektedir ki kanun doktrinde yer alan özel nitelikli (hassas) kişisel verilere dair “işleme yasağı”nı kanun lafzına alarak, bu yöndeki dayanak 95/46 sayılı Direktif’in ilgili hükmüyle paralel bir düzenleme getirmiştir.

Özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenmesini yasaklayan 6698 sayılı Kanun, açık rıza ve diğer şartlar gibi işleme şartlarından evvel,

bu verilerin işlenmesinde uyulması gereken ilkeleri de belirlemiştir. Esasında bu ilkeler, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine özel ilkeler olmayıp, tüm kişisel veri türlerinin işlenmesi bakımından uygulama alanı bulacak olan ilkelerdir. Buna göre özel nitelikli kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlendiğinden bahsedilebilmesi için öncelikle bu işleme faaliyetinin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olması, işlenen verinin doğru ve gerektiğinde güncel olması, bu verilerin önceden belirli olan, açık ve meşru amaçlar için işlenmesi, bu veriler işlenirken verilerin işlenme amacına bağlı olunması ve verilerin bu amaçla sınırlı ve ölçülü bir biçimde işlenmesi, verilerin ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmesi, verilerin işlenmesi süreçlerinden evvel, bu verilerin işlenme amaçlarına, nedenlerine, sürelerine ve diğer kanunda ve yasal düzenlemelerde sayılan hususlara dair veri sorumluları tarafından, kişisel verisi işlenen gerçek kişilere gerekli bilgilendirmelerin yapılması, dolayısıyla veri işleme faaliyetinin bilgilendirilmiş bir rızaya dayanması, verisi işlenen gerçek kişilerin haklarından haberdar edilmesi ve veri güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. Veri sorumluları ve veri işleyenler görevlerini yerine getirirken özel nitelikli kişisel veri olsun veya olmasın kanunda sayılan bu ilkelere riayet edeceklerdir.

6698 sayılı Kanun özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair uyulması gereken ilkeleri genel nitelikli kişisel veriler bakımından ayırt etmeksizin belirlese de özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartlarını özel olarak düzenlemiştir. Buna göre belirtmek gerekir ki, kural olarak özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi yasaktır. Ancak bu yasağı koyan kanun, bu yasağı ortadan kaldıracak birçok düzenlemeyi de beraberinde ihdas etmiştir. Şöyle ki, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair yasağı ortadan kaldıran ilk neden, ilgili kişinin açık rızasıdır. Kanun burada açık rızayı hem genel nitelikli hem de özel nitelikli kişisel veriler bakımından “işlenememe” durumunu ortadan kaldırır bir neden olarak düzenlemiştir. Kanunun dayanak aldığı 95/46 sayılı Direktif’te genel ve özel nitelikli kişisel veriler bakımından ayrı ayrı tanımlanan açık rıza kavramı, 6698 sayılı Kanun’da her iki tür veri bakımından da aynı şekilde tanımlanmıştır. Şöyle ki, 6698 sayılı Kanun’da açık rıza tüm kişisel veri türleri bakımından “belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza” olarak tanımlanmış iken, 95/46 sayılı Direktif, genel nitelikli kişisel

verilerin ilgilinin açık rızası dahilinde işlenmesi esaslarını düzenleyen 7/(a) maddesi ile aranan açık rıza kavramını “birden fazla yoruma açık olmayan bir şekilde (*unambiguously*)” verilen rıza olarak; özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası dahilinde işlenebilmesi esaslarını düzenleyen 8/2.(a) maddesi ile aranan açık rıza kavramını ise “açıkça ve detaylı bir şekilde belirtildiği gibi, karışıklık veya şüpheyi yer bırakmayacak şekilde (*explicit*)” verilen rıza olarak tanımlamıştır. Kanaatimizce 95/46 sayılı Direktif’te genel ve özel nitelikli kişisel veriler bakımından gözetilen bu ayrım, özel nitelikli kişisel verilerin daha çok korunması gerektiği mülahazasından kaynaklanmaktadır. Ancak bu tanımlardan özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için aranan açık rıza tanımının, 6698 sayılı Kanun’la ayrım yapılmaksızın hem genel hem de özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından kanun lafzına alınması, üstelik bu düzenlemenin 95/46 sayılı Direktif’i ilga etmek üzere yürürlüğe konan 2016/679 sayılı Tüzük ile de eşleşmesi, türü fark etmeksizin, kişisel verilerin önemi ve mahiyetinin değeri doğrultusunda kanaatimizce yerinde bir düzenleme olmuştur.

Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından aranan açık rıza, işleme yasağını ortadan kaldıran en önemli müesseselerden biridir. 6698 sayılı Kanun bu durumu açıkça düzenlemekle birlikte, çalışmamızın esasını oluşturduğu üzere, açık rıza aranmaksızın özel nitelikli kişisel verilerin işlenebileceği halleri de düzenlemiştir. 6698 sayılı Kanun, ilgilinin açık rızası aranmaksızın özel nitelikli kişisel verilerin işlenebileceği halleri, tahdidi nitelikte sayılan özel nitelikli kişisel verilerin türleri bakımından ayrım yaparak belirlemiştir. Buna göre sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde; sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından işlenebilecektir. Nitekim hangi tür özel nitelikli veri olduğu fark etmeksizin bütün özel nitelikli kişisel veriler, ancak KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şartıyla işlenebilecektir.

Görüldüğü üzere kanun, 95/46 sayılı Direktif’ten farklı bir düzenlemeye giderek, özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenmesinde, özel nitelikli kişisel verilerin türleri arasında da bir ayrıma gitmiştir. Kanaatimizce bu

ayırma gidilmesindeki mülahaza, sağlık ve cinsel hayata dair verilerin hassasiyet niteliğinin diğer verilere oranla daha fazla olabilmesinden kaynaklanmaktadır. Zira 6698 sayılı Kanun tasarı metni, Adalet Komisyonunda görüşülmek üzere ilk sunulduğunda böyle bir ayırım bulunmamaktaydı. Tasarı metni, komisyon görüşmeleri sonucunda değişikliğe uğramış, bugünkü kanunlaşan halini almıştır.

6698 sayılı Kanun uyarınca sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenmesinin hukuka uygun kabul edilebilmesi için, bir gerçek kişiye ait, bu kişinin sağlık veya cinsel hayatına dair kişisel bir verisinin olması, bu verinin yasal mevzuat gereği sır saklama yükümlülüğü altında bulunan bir kişi veya kuruluş tarafından, kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amaçlarından biri dahilinde işlenmesi, bu verilerin işlenmesine dair KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınmış olması ve ayrıca yukarıda bahsetmiş olduğumuz özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde uyulması gereken ilkelere de ayrıca uyulmuş olması gerekmektedir. Kanun burada tıbbi tedavi, koruyucu hekimlik gibi kişilerin ve toplumun sağlığının sağlanmasına yönelik faaliyetlere özel bir önem atfetmiş, bu gibi faaliyetler kapsamında ilgilinin açık rızası aranmaksızın sağlık ve cinsel hayat gibi hayati verilerin işlenebileceğini düzenlemiştir. Ancak kanun burada işleme faaliyetinin icrası imkanını, herkese değil, yalnızca sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişi ve kuruluşlara vermiştir. Buradaki amacın, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan bu kişi ve kuruluşların, bu yükümlülüklerin ihlali halinde karşılaşılabilecekleri yaptırımlarla karşılaşmamak için daha özenli davranacakları mülahazası olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim gerçekten de yasal mevzuatımız tarafından avukatlar, hekimler, muhasebeciler, bankacılar gibi belirli meslek erbabı kişi ve kuruluşlara bir yandan sır saklama yükümlülüğü yüklenmekle, bir yandan da bu sır saklama yükümlülüklerini ihlal etmeleri halinde karşılaşılabilecekleri cezai, hukuki ve disiplin sorumluluklarıyla ilgili yaptırımlar da düzenlenmiştir.

6698 sayılı Kanun kapsamında, tahdidi nitelikte sayılan, sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler dışındaki, kişilerin ırkına, etnik kökenine, siyasi düşüncelerine, felsefi inançlarına, dinine, mezhebine veya diğer inançlarına dair verilerle, kılık ve kıyafetine,

dernek, vakıf ya da sendika üyeliğine dair verileri, yine ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri ise ancak kanunlarda açıkça öngörülmesi halinde işlenebilecektir. Bu kapsamda bu tür özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenebilmesi için, kişilere ait kişilerin ırkına, etnik kökenine, siyasi düşüncelerine, felsefi inançlarına, dinine, mezhebine veya diğer inançlarına, kılık ve kıyafetine, dernek, vakıf ya da sendika üyeliğine, ceza mahkûmiyetine ve hakkında uygulanan güvenlik tedbirlerine veya biyometrik ve genetik özelliklerine dair bir veri olması, bu verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceğine dair bir hükmün kanunlarda açıkça öngörülmesi, bu verilerin işlenmesine dair KVKK tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınmış olması ve ayrıca yukarıda bahsetmiş olduğumuz özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde uyulması gereken ilkelere de ayrıca uyulmuş olması gerekmektedir.

6698 sayılı Kanun lafzında sağlık ve cinsel hayata dair veriler dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin “kanunlarda öngörülmesi” halinde açık rıza aranmaksızın işlenebilmesi ifade edilmekle, kanunun tasarı metninde, bu verilerin ancak kanunlarda “açıkça” öngörülen hallerde işlenebileceği ifade edilmektedir. Kanaatimizce, kanun koyucu burada bilinçli olmaksızın bir ifade hatasına düşmüştür. Zira “kanunlarda öngörülmesi” halinde sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenebilmesini öngören 6698 sayılı Kanun, genel nitelikli kişisel veriler bakımından, bu verilerin kanunlarda “açıkça” öngörülmesi halinde işlenebileceğini düzenlemiştir. Bu kapsamda özel nitelikli kişisel verilerin diğer verilerden daha sıkı korumaya ihtiyacı olduğu gerçeğinden ve kanunun gerekçesinden hareketle bu verilerin kişilerin açık rızası aranmaksızın işlenebilmesi hükmünün kanunla “açık” bir hükümle düzenlenmesi gerektiğini ancak kanun lafzında açıkça “kanunlarda açıkça öngörülme” hususu ihdas edilmemiş olsa dahi, sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel veriler bakımından ilgilinin açık rızası aranmaksızın gerçekleşen işleme faaliyetinin ancak bu işlemenin “kanunlarda açıkça öngörülmesi” halinde hukuka uygun kabul edilebileceğini ifade etmek gerekir.

Ayrıca burada kanunda aranan “açıkça öngörülme” unsurunun neyi kapsadığını da tartışmak gerekir. Öyle ki, sağlık ve cinsel hayata dair veriler dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebilmesi bakımından,

kanunlarda açıkça öngörülmesi gereken ifade “açık rıza aranmaksızın ilgili verilerin işlenebileceği” midir, yoksa açık rıza aranmadığından bahsetmeksizin, “yalnızca ilgili verilerin işlenebileceği” midir, bu sorunun da aydınlatılması gerekir. Kanaatimizce burada, kanunlarda yalnızca, ilgili verilerin işlenebileceği hususunun açıkça düzenlenmesini yeterli sayarsak, özel nitelikli kişisel verilere ayrılan ayrıcalıklı korumanın hiçbir anlamı kalmayacaktır. Bu nedenle, sağlık ve cinsel hayata dair veriler dışındaki özel nitelikli kişisel veriler bakımından, kanunlarda yer alan düzenlemelerin “açık rıza aranmaksızın” işlenebileceği hususunu açıkça ifade ederek, verilerin işlenmesine açıkça cevaz vermesi aranacaktır.

Ayrıca 6698 sayılı Kanun ile ihdas edilen, sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli verilerin kanunlarda açıkça öngörülmesi halinde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilmesi hükmünü haiz düzenlemedeki “kanun” kavramından ne anlaşılması gerektiğini de incelemek gerekir. 6698 sayılı Kanun’da, “kanun” kavramı kullanılmakla, ilk görüşte yalnızca kanunlarda yer alan düzenlemelerin özel nitelikli kişisel verilere dair işleme yasağını ortadan kaldıracabileceği düşünülebilir ise de 1982 Anayasasının 90’ıncı maddesi gereğince, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar, ilga edilmeden evvel Anayasanın 91’inci maddesi gereğince düzenlenen ve onanan kanun hükmünde kararnameler ile Olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri de normlar hiyerarşisinde kanunlarla aynı basamakta olup, bu düzenlemeler kapsamında yapılan veri işleme faaliyetlerinin de “kanunla öngörülme” şartını karşılayacağını ifade etmek gerekir. Kanunla açıkça öngörülmesi halinde sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenmesi hali, kapsama alanı geniş bir istisnadır. Mevzuatın çeşitli alanlarında olmak üzere, sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler dışında özel nitelikli kişisel veri teşkil edebilecek birçok verinin, veri sahiplerinin rızası aranmaksızın işlenebileceği birçok hal düzenlenmiştir. Bu anlamda bu istisnaları haiz düzenlemelerinin kapsamının, özel nitelikli kişisel verilerin ayrıcalıklı bir korumaya sahip olması gerektiği mülahazasından hareketle dar yorumlanması gerektiğini de ayrıca ifade etmek gerekir.

6698 sayılı Kanun, özel nitelikli kişisel verilerin türü fark etmeksizin, ilgilinin açık rızası gereksin veya gerekmesin genel bir şart olarak bu verilerin ancak KVKK

tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması dahilinde işlenebileceğini ifade etmektedir. Bu önlemler KVKK tarafından alınan 31/01/2018 Tarihli ve 2018/10 sayılı karar ile çalışanlara yönelik, verilerin bulunduğu ortamlara yönelik olmak üzere tüm varyasyonlar düşünölmek suretiyle belirlenmiştir. Buna göre özel nitelikli kişisel verilerin hukuka uygun işlendiğinden bahsedilebilmesi için öncelikle özel nitelikli kişisel veriler için veri sorumluları tarafından bir güvenlik politikası belirlenmesi gerekmektedir. Veri sorumlularının çalışanlarına yönelik ise, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi süreçlerinde yer alan çalışanlara düzenli olarak eğitim verilmesi, çalışanlar ve veri sorumluları arasında gizlilik sözleşmeleri akdedilmesi, verilere erişim yetkisine sahip kullanıcıların, yetki kapsam ve sürelerinin belirlenmesi, çalışanlara yönelik, periyodik olarak yetki kontrolleri gerçekleştirilmesi, görevleri sona eren veya değişikliğe uğrayan çalışanların yetkilerinin kaldırılması gerekmektedir. Şayet özel nitelikli kişisel veriler elektronik ortamda işleniyorsa, bu ortamda işlenen özel nitelikli kişisel veriler için, verilerin kriptografik yöntemler kullanılarak muhafaza edilmesi, kriptografik yöntemlerde kullanılan kriptografik anahtarların güvenli ve farklı ortamlarda tutulması, veriler üzerinde gerçekleştirilen tüm hareketlerin işlem kayıtlarının güvenli olarak kayıt altına alınması, verilerin bulunduğu ortamlara ait güvenlik denetimlerinin sağlanması, yazılım aracılığıyla erişilen verilerde yazılıma ilişkin güvenlik kontrollerinin yapılması ve uzaktan erişim yapılan verilerde en az iki kademeli kimlik doğrulama sisteminin kullanılması gerekmektedir. Şayet özel nitelikli kişisel veriler fiziksel ortamda işleniyorsa, bu ortamda işlenen özel nitelikli kişisel veriler için, verilerin bulunduğu ortamın niteliğine göre yeterli güvenlik önlemlerinin alındığından emin olunması, bu ortamların fiziksel güvenliğinin sağlanarak yetkisiz giriş ve çıkışların engellenmesi gerekmektedir. Şayet özel nitelikli kişisel veriler aktarılacaksa ve verilerin e-posta yoluyla aktarılması gerekiyorsa, verilerin şifreli olarak kurumsal e-posta adresiyle veya Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) hesabı kullanılarak aktarılması; veriler taşınabilir bellek, CD, DVD gibi ortamlar yoluyla aktarılıyorsa, verilerin kriptografik yöntemlerle şifrelenmesi ve kriptografik anahtarların farklı ortamda tutulması; veriler farklı fiziksel ortamlardaki sunucular arasında aktarılacaksa, sunucular arasında VPN kullanarak veya sFTP yöntemiyle veri aktarımının gerçekleştirilmesi, verilerin kâğıt ortamı yoluyla aktarımı gerekiyorsa evrakın çalınması, kaybolması ya da yetkisiz kişiler tarafından görülmesi

gibi risklere karşı gerekli önlemlerin alınması ve evrakın “gizlilik dereceli belgeler” formunda gönderilmesi gerekmektedir. KVKK belirlediği yeterli önlemlere ek, özel nitelikli kişisel verilerin hukuka uygun işlendiğinin kabulü için, internet sitesinde yayımladığı Kişisel Veri Güvenliği Rehberi’nde belirtilen uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik teknik ve idari tedbirlerin de dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. KVKK tarafından belirlenen bu önlemler, veri güvenliğinin ve özellikle özel nitelikli kişisel verilerin evveliyatla ve ehemmiyetle korunmasının sağlanması bakımından oldukça önemli olup, önlemin alınmadığı yerde mevzuatla veri korumanın kabulünün hiçbir anlam ifade etmeyeceğini ayrıca belirtmek gerekir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, 95/46 sayılı Direktif esas alınmak suretiyle ihdas edilen 6698 sayılı Kanun, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından 95/46 sayılı Direktif’ten farklı düzenlemeleri haizdir. Şöyle ki Direktif açısından da 6698 sayılı Kanun’da olduğu gibi, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi kural olarak yasak olmakla birlikte, Direktifin 8’inci madde hükmü gereği bu yasağın, ilgili kişinin açık rızası ile işlemeye onay vermesi, veri işlemenin, veri sorumlusunun iş hukukundan kaynaklanan yükümlülükleri ve özel haklarını yerine getirmesi bakımından zorunlu olması, veri işlemenin, ilgili kişinin rızasını vermesinin fiziksel veya yasal olarak mümkün olmadığı bir durumda, ilgili kişinin veya başka bir kişinin hayati menfaatlerini korumak bakımından gerekli olması, veri işlemenin, ilgili kişinin verilerinin onun rızası olmaksızın üçüncü şahıslara açıklanmaması, işlemenin amaca bağlı gerçekleştirilmesi, gerekli tedbirlerin alınması ve verilerin ilgili kurum, kuruluş üyeleri veya ilgili kişilerle ilgili olması koşullarıyla, bir vakıf, dernek veya siyasi, felsefi, dini veya ticaret birliği amaçlı başka bir kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından meşru faaliyetler kapsamında işlenmesi, veri işlemenin, ilgili kişi tarafından açıkça kamuya duyurulan verilere ilişkin olması ya da ilgili kişinin kanuni haklarının tesisi, yerine getirilmesi veya savunulması için gerekli olması, sağlık hizmetlerinin yönetimi, bakım veya tedavinin sağlanması, tıbbi teşhis, koruyucu hekimlik amaçları için veri işlemenin gerekli olduğu yerde, sır saklama yükümlülüğüne sahip kişi veya kuruluşlar tarafından verilerin işlenmesi hallerinde kalkacağı düzenlenmiştir.

Ancak 95/46 sayılı Direktif ile düzenlenen özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rıza hariç olmak üzere işlemeye mahal veren diğer hallerden, 6698

sayılı Kanun'un özel nitelikli kişisel verileri düzenleyen 6'ncı maddesi kapsamına yalnızca, sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli veriler bakımından, kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından verilerin işlenmesi hali alınmıştır. Geri kalan düzenlenmeyen bazı hususlar ise, 6698 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi ile genel nitelikli kişisel veriler bakımından düzenlenmiştir.

Öyle ki, 6698 sayılı Kanun'un genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine dair esasları düzenleyen 5'inci madde hükmü gereğince, kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemeyecek olmakla birlikte, veri işlemenin kanunlarda açıkça öngörülmesi, fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için veri işlemenin zorunlu olması, bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması, veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için veri işlemenin zorunlu olması, işlenecek verinin, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması, bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması veya ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması hallerinde bu veriler ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Bu nedenle 6698 sayılı Kanun kapsamında, genel nitelikli kişisel veriler bakımından, ilgilinin açık rızası olmaksızın verilerin işlenebileceği halleri düzenleyen hükümlerin, özel nitelikli veriler bakımından uygulama alanı bulup bulamayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda kanaatimizce 6698 sayılı Kanun özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği halleri ayrı bir madde ve başlık altında ihdas etmekle, bu halleri, genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği halleri düzenleyen kanunun 5'inci maddesindeki düzenlemeden ayırık tutmuştur. Dolayısıyla kanunun genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği halleri düzenleyen 5'inci maddesi, özel nitelikli kişisel veriler

bakımından, kanunun lafzı itibariyle kural olarak uygulama alanı bulmayacaktır. Ancak bu hususta her somut olay bakımından ayrı bir değerlendirme yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Şöyle ki, örneğin, genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenebileceği hallerden birinin mevzu bahis olduğu bir veri işleme hadisesinde, doğrudan ilgili veri işleme faaliyetinin hukuka aykırı olduğu mütalaasında bulunulmayıp, bu hususta, ilgili veri işlemenin kanunun 6'ncı maddesinde sayılan hallerden birine girip girmediği takdir edilmelidir.

Genel nitelikli kişisel verilerin ve sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenebileceği hallerden olan “kanunlarda öngörülme” istisnası hususunda özel bir değerlendirmede bulunmak gerekir. Kanaatimizce kanun koyucu burada, sağlık ve cinsel hayata dair verilerin kanunlarda öngörülmesi halinde dahi ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenemeyeceğini düzenlemekle yanlış bir tutumda bulunmuştur. Zira kanunlarda öngörülen bir hususa dayanarak veri işleyen kişinin hukuka aykırı davrandığını iddia etmek oldukça güç olacaktır. Bu nedenle kanaatimizce yapılacak bir tadille, diğer özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilmesine olanak veren “kanunlarda öngörülme” istisnasının sağlık ve cinsel hayata dair özel nitelikli kişisel veriler bakımından da düzenlenmesi gerekmektedir.

Genel nitelikli kişisel verilerin, “ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş bir veri olması” halinde, bu verilerin ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenebileceği istisnası hususunda da özel bir değerlendirmede bulunmak gerekir. 6698 sayılı Kanun uyarınca, bir genel nitelikli kişisel veri, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş ise, artık bu veri ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Genel nitelikli kişisel veriler bakımından düzenlenen bu hüküm, özel nitelikli kişisel veriler bakımından düzenlenmemiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, daha önce de ifade ettiğimiz üzere, 6698 sayılı Kanun'da 95/46 sayılı Direktif'ten farklı olarak hem genel hem de özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için kural olarak ilgilinin açık rızası aranmaktadır. Yani kanun, Direktif'ten farklı olarak her iki tür verinin işlenmesi için de “açık rıza”yı aramaktadır. Dolayısıyla zımni rıza, her iki tür veri bakımından da kabul görmemektedir. Bu kapsamda kanaatimizce, bir kişi verilerini kendisi alenileştiriyorsa, esasında bu verilerin işlenmesine rıza vermiş sayılabilir. Adalet

komisyonunun tasarı metninde belirttiği “Çünkü ilgili kişi tarafından alenileştirilen ve böylelikle herkes tarafından bilinebilecek hale gelen bu tür verilerin işlenmesinde, korunması gereken hukuki yararın ortadan kalktığı kabul edilmektedir” ifadeleri ve genel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebileceği bu halin 95/46 sayılı Direktif’in 8/2-e bent hükmü gereği hassas (özel nitelikli) veriler yönünden de kabulü bu savımızı desteklemektedir. Ancak devamla belirtmek gerekir ki, bu hükmün özel nitelikli kişisel veriler bakımından uygulanabilmesi, ilgilinin açık rızası ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu suretle yine de açık rızanın unsurları her somut olay bakımından aranmalı, böylelikle hem genel nitelikli hem de özel nitelikli veriler bakımından bir kişinin verisini alenileştirmesinin tek başına bu verinin işlenmesine açık rıza gösterdiği anlamına gelmeyeceği de akılda bulundurularak, her somut olay bakımından ayrıca değerlendirmede bulunulmalı ve her hâlûkârda kişilerin temel hak ve özgürlüklerine en az zarar verecek yorum kabul edilmelidir.

6698 sayılı Kanun’un “İstisnalar” başlığını taşıyan 28’inci maddesinde kanun hükümlerinden ayırık tutulan haller düzenlenmiştir. İşbu maddenin birinci fıkrası gereğince, kanun hükümlerinin hiçbir şekilde uygulanmayacağı haller, ikinci fıkrası ile ise kanun hükümlerinin kısmen uygulanmayacağı haller düzenlenmiştir. İlgili hükmün çalışmamızı ilgilendiren birinci fıkra hükmü gereği, kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülöklere uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi, kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi, kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi, kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütölen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi ve kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi hallerinde kanun hükümleri

uygulanmayacaktır. Kanun hükmünün lafzından anlaşılacağı üzere, bu hükümler, veriler özel nitelikli kişisel veri olsun veya olmasın uygulama alanı bulacaktır. Bu nedenle ister ilgili kişinin açık rızası olsun, ister olmasın, kanunun 28/f.2 madde hükmünde sayılan bu haller varsa, artık ortada 6698 sayılı Kanun'a aykırı veri işlemekten söz edilemeyecektir. 6698 sayılı Kanun kapsamı dışında tutulan bu veri işleme hallerinin kapsamı oldukça geniş olduğundan, dar yorumlanmaları ve bu hallerin sınırlarının özel kanunlarla belirlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Hasılı, mevzuatımıza 1981 yılında 108 sayılı Sözleşme'nin imzalanmasıyla giren, yerini ancak 2016 yılında 6698 sayılı Kanun'un kabul edilmesiyle bulan kişisel verilerin korunması hukuku, çağımızı etkileyen ve gelecek çağları da etkileyecek olan önemli bir aydınlanmanın ürünüdür. 6698 sayılı Kanun henüz emekleme aşamasında olmakla birlikte elbette eksiklikleri olan bir kanundur. Ancak kişisel verilerin korunması bilinci, birçok büyük şirketin ve işletmenin, kanuna uygun güvenlik politikaları belirlemesi, KVKK'nın da bu kapsamda aydınlatıcı birçok rehber yayınlaması ile birlikte yavaş yavaş gelişmeye başlamıştır. Bu nispetle, mahkemeler ve KVKK, verdikleri kararlar ve geliştirdikleri içtihatlarla, bu alanda akademik çalışmalar yapan kesim ise bu alanda yapılması gereken değişiklikleri ve göz ardı edilen eksiklikleri muhataplarına bildirmekle, kişisel verilerin korunmasına dair inancın ve bilincin yerleşmesine yardımcı olacaktır.

BİBLİYOGRAFYA*

- Açıkgöz, Ali Nevzat: **“Gerekçeli-Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu”**, Van, 2005, (Çevrimiçi), <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/187.doc> 17 Şubat 2019.
- Akdağ, Hale: **“Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.
- Akdur, Recep: **Türkiye’de Sağlık Hizmetleri ve Avrupa Topluluğu Ülkeleri ile Kıyaslanması**, 3.Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2000.
- Akgül, Aydın: **“Kişisel Verilerin Korunması Açısından İdarenin Hukuki Sorumluluğu ve Yargısal Denetimi”**, Doktora Tezi, Kocaeli, 2013.
- Akın, Fethullah: **“İkinci Dünya Savaşı Sonrası Yenidünya Düzeni ve Türkiye”**, **İş ve Hayat Dergisi**, No:5, 2017, s.119-134, (Çevrimiçi), http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/56_i_kinci_dunya_savasi_sonrasi_yeni_dunya_duzeni_ve_t_urkiye.pdf 23 Şubat 2019.
- Aksoy, Hüseyin Can: **Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması**, 1.Bası, Ankara, Çakmak Yayınevi, 2010.

* Çalışmamızda soy isimleri aynı olan yazarlarımıza ait eserlere ilişkin tekrarlayan atıflarda, karışıklığa mahal vermemek adına; soy isimleri aynı olan yazar isimlerinden biri, “ismin baş harfi ve soy isim” olmak üzere; bir diğeri ise eserin bütününe olduğu gibi yalnızca “soy isim” olmak üzere kısaltılmıştır. Çalışmamızda, birden fazla eseri olan yazarlarımıza ait eserlere yapılan atıflarda ise karışıklığa mahal vermemek adına atıf; “yazar soy ismi, atıf yapılan eserin kısaltılmış adı” şeklinde kısaltılarak yapılmıştır.

Aktepe, Gökhan: “Limited Ortaklıklarda Ortakların ve Müdürlerin Sır Saklama Yükümlülüğü”, **GÜHFD**, C.XXI, No:3, 2017, s.137-166, (Çevrimiçi), http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/21_3_5.pdf 19 Mart 2019.

Akyol, Şener: **Know-How, Management, Joint Venture ve Büyük Çaplı İnşaat Sözleşmeleri**, II. Fasikül, İstanbul, AFA Matbaacılık, 1997.

Alp, Seda/Taştan, Nejat: “**Türkiye’de Irk veya Etnik Köken Temelinde Ayrımcılığın İzlenmesi Raporu:1 Ocak – 31 Temmuz 2010**”, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2011, (Çevrimiçi), https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/24/Irk_veya_Etnik_Koken_Izleme_Raporu.pdf 24 Şubat 2019.

Amory Winslow, Charles-Edward: “The Untilled Fields of Public Health”, **Science**, C.LI, No:1306, 1920, s.23-33, (Çevrimiçi), <http://www.helmut-brand.eu/app/download/5807681647/Winslow+Def+of+Public+Health+1920.pdf> 23 Mart 2019.

Anı, Nevzat Ali: “**Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

Article 29 Data Protection Working Party:

“**Advice Paper on Special Categories of Data (sensitive data)**”, 4 Nisan 2011, (Çevrimiçi), <https://www.pdpjournals.com/docs/88417.pdf> 23

Şubat 2019, (**Article 29 Data Protection Working Party, Sensitive Data**).

Article 29 Data
Protection Working
Party:

“Opinion 03/2013 on Purpose Limitation”, 2 Nisan 2013, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf 3 Mart 2019, (**Article 29 Data Protection Working Party, Purpose Limitation**).

Article 29 Data
Protection Working
Party:

“Opinion 4/2007 on the Concept Of Personal Data”, 20 Haziran 2007, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf 16 Şubat 2019 (**Article 29 Data Protection Working Party, Personal Data**).

Article 29 Data
Protection Working
Party:

“Opinion 2/2009 on the Protection of Children's Personal Data (General Guidelines and the special case of schools)”, 11 Şubat 2009, (Çevrimiçi), <https://www.garanteprivacy.it/documents/10160/10704/1619292>, 2 Mart 2019, (**Article 29 Data Protection Working Party, Children’s Personal Data**).

Article 29 Data
Protection Working
Party:

“Opinion 06/2014 on the Notion of Legitimate Interests of the Data Controller Under Article 7 of

Directive 95/46/EC", 9 Nisan 2014, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_en.pdf 30 Mart 2019, (**Article 29 Data Protection Working Party, Legitimate Interests**).

Article 29 Data
Protection Working
Party:

"Opinion 15/2011 on the Definition Of Consent", 13 Temmuz 2011, (Çevrimiçi), http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/index_en.htm 10 Mart 2019, (**Article 29 Data Protection Working Party, Consent**).

Artuk, Mehmet Emin/
Alşahin, Mehmet
Emin:

"Hapis Cezalarının ve Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi (Historical Evolution Of Prison Sentences And Prisons)", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi: Mehmet Akif Aydın'a Armağan**, C. XXI, No: 2, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/272845> 16 Şubat 2019, s.145-185.

Atak, Songül:

"Avrupa Konseyi'nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler", **TBB Dergisi**, No:87, 2010, s.90-120, (Çevrimiçi), <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-87-606> 17 Mart 2019.

Avcı Braun, Cihan:

"Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza", **YÜHFD**, C.XV, No:1, 2018, s.13-33, (Çevrimiçi)

http://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergi_si_v.14.pdf 11 Şubat 2019.

Avcıoğlu, Nur Halet:

“Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması Hakkı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2018.

Aydın, Alperen
Mehmet:

“Public Health, Human Capital And Economic Growth:The Case Of Turkey”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Ayhan, Ufuk:

Metropol Alanlarda Kamu Güvenliği, Ankara, Kripto Yayınları, 2008, s.125-130.

Ayözger, Ayşe Çiğdem:

“Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin Korunması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2016.

Azevedo Cunha, Mario
Viola de:

Market Integration Through Data Protection:An Analysis of the Insurance and Financial Industries in the EU, Ed. Pompeu Casanovas, Giovanni Sartor, Law, Governance and Technology Series, C.IX, Dordrecht, Springer Science+Business Media, 2013

Bąkowski, Piotr/
Voronova, Sofija:

“The Proposed EU Passenger Name Records (PNR) Directive Revived in The New Security Context”, European Parliamentary Research Service, 2015, (Çevrimiçi),
<http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing->

[554215-The-EU-PNR-Proposal-FINAL.pdf](#) 6 Mayıs 2019.

Basan, Nuri Mehmet/

Bilir, Nazmi: “Koruyucu Sağlık Hizmetlerinde Önleme Çelişkisi ve Nedenleri”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, C.XV, No:1, 2016, s.44-50, (Çevrimiçi), <https://docplayer.biz.tr/50144710-Koruyucu-saglik-hizmetlerinde-onleme-celiskisi-ve-nedenleri.html> 23 Mart 2019.

Başalp, Nilgün:

“Avrupa Birliği Veri Koruması Genel Regülasyonu'nun Temel Yenilikleri”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.XXI, No:1, 2015, s.77-106, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/271091> 17 Şubat 2019, (Başalp, Regülasyon).

Başalp, Nilgün:

Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, (Başalp, Kişisel Veriler).

Başer Doğan, Zehra:

Türk ve Alman Hukukunda Denetçinin Sır Saklama Yükümlülüğü, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.

Birtek, Fatih:

Ceza Hukuku (Genel Hükümler) Temel Bilgiler, 6.Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.

Blaut, J. M.:

The Theory Of Cultural Racism”, **Antipode**, C. XXIV, No:4, 1992, s. 289-299, (Çevrimiçi), <https://pdfs.semanticscholar.org/1949/91a962c43283c5f5ab719e9f01b32ec38762.pdf> 24 Şubat 2019.

- Bowser, Benjamin P.: “Racism: Origin and Theory”, **Journal of Black Studies**, C. XLVIII, No:6, 2017, s.572–590, (Çevrimiçi), https://www.researchgate.net/publication/315964177_Racism-Origin-and-Theory 24 Şubat 2019.
- Boz, Ahmet: “**Kişisel Verilerin Korunması: Türkiye, ABD ve AB Örnekleri**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014
- Bridle, James: “**Opinion: Data isn’t the New Oil — It’s the New Nuclear Power**”, (Çevrimiçi) <https://ideas.ted.com/opinion-data-isnt-the-new-oil-its-the-new-nuclear-power/>, 16 Şubat 2019.
- Bundesdatenschutzgesetz (BDSG): “Federal Data Protection Act”, **Federal Law Gazette I**, 30 Haziran 2017, (Çevrimiçi) https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bdsch/englisch_bdsch.pdf 24 Şubat 2019.
- Canadian Institute for Health Information: “**The Health Indicators Project Report From the Third Consensus Conference on Health Indicators**”, Ottawa, 2009, (Çevrimiçi), https://secure.cihi.ca/free_products/82-230-XWE_e.PDF 23 Mart 2019.
- Caso, Roberto/Ducato, Rossana: “Opening Research Biobanks: An Overview”, **Comparative Issues in the Governance of Research Biobanks: Property, Privacy, Intellectual Property and the Role of Technology**, Ed. Giovanni Pascuzzi,

Umberto Izzo, Matteo Macilotti, Berlin, Springer-Verlag, 2013, s.209-222.

Cebecioğlu, Ethem: “Hallac-ı Mansur”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. XXX, No:1, 1988, s.329-350, (Çevrimiçi), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/774/9890.pdf> 25 Şubat 2019.

Chatterji, Somnath v.d.: “**The Conceptual Basis For Measuring And Reporting On Health**”, World Health Organization: Global Programme on Evidence for Health Policy Discussion, No:45, 2002, (Çevrimiçi), <https://www.who.int/healthinfo/paper45.pdf> 23 Mart 2019.

Childs, Alfred W.: “The Functions of Medical Care”, **Public Health Reports**, C. XC, No:1, 1975, s.10-14, (Çevrimiçi), <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1434713/pdf/pubhealthrep00162-0012.pdf> 23 Mart 2019.

Clarke, E.A.: “What is Preventive Medicine?”, **Official Publication of The College of Family Physicians of Canada**, C.XX, No:11, 1974, s.65-68, (Çevrimiçi), <https://europepmc.org/backend/ptpmcrender.fcgi?accid=PMC2274388&blobtype=pdf> 23 Mart 2019.

CNIL: “**Loi Informatique Et Libertes Act**”, 6 Ocak 1978, (Çevrimiçi) <https://www.cnil.fr/sites/default/files/typo/document/Act78-17VA.pdf> 24 Şubat 2019 (CNIL, Informatique).

CNIL: “**Blockchain And The GDPR: Solutions For A Responsible Use of the Blockchain In The Context**

- Of Personal Data”, 6 Kasım 2018,**
<https://www.cnil.fr/en/blockchain-and-gdpr-solutions-responsible-use-blockchain-context-personal-data> 16
Şubat 2019, (CNIL, Blockchain)
- Council Of Europe: **“Additional Protocol to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data Regarding Supervisory Authorities and Transborder Data Flows”,**
Strasbourg, 8 Kasım 2001, (Çevrimiçi),
<https://rm.coe.int/1680080626> 17 Şubat 2019,
(Council of Europe, Additional Protocol).
- Council of Europe: **“Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data”,**
Strasbourg, 28 Ocak 1981, (Çevrimiçi),
<https://rm.coe.int/1680078b37> 17 Şubat 2019,
(Council of Europe, Convention).
- Council of Europe: **“European Convention on Human Rights”,**
Strasbourg, (Çevrimiçi),
https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_EN_G.pdf, 17 Şubat 2019, (Council of Europe, Human Rights).
- Council of Europe: **“Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine”,** Oviedo, 04 Nisan 1997, (Çevrimiçi),
<https://rm.coe.int/168007cf98> 27 Şubat 2019, (Council of Europe, Biomedicine).

Çağatay, Neşet/
Çubukçu, İbrahim
Agâh:

İslâm Mezhepleri Tarihi, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1985.

Çakıroğlu, Maral:

“Hekimin Borçlarından Özel Olarak Sır Saklama Borcu”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XII, No:2, 2010, s. 159-181, (Çevrimiçi), <http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/dergimiz12-2/maralcakiroglu+159-181.pdf> 18 Mart 2019.

Çalışma Genel
Müdürlüğü:

“Çalışma Hayatı İstatistikleri”, 2017, (Çevrimiçi) https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/3302/calisma_hayati_2017.pdf 26 Şubat 2019.

Çekin, Mesut Serdar:

Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 1.Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., 2018.

Davis, Jeffrey:

“Belts and Suspenders: Diversity in Information Technology Security”, **Information Security Management Handbook**, Ed. Harold F. Tipton, Micki Krause, 6.baskı, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2007, s.95-103.

Dedeoğlu, Gözde:

“Gözetleme, Mahremiyet ve İnsan Onuru”, **TBD Bilişim Dergisi**, No:89, 2004, (Çevrimiçi), https://www.academia.edu/10003353/G%C3%96ZETLEME_MAHREM%C4%B0YET_ve_%C4%B0NSA_N_ONURU 16 Şubat 2019.

Demir, Durmuş Ali/
Pak, Namık Kemal:

“Büyük Patlama ve Evrenin Genişlemesi”, **Bilim ve**

Ütopya Dergisi, No:195, 2010, s.16-21 (Çevrimiçi),
<http://www.physics.metu.edu.tr/uploads/Admission.ADM-146/6-BB-EvrenGenisl-BilUt195-ey10.pdf> 14
Nisan 2019.

Deniz, Taşkın/ Zengin,
Nilüfer:

“Avrupa’da Basın ve Medya Haberlerinde Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı ve Türkiye Turizmine Etkisi”,
Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, C.I, No:12018, s.5-15, (Çevrimiçi),
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/464968> ,
24 Şubat 2019.

Devlet Denetleme
Kurulu (DDK):

“**Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Durum Değerlendirmesi ile Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Gerçekleştirilen Denetim Çalışmaları- Denetleme Raporu**”, No:3, 27 Kasım 2013, (Çevrimiçi),
http://www.kisiselsaglikverileri.org/icerik/dosyalar/denetleme_rpr.pdf 24 Mart 2019.

Dinkci, Fatih:

“**Kişisel Verilerin Korunmasında Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye Örneği**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2014.

DLA Piper:

“**Data Protection Laws of The World**”, 2017, (Çevrimiçi),
<https://www.thebackgroundinvestigator.com/file/Data-Protection-Full.pdf> 24 Şubat 2019.

Donay, Süheyl:

Meslek Sırrının Açıklanması Suçu, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti., İstanbul, 1978.

Doruktekin, Kemal:

“**Banka Sırrı Kavramı Yönünden Bankalarda Sır**

Saklama Yükümlülüğü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

Dural, Mustafa/ Öğüz,
Tufan:

Türk Özel Hukuku: Kişiler Hukuku, 2 c., 19.Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018.

Dülger, Murat Volkan:

Bilişim, Kişisel Verilerin Korunması ve İnternet İletişimi Mevzuatı, 4.Baskı, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2018, **(Dülger, Bilişim).**

Dülger, Murat Volkan:

Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul, Hukuk Akademisi, 2019, **(Dülger, Kişisel Veriler).**

Dülger, Murat Volkan:

“Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.III, No:2, 2016, s.101-167, (Çevrimiçi), http://www.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/hukuk_dergisi/murat_dulger_2016_2.pdf 16 Şubat 2019, **(Dülger, TCK).**

Equality and Human
Rights Commission:

“Employment Statutory Code of Practice: Equality Act 2010 Code of Practice”, Birleşik Krallık, 2011, (Çevrimiçi), <https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/employercode.pdf> 25 Şubat 2019

Erbaş, Rahime:

Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirme

Yükümlülüğü, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi Yayını, No:4, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., 2015.

Erdoğan, Göksu Hazar:

“Bilgi Güvenliği, Kişisel Verilerin Korunması ve Biyometrik Verilerin İşlenmesine İlişkin Öneriler”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017.

Erdoğan, Şemsettin/

Deligöz, Ergün:

“Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği”, **Savunma Bilimleri Dergisi**, C.XIV, No:1, Mayıs 2015, (Çevrimiçi), http://www.kho.edu.tr/akademik/enstitu/Alp_SAVBE_N_dergi/141/2.pdf 25 Şubat 2019, s.5-37.

Erem, Faruk:

“Ceza Hukukunda Meslek Sır”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.I, No:1, 1943, s.35-72, (Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/213/1753.pdf> 17 Mart 2019, (Erem, Meslek Sır).

Erem, Faruk:

Hürriyet ve Suç, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1952, (Erem, Hürriyet).

Eren, Fikret:

Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 6.Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.

Erhan, Çağrı:

“Avrupa'nın İntiharı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Temel Sorunlar”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.LI, No:1, 1996, s.259-273, (Çevrimiçi), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/476/5517.pdf> 23 Şubat 2019.

Ersoy, Uğur:

“Bir İnsan Hakları Kavramı Olarak Kişisel

European Council
Committee Of
Ministers:

Verilerin Korunması", Yayınlanmamış Yüksek
Lisans Tezi, Ankara, 2009.

"Recommendation No. R (97) 5 On The Protection
Of Medical Data", s.26-32, (Çevrimiçi),
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804f0ed0> 27 Şubat 2019, **(European Council Committee of Ministers, Medical Data).**

European Council
Committee of
Ministers:

**"Recommendation No. R(2000)21 on the Freedom
of Exercise of the Profession of Lawyer"**, 2000,
(Çevrimiçi),
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804d0fc8> 17 Mart 2019, **(European Council Committee Of Ministers, Profession of Lawyer).**

European Union
Agency for
Fundamental Rights/
Council of Europe:

Handbook on European Data Protection Law,
Lüksemburg, Publications Office of the European
Union, 2018, **(European Union Agency for
Fundamental Rights/ Council of Europe,
Handbook).**

European Union
Agency for
Fundamental Rights:

"Working Definition Of Antisemitism", (Çevrimiçi),

<https://fra.europa.eu/fraWebsite/material/pub/AS/AS-WorkingDefinition-draft.pdf> 4 Mart 2019.

European Union:

“Charter Of Fundamental Rights Of The European Union”, Official Journal of the European Communities, No: C 364/1, 18 Aralık 2000, (Çevrimiçi),
http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
17 Şubat 2019.

Farkas, Lilla:

“The Meaning of Racial or Ethnic Origin in EU Law: Between Stereotypes and Identities”, European Commission, Brüksel, 2017, (Çevrimiçi),
https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?action=display&doc_id=43228 24 Şubat 2019

Fischer, Philipp E.:

“Data Protection Audit: The German Experience”, **Beyond Data Protection: Strategic Case Studies and Practical Guidance**, Ed. Noriswadi Ismail/ Edwin Lee Yong Cieh, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2013, s.233-259.

Fişek, Nusret:

“Sağlık Hizmetleri ve İşçi Sağlığı Ailelerinin Sağlık Sorunları”, Modern Yönetim Semineri, Türk-İş Yayınları, No:144, 1982, (Çevrimiçi),
http://www.ttb.org.tr/n_fisek/kitap_1/33.html#_ftn1
23 Mart 2019.

Francis, Leslie P./

Francis, John G.:

Privacy What Everyone Needs to Know, New York, Oxford University Press, 2017.

Fritsch, Clara:

“Data Processing in Employment Relations; Impacts of

the European General Data Protection Regulation Focusing on the Data Protection Officer at the Worksite”, **Reforming European Data Protection Law**, Ed. Serge Gutwirth, Ronald Leenes, Paul de Hert, C. XX, Law, Governance and Technology Series: Issues in Privacy and Data Protection, Dordrecht, Springer Science+Business Media, 2015.

Gove, Ronald A.: “Fundamentals of Cryptography and Encryption”, **Information Security Management Handbook**, Ed. Harold F. Tipton/ Micki Krause, 6.baskı, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2007, s. 1095–1114.

Gözler, Kemal: **Hukuka Giriş**, 15.Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2019.

Grubman, James: “Privacy vs. Secrecy”, **More Than Money Journal**, No:28, 2001, (Çevrimiçi), <http://www.jamesgrubman.com/sites/default/files/Privacy-v-Secrecy.pdf> 17 Mart 2019.

Güner, Umut vd.: “Türkiye’de Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılığın İzlenmesi Raporu: 1 Ocak – 30 Haziran 2010”, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2011, (Çevrimiçi), https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/24/Cinsel_Yonelim_veya_Cinsiyet_Kimligi_Izleme_Raporu.pdf 2 Mart 2019.

Günergök, Özcan: “Avukatın Sır Saklama Yükümlülüğü”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.VII, No:1-2, 2003, s.655-667, (Çevrimiçi),

<http://hukukdergi.erzincan.edu.tr/avukatin-sir-saklama-yukumulugu-dr-ozcan-gunergok/> 17 Mart 2019.

Gür, İkbâl: **“Kişisel Verilerin Korunması Hususunda Ab İle Abd Arasında Çıkan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

Güven, Bilhan, (Güven, B.): **“Hasta Bilgilerinin Gizliliği Prensibi”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

Güven, Vesile: **Sağlık Hukukunda Tıbbi Kayıtların Tutulmasından ve Saklanmasıyla Doğan Sorumluluk**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.

Hakeri, Hakan: **Tıp Hukuku**, 15.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.

Henkoğlu, Türkay: **“Hassas Bilgi Varlıklarının ve Kişisel Verilerin Hukuksal Düzenlemeler ile Korunması ve Bu Kapsamda Üniversiteler İçin Bilgi Güvenliği Politikasının Geliştirilmesi”**, Doktora Tezi, Ankara, 2015.

Henkoğlu, Türkay/ Yılmaz, Bülent: **“Avrupa Birliği (AB) Bilgi Güvenliği Politikaları - European Union (EU) Information Security Policies”**, **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**, C.XXVII, No:3, 2013, s. 451-471, (Çevrimiçi), <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/384/377>, 17 Şubat 2019.

Hergenç, Hayriye
İlknur:

“Kamu Sağlığı Enformasyonu (Bilgisi) ve Sağlık İletişiminin, Sağlık Okuryazarlığı Üzerine Etkileri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

Herring, Jonathan:

Medical Law and Ethics, 5. Baskı, Birleşik Krallık, Oxford University Press, 2014.

Hippokrates:

“Hipokrat Yemini”, Çev. İlyas Altuner, **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, No:7, 2015, s.1-7, (Çevrimiçi), https://www.academia.edu/attachments/39030684/download_file?st=MTU1NDk2ODU1Miw1LjQ3LjU2LjEyNiwxMDc5OTM2NDU%3D&s=swp-toolbar 2 Mart 2019.

Huber, Machteld v.d.:

“How Should We Define Health?”, **British Medical Journal**, No:343, 26 Temmuz 2011, s.1-3, (Çevrimiçi), https://openresearch-repository.anu.edu.au/bitstream/1885/17067/1/01_Huber_How_should_we_define_he_2011.pdf 23 Mart 2019.

Information
Commissioner’s Office
(ICO):

“Big Data, Artificial Intelligence, Machine Learning And Data Protection”, (Çevrimiçi), <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/2013559/big-data-ai-ml-and-data-protection.pdf> 16 Şubat 2019, (ICO, Big Data).

Information
Commissioner’s
Office(ICO):

“Guide to the General Data Protection Regulation

(GDPR)", 2 Ağustos 2018, <https://ico.org.uk/media/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr-1-0.pdf> 5 Mayıs 2019, (ICO, GDPR).

Information

Commissioner's Office

(ICO):

"Guide to Data Protection", 07 Temmuz 2017, http://www.inf.ed.ac.uk/teaching/courses/pi/2017_2018/PDFs/guide-to-data-protection-2-9.pdf 16 Şubat 2019, (ICO, Guide).

Ismail, Noriswadi:

"Acclaiming Accountability. Preaching Best Practices", **Beyond Data Protection: Strategic Case Studies and Practical Guidance**, Ed. Noriswadi Ismail/ Edwin Lee Yong Cieh, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2013, s.125-134.

İstanbuluoğlu,

Hakan/Güleç, Mahir/

Oğur, Recai:

"Sağlık Hizmetlerinin Finansman Yöntemleri", **Dirim Tıp Gazetesi**, No:2, 2010, s.86-99, (Çevrimiçi), <https://docplayer.biz.tr/3705969-Saglik-hizmetlerinin-finansman-yontemleri.html> 24 Mart 2019.

Kandırılıoğlu, Pınar

Çağla:

"Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü", Doktora Tezi, İstanbul, 2010.

Karasu, Sinem:

Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009.

Kaya, Cemil:

"Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi", **İÜHFİM**, C.

LXIX, No:1-2, 2011, s. 317-334, (Çevrimiçi),
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/97634> 24
Şubat 2019.

Kaya, Emir, (Kaya, E.): **Hukuk Zihniyeti**, 3.Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2018.

Kaya, Mehmet Bedii/
Taştan, Furkan Güven: **Kişisel Veri Koruma Hukuku**, 1.Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., 2018.

Keser Berber, Leyla/
Lostar, Murat: **Bilişimde Biyometrik Yöntemler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006.

Kişisel Verileri
Koruma Kurumu
(KVKK): **“Kişisel Veri Güvenliği Rehberi (Teknik ve İdari Tedbirler)”**, Ankara, KVKK Yayınları, 2018, (Çevrimiçi),
https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/veri_guvenligi_rehberi.pdf 24 Mart 2019, (KVKK, Veri Güvenliği).

Kişisel Verileri
Koruma Kurumu
(KVKK): **“Kişisel Verilerin Korunması Alanında Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler”**, (Çevrimiçi),
<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4183/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Alaninda-Uluslararası-ve-Ulusal-Düzenlemeler> 17 Şubat 2019, (KVKK, Düzenlemeler).

Kişisel Verileri
Koruma Kurumu
(KVKK): **“Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve**

Uygulaması”, (Çevrimiçi),
<https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/K%C4%B0%C5%9E%C4%B0SEL%20VER%C4%B0LER%C4%B0N%20KORUNMASI%20KANUNU%20VE%20UYGULAMASI.pdf> 3 Mart 2019, (KVKK, Uygulama).

Koca, Salim: “Haçlı Seferleri Sebep ve Sonuçları Bakımından Nasıl Değerlendirilebilir?”, **Gazi Akademik Bakış Dergisi**, C.X, No:20, 2017, s.15-35, (Çevrimiçi),
<http://www.gaziakademikbakis.com/dosyalar/63a8e8e9-4652-4b6f-bfca-2fcef9d2ba74.pdf> 25 Şubat 2019.

Krehnke, David C.: “Corporate Governance”, **Information Security Management Handbook**, Ed. Harold F. Tipton, Micki Krause, 6.baskı, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2007, s. 35-44.

Küçük, Tevfik
Sönmez: “Kişisel Verilerin Korunması Hakkı Çerçevesinde Kamuya Açık Alanların Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Video Kamera Aracılığı İle Önleyici Amaçla İzlenmesi”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XV, No:1, 2018, s.49-87, (Çevrimiçi)
http://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf, 13 Şubat 2019.

Küzeci, Elif: **Kişisel Verilerin Korunması**, 3.Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2019, (Küzeci, Kişisel Veriler).

Küzeci, Elif: “Genetik Ayrımcılık Yasağı”, **YÜHFD**, C.XV, No:1, 2018, s.89-132, (Çevrimiçi)

http://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf 27 Şubat 2019, (Küzeci, Genetik).

Lambert, Paul B.: **The Data Protection Officer: Profession, Rules, and Role**, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2017, (Lambert, Data Protection Officer).

Lambert, Paul B.: **Understanding the New European Data Protection Rules**, New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2018, (Lambert, Data Protection Rules).

Mackenrodt, Mark-Oliver: “Personal Data After the Death of the Data Subject—Exploring Possible Features of a Holistic Approach”, **Personal Data in Competition, Consumer Protection and Intellectual Property Law Towards a Holistic Approach?**, Ed. Mor Bakhoun vd., MPI Studies on Intellectual Property and Competition Law, Almanya, © Springer-Verlag GmbH Germany Part of Springer Nature, 2018, s.273-302.

Mačėnaitė, Milda: “Protecting Children Online: Combining the Rationale and Rules of Personal Data Protection Law and Consumer Protection Law”, **Personal Data in Competition, Consumer Protection and Intellectual Property Law: Towards a Holistic Approach?**, Ed. Mor Bakhoun vd., MPI Studies on Intellectual Property and Competition Law, C.XXVIII, Almanya, Springer-Verlag, 2018, s.331-375.

Manav, A. Eda: “İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XIX**, No: 2, 2015, s.95-136, (Çevrimiçi),

http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_2_3.pdf 19 Mart 2019.

Mason, John: **“VPN Beginner’s Guide”**, 26 Şubat 2019, (Çevrimiçi), <https://thebestvpn.com/what-is-vpn-beginners-guide/> 30 Mart 2019.

Mello Jr., John P.: **“Cybercrime Diary: Who’s Hacked? List Of Q1 2018 Data Breaches And Cyberattacks”**, Sausalito California, 6 Nisan 2018, (Çevrimiçi), <https://cybersecurityventures.com/cybercrime-diary-whos-hacked-list-of-q1-2018-data-breaches-and-cyberattacks/> 24 Mart 2019.

Metin, Yüksel: **“Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı”**, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.LVII, No:4, 2002, s.35-63, (Çevrimiçi), http://politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/57/4/2_yuksel_metin.pdf 17 Şubat 2019.

Millî Eğitim Bakanlığı: **“Hasta ve Yaşlı Hizmetleri Tedavi Hizmetleri”**, Ankara, 2015, (Çevrimiçi), http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Hasta%20Bak%C4%B1m%20Hizmetleri.pdf 23 Mart 2019.

Mironenko Enerstvedt,
Olga:

Aviation Security, Privacy, Data Protection and Other Human Rights: Technologies and Legal Principles, 37 c., Law, Governance and Technology Series-Sub-series: Issues in Privacy and Data Protection, Norveç, Springer International Publishing, 2017.

National Academies of
Sciences, Engineering
and Medicine:

Improving Diagnosis in Health Care, Ed. Erin P. Balogh, Bryan T. Miller ve John R. Ball, Washington DC, The National Academies Press, 2015, (Çevrimiçi), <https://doi.org/10.17226/21794> 23 Mart 2019.

National Research
Council:

Biometric Recognition: Challenges and Opportunities, Ed. Joseph N. Pato/ Lynette I. Millett, Washington, DC, The National Academies Press, 2010, (Çevrimiçi), <https://dataprivacylab.org/TIP/2011sept/Biometric.pdf> 27 Şubat 2019.

Nippert-Eng,
Christena:

Islands of Privacy, Chicago and London, The University of Chicago Press Ltd., 2010.

Novick Lloyd F./
Morrow, Cynthia B.:

“Defining Public Health: Historical And Contemporary Developments”, **Public Health Administration: Principles For Population-Based Management**, Ed. Lloyd F. Novick, Glen P. Mays, Georges C. Benjamin, Jones and Bartlett Publishers, Sudbury, Mass, 2005, s.3-33.

Oğuzman, M.Kemal /
Barlas, Nami:

Medeni Hukuk, 24.Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.

Otacı, Cengiz:

Modernleşme Bağlamında Üç Din Üç Hukuk, Ankara, Hukab Yayınevi, 2013.

- Ömür, Rahmi Can: “Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması ve Hastanelerin Sorumluluğu”, **YÜHFD**, C.XV, No:1, 2018, s.133-180, (Çevrimiçi) http://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf 14 Şubat 2019.
- Özçetin, Selvi/
Balaban, Murat: **Sağlık Hukuku**, 2.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015.
- Özdemir, Ali,
(Özdemir, A.): ““Kamu Düzeni” ve “Kamu Güvenliği” Kavramlarına Analitik Bir Yaklaşım (Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkının Sınırlandırılması Örneği)”, **International Journal of Legal Progress**, C.II, No:2, 2016, s.78-115, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/260565>, 6 Nisan 2019.
- Özdemir, Hayrunnisa: “İşyerinde İşçilerin İzlenmesi ve İşçinin Kişilik Haklarının Korunması”, **EÜHFD**, C.XIV, No:1-2, 2010, s.231-270, (Çevrimiçi), <http://hukukdergi.erkincan.edu.tr/isyerinde-iscilerin-izlenmesi-ve-iscinin-kisilik-haklarinin-korunmasi-yrd-doc-dr-hayrunnisa-ozdemir/> 19 Mart 2019, (Özdemir, İşçinin Kişilik Hakları).
- Özdemir, Hayrunnisa: “Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması”, Doktora Tezi, Ankara 2009, (Özdemir, Elektronik Haberleşme).
- Pathan, Al-Sakib Khan: “Basics of Security and Cryptography”, **Practical Cryptography: Algorithms and Implementations Using C++**, Ed. Saiful Azad, Al-Sakib Khan Pathan,

New York, CRC Press Taylor & Francis Group, 2015, s.1-11.

PGP Corporation: “**An Introduction to Cryptography**”, 8.0. Baskı, Ekim 2002, (Çevrimiçi), <https://www.cs.unibo.it/babaoglu/courses/security/resources/documents/intro-to-crypto.pdf> 25 Mart 2019.

Posner, Richard A.: “The Right of Privacy”, **Georgia Law Review**, C.XII, No:3, 1978, s.393-422, (Çevrimiçi), https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2803&context=journal_articles 16 Şubat 2019.

Poullet, Yves: “About the E-Privacy Directive: Towards a Third Generation of Data Protection Legislation?”, **Data Protection in a Profiled World**, Ed. Serge Gutwirth, Yves Poullet, Paul De Hert, Brüksel, Springer Science+Business Media, 2010, s.3-31.

Privacy & Data Protection Journal: “**Compliance News Updates**”, 08 Ocak 2019, (Çevrimiçi) <http://www.pdp-email.com/compliance08012019/> 28 Şubat 2019.

Privacy International: “**The Keys to Data Protection: A Guide for Policy Engagement on Data Protection**”, United Kingdom, 2018, (Çevrimiçi), <https://privacyinternational.org/sites/default/files/2018-09/Data%20Protection%20COMPLETE.pdf> 3 Mart 2019.

Raul, Alan Charles: “Global Overview”, **The Privacy, Data Protection and Cybersecurity Law Review**, Ed. Alan Charles

Raul, 4.Baskı, Londra, Law Business Research Ltd, 2017, s.1-5, (Çevrimiçi), https://thelawreviews.co.uk/digital_assets/25776d4c-702f-41bb-82a0-cb3e18240506/Privacy.pdf 20 Şubat 2019.

Riley, Jamie R.: **“Race & Ethnicity: The Biological vs. The Socialized”**, (Çevrimiçi), http://www.longwood.edu/media/diversity-and-inclusion/public-site/Race_and_Ethnicity.pdf 24 Şubat 2019.

Room, Stewart: **Data Protection and Compliance: in Context**, Birleşik Krallık, British Informatics Society Limited (BISL), 2007.

Ruin, Adriana Murillo: **“Promotion and Protection of Human Rights: Human Rights Questions, Including Alternative Approaches for Improving the Effective Enjoyment of Human Rights and Fundamental Freedoms”**, United Nations General Assembly, 10 Aralık 2013, (Çevrimiçi) <https://undocs.org/A/68/456/Add.2> 17 Şubat 2019.

Samuelson, Pamela: **“Privacy as Intellectual Property”**, **Stanford Law Review**, C.LII, No:5, 1999, s.1125-1173.

Sarihasan Arkun, Büşra: **“İş Hukukunda İşçinin Sır Saklama Yükümlülüğü”**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

Sarıusta, Kader: **“Kişisel Verilerin Ceza Hukuku Yoluyla**

Korunması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2018.

Seymen Çakar, Ayşen: **"Hukuki Bir Kavram Olarak İnsan Onuru"**, Umut Vakfı Araştırma Merkezi, 3. Hukukun Gençleri Sempozyumu, 11-12 Ekim 2013, Antalya, (Çevrimiçi), http://www.umut.org.tr/UserFiles/Files/Document/document_11%20Ekim-IV-1.docx 16 Şubat 2019.

Sgaglione, Luigi/
Mazzeo, Giovanni: **"A GDPR-Compliant Approach To Real-Time Processing Of Sensitive Data"**, 2018, (Çevrimiçi), <http://doi.org/10.5281/zenodo.2537963> 24 Mart 2019.

Slepian, Michael L./
Chun, Jinseok S./
Mason, Malia F.: **"The Experience of Secrecy"**, **Journal of Personality and Social Psychology**, C. CXIII, No:1, 2017, s.1–33, (Çevrimiçi), http://www.columbia.edu/~ms4992/Pubs/2017_Slepian-Chun-Mason_Secrecy_JPSP.pdf 17 Mart 2019.

Söğüt, İpek Sevdâ: **"Özel Nitelikli Kişisel Veri Olarak Genetik Verilerin Korunması"**, **Kişisel Sağlık Verileri II. Ulusal Kongresi**, İstanbul, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 2017, s.73-80.

Sweeney, Latanya/
Crosas, Mercè/ Bar-
Sinai, Michael: **"Sharing Sensitive Data with Confidence: The Datatags System"**, **Technology Science**, 16 Ekim 2015, s.1-34, (Çevrimiçi), <http://techscience.org/a/2015101601> 30 Mart 2019.

- Symantec Labs: **“Internet Security Threat Report”**, C.XXI, Şubat 2019, (Çevrimiçi), https://img03.en25.com/Web/Symantec/%7B1a7cfc98-319b-4b97-88a7-1306a3539445%7D_ISTR_24_2019_en.pdf 24 Mart 2019.
- Şener, Abdulkadir: **“İslamda Mezhebler ve Hukuk Ekolleri”**, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C.XXVI, No:1, 1984, s.371-406, (Çevrimiçi), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/731/9309.pdf> 25 Şubat 2019.
- Şenol, Dolunay/Erdem, Sezgin/Erdem, Elif: **“İŞİD: Küresel Bir Terör Örgütü”**, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.XXVI, No: 2, Elazığ, 2016, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/355158> 25 Şubat 2019, s.277-292.
- Şenyürek, Gamze: **“Etik Açısından Kişisel Sağlık Verileri ve Korunması”**, **Kişisel Sağlık Verileri II. Ulusal Kongresi**, İstanbul, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 2017, s.151-157.
- Şerefoğlu, Ökkeş Arslan: **“Kahramanmaraş’ın Temel Sağlık Göstergeleri Açısından Türkiye ile Karşılaştırılması”**, Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş, 2007.
- Şimşek, Oğuz: **Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, Ankara, Beta Yayınevi, 2008.
- Şimşek, Zeynep, (Şimşek, Z.): **“Sağlığı Geliştirmenin Tarihsel Gelişimi ve Örneklerle**

Sağlığı Geliştirme Stratejileri”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, C.XII, No:3, 2013, s.343-358, (Çevrimiçi), <https://docplayer.biz.tr/7908362-Sagligi-gelistirmenin-tarihsel-gelisimi-ve-orneklerle-sagligi-gelistirme-stratejileri.html> 23 Mart 2019.

Taştan, Furkan Güven:

Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, 2. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., 2017.

Tayan, Omar:

“Concepts and Tools for Protecting Sensitive Data in the IT Industry: A Review of Trends, Challenges and Mechanisms for Data-Protection”, **International Journal of Advanced Computer Science and Applications (IJACSA)**, C.VIII, No: 2, 2017, s.46-52, (Çevrimiçi), https://www.researchgate.net/publication/314169519_Concepts_and_Tools_for_Protecting_Sensitive_Data_in_the_IT_Industry_A_Review_of_Trends_Challenges_and_Mechanisms_for_Data-Protection 24 Mart 2019.

Taylor, Mark:

Genetic Data and the Law: A Critical Perspective on Privacy Protection, Cambridge Bioethics and Law Serisi, New York, Cambridge University Press, 2012.

The Editors of
Encyclopedia
Britannica:

“Rights of Privacy”, (çevrimiçi) <https://www.britannica.com/topic/rights-of-privacy> 16 Şubat 2019.

The European
Parliament/The

Council of the
European Union:

“Directive 2002/58/EC Of The European Parliament And Of The Council Of 12 July 2002 Concerning The Processing Of Personal Data And The Protection Of Privacy In The Electronic Communications Sector Directive On Privacy And Electronic Communications”, **Official Journal of the European Communities**, No:L 201/37, 31 Temmuz 2002, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0058&from=EN> 17 Şubat 2019, **(The European Parliament/The Council Of The European Union, Directive 2002/58/EC).**

The European
Parliament/ The
Council Of The
European Union:

“Directive (EU) 2016/680 on the Protection of Natural Persons with regard to the Processing of Personal Data by Competent Authorities for the Purposes of the Prevention, Investigation, Detection or Prosecution of Criminal Offences or the Execution of Criminal Penalties, and on the Free Movement of such Data, and Repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA”, **Official Journal of the European Union**, C.LIX, 4 Mayıs 2016, s.89-132, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2016:119:FULL&from=EN> 6 Nisan 2019, **(The European Parliament/The Council Of The European Union, Directive 2016/680).**

The European
Parliament/The
Council Of The
European Union:

“Directive 95/46/EC Of The European Parliament And Of The Council of 24 October 1995 on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data”, **Official Journal of the European Communities**, No:L 281/31, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=EN> 17 Şubat 2019, **(The European Parliament And The Council Of The European Union, Directive 95/46/EC).**

The European
Parliament/The
Council Of The
European Union:

“Directive 97/66/EC Of The European Parliament And Of The Council Of 15 December 1997 Concerning The Processing Of Personal Data And The Protection Of Privacy İn The Telecommunications Sector”, **Official Journal of the European Communities**, No:L 24/1, 30 Ocak 1998, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997L0066&from=EN> 17 Şubat 2019, **(The European Parliament/The Council Of The European Union, Directive 97/66/EC).**

The European
Parliament/ The

Council Of The
European Union:

“Regulation (EU) 2016/679 Of The European Parliament And Of The Council of 27 April 2016 on the Protection Of Natural Persons With Regard To The Processing Of Personal Data And On The Free Movement Of Such Data, And Repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)”, **Official Journal of the European Union**, No:L 119/1, 4 Mayıs 2016, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> 17 Şubat 2019, **(The European Parliament/The Council Of The European Union, Regulation)**

The European
Parliament / Council Of
The European Union:

“Directive (EU) 2016/681 on the Use of Passenger Name Record (PNR) Data for the Prevention, Detection, Investigation and Prosecution of Terrorist Offences and Serious Crime”, **Official Journal of the European Union**, No: L 119/132, 27 Nisan 2016, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0681&from=EN> 6 Mayıs 2019, **(The European Parliament /Council Of The European Union, Directive 2016/681).**

The Federal Assembly
of the Swiss
Confederation:

“**Federal Act on Data Protection (FADP)**” 19 Haziran 1992, (Çevrimiçi),

<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19920153/201401010000/235.1.pdf> 24
Şubat 2019.

The U.S. Department
Of Commerce:

“EU-U.S. Privacy Shield Framework Principles”,
(Çevrimiçi),
<https://www.privacyshield.gov/servlet/servlet.FileDownload?file=015t00000004qAg> 17 Şubat 2019.

Trachtman, Michael
G.:

“Is There Anything Wrong With Favoring Minorities To Promote Diversity In Your Workplace?”, 2003, (Çevrimiçi),
https://www.newsletteraccess.com/display_article.php?id=10099 24 Şubat 2019.

Turan, Mustafa:

“A Systematic Review Of "6698 - Law On The Protection Of Personal Data" In Turkey According To The Information Security Practices And Applicability Of Law Perspective”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

Tükel, Raşit:

“Kişisel Sağlık Verileri Korunmalıdır!”,
(Çevrimiçi),
<http://www.tipdunyasi.dr.tr/2017/06/kisisel-saglik-verileri-korunmalidir/> 2 Mart 2019.

Türkiye Büyük Millet
Meclisi (TBMM):

“Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu”, (Çevrimiçi)
<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> 17 Mart 2019.

Uğurluoğlu, Ece/
Özgen, Hacer:

“Sağlık Hizmetleri Finansmanı ve Hakkaniyet”,

Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, C.XI, No:2, 2008, s.133-160, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/84698> 23 Mart 2019.

Uğurluoğlu, Özgür/
Çelik, Yusuf:

“Sağlık Sistemleri Performans Ölçümü, Önemi ve Dünya Sağlık Örgütü Yaklaşımı”, **Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi**, C.VIII, No:1, 2005, s.3-29, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/hacettepesid/issue/7556/99335> 23 Mart 2019.

United Nations General
Assembly:

“**Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files (Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeleri)**”, 14 Aralık 1990, (Çevrimiçi), <https://www.refworld.org/pdfid/3ddcafaac.pdf> 16 Şubat 2019, (**United Nations General Assembly, Guidelines**).

United Nations General
Assembly:

“**The Right to Privacy in The Digital Age**”, 18 Aralık 2013, (Çevrimiçi), <https://undocs.org/A/RES/68/167> 17 Şubat 2019, (**United Nations General Assembly, Privacy**)

Usluer, Çağrı:

“**Panoptik - Sonrasi Postmodern Akışkan Gözetim: Self-Panoptisizm**”, [https://www.academia.edu/7261350/Mesele-89_Panoptik -](https://www.academia.edu/7261350/Mesele-89_Panoptik_-_Sonrasi_Postmodern_Akiskan_G%C3%B6zetim_Self-Panoptisizm) [Sonrasi Postmodern Akışkan Gözetim Self-Panoptisizm](https://www.academia.edu/7261350/Mesele-89_Panoptik_-_Sonrasi_Postmodern_Akiskan_G%C3%B6zetim_Self-Panoptisizm) (Erişim Tarihi:20.01.2019).

- Uşan, Fatih: **İş Sırrının Korunması (Sır Saklama ve Rekabet Yasağı)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Uygun, Murat: **“Avrupa Birliğinin 95/46 Sayılı Veri Koruma Yönergesi Işığında Kişisel Verilerin Korunması”**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.
- Üçok, Kağan: “Koruyucu Hekimlik ve Acil İlk Yardımda Pratik Bilgiler”, **Bizim Ereğli**, No:3, Konya, Konya-Ereğli Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Yayını, 1991, s.13-15.
- Ülgen, Hüseyin v.d.: **Kıymetli Evrak Hukuku**, 11.Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü: **“Vakıfların Türlerine Göre Dağılımı”**, 17 Temmuz 2018, (Çevrimiçi), https://www.vgm.gov.tr/Documents/YEN%C4%B0%20VAKIFLAR2018/VAKIFLARIN%20T%C3%9CRLER%C4%B0NE%20G%C3%96RE%20DA%C4%9CILIMI_17.07.2018.pdf 26 Şubat 2019.
- Viknaraja, Indirani: “Data Protection and Local Authorities in the United Kingdom”, **Beyond Data Protection: Strategic Case Studies and Practical Guidance**, Ed. Noriswadi Ismail/ Edwin Lee Yong Cieh, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2013, s.187-216.
- Voigt, Paul/ Bussche, Axel Von Dem: **The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide**, Almanya, Springer International Publishing, 2017.

Wang, Min/ Jiang,
Zuosu:

“The Defining Approaches and Practical Paradox of Sensitive Data: An Investigation of Data Protection Laws in 92 Countries and Regions and 200 Data Breaches in the World”, **International Journal of Communication**, No:11, Çin, 2017, s.3286–3305, (Çevrimiçi),
<http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/viewFile/6892/2111> 2 Mart 2019.

Warren, Samuel D./
Brandeis, Louis D.:

“The Right to Privacy”, **Harvard Law Review**, 15 Aralık 1890, C.IV, No:5, s.193-221, (Çevrimiçi),
<https://www.cs.cornell.edu/~shmat/courses/cs5436/warren-brandeis.pdf> 20 Şubat 2019.

World Health
Organization:

“**Health Systems Financing**”, Haziran 2008, (Çevrimiçi),
https://www.who.int/healthinfo/statistics/toolkit_hss/EN_PDF_Toolkit_HSS_Financing.pdf 24 Mart 2019, **(WHO, Financing)**.

World Health
Organization:

“**Constitution Of The World Health Organization**” 45. Baskı, Basic Documents, 2006, s.1-18, (Çevrimiçi),
https://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf 23 Mart 2019, **(WHO, Constitution)**.

World Health
Organization:

“**Global Reference List of 100 Core Health Indicators**”, Geneva, 2015, (Çevrimiçi),

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/173589/WHO_HIS_HSI_2015.3_eng.pdf;jsessionid=37C8CA2CA094158BE0418C9833CD3944?sequence=1

23 Mart 2019, (WHO, Indicators).

Yenisey, Feridun:

Kolluk Hukuku, 2.Baskı, İstanbul, Beta Basım A.Ş., 2015.

Yılmaz, Çağatay
(Yılmaz, Ç.):

“Ticaret Hukukunda Ticari Sır ve Korunması”,
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995.

Yılmaz, Sabire Sanem:

“Tıp Alanında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Olarak Verilmesinin Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Sır Saklama Yükümlülüğü Kapsamında)”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014.

Yücedağ, Nafiye:

“Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri”, **İÜHFM**, C. LXXV, No:2, 2017, s.765-789, (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/470647>, 3 Mart 2019.

Zarza, Ángeles
Gutiérrez:

Exchange of Information and Data Protection in Cross-border Criminal Proceedings in Europe, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2015.

Zikmund, Vladislav:

“Health, Well-being, And The Quality Of Life: Some Psychosomatic Reflections”, **Neuroendocrinology Letters**, C.XXIV, No:6, 2003, s.401-403, (Çevrimiçi), <https://pdfs.semanticscholar.org/204e/e463fd2eb4224f8baec73ac2cf0727fe077a.pdf> 23 Mart 2019.

İTERNET KAYNAKLARI

30 Aralık 2017 tarihli, 30286 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik” tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171230-7.htm> 9 Mart 2019.

10 Mart 2018 tarihli, 30356 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180310-5.htm> 10 Mart 2019.

1 Ağustos 1998 tarihli, 23420 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Hasta Hakları Yönetmeliği” tam metni için bkz.: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4847&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=hasta%20haklar%C4%B1> 2 Mart 2019.

30 Kasım 2007 tarihli, 26716 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/11/20071130-6.htm> 20 Şubat 2019.

11 Nisan 2017 tarihli, 30035 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik” tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/04/20170411-3.htm> 20 Şubat 2019.

14 Eylül 2007 tarihli, 26643 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Bankalarda Bilgi Sistemleri Yönetiminde Esas Alınacak İlkelere İlişkin Tebliğ” tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/09/20070914-1.htm> 27 Şubat 2019.

21 Haziran 2019 tarihli, 30808 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik” tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190621-3.htm> 8 Temmuz 2019.

24 Ekim 2007 tarihli, 26680 sayılı, Resmî Gazete’de yayımlanan “Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/10/20071024-12.htm> 20 Şubat 2019.

6669 sayılı “Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” ile 108 sayılı Sözleşme’nin onaylı Türkçe metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-2.pdf> 17 Şubat 2019.

Avrupa Adalet Divanı’nın Bodil Lindqvist kararının orijinal tam metni için bkz.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62001CJ0101_SUM&from=en 3 Mart 2019.

AYM’nin 2006/167 Esas, 2008/86 Karar ve 20 Mart 2008 tarihli kararının tam metni için bkz.: <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/3b0c37b3-87f7-4984-819c-c2bf836fc5f5?highlightText=ki%C5%9Fisel%20veri&excludeGerekce=False&wordsOnly=False> 17 Şubat 2019.

AYM’nin 2011/150 Esas, 2013/30 Karar sayılı iptal kararının tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130625-33.doc> 2 Mart 2019.

AYM’nin 2013/114 Esas, 2014/184 Karar sayılı iptal kararının tam metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/07/20150716-29.pdf> 2 Mart 2019.

AYM’nin 2016/125 Esas, 2017/143 Karar ve 28.09.2017 tarihli kararının tam metni için bkz.: <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/0556eb9f017d4dc490600e95c999ccd0?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> 29 Nisan 2019.

AYM’nin 2014/256 Bireysel başvuru numaralı, 25.06.2014 tarihli kararının tam metni için bkz.: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/256> 4 Mayıs 2019.

Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/> 18 Mart 2019.

Danıştay 15. Dairesi'nin verdiği ilgili 2016/10488 Esas, 2016/10500 Karar sayılı, 06.07.2017 tarihli kararın tam metni için bkz.: <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/15d-2016-10500.htm> 2 Mart 2019.

Danıştay 15. Dairesi'nin verdiği 2018/1490 Esas sayılı, 09.10.2018 tarihli kararın tam metni için bkz.: <http://www.ttb.org.tr/userfiles/files/ksv-yd.pdf> 2 Mart 2019.

Danıştay 15. Dairesi'nin verdiği 2013/2084 Esas sayılı, 12.6.2014 tarihli kararının tam metni için bkz.: <http://www.ttb.org.tr/images/stories/file/2014/ydkabul.pdf> 2 Mart 2019.

Gartner IT Glossary Big data, (Çevrimiçi), <http://www.gartner.com/it-glossary/big-data> 16 Şubat 2019.

Mosby's Medical Dictionary, 8. Baskı, 2009, (Çevrimiçi), <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/medical+care> 23 Mart 2019.

Oxford Living Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/> 10 Nisan 2019.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts 20 Şubat 2019.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts 20 Şubat 2019.

<https://www.economist.com/leaders/2017/05/06/the-worlds-most-valuable-resource-is-no-longer-oil-but-data>, 16 Şubat 2019.

<https://www.britannica.com/topic/rights-of-privacy> 16 Şubat 2019.

<https://www.cnil.fr/en/home> 17 Şubat 2019.

<https://www.datainspektionen.se/> 17 Şubat 2019.

<https://www.dataprotectionauthority.be/> 17 Şubat 2019.

<https://www.edoeb.admin.ch/edoeb/en/home.html> 17 Şubat 2019.

<http://www.oecd.org/about/history/> 17 Şubat 2019.

<http://www.un.org/en/sections/history/history-united-nations/> 17 Şubat 2019.

<https://ico.org.uk/> 17 Şubat 2019.

<https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708#> 17 Şubat 2019.

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf 17 Şubat 2019.

http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa 17 Şubat 2019.

https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection/glossary/a_en 20 Şubat 2019.

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/world-war-ii-in-europe> 23 Şubat 2019.

<http://www.un.org/en/holocaustremembrance/PDF/Timeline%20WWII.pdf> 23 Şubat 2019.

<https://www.nytimes.com/2018/11/24/us/alabama-mall-shooting.html> 24 Şubat 2019.

<https://www.aljazeera.com/news/2018/12/black-people-20-times-shot-toronto-police-181211090335752.html> 24 Şubat 2019.

<https://www.splcenter.org/hate-map> 24 Şubat 2019.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2018218-med-kompletterande-bestammelser_sfs-2018-218 24 Şubat 2019.

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/07/150702_sivas_1993 25 Şubat 2019.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/> 26 Şubat 2019.

<https://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/dernek-uye-sayilarinin-turkiye-nufusu.aspx> 26 Şubat 2019.

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47042170> 28 Şubat 2019.

<https://www.healthcareitnews.com/news/417000-augusta-university-health-patient-records-breached-nearly-one-year-ago> 28 Şubat 2019.

http://www.istanbulsaglik.gov.tr/slidebelge/uss_05062017.ppt 2 Mart 2019.

<https://www.twobirds.com/en/in-focus/general-data-protection-regulation/gdpr-tracker/deceased-persons> 2 Mart 2019.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.sorgu_baslangic 2 Mart 2019.

<https://e-saglik.gov.tr/TR,6212/sagliknet-hakkinda.html> 2 Mart 2019.

http://www.ankarabarosus.org.tr/merkezler/pdf/2.%20avr_konseyi_9_nolu_tavsiye_karari.pdf 17 Mart 2019.

http://www.tim.org.tr/files/downloads/mevzuat/borclar_kanunu.pdf 17 Mart 2019.

<https://web.archive.org/web/20050307160406/http://www.whatispublichealth.org/about/index.html> 23 Mart 2019.

https://en.wikipedia.org/wiki/Medical_diagnosis 23 Mart 2019.

<https://www.experian.com/blogs/ask-experian/what-is-formjacking/> 24 Mart 2019.

<https://www.kaspersky.com.tr/resource-center/threats/ransomware> 24 Mart 2019.

<https://www.sabanci.com/en/data-protection-law> 24 Mart 2019.

<https://www.losev.org.tr/v6/sayfa/kisisel-verilerin-korunmasi-52> 24 Mart 2019;

<https://www.ku.edu.tr/tr/kisisel-verilerin-korunmasi> 24 Mart 2019.

<http://univera-ng.blogspot.com/2009/09/ssh-sftp-scp-nedir-vbnet-ile-ornekler.html> 30
Mart 2019.

<https://www.techopedia.com/definition/1879/secure-file-transfer-protocol-sftp> 30
Mart 2019.

<https://gdpr-info.eu/recitals/> 6 Nisan 2019.

<http://www.tuik.gov.tr/Start.do> 6 Nisan 2019.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 21 Nisan 2019.

<https://worldnews24.website/2018/10/16/prison-for-racist-statement-on-facebook-after-death-of-turkish-belgian-in-istanbul/> 4 Mayıs 2019.

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html> 4 Mayıs 2019.

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5364/2018-143> 5 Mayıs 2019.

<https://whatis.techtarget.com/definition/> 5 Mayıs 2019.

<http://ezproxy.ticaret.edu.tr:2127/kho2/ibb/files/> 6 Mayıs 2019.

<https://www.coe.int/en/web/portal/home> 25 Haziran 2019.